

Gemma F. Jaumandreu
Anna Obradors i Pineda

L'Església a Sabadell

*Un Estudi Sociològic Local
a l'entorn de les Institucions Religioses*

Amb el suport de:
Fundació Jaume Bofill
Fundació Caixa de Sabadell

Agraïm la col·laboració de totes aquelles institucions, entitats i persones que,
de manera desinteressada i més enllà de les creences que professin,
han contribuït a fer possible un estudi com aquest.

*No existeixen Evangelis immortals,
però tampoc existeixen motius
per pensar que la Humanitat no és capaç de crear-ne de nous*

Emile Durkheim

Als nostres avis. Paco i Maria

ÍNDIX

PRESENTACIÓ.....	P.4
PERSPECTIVA TEÒRICA I METODOLÒGICA.....	P.6
-Què Entenem per Religió?.....	P.6
-L'Abordatge del Fenomen Religios	
-Les Institucions Religioses	
-La Religiositat en el Món Occidental Contemporani.....	P.15
-Tendències Generals a Occident	
-Pluralisme Religios i Secularització	
-La Religiositat Contemporània als Països Catalans	
-Enfocament Metodològic.....	P.24
PRIMERA PART.....	P.29
-Història de les Organitzacions Religioses a Sabadell.....	P.30
-El protagonisme de l'Església Catòlica en la formació i el desenvolupament del Municipi.....	P.30
-Època de Canvis: els segles XVIII i XIX.....	P.32
-L'Entrada dels Protestants en el Mapa Religios Estatal i Local.....	P.34
-Els Inicis del Segle XX: 1900-1936.....	P.35
L'Església Catòlica	
La consolidació de les Comunitats Protestants	
-El Règim Franquista.....	P.40
L'Església Catòlica	
La supervivència de les confessions Cristianes No Catòliques	
Les primeres veus en pro de l'Ecumenisme	
-Transició Democràtica i Actualitat.....	P.44
El ressorgiment de les Llibertats religioses	
Disposició geogràfica de les organitzacions religioses a Sabadell	
SEGONA PART: La diversitat institucional religiosa.....	P.48
-L'Església Catòlica a Sabadell.....	P.49
-Arxiprestat Centre.....	P.50
Els nuclis parroquials	
Les Ordres religioses	
-Arxiprestat Nord.....	P.82
Els nuclis parroquials	
Les Ordres religioses	
-Arxiprestat Sud.....	P.101
Els nuclis parroquials	
Les Ordres religioses	
-L'Associacionisme Catòlic.....	P.112
L'Associacionisme parroquial	
Entitats independents	
-Les Institucions Religioses No Catòliques a Sabadell.....	P.128
-Adventistes del Setè Dia.....	P.133
-Anglicans.....	P.137

-Assemblea de Germans.....	P.142
-Baptistes.....	P.144
-Esglésies Carismàtiques, Església Evangèlica de Filadèlfia i Evangelisme Pentecostal.....	P.159
-Gnosticisme.....	P.179
-Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies.....	P.181
-Testimonis Cristians de Jehovà.....	P.186
-Fe Bahà'í.....	P.194
-Budisme Tibetà.....	P.199
-Islam.....	P.204
-Moviment Ecumènic de Sabadell.....	P.205
TERCERA PART: Revisió Estructural i Anàlisi de Discursos.....	P.211
-L'Església Catòlica a Sabadell.....	P.212
-Revisió Estructural i Encreuament de Variables.....	P.213
Població	
Activitat	
Organització institucional	
Dinàmiques relacionals	
-Anàlisi de les Línies de Discurs.....	P.229
Valoració de la religiositat contemporània	
Interpretacions sobre l'espiritualitat i la participació religioses	
El paper de les institucions religioses No Catòliques	
Alternatives i propostes de futur	
-Les Institucions Religioses No Catòliques a Sabadell.....	P.252
-Revisió Estructural i Encreuament de Variables.....	P.255
Població	
Activitat	
Organització institucional	
Dinàmiques relacionals	
Encreuament estructural global	
-Anàlisi de les Línies de Discurs.....	P.276
Valoració de la religiositat contemporània	
Interpretacions sobre l'espiritualitat i la participació religioses	
Alternatives i propostes de futur	
Encreuament global de Línies de Discurs	
-Anàlisi Interconfessional de les Institucions Religioses a Sabadell.....	P.289
-Els Diferents Discursos, els Interrogants Comuns i les Alternatives.....	P.290
-Inferències i Aportacions des de la Sociologia.....	P.298
CONCLUSIONS.....	P.303
BIBLIOGRAFIA.....	P.305
ANNEX ESTADÍSTIC	

PRESENTACIÓ

L'interès per la temàtica religiosa sempre ha format part de les inquietuds de tots els sectors socials, més enllà de llur adscripció o postura existencial. Tanmateix, són pocs els acostaments exhaustius que s'han arribat a desenvolupar en àmbits locals, com és ara la mateixa ciutat de Sabadell.

En la recerca que enceten aquestes línies, l'objectiu prioritari rau en facilitar una explicació teòrica del moment i les circumstàncies en què es troba la dinàmica religiosa institucional a l'actualitat i, concretament, al nostre entorn més proper, tant geogràfic com simbòlic: els Països Catalans, l'Estat espanyol i Europa.

En funció de l'herència cultural i religiosa que compartim a Catalunya, hem incidit, fonamentalment, en el cas de l'Església Catòlica, sense obviar, això no obstant, l'efecte de la instauració d'altres organitzacions religioses en el territori, com a vehicles de transformació espiritual i/o institucional.

La proposta inicial, doncs, consistia en elaborar un estudi sistemàtic a l'entorn de la dinàmica religiosa sabadellenca, per tal de formular un diagnòstic acurat des d'una perspectiva sociològica. Cal dir, que aquesta iniciativa partia ja d'una prospectiva anterior, realitzada sota la tutela del Dr. Joan Estruch i Gibert, Catedràtic de Sociologia a la Universitat Autònoma de Barcelona. Ell fou qui, juntament amb el Dr. Salvador Cardús i Ros, ens instà a desenvolupar aital empresa, oferint-nos el suport de l'Institut de Sociologia de la Religió del Departament de Sociologia de la UAB.

Amb tot, en iniciar aquesta tasca mai no haguéssim previst fins a quin punt l'anàlisi empírica d'un afer viscut des del distanciament teòric podia proporcionar-nos nous elements cara a la comprensió de les vivències socials.

Aquest atractiu vers la religió, implementat des del seu vessant institucional, ens ha conduït, en primer lloc, a l'aclariment d'un seguit de malentesos i/o malinterpretacions generalitzats respecte de la situació contextual contemporània.

Així mateix, el contacte directe amb els Rectors, Pastors i Pastora, Ancians, religiosos/es i, en definitiva, totes aquelles persones entrevistades que viuen el dia a dia des d'una responsabilitat institucional al si de la confessió que professen, ens ha ofert la possibilitat de dur a terme un estudi minuciós i d'apropar-nos a aquelles dimensions que, sovint, se'ns escolen als sociòlegs.

En efecte, des de Sabadell com a mirador, percebem una transformació radical en la fesomia institucional religiosa, però també en les formes d'espiritualitat individuals.

La distribució de forces i tensions al si de les organitzacions religioses i entre elles; l'avenç inel·ludible de formes de pensament racionals i secularitzadores; els vestigis d'un passat políticoreligiós amarg... Tots aquests i altres factors han tingut i tenen molt a veure amb la formació de la conjuntura actual que l'estudi us presenta.

En aquestes planes trobareu les respostes a determinats interrogants que, com a sociòlogues, estem en disposició d'oferir. Per altra banda, convenim en què la mateixa exposició del treball en tres plans consecutius d'aprofundiment facilitarà una lectura entenedora, no mancada de curiositats.

Així, presentem l'estudi des d'una primera part dedicada a l'examen del passat religiós de la Ciutat, vers un segon moment en què s'ha plasmat la descripció acurada de cada una de les confessions i enclavatges religiosos que actualment s'ubiquen a Sabadell. El tercer i darrer estadi consisteix en el tractament analític, específicament sociològic, dels continguts exposats amb anterioritat.

D'aquesta manera, optem per una inclusió progressiva del lector o la lectora en la complexitat de les religions institucionalitzades que, esperem, contribueixi a augmentar la comprensió i, en darrer terme, la tolerància religiosa, tan necessària per al sosteniment d'aquestes mateixes entitats.

Barcelona, desembre del 1999

PERSPECTIVA TEÒRICA I METODOLÒGICA

QUÈ ENTENEM PER RELIGIÓ?

L'abordatge del fenomen religiós

L'experiència religiosa, tal i com ja assenyalava W. James [James, 1902], és una constant en contínua metamorfosi al llarg de la història de la Humanitat, des de què en tenim constància. La multiplicitat de formes que ha adoptat la manera com els éssers humans ens relacionem amb el Transcendent descansa en el pressupòsit d'un acte de fe, mitjançant el qual s'estableixen els vincles supramundans. La nostra tasca, però, no rau en mesurar el valor ontològic d'aquest fenomen universal.

Les Ciències de les Religions, d'ençà la seva institucionalització a les acaballes del segle XIX, han elaborat estudis sobre la religió i les religions des de diferents perspectives: diacrònica-històrica, descriptiva-fenomenològica, sociològica i filosòfica-hermenèutica.

En aquest context, la Sociologia s'ha especialitzat en l'enfocament de la religió com a *fenomen social*, defugint qualsevol tipus de crítica cognitiva en qüestió de creences. Essent així, la Sociologia de la Religió ha centrat el seu àmbit d'anàlisi tant en la dimensió de l'experiència religiosa individual-social, com en els aspectes estructurals de la institucionalització religiosa. Això és, entenent la religió com a construcció col·lectiva capaç de dotar de significació l'existència humana, ensems que aprehent el camp religiós com a esfera de relacions socials contingents.

El fenomen religiós, en termes de projecció o construcció humana, ocupà una posició molt destacable en el naixement acadèmic de la nostra disciplina. Tots els clàssics sense excepció varen coincidir en la importància que revesteix aquesta temàtica per a una comprensió aprofundida de les societats modernes. Això no obstant, amb l'impuls del científisme i de les teories de la secularització, aquesta esfera de la realitat social es deixà de banda com a objecte d'estudi durant molt temps.

No fou fins a mitjans d'aquest segle que, amb les importants davallades d'assistència dominical als cultes, l'estudi del camp religiós fou reprès des de les pròpies institucions eclesiàstiques d'Occident, donant lloc al naixement del que més tard s'ha anomenat Sociologia religiosa. El comú d'aquests nous treballs, però, no foren pròpiament sociològics, sinó sociogràfics: limitats a la realització d'anàlisis descriptives amb voluntat d'aplicació pràctica en l'activitat pastoral. A més, la seva implicació amb l'objecte d'estudi els proporcionà un caràcter fortament esglesiocèntric; fet que afectà, no només la seva metodologia -de caire positivista-, sinó també l'abast del propi objecte, que quedà reduït a les variabilitats estadístiques per edats i sexes en l'assistència dominical i en la participació i la implicació institucional dels i les fidels.

La Sociologia de la Religió nasqué com a ciència aplicada o auxiliar, amb una marcada tendència confessional així com amb una manca de substrat teòric sòlid. Amb tot, des d'altres perspectives sociològiques no estructuralistes es construí un cos teòric per a l'estudi de la religió. En aquest sentit, la Sociologia del Coneixement, no només elabora una lectura general del món social tenint en compte el fenomen religiós, sinó que el contempla com a element bàsic i indispensable en la fonamentació de les relacions humanes en societat.

El punt de partença de la Sociologia del Coneixement que ens proposen P. L. Berger i T. S. Luckmann en la seva obra fonamental *La construcció social de la realitat* rau en la idea que els individus som un producte social ensems que la societat és un producte humà. Això és, que hi ha una dialèctica entre individu i societat a partir de la qual s'edifiquen tant la "realitat objectiva", compartida per tots els membres de la societat, com la "realitat subjectiva" o particular de cada individu.

En qualsevol context històric i/o cultural, la visió que hom tingui sobre el món, és a dir, com entenguem i expliquem l'entorn i els esdeveniments que s'hi produeixen i quins significats els hi atribuïm, es correspondrà amb un determinat *nomos*: el conjunt de normes i referents a través dels quals els éssers humans orientem l'acció i interpretem l'experiència individual i/o col·lectiva en el que d'un temps i d'un espai delimitats. Al seu torn, el *nomos* està estretament vinculat a una certa concepció socialment construïda del *cosmos*, de l'Univers. Així doncs, el *nomos* confereix un ordre i un sentit a la nostra experiència quotidiana a través d'una determinada edificació del cosmos. En altres paraules, l'ordenació de la vida social i de l'experiència individual

estan en funció d'un univers de significacions legítim en un determinat context cultural, social i/o temporal.

La capacitat humana de crear aquests universos simbòlics de significacions possibilita una superació de les limitacions inherents a la precarietat de l'existència material. Aquests sistemes construïts, amb el pas del temps, poden consolidar-se instituint-se com a sistemes d'aprehensió de la realitat ampliant la base de la seva legitimitat social. Alhora, però, també poden entrar en crisi i debilitar-se a causa de diversos factors. Els nivells d'integració i d'arrelament social es mantindran elevats en la mesura en què ambdós elements, el simbòlic i el normatiu, coincideixin plenament. A la inversa, en cas que hi hagi divergència o, fins i tot, contradicció, es viuran situacions d'exclusió i de desarrelament socials.

En línies generals, l'objectiu de la Sociologia del Coneixement és l'anàlisi de l'aparell cognitiu i normatiu a través del qual es legitima un univers de significats socialment construït al llarg de la història. Essent així, en el camp de la religió, aquesta Sociologia analitza els processos de producció i reproducció dels universos de significats que la religió implica, així com les legitimacions socials que aquesta proporciona als col·lectius humans.

La funcionalitat i/o les implicacions socials de la religió, valorativament connotades des del comú dels enfocaments analítics, s'edifiquen com a expressions contingents sincrònicament i diacrònicament: en alguns casos, les creences religioses emmarcades en determinades institucions poden i han exercit, en efecte, una funció alienadora i de legitimació de l'ordre social existent; mentre que en altres ocasions, una religió pot esdevenir font de dotació de sentits i d'estructures d'aprehensió normitzadores, que alliberin els individus de l'angoixa que suposa viure sense ordre, normativització ni significat.

De fet, tal com plantejarem al següent capítol, la idiosincràsia del fenomen religiós a les societats occidentals actuals, rau en el caràcter dual de la seva funció en societat: per una banda, la religió s'erigeix com a agent normitzador, de tal manera que actua com a alliberadora de l'angoixa produïda pel relativisme imperant en un context modern que es defineix a si mateix com a secularitzat; però, paradoxalment, el caràcter donat per descomptat d'aquesta creença en el Transcendent institucionalitzada, esdevé o pot esdevenir un factor d'alienació, de pèrdua de l'actitud crítica, i d'acceptació no

qüestionada de les legitimacions socials i/o l'*statu quo*. I és que, tal com ja apuntava P.L. Berger:

"La gran paradoja de la alienación religiosa es que el propio proceso de deshumanización del mundo sociocultural tiene sus raíces en el deseo final que la realidad como un todo puede tener un lugar significativo para el hombre" [Berger 19 :150]

En aquest punt, fora oportú sistematitzar de manera explícita el concepte clau-objecte d'estudi que hem anat articulant fins el moment.

Dins del marc de la Sociologia del Coneixement trobem dues grans línies d'abordatge de la definició del concepte *religió*, no excloents entre si. Una, de caire més restrictiu -adoptada per P. L. Berger en diverses de les seves obres- respon al tipus d'enfocament més emprat en l'àmbit de la Sociologia des de E. Durkheim i M. Weber, i pot ésser anomenada definició "substantiva". L'altra, -a bastament desenvolupada per T. S. Luckmann en la seva obra *La religión invisible*- pren un caràcter més antropològic i abraça un camp d'estudi molt més ampli, responent a un tipus de definició funcional de la religió.

La diferència entre l'una i l'altra rau, fonamentalment, en l'abast del seu camp d'estudi. No obstant això, la utilització de la primera, més restringida, no comporta la negació de la segona, sinó que únicament implica centrar l'anàlisi en un vessant específic d'aquesta. Alhora, la definició funcional no implica la negació de la visió restrictiva, ans al contrari, l'inclou al seu si.

La definició substantiva parteix de l'arrel llatina *religare* que remet a la noció de lligams, llaços o vincles d'unió que s'establirien entre el món profà dels éssers humans i el món del Sagrat reservat a la Divinitat. Des d'aquest punt de vista, la religiositat és un esforç humà per crear i reproduir pautes d'ordenació significativa de la realitat, capaces de superar la materialitat i la temporalitat del mundà a través dels seus vincles i la seva fonamentació amb i en el Sagrat. En altres paraules, la religió és l'ordenació i la interpretació del món material sobre una base sagrada que el transcendeix. Així, si bé el Sagrat i el profà són dues esferes distintes, es troben estretament vinculades en la mesura en què l'ordenació significativa i normativa de l'una es fa en base a la concepció simbòlica de l'altra.

Aquest punt de partença suposa un enriquiment substancials de l'anàlisi i la comprensió de les pràctiques i les institucions socials directament i explícita

relacionades amb les creences en el Sagrat, així com de les legitimacions, els significats i les formes d'ordenació i normativització de l'experiència que se'n deriven, tant a nivell individual com col·lectiu. De fet, l'àmbit d'aplicació d'aquest tipus de definició és l'anomenada "religiositat institucionalment especialitzada" o objectiva, encarnada en organitzacions i grups socials concrets.

Per als autors dedicats a aquest tipus d'estudis, la importància de les organitzacions religioses institucionalitzades rau en el fet que elles estan legitimades per exercir la funció d'intermediaris, fent accessible als creients l'experiència del Transcendent, del Sagrat. L'experiència dels virtuoses és transmesa als fidels mitjançant l'organització institucional. Així, aquests poden revivre la transcendència aplicant les ensenyances a la seva vida quotidiana. En molts casos, encara que no sempre, la institució es considera a si mateixa com l'única autoritat legitimada per mediar entre l'experiència dels místics i els creients.

La definició de religió adoptada per T. S. Luckmann, parteix de l'arrel llatina *relegere* que remet a la noció de lectura presidida pel prefix (re-) que indica "de nou". L'etimologia del mot ens indica que *religió* significa (re-)llegir: la (re-)lectura que es realitza del món i la societat en base a uns determinats paràmetres interpretatius compartits per una comunitat.

En aquesta ocasió el camp d'estudi de la Sociologia de la religió es presenta immens i prolix. La religió és concebuda com un univers de significacions socialment construïdes que han esdevingut estructures d'aprehensió del món abastament compartides per una col·lectivitat humana. La religió pot ésser entesa com qualsevol tipus d'estructura interpretativa de la realitat que permeti als individus a afrontar la seva experiència mundana d'una manera ontològicament ordenada.

"La religió és una síntesi reflexiva d'ordenació i significació del món" (Luckmann, 1973)

Per T. S. Luckmann, la construcció social d'un cosmos sagrat no està tant vinculada a la noció de Divinitat com a la recerca incessant de la transcendència, més enllà de la immediatesa i les limitacions de l'existència humana. Aquest intent és de caràcter universal: es tracta d'una condició inherent als éssers humans i es pot retrobar en totes les societats i cultures al llarg del temps.

Des d'aquest punt de vista, la religió forma part de qualsevulla cosmovisió o interpretació del món i, per tant, l'estudi de les organitzacions religioses, o del que anomenàvem religió objectiva, passa a segon terme, ja que la transmissió i el manteniment d'una determinada concepció del cosmos no depèn tant de les formes i característiques de les institucions religioses especialitzades, com de tot el seguit de processos socials de caire general que hi intervenen.

Així doncs, el camp d'estudi de la Sociologia de la religió no se cenyeix exclusivament a l'anàlisi de les formes socials institucionalitzades del fenomen religiós, sinó que abasta fins molt més enllà. A les societats actuals, la religió s'expressa per múltiples canals no institucionalitzats. En aquest sentit, la noció de *religió invisible* que elabora T. S. Luckmann [Luckmann, 1973] esdevé un argument analític de pes per entendre la religiositat dominant en les societats occidentals modernes: malgrat considerar-se a si mateixes *societats secularitzades*, els membres d'aquestes societats continuen mantenint en l'àmbit privat unes creences de caire subjectiu encarades a la recerca de significacions últimes i d'una explicació racional sobre l'existència.

Les institucions religioses

Defugint els significats que des del coneixement comú s'atribueixen als termes de *secta*, *església*, *confessió*, *denominació*, etcètera, en aquest apartat redefinirem conceptualment aquestes nocions, tractant de superar la càrrega valorativa i els prejudicis que habitualment s'hi associen.

Al llarg de la història i en el món actual han existit i existeixen diverses tradicions religioses. Cadascuna d'elles posseeix un tipus d'organització institucional determinada amb uns trets característics. Fixem-nos, per exemple, en les diferències evidents entre les formes institucionals del Catolicisme i les de l'Islam o el Budisme. Bryan Wilson [Wilson, 1970], anomena *tradicció religiosa* a les formes més legitimades d'institucionalització, les tradicionals; aquelles que al llarg de la història han esdevingut el tronc d'un arbre religiós, el desenvolupament institucional més assentat dins de la tradició.

És precis remarcar la contingència d'aquesta definició de tradició religiosa i institucional, ja que el grau d'arrelament i de legitimitat social de què una organització religiosa pugui gaudir en un context històrico-social específic pot variar respecte d'un altre. Així, si bé el Budisme és una tradició religiosa abastament reconeguda i legitimada en determinats punts o contextos geoculturals -com als EEUU, on compta amb una legitimitat social molt ampla, o en determinats punts d'Àsia on és la tradició religiosa dominant-, no rep el mateix tractament a l'Estat Espanyol, on gaudeix d'un escàs reconeixement social. Essent així, considerarem *tradició religiosa* a aquelles pràctiques i creences més àmpliament consolidades i de major implantació i legitimació social, en funció de les especificitats que presentin els espais geoculturals que tractem.

Cal dir que, totes les tradicions religioses contenen al seu si corrents de pensament diverses que poden o no entrar en conflicte amb les directrius de les autoritats legítimes. En totes les grans tradicions s'han produït divergències que han desembocat en escissions o trencaments amb la forma dominant d'institucionalització. Aquestes han posat en dubte la legitimitat de les fonts d'autoritat -*ortodòxia*-, convertint-se en noves branques, esqueixos o petits brots independents de la tradició que conforma el tronc de l'arbre religiós -*heterodòxia*-. La institució que encarna l'ortodòxia, les formes, les pràctiques i les creences més àmpliament legitimades, es distingeix simbòlicament d'una major o menor diversitat d'organitzacions de caire més minoritari que poden tenir diferents graus d'institucionalització i de legitimació social. Aquest darrer tipus d'organitzacions religioses són, pròpiament, els anomenats moviments *sectaris*.

Així, les nocions de *secta* o *moviment sectari* designen a tots aquells grups que s'han distanciat de l'ortodòxia, que s'han escindit del tronc comú. Són els moviments il·legítims a ulls de l'ortodòxia, els grups que representen o encarnen un trencament amb les directrius de l'ortodòxia dominant en el marc de la tradició. Tanmateix, en aquesta recerca, i de cara a evitar connotacions valoratives, hem optat per referir-nos als grups religiosos estudiats com a *organitzacions religioses minoritàries* o *majoritàries*, en funció de llur arrelament i legitimació sociohistòrics a la ciutat de Sabadell, i més enllà del seu caràcter escindit o novel·lós.

Alguns dels trets característics que diferencien actitudinalment el sectarisme de l'ortodòxia -recollits en el quadre contigu- són especialment rellevants en el cas del Cristianisme. Val a dir que aquestes variables determinen, en bona part, les tendències

constitutives i l'estructura de les diverses organitzacions religioses que pugem trobar a Sabadell.

	TIPOLOGIA DE FORMES D'ORGANITZACIÓ RELIGIOSA	
	SECTARISME	ORTODÒXIA
ACTITUD DAVANT DEL MÓN	Rebuig En desacord. No acceptació. Aïllament	Acceptació Acomodació. Aliança
MITJANS DE SALVACIÓ	Subjectius Mitjans a l'abast dels individus. Desacramentalització i desritualització	Objectius Monopoli institucional dels mitjans a través d'una jerarquia professionalitzada ("intermediaris")
TENDÈNCIA ORGANITZATIVA	Tendència a l' igualitarisme (podent o no ésser centralitzat)	Tendència a la jerarquització (podent o no ésser centralitzada)

Elaboració pròpia en base a B. Wilson, *Sociologia de las sectas religiosas*.

Finalment, i per tal de concloure la reflexió a l'entorn dels supòsits bàsics i la sistematització conceptual que hem dut a terme, apuntar l'especificitat del Cristianisme actual a Occident, pel que fa als elements exposats.

De la mateixa manera que diferents tradicions religioses donen lloc a l'aparició de formulacions institucionals de l'ortodòxia més o menys laxes i amb característiques organitzatives diverses, en el si de cadascuna d'elles també hi trobarem una determinada concepció de què és sectarisme tal i com aquest es presentava fa uns instants. És a dir què es pot considerar herètic, i per tant susceptible d'ésser escindit, diferenciat i desmarcat del tronc que dicta els cànons ortodoxos de la religió, i què no.

Essent així, cal fer especial esment a la situació de la tradició Cristiana que, a partir d'una rígida concepció de l'ortodòxia, ha facilitat una proliferació molt més àmplia de moviments sectaris comparativament amb altres tradicions on els límits de l'ortodòxia, i per tant de l'heretgia, no estaven tant estrictament definits. L'ortodòxia Cristiana occidental, encarnada en l'Església Catòlica Romana es caracteritza per un tipus d'organització institucional professionalitzada, molt jeràrquica i centralitzada que, juntament amb altres factors que caldrà avaluar, facilita la transformació de corrents interns d'opinió dissident en moviments que, en un moment donat del temps, es desmarquen de la tradició ortodoxa establerta, de la qual havien format part fins aleshores.

Avui en dia, i en concret d'ençà l'entrada en vigor de la llibertat religiosa a nivell jurídic, la proliferació de corrents derivats d'aquest Cristianisme establert -alguns d'ells

altament consolidats en altres societats- ha començat a pluralitzar el mapa religiós espanyol i català, fins ara monocrom.

Les conseqüències d'aquesta circumstància seran avaluades, juntament amb els factors idiosincràtics del nostre entorn socioreligiós, polític, econòmic i històric, al llarg d'aquest estudi que tot just s'enceta. Com es veurà, la ciutat de Sabadell representa un punt de mira privilegiat des del qual poder observar una realitat nova i en plena transformació: el camp religiós a les societats occidentals europees a final de mil·lenni.

LA RELIGIOSITAT

EN EL MÓN OCCIDENTAL CONTEMPORANI

Tendències generals a Occident

Un cop d'ull a l'estat de la qüestió a Occident ens remet a una metamorfosi estructural i en el nivell de les consciències humanes, que cal revisar amb major deteniment.

Tant les institucions religioses com les condicions de vida en el que hom anomena "Primer Món", han sofert una seqüència de canvis que ha donat com a resultat la permutació no només de les estructures econòmiques, polítiques o tècniques de les societats contemporànies, ans també dels sistemes de plausibilitat que imprimeixen ordre i sentit a l'experiència individual.

En aquest sentit, és necessari fer referència a dos elements estretament vinculats entre si que ja Max Weber conceptualitzà com a processos de *modernització* i *racionalització*.

Aquestes evolucions i adaptacions arrencades d'ençà la Industrialització, en el pla material, i des de la Il·lustració, en el de les idees, portaren amb si un conjunt de transformacions a nivell infraestructural que tindrien les seves conseqüències en l'imaginari i les cosmovisions col·lectius.

Com es veurà, els efectes d'aquesta nova disposició del món incidirien de manera recurrent en les instàncies i les dimensions de nomificació del mateix: això és, en les institucions religioses i les formes de religiositat, ensems que en la manera com l'individu hi entra en contacte.

El que en Sociologia entenem per *modernitat* és el desenllaç global de diversos processos de canvi que han ocasionat, directament o indirecta, tot un seguit d'alteracions substancials en la manera de viure a les societats contemporànies occidentals. Aquesta conjuntura ha afectat, des dels àmbits de la producció i de la política, fins a la manera com hom entén el món, als altres i a un mateix, i com s'hi relaciona.

La modernitat seria la suma, no tan sols de tots els elements que apareixen en

diferents esferes o camps socials, sinó el resultat de la seva combinació amb l'estructura precedent; i això, per al conjunt de la vida social. Es tracta d'un sistema on especialment les innovacions introduïdes en el món de la producció i de l'organització política - especialització, producció en cadena, internacionalització del mercat, burocratització de l'administració, jerarquització, rendibilitat...-, impliquen canvis en la manera com pensem, en la nostra ideologia -competitivitat, efectivitat, organització, calculabilitat, racionalitat...-. En conseqüència, es desenvolupen noves formes de posicionar-se en el món i en societat d'acord amb certs criteris que tendiran a primar el càlcul i/o l'instrumentalisme racionals.

Totes aquestes formes i pressupòsits compartits en el marc de l'acció social configuren el que designem com a *cosmovisió*. Aquest concepte al·ludeix a la manera de viure i de veure el món que és vàlida en un determinat espai i moment del temps. La cosmovisió és un univers de significats socialment compartits que proporciona ordre i sentit a la realitat que ens envolta, en altres paraules: ofereix les explicacions, els sentits i l'apreciació que atribuïm als objectes, esdeveniments, relacions socials, valors...

La societat moderna es caracteritza i funciona sobre la base d'una cosmovisió racional que admet una multiplicitat desbordant de valors, posicions o interpretacions del món. Aquesta situació fa possible la relativització dels marcs de referència compartits per una comunitat social donada, i genera, ensems, la particularització dels sentits i els significats de l'existència humana. És a dir, la visió del món típicament moderna empara múltiples concepcions particulars, de tal manera que es diversifiquen les opcions vitals a l'abast dels individus, esdevenint concebibles des de les perspectives més eclèctiques fins a les més ortodoxes.

Aital visió del món -o el procés de *racionalització* de M. Weber- es troba regida pel principi de l'eficàcia i es recolza en el substrat del coneixement tècnic. Amb tot, no respon exclusivament als canvis científics, tecnològics o burocràtics, sinó que, com s'ha dit, està estretament vinculada a la nova organització de la vida social i econòmica en el seu conjunt. Tots els camps de l'acció social es veuen afectats per la nova conjuntura: els móns cultural, científic, polític, econòmic, les esferes pública i privada... i, òbviamment, també l'àmbit religiós.

Aquest cúmul de circumstàncies ha canviat les formes culturals occidentals de tal manera que no tan sols s'ha desbancat el vell sistema de relacions socials, fent desaparèixer les barreres estamentals preexistents, sinó que, per primera vegada, una

pauta de producció i d'organització social i política, ha estat capaç d'universalitzar-se: aquest model, basat en l'economia monetària i el capitalisme, s'ha exportat arreu del món, internacionalitzant-se. Paral·lelament, el substrat ideològic funcional que vehiculava aquest procés ha remès els seus patrons a l'esfera de les relacions humanes i institucionals incidint, fins i tot, en la manera com avaluem i ens relacionem amb les instàncies dotadores de sentits per a l'existència.

La religió institucionalitzada, entesa com a transmissora d'un cosmos sagrat en relació al món profà, com un mecanisme contingent a través del qual s'ordena l'experiència mundana de manera significativa, s'ha vist semblantment afectada per l'instrumentalisme racional. De fet, l'acció dels individus ha deixat d'estar pautaada per uns principis i uns sentits compartits pel comú de la societat i que, ensems, concordaven amb les experiències quotidianes.

El canvi de paradigmes ha particularitzat l'administració de les institucions bàsiques –econòmica, política, religiosa- delimitant àrees *funcionals* diferenciades, de tal manera que l'orientació que s'ofereix de cara a l'acció de les persones ha esdevingut fragmentària i no necessàriament coherent. Aquesta circumstància, juntament amb l'afebliment del *sistema de valors supraordinals* abans compartit, ha desplaçat les institucions religioses del seu paper central com a transmissores d'estructures d'aprehensió del món i de principis èticomorals donats per descomptat.

En el nostre context immediat, el seu àmbit d'acció s'ha decantat vers l'*oferiment* de categories racionals de valor de cara a la conducta, susceptibles d'ésser qüestionades des d'altres paràmetres. Això no obstant, cal incidir en el manteniment de les institucions religioses com a “grans” instàncies dotadores de significats últims, a desgrat que, com veurem, certs efectes del procés de modernització –especialment en els marcs europeu i d'Estats Units- puguin posar-ho en dubte o, si més no, augmentin el grau de complexitat del panorama.

Pluralisme religiós i secularització

L'encadenament de transformacions socioestructurals i ideològiques emmarcat en el procés de modernització ha fet possible el sorgiment de dinàmiques col·laterals que,

si bé no són exclusives d'aquesta etapa històrica, sí que hi apareixen i s'hi desenvolupen de manera singular.

El creixement demogràfic, els moviments migratoris, la urbanització accelerada que acompanya la industrialització i l'economia de mercat, han fet viable l'agrupació i la interrelació de grups humans diversos en espais delimitats. Aquesta circumstància se solidificà per mitjà de les garanties jurídiques que ofería l'"Estat de dret" per a una coexistència pacífica, de tal manera que, en base a la diferència, s'amplià el ventall de possibilitats cap a totes direccions. L'escolarització i els mitjans de comunicació han estat -i són encara- els grans difusors de la pluralitat de formes de vida i de pensament.

En parlar de *pluralisme*, ens referim a aquesta situació en la que coexisteixen sistemes de valors i comunitats de sentit diferents. És a dir, espais en els que conviuen sistemes localitzats, amb més o menys interrelació, de codis, interpretacions i significats diferents de l'existència.

En efecte, les societats modernes contemporànies no disposen d'un sistema de valors d'aplicació general, ans al contrari, els valors que determinen les associacions de les persones queden circumscrits a les esferes en les quals s'hagin d'implementar. D'aquesta manera, es podria afirmar l'existència simultània de "realitats" diverses però fragmentàries dins un mateix camp social, que són susceptibles de presentar-se com a *alternatives* no excloents entre si.

En el marc religiós, la fragmentació d'aquell antic sistema de valors compartit i no qüestionat, ha menat a diferents redistribucions de les esferes d'influència institucionals, entre les que caldria ubicar la posició actual de l'Església Catòlica a l'Estat Espanyol, Catalunya i Sabadell.

L'increment i la legitimitat atorgada a la diversitat d'opcions ha posat en dubte els corrents dominants de tal manera que es pot parlar d'un *pluralisme religiós* en dos sentits¹. Per una banda, ha estat possible l'aparició de dissensions internes que, si bé són una constant en la història de les religions, en aquests moments poden esdevenir veritables corrents subculturals que l'ortodòxia no pot passar per alt o, fins i tot, cismes reeixits. En un altre sentit, el monopoli d'una institució religiosa tradicional és susceptible de desaparèixer o, si més no esquarterar-se, amb l'entrada en joc de noves religions que, en aquests moments, poden aparèixer com a competència.

¹ Fem referència als conceptes de *pluralisme intraeclesial* i *pluralisme interreligiós* de J. L. Aranguren.

Així, el paper de la religió ha quedat circumscrit per diverses tendències derivades del procés de modernització. Ha deixat de ser una institució de primer ordre en la vida del comú de les persones per passar a tenir un paper secundari², però no per això menys fonamental, enfrontat a discursos sobre la realitat no exclusivament religiosos. Les modalitats de pensament racionals aplicades al nivell de l'esperit tant com a l'articulació de tècniques, també racionals, per solucionar els problemes de la vida pràctica, han incidit negativament en l'assiduitat de la pràctica religiosa de certs sectors de les societats occidentals.

En efecte, el perfil d'individu *secularitzat* és fàcilment identificable amb aquelles persones que participen amb major èmfasi de les estructures de pensament i ordenació de la realitat típicament racionals: es tracta, prototípicament i en la seva màxima expressió, de persones joves amb formació superior, d'àmbits urbans. Així mateix, les societats on ha quallat significativament el procés de modernització i/o aquelles on llur passat socioreligiós ha deixat una empremta avaluada socialment com a negativa, són més susceptibles d'allunyar-se o de negar la legitimitat de les institucions religioses tradicionals. Aquest és el cas de l'Europa occidental, Espanya i Catalunya.

El *procés de secularització*, entès com l'autonomització i la independització progressives de la societat enfront del religiós, cal avaluar-lo en les seves dimensions institucional i humana. El nostre interès rau en el declini de la pràctica religiosa i en la pèrdua del paper de les institucions religioses com a integradores socials; tanmateix, la subjectivització de les formes de creença i la privatització de la religió són factors a tenir ben presents en l'afer que ens ocupa.

En efecte, si bé podem parlar d'una *secularització institucional*, i per a les religions establertes, les dades no ens permeten afirmar l'existència generalitzada d'una *desacralització* efectiva, tal com s'ha considerat en nombroses teories sobre la secularització ja des dels clàssics -Comte, Marx, Freud, Weber...-. Convenim en la idea expressada ja per E. Durkheim, segons la qual sovint s'ha confós una *transformació* de les religions amb la *desacralització del món*³.

² Berger i Luckmann observen aquest pas entre una religió d'abast global, dotadora d'ordre i sentits sobre l'existència -*institució primària*-, i una de caràcter especialitzat que ofereix els seus serveis simbòlics de manera restringida i no donada per descomptat -*institució secundària*-.

³ En aquest mateix sentit, J. Estruch articula la noció d'*innovació religiosa*, mentre que R. Díaz Salazar, al·ludeix a un estat de *transició religiosa* on les institucions s'estan transformant internament i externa.

A nivell individual, la contrapartida a aquesta obertura vers la multiplicitat de perspectives d'acció i significats es troba en l'aparició del dubte i la inseguretat que, paradoxalment, condueixen o poden conduir a la recerca constant i la redefinició de sentits. Les solucions poden cercar-se en àmbits molt diversos entre els quals, de nou, apareixen les institucions religioses. Ara, però, la mateixa possibilitat d'elecció situa l'individu en una nova cruïlla d'incerteses. Això no obstant, l'emergència de moviments contrasecularitzadors reafirma tant la vigència com la idoneïtat d'una resposta religiosa per a bona part dels membres de les anomenades "societats secularitzades".

La religiositat contemporània als Països Catalans

La situació específica de la religiositat institucional a l'Estat Espanyol i Catalunya comparteix molts dels supòsits atribuïts a les societats altament "secularitzades" occidentals. En efecte, el procés de secularització institucional de l'Església establerta s'ha manifestat de manera ostensible i més si, com apuntàvem amb anterioritat, considerem factors addicionals a les transformacions estructurals i ideològiques derivades de la modernització.

És plausible avaluar el passat socioreligiós de l'Estat espanyol com un dels elements desencadenants de la conjuntura actual. La crisi de la legitimitat social de l'Església Catòlica com a institució primària no respon tan sols a les transformacions observades en els àmbits econòmics, científics o polítics i llurs conseqüències en l'imaginari col·lectiu. L'aplicació de l'instrumentalisme racional en el comú de les instàncies, tant de l'esfera pública com privada, apareix com un factor sumatori a la idiosincràsia de la història contemporània del Catolicisme a l'Espanya.

L'herència del *Nacionalcatolicisme*, segons diversos autors, fóra un dels factors explicatius de la pèrdua de poder de la institució eclesiàstica catòlica en el nostre context immediat. Així, l'anticlericalisme i el laïcisme actuals, professats per amplis sectors de la societat, podrien ser llegits en clau de rebuig vers una religió establerta que s'havia edificat, durant dècades, com a braç del poder fàctic del moment.

Al llarg de la Dictadura franquista, el sector majoritari de l'Església Catòlica a l'Estat Espanyol carregà la institució i la pràctica eclesiàstiques de continguts fortament dogmàtics, normatius i punitius que foren viscuts per gran part dels ciutadans/es -però

també des d'un sector de la pròpia Església- com a exercici d'opressió material i espiritual. Aquesta circumstància, juntament amb la burocratització religiosa i l'arrelament en les formes rituals del passat, facilità l'aparició de dissidències internes en el si de l'Església Catòlica, alhora que atia l'animadversió d'importants sectors socials que identificaven la institució, com un tot, amb les postures polítiques que, oficialment, havia subscrit.

A Catalunya i Sabadell, les línies d'obertura i renovació de l'Església, plantejades en el Concili Vaticà II, afavoriren l'entrada en acció de comunitats religioses, com la dels Jesuïtes, que se sumaren a l'activitat de transformació i adequació amb els nous temps i les necessitats socials. A aquesta tendència, concentrada en els interessos sociopolítics del moment, se la designà com a *progressisme catòlic*.

L'emergència de noves línies de treball en l'església, sovint enfrontades amb els antics esquemes, suscità pugnes i replantejaments dintre la Institució i les comunitats Cristianes catòliques que vigoritzaren la pràctica religiosa d'ençà la dècada dels cinquanta i fins entrada la dels vuitanta. Un cop superada la transició política i instaurada la Democràcia, però, i amb l'entrada del nou Papa, Joan Pau II, les tendències conservadores dins l'Església Catòlica es revifaren de tal manera que la tasca desenvolupada en molts àmbits arribà, en ocasions, a invertir-se.

Així, mentre que per una banda la lluita política de primer ordre havia arribat a la seva fi, per l'altra, l'Església s'erigia de nou com un poder anquilosat i anacrònic que no responia, en absolut, a les necessitats i inquietuds d'una societat en plena transformació. Una societat que entrava, a ritmes accelerats dins una cosmovisió moderna imbuïda per la racionalització, la pluralitat de plantejaments, la relativització dels antics sabers i l'aparició del dubte.

L'èxode de l'esfera religiosa que protagonitzaren amplis sectors socials fou viscut com l'alliberament de les constriccions espirituals però, sobretot, polítiques, que s'havien patit. Essent així, les generacions nascudes en aquesta època creixerien entre els romanents d'aquell Catolicisme d'esquerres de caràcter nacionalista i l'omissió, expressa, de qualsevol referent religiós.

A nivell institucional, l'efervescència sociopolítica i religiosa de les darreries de la Dictadura franquista menaria vers la secularització de religiosos i religioses, atrets/es per la tasca social que duïen a terme i, sovint, en desacord amb els paràmetres normatius

de la institució a la que representaven. Aital procés té la seva traducció a l'actualitat en el que des de l'àmbit eclesiàstic s'anomena *crisi de vocacions* i que, no cal dir-ho, ni és exclusiva de l'Estat Espanyol o Catalunya, ni tampoc ho és de l'Església Catòlica; de fet, és una conjuntura en la que es troben el comú de les esglésies establertes a Europa, tant la catòlica com les esglésies protestants tradicionals –Anglicana, Baptista i Adventista, fonamentalment-.

Això no obstant, la permanència de la religió institucionalitzada de manera explícita i difosa ens referma en la negació de l'argument de la desacralització o de la crisi de fe. La caracterització de bona part d'Europa, l'Estat espanyol, Catalunya i Sabadell –en tant que ciutat mitjana cosmopolita- com a espais on el procés de secularització institucional ha reeixit, no comporta necessàriament l'abandonament religiós definitiu per part de la població. Convenim en què el buidatge de continguts i components normatius tradicionalment ostentats per la institució eclesiàstica, així com el distanciament social respecte d'ella, han assentat les bases d'un nou procés en la història evolutiva de les religions: el que J. Estruch qualificà de transició o *innovació religiosa*.

“La innovación religiosa se presenta más bien como adaptación a una sociedad dotada de una pluralidad de sistemas de legitimación y que se ha autonomizado desposeyendo a la religión (de modo previsiblemente duradero) de todo monopolio dentro del sistema cultural.” [Estruch. 1972:147]

Així, la religiositat catòlica institucionalitzada hauria deixat pas a altres àrees de la vida religiosa i no religiosa, donant cabuda tant a la privatització i la subjectivització del sentiment religiós –no expressat ja públicament, de forma comunal- com a un espai de *religión vacía* que apunta R. Díaz Salazar:

“(...) un ámbito psico-social que está a la espera de una ‘nueva religiosidad’ que lo llene. (...) una ‘espera’ religiosa, bien como una ‘búsqueda’ o bien como ‘mantenimiento’ más o menos sincrético o desarticulado de un mínimo de viejas creencias y sentimientos religiosos.

(...) Se está constituyendo un nuevo ámbito religioso por aquellas personas que han emigrado del área cristiana institucionalizada y se siguen considerando ‘personas religiosas’, pero desgajadas de instituciones, de ritos y de sistemas de creencias

establecidos y regidos por autoridades religiosas. A este ámbito quizá podrían también pertenecer algunas personas que se autoidentifican como 'no religiosas' (respecto a la religión establecida) y tienen una búsqueda de 'otra' religión o de algún tipo de trascendencia." [Díaz Salazar, Giner, Velasco (Ed), 1994]

ENFOCAMENT METODOLÒGIC

Les tècniques i les fonts de recerca articulades per a la consecució de l'objectiu principal d'aquest estudi -l'avaluació del moment actual de la religiositat institucional a Sabadell- es troben lligades i es desprenen d'aquest recorregut teòric que suara hem exposat.

La diferència fonamental entre el que ens disposem a emprendre i l'enfocament sociogràfic de la Sociologia religiosa -de què parlàvem més amunt- rau tant en la metodologia emprada com en els pressupòsits teòrics en funció dels quals podem considerar la nostra disciplina com a tal. Així, la reflexió teòrica prèvia, elaborada de manera conscient i explícita, cercava, més enllà de l'exposició conceptual, la identificació de les nostres pròpies prenocions de partença, per tal de controlar-les en la mesura del possible.

L'objectiu final d'aquesta investigació es troba en la *comprensió* de com s'articulen les dinàmiques religioses locals i del perquè de l'actual disposició, activitats i actituds de les diverses Comunitats. De cara a assolir aquesta finalitat, una part important de l'estudi ha quedat dedicada a la descripció de cadascun dels enclavatges religiosos de la Ciutat. Això no obstant, el tractament conjunt no pot circumscriure's a simples tècniques de quantificació estadística, i en aquest sentit s'ha optat per la combinació de diversos tipus i fonts d'informació serà absolutament necessària.

En efecte, el procediment d'investigació triat per tal d'avaluar les hipòtesis inicials es troba en consonància amb els pressupòsits generals de la Sociologia del Coneixement: les tècniques d'investigació emprades en la recerca que ens ocupa han combinat les orientacions quantitativa i qualitativa estadística i entrevistes representen una base sòlida sobre la qual poder desenvolupar tècniques de caire subjectiu, enfocades a la comprensió dels fenòmens socials.

Aquesta opció metodològica respon a la complementarietat necessària entre uns i altres recursos. Així com entenem que les tècniques qualitatives aporten un grau significatiu de coneixement directe sobre les opinions i les actituds, la recerca quantitativa esdevé instrument de control sobre les variables estructurals que emmarquen les persones en els seus medis socials.

Les tècniques de recollida i processament de dades han estat adequades de manera específica als tres plans de profunditat en els quals estructurarem l'estudi. Així, per a la *1a*

Part de la investigació, focalitzada en la revisió de la història socioreligiosa de la Ciutat i en la presentació global de la distribució geogràfica dels centres i les organitzacions religioses, ens hem servit de recursos diversos: recollida i anàlisi documental, entrevistes semidirigides i en profunditat, observació, tractament estadístic i informatitzat de dades estructurals...

En aquest sentit, hem dut a terme la construcció d'uns llistats de treball sobre el total d'enclavatges i institucions religioses, Catòliques o no, que trobem a Sabadell. Aquest índex ha estat configurat a partir de la relació sobre Associacions i Institucions Religioses de l'Ajuntament de Sabadell, Oficina d'Informació Ciutadana -13 de març del 1997 contraposat i actualitzat amb el llistat del 25 de març del 1999-. Aquestes fonts documentals de base han estat ampliades a partir d'una prospectiva de camp creuada amb les informacions obtingudes en els diferents enclavatges visitats, així com les dades facilitades per altres instàncies: Bisbat de Barcelona, Arxiprests...

D'aquesta manera, s'ha anat elaborant, en base a la xarxa de relacions i coneixences intereclesials, el mapa actual de les organitzacions religioses de Sabadell. Val a dir que, en referència a certs grups -en concret als de caire Pentecostal, Carismàtics i a l'Església Evangèlica de Filadèlfia- les informacions obtingudes des de diferents canals sovint han estat mancades de rigor, bé sigui a causa de malentesos, com d'errors propiciats pel desconcert davant la multiplicitat de nuclis aparentment similars.

Els llistats definitius d'enclavatges, però, han estat matisats per mitjà de la Guia de Entidades Religiosas de España, editada pel Ministerio de Justicia, Dirección General de Asuntos Religiosos.

La *2a Part*, concentrada en l'anàlisi pròpiament institucional, ha estat edificada en base a la descripció i la interpretació dels continguts extrets tant de documentacions diverses -testimonis orals i escrits- com d'entrevistes realitzades a càrrecs i personalitats dels diferents centres: Rectors, Superiors/es d'Ordres, Pastors/es, Directors/es d'entitats... Així mateix, en aquesta secció s'han annexat diversos mapes pormenoritzats en funció de les àrees i/o les categories doctrinals avaluades.

S'han realitzat un total de 52 entrevistes i al voltant de 200 trucades telefòniques, de manera que s'ha tingut l'oportunitat de contactar amb tots els Rectors de la Ciutat i amb bona part de les Congregacions religioses Catòliques. Quan a la resta de confessions, s'ha procedit de manera similar, a excepció de determinats casos en què

s'havien obtingut les informacions bàsiques dels centres per altres fonts, dintre de la mateixa organització religiosa.

Les entrevistes han estat configurades a partir d'un seguit de variables a analitzar, distribuïdes en dos nivells:

Contingut de l'entrevista	
Pla ESTRUCTURAL-DESCRIPTIU	Pla TEÒRIC
Descripció i Activitats (història i actualitat)	Discursos interns i externs Avaluació de la religiositat
Dinamisme Participació Inserció en el medi social/religiós Tipologia estructural dels fidels	Crisi Religiosa (i Pluralisme): Secularització Influència d'altres organitzacions Altres factors d'incidència

S'han operativitzat 4 models de guions, adequats a les diferents entitats entrevistades: un de caire general, un per a Parròquies, un per a denominacions No Catòliques, un per a Congregacions religioses Catòliques i un darrer encarat a les Associacions Catòliques.

Les entrevistes han quedat segmentades en dos grans apartats. Una primera secció, encarada a elements històrics i estructurals: moment de formació de l'entitat i/o enclavatge, activitat interna i externa –relacions amb l'entorn socioreligiós al que s'està adscrit, relacions ecumèniques...-, assistència i/o afiliació, perfil sociodemogràfic dels fidels, religiosos/es, alumnes, atesos, associats... I una segona part en la que es demana, de manera, explícita i des de la pròpia adscripció religiosa i institucional, una avaluació de la situació de la religiositat a nivell social: suposada crisi de la religiositat, fonts d'incidència, avaluació per edats...

Els discursos sobre cada temàtica, però, han estat extrapolats del conjunt de l'entrevista; és a dir, s'han tingut en consideració no tan sols els discursos explícits sinó, i en major mesura, els implícits emergents al llarg de la col·locació.

Val a dir, que l'opció metodològica de la inquisició directa ha estat triada en la mesura que a través dels diferents discursos i, d'una manera o altra en cadascun d'ells, van emergint tots els elements explicatius que, des d'una perspectiva sociològica, són pertinents. Com es veurà, les respostes i els possibles mitjans de solució o de millora de la conjuntura religiosa del nostre entorn sociocultural es troben, precisament, en els relats de les persones entrevistades. Des de cada confessió i enclavatge, però, es posa

l'èmfasi en uns aspectes o altres, sovint –i tal com tractarem d'evidenciar- en funció de la situació estructural i de poder del nucli.

Per últim, a totes les entrevistes s'ha reservat un espai, no per això de menys importància, per reflectir les observacions pertinents al voltant de l'evolució de l'entrevista, sobre l'entrevistat/da i sobre l'entorn en el qual s'ha dut a terme la comunicació. Així mateix, s'han tingut en consideració les facilitats o dificultats aparegudes a l'hora d'establir les trobades, així com les vies o canals emprats per a aital finalitat.

En tots els casos s'ha mantingut un contacte telefònic previ a l'entrevista, sempre i quant aquesta hagi tingut lloc. Val a dir que el refús no ha estat la tònica general, ans al contrari, el comú d'entitats religioses s'ha mostrat obertament favorable a participar en la iniciativa. Aquest no ha estat el cas, però, de diverses Ordres religioses Catòliques, així com d'una sola entitat No Catòlica. Semblantment, cal especificar que la major part de les entrevistes han estat enregistrades, a excepció d'algunes ocasions en les que, per disposició de la persona entrevistada, la recollida es féu manual -així s'ha esdevingut en algunes Ordres i Parròquies Catòliques-.

El buidatge de les entrevistes s'ha dut a terme de manera fragmentària –tan sols ha estat íntegre en alguns casos on s'ha estimat la conveniència d'aquesta via-, i en base a uns guions de buidatge especialitzats també per a cada tipus d'institució. A les dades extretes i abstretes de les entrevistes s'hi ha creuat les informacions documentals i altres fonts recopilades al llarg de tota la fase de recerca.

Finalment, per a la *Revisió estructural i l'Anàlisi dels Discursos*, o *3a Part* de l'estudi, ens hem servit tant de les informacions derivades de les entrevistes i altres fonts citades, com del tractament de dades censals i de padrons. La finalitat, en aquest cas, rau en la contrastació d'hipòtesis de treball i la construcció de variables que poguessin donar comptes de la conjuntura del Catolicisme i la religiositat institucionalitzada a Sabadell.

En aquest sentit, l'apartat abasta, en un nivell analític profund, tant la interrelació dels aspectes institucionals i dinàmics de cada nucli amb els de la mateixa confessió i similars, com la contraposició dels discursos religiosos. Finalment, la comparació d'elements abstrets dels entorns Catòlics i No Catòlics facilitarà l'extrapolació, assentada sobre els continguts teòrics inicials i l'avaluació global dels continguts pràctics.

Més enllà de la contrastació en base a les documentacions històriques i recollides en la fase de recerca activa, ens servirem d'un conjunt de taules estadístiques elaborades de cara a reflectir l'entorn socioeconòmic i sociodemogràfic dels nuclis religiosos estudiats. Així, adjuntem a l'Annex un seguit de taules, distribuïdes per Districtes i pel total de Sabadell, referents a les característiques de la població quan a edat i sexe, nivells d'instrucció, procedència i activitat.

Abans d'iniciar pròpiament el cos de l'estudi es rellevant indicar que, en cada cas -Església Catòlica i Institucions No Catòliques- s'ha optat per adequar la presentació i els continguts als factors que sociològicament resultaven pertinents obviant les redundàncies amb l'objectiu de fer més planera l'exposició. La contrapartida d'aital procediment ha estat, com es veurà, una certa heterogeneïtzació dels continguts i el tipus de presentacions realitzades en cada ocasió.

PRIMERA PART

HISTÒRIA DE LES ORGANITZACIONS RELIGIOSES A SABADELL

El Protagonisme de l'Església Catòlica en la formació i el desenvolupament del Municipi

La majoria d'assentaments humans s'originen en la confluència d'elements de caràcter religiós i econòmic. Així, els primers vestigis coneguts de l'actual terme de Sabadell es remunten a l'existència d'un poblament Ibèric on avui es troba el Santuari de la Mare de Déu de la Salut. Força temps més tard, a l'altra banda del riu, una cruïlla de camins i la proximitat de l'antiga capella de Sant Salvador d'Arrahona, consagrada el 1076, originaren l'aparició d'un mercat que, amb el pas dels segles, acabaria esdevenint la ciutat que avui coneixem.

Durant l'Edat Mitjana el topònim d'Arrahona feia referència, al castell feudal d'Arrahona i als seus dominis, que abastaven tant la Parròquia de Sant Feliu d'Arrahona com la capelleta de Sant Salvador. L'any 1373, Sant Feliu, que quedava apartada del terme, fou traslladada al si de la Vila, a la Pavordia de Sant Salvador que, des d'aleshores, canvià la seva nomenclatura per la de Sant Feliu de Sabadell. Tanmateix, el nou temple continuà depenent del Monestir de l'Estany representat en la figura del Pavorde.

Al llarg dels segles XI i XII s'anaren consolidant els vincles entre la Parròquia, el castell i el mercat, que es celebrava a l'esplanada de l'església, on avui s'ubica el Passeig de la Plaça Major. Posteriorment, gràcies a l'impuls econòmic polític i social dels segles XIII i XIV, a Sant Feliu s'inauguraren dos nous altars: el de Santa Eulàlia de Mèrida, i el de Sant Joan Evangelista, i s'instituí la Fundació de la Candela, encarregada de mantenir constantment encès un ciri davant la imatge del Santíssim.

A partir del segle XV, el Consell de la Vila passà a fer-se càrrec de la primitiva església de Sant Feliu, així com de la Capella de Sant Iscle i la Fundació de la Candela. En aquest sentit, l'òrgan municipal determinà, el 1457, que una tercera part de les

multes recaptades es dedicués a l'obra i al Culte de l'Església. Aquest fet va permetre que, finalment el 1488 es pogués consagrar definitivament l'església de Sant Feliu de Sabadell.

A finals del segle XV, i sobretot a principis del XVI, començaren a proliferar arreu les Confraries tant "de gremi" com "de devoció". La primera Confraria de gremi que s'instaurà a Sabadell fou la dels Paraires, el 1566. Aquests, però, ja estaven agremiats d'ençà el 1559, quan prengueren a Sant Roc i Sant Sebastià com a patrons. La segona Confraria fou la dels sastres, que data del 1587 i que tingué de patrona a Santa Llúcia. Aquell mateix any nasqué la dels Teixidors, anomenada de Sant Sever. Així, aquestes agrupacions s'anaren constituint en totes les branques d'activitat. A les acaballes del segle XVI, cada ofici s'aglutinava al voltant d'una Confraria específica dedicada a un Sant Patró: els pagesos amb Sant Jacint, els paletes amb Santa Eulàlia, els fusters amb Sant Josep, els sabaters amb Sant Crispí, els ferrers amb Sant Eloi...

La prosperitat de la Parròquia i la revifalla generalitzada que experimentà el Catolicisme en aquest moment es poden atribuir, en bona part, al contrast ocasionat per les guerres europees de religió: l'esclat de la Reforma i les campanyes bèl·liques de la Contrareforma. Semblantment, no es poden passar per alt els brots reiterats de pesta que, arreu de Catalunya, transformaren moltes seus religioses en centres d'atenció als afectats/des. A Sabadell, l'any 1558 foren bastides per Ordre del Consell Municipal les Capelles de Sant Roc i Sant Sebastià, advocats contra el mal de la pesta i, el 1560, per pal·liar el contagi detectat al Municipi, es destinà l'ermita de Sant Iscle a l'aïllament dels/les malalts/es.

Amb tot, a finals d'aquest segle i sobretot al llarg dels següents s'inicià el declivi patrimonial de l'Església. Així, el 1592, el Monestir de l'Estany, que fins llavors havia ocupat un lloc destacat en la història de Sabadell, fou secularitzat i convertit en una col·legiata. Just al tombar de segle, el 1602, els béns de l'Abadia de l'Estany i de la Pavordia de Sant Salvador foren destinats pel Papa al manteniment de les Cinc Dignitats Reials de Catalunya.

Cada vegada es feia més palesa la intervenció de les autoritats civils en els afers eclesiàstics. El 1606, i arrel de la decisió del Consell de prendre part en l'administració de la Confraria de Sant Antoni, s'incrementà considerablement el nombre de càrrecs públics amb funcions religioses. En la mateixa línia, a la segona meitat de segle, el Consell tornà a ampliar les seves prerrogatives atribuint-se el nomenament dels administradors de la Concepció i els de la Mare de Déu de la Salut. Aquest tipus

d'iniciatives, unides a d'altres que anirien succeint, incidiren en el perllongament de les disputes entre la comunitat eclesiàstica i el Consell Municipal.

Tanmateix, a nivell popular, cal esmentar la creació de quatre noves Confraries de Devoció a la Ciutat: la de la Puríssima Concepció el 1609, la de la Mare de Déu de Gràcia el 1615, la de la Soledat el 1623 i la de la Verge dels Dolors el 1694. A més, es produïren també al llarg de la centúria la fundació del convent dels Caputxins i l'aixecament d'un cos nou a l'església de Sant Feliu, integrat per tres noves capelles: la de Sant Antoni, la de la Mare de Déu de Gràcia i la del Sant Crist.

Època de Canvis: els segles XVIII i XIX

A inicis del segle XVIII es reforçà la intervenció civil en afers eclesiàstics. Així, amb el Règim instaurat el 1716, es modificà la distribució i el cobrament d'impostos, prohibint la cessió de qualsevol producte d'arrendament a l'Església. Tanmateix, i a desgrat de les persistents desavinences que ocasionaven aquest tipus d'ingerències, no es detectaren minves rellevants en la importància social del Catolicisme i les seves institucions. En aquesta línia, a les acaballes de la centúria, es designà una nova Junta per a l'Hospital en la que es va admetre, per primera vegada, la participació dels laics. Aquesta Junta fou l'antecessora directa de la Institució de Beneficència o Casa de Caritat que més endavant havia de néixer. En canvi, l'ensenyament superior, com ho havien estat prèviament el primari i el mitjà, fou totalment delegat a instàncies religioses. Semblantment, cal destacar també la fundació del Benefici de la Puríssima Concepció i de la Confraria de la Mare de Déu del Carme.

El segle XIX fou inaugurat amb successives Lleis de Desamortització que afectaren greument a propietats i béns eclesiàstics. Els decrets de l'octubre de 1835 i de febrer i maig de 1836 desvincularen la terra de les entitats religioses, mentre que les Lleis de 1820 i 1835 establiren disposicions similars respecte a la noblesa. A Sabadell els enfrontaments entre seglars i religiosos foren considerables i arribaren al seu punt àlgid amb la crema del convent dels Caputxins el mateix any 1835. Probablement aquesta fou la víctima més greu del corrent anticlerical que s'estava forjant a la Ciutat i que viuria la seva màxima expansió un segle més tard amb l'esclat de la Guerra Civil Espanyola.

Amb tot, les propietats de la Pavordia de Sant Salvador es mantingueren fins a la Llei de Desamortització General del 1855. I és que, de fet, durant aquests anys, el Consell Municipal tampoc defugí la seva implicació en els afers parroquials, així com en les festivitats religioses o en el manteniment de l'Ordre dels Caputxins. En aquest sentit, i gràcies en bona part al suport municipal, el 1816 es dugueren a terme nombroses remodelacions de l'Hospital i diverses ampliacions de les obres de Beneficència. Dos anys després, el 1818, es fundà el Col·legi dels Escolapis i encara uns anys més tard, entre 1831 i 1832, s'edificà la primera església d'aquesta Ordre a la Ciutat.

En aquest moment també es començaren a fer efectius certs canvis a nivell econòmic que intercediren en l'ordenació religiosa de la vida social que havia primat fins aleshores. Així, el Decret de Lliure Treball de 1813 féu minvar ostensiblement el pes dels gremis d'oficis. El 1828, a la Ciutat, tan sols restaven tres Confraries gremials: la dels teixidors, la dels paraires i la dels corders sastres i espartenyers, fusionats en una sola.

Fruit d'aquests canvis, al llarg de la primera meitat d'aquest segle es produí un increment substancial de la massa obrera amb el consegüent desenvolupament urbanístic que això implica. De cara a poder prestar la deguda assistència a aquests nous contingents de població fou ampliada l'obra de beneficència. El 1848 es creà la primera Junta de Beneficència de l'Hospital i, uns anys més tard, el 1854 s'aconseguí, per reclam popular, que el convent dels Caputxins també fos dedicat a aquests afers. Així naixia la Casa de Caritat, que inicialment fou regentada per una Congregació de Monges Terciàries del Carme.

En el camp de l'ensenyament també es començaren a trencar alguns esquemes a partir dels anys cinquanta del segle XIX, quan aparegueren les primeres escoles regentades per laics. A Sabadell se'n crearen cinc entre 1859 i 1861. En l'àmbit Catòlic cal destacar l'inici de la docència per a noies amb la fundació de l'Institut de les Filles de Maria, regentat finalment per l'Ordre de les Religioses Escolàpies, que comptà amb el patrocini municipal. Per la seva banda, uns anys més tard, entre 1869 i 1873, el Col·legi dels Pares Escolapis accedí a l'ensenyament del Batxiller i s'instaurà com a Institut Municipal. En aquests anys, concretament el 1871, també fou inaugurada l'Escola Industrial i Mercantil que acabaria jugant un paper destacat en la trajectòria futura de la Ciutat.

El creixement generalitzat que s'estava produint en tots els àmbits tingué el seu ressò en l'esfera religiosa. L'any 1876 es duu a terme l'erecció canònica de la Parròquia Santa Maria de la Puríssima Concepció de Sabadell, que des del 1868 desenvolupava la seva activitat a la Capella de la Casa de Caritat. Amb el naixement de La Puríssima, es suprimeix l'antiga Parròquia de Sant Pau de Riusec i tots els béns d'aquesta -robes, campanes, ornaments etc.- passen a disposició de la nova. Cal dir, però, que el temple no fou oficialment inaugurat amb la benedicció del Bisbe de Barcelona fins gairebé deu anys més tard, el 1885.

Així com la Ciutat s'havia eixamplat pel nord ho féu aleshores pel sud. Seguint les mateixes directrius i amb la intenció de prestar els mínims serveis religiosos a tota la població, l'any 1873 fou inaugurada l'Església de la Misericòrdia -futura Parròquia de la Santíssima Trinitat- sota la responsabilitat de la Companyia Almoïnera de l'Apostolat. A més, cal considerar que durant aquest final de segle s'edificà el temple de les Mares Escolàpies, dos temples més de l'Ordre dels Caputxins i que, encara el 1893, s'inaugurà una altra església nova al Cementiri.

Cal afegir, que tot aquest creixement arquitectònic i patrimonial de l'Església Catòlica de Sabadell anà acompanyat de l'establiment de noves Congregacions religioses a la Ciutat: el 1885 s'instal·laren les Terciàries Caputxines del Diví Pastor, el 1890 les religioses de la Sagrada Família d'Urgell, el 1894 els Germans Maristes i, poc després, la Congregació dels Missioners Fills del Sagrat Cor de Maria. A més, el pes religiós del Municipi quedà del tot refermat quan, el 1894, es creà l'Arxiprestat de Sabadell.

L'Entrada dels Protestants en el Mapa Religios ESTATAL i LOCAL

La penetració del Protestantisme a l'Estat Espanyol s'inicia a partir de la Revolució Gloriosa del 1868 i la proclamació de la I República. Aquesta nova etapa de llibertat religiosa significà un trencament amb el monolitisme imperant de l'Església Catòlica a l'Estat Espanyol. Sabadell, en aquest aspecte, esdevindrà un dels nuclis de pioners més importants a nivell de tot l'Estat.

Els primers Pastors Evangèlics entraren a la Ciutat al posar-se en contacte amb alguns membres dels diversos grups Espiritistes locals. Ha estat del tot impossible saber amb precisió com i en quin ordre sorgiren els diferents grups, ja que varen aparèixer de manera gairebé simultani durant el darrer decenni del segle XIX. Amb tot, sembla clar que hi hagué un primer grup de batejats d'entre els quals sorgiren les Comunitats que fundarien l'Església Baptista adscrita a la UEBE -Unión Evangélica Bautista de España- i l'Església de Crist associada a la IERE -Iglesia Episcopal Reformada de España-. A banda d'aquestes, hi hagué també un tercer grup del qual hem trobat escassíssimes però clares referències: l'Assemblea de Germans de Plymouth, que posteriorment es disgregà donant pas a la constitució de les Assemblees de Germans.

Els Inicis del Segle XX: 1900-1936

L'Església Catòlica

Durant les primeres dècades del segle XX, l'Església Catòlica sabadellenca mantingué estrets vincles polítics amb el Catalanisme de Dretes que encapçalava La Lliga, mentre que els laics s'adscrigueren majoritàriament a les directrius del Republicanisme Federal en llurs diverses versions. Els esdeveniments que es produïren al si de l'Església local al llarg d'aquests anys vingueren marcats per la figura i el pensament del Doctor Sardà i Salvany. Aquest sacerdot, procedent de l'alta burgesia i molt vinculat a la dreta catalanista, propicià l'arribada a Sabadell de les Germanetes dels Ancians Desemparats; fundà el Centre de Cultura Catalana i, durant força temps, fou Consiliari de l'Acadèmia Catòlica. Alhora, impulsà personalment diverses activitats associatives dins l'Església Catòlica: el Bazar del Pobre, les Conferències de San Vicente de Paül para Caballeros y Señoras, les Conferències de Señoritas del Ropero, l'associació Ovejas de María... A més, exercí també forta influència sobre l'aplec del Bon Mot, sobre el Centre Parroquial de Sant Salvador i sobre altres entitats Catòliques, com el Centre de Cultura Popular.

A l'extrem oposat, els Espiritistes estaven aglutinats al voltant de "La Emancipación". Aquesta, fins a l'esclat de la Guerra Civil, fou l'entitat que organitzava i coordinava totes les activitats anticlericals i del lliure pensament, a nivell local. En bona part, el seu objectiu raïa en la confrontació directa amb l'Església Catòlica. Així,

celebraven tota mena d'actes antitètics a les festivitats litúrgiques com, per exemple, els sopars carnívors de Divendres Sant.

Gràcies al poder i la influència de La Emancipación, el 18 de maig de 1905, l'Ajuntament dictà l'expulsió de les Monges Carmelites de l'Hospital i es prohibí que les Germanes de l'Asil d'Avis Desemparats continuessin sufragant les seves despeses tot demanant almoïna pels carrers de la Ciutat. Igualment, la pressió d'aquest grup va fer que s'acabessin imposant unes taxes municipals a tots els capellans que acompanyessin un enterrament.

Un dels actes més difosos d'aquest grup fou el que tingué lloc el 28 de novembre de 1906 al Teatre Euterpe. En aquesta ocasió, els membres de La Emancipación demanaren l'expulsió de les Ordres Religioses de l'organisme de les Corts, la supressió de la Nunciatura i el Concordat amb el Vaticà, la secularització total de la vida pública - especialment dels cementiris-, la llibertat de culte i de consciència, l'ensenyament laic i la separació total entre l'Estat i l'Església.

En aquesta línia, les múltiples confrontacions polítiques que es varen viure durant les primeres dècades del segle XX a nivell de tot l'Estat, generaren una situació de forta inestabilitat. El 21 de novembre de 1923, amb l'adveniment de la Dictadura Primoriverista, a Sabadell foren clausurades nombroses entitats socials i polítiques entre les quals hi havia l'Acadèmia Catòlica, que no fou reoberta fins el següent desembre. Això no obstant, i donada la inseguretat de la situació, els dirigents de l'Acadèmia varen organitzar, totalment al marge d'aquesta institució, una nova entitat que la pogués sobreviure en cas de què hagués de desaparèixer definitivament. Així naixia la Schola Cantorum, que el 17 d'octubre de 1924 publicava el seu primer setmanari anomenat *Cultura Cristiana*.

Tal com s'esperava, l'Acadèmia fou clausurada de nou el 11 de setembre de 1924 i no es tornà a obrir fins el 2 de març de 1930, un cop caiguda la Dictadura. També el 1924, foren prohibits els aplecs de Togores i de la Salut, així com el tradicional romiatge a Montserrat establert pel propi Sardà i Salvany el 1892.

Després de la Dictadura de Primo al costat de l'Església Catòlica, promovent la seva causa i defensant els seus interessos, varen ser creades, a més de la Schola Cantorum, l'Associació d'Amics del Matí i la publicació *La Ciutat* dirigida per alguns membres de La Lliga que havien mantingut en vida el Catalanisme Catòlic.

L'impuls demogràfic i urbanístic que la Ciutat estava experimentant lentament però sostinguda des de les darreries del segle passat, produí l'emergència de diversos nuclis de població més o menys distants, que quedaven força desatesos en el pla religiós. De cara a fer front a les necessitats que presentaven aquests nous Sectors, integrats fonamentalment per població jove i obrera procedent del camp català, en els anys trenta es crearen de manera quasi simultània tres noves Demarcacions Parroquials independents. Dues foren aixecades de nova planta: la de Sant Salvador -emulant el topònim de l'antiga capella-, i la de la Mare de Deu de Gràcia, -venerada a Sabadell des de temps antics-. La darrera, la Parròquia de la Santíssima Trinitat, ubicada a l'antiga església de la Misericòrdia, senzillament permutà el seu estatus de tinença pel de Demarcació Parroquial independent.

Aquestes seran les tres parròquies perifèriques de la Ciutat i hauran de passar gairebé trenta anys més per veure aquests límits modificats i assistir, de nou, a un increment del nombre de Demarcacions Parroquials.

El creixement de la quantitat de nuclis parroquials propicià l'emergència de certes diferències: Gràcia, Sant Salvador i la Trinitat eren parròquies obreres amb uns fidels joves i d'extracció social humil; mentre que les parròquies de Sant Feliu i de La Puríssima Concepció aglutinaven les capes més benestants i la població més arrelada al Municipi. La Parròquia de Sant Vicenç, al seu torn, encara representava el vessant més rural del terme.

La proclamació de la II República donà lloc a una sèrie de plets entre l'Església i l'Estat. La conflictivitat entre ambdues institucions anirà en augment sobretot a partir de la redacció de la nova Constitució, ja que aquesta implantava la separació absoluta entre l'Estat i l'Església, declarava il·legals totes les Ordres i Congregacions religioses que fessin vots d'obediència a qualsevol autoritat fora del Cap d'Estat, dictava la desaparició dels pressupostos públics destinats al Culte i la clerecia, sotmetia a totes les institucions religioses a una Llei especial i, a més, els prohibia seguir impartint ensenyament. Per regular tots aquests aspectes, el 17 de maig de 1933 fou aprovada la Llei de Confessions i Congregacions Religioses. Aquesta llei declarava propietat pública els temples i monestirs i es reiterava en la prohibició de l'ensenyament malgrat reconèixer la incapacitat governativa per paliar el dèficit que això representava.

En aquesta situació, la Pastoral Catòlica del 25 de maig simbolitzà l'oficialització de la ruptura total entre l'Estat i l'Església. L'esmentada Pastoral declarava sacrílega la

legislació sobre el matrimoni civil i el divorci, i instava als fidels a la desobediència civil a l'Estat. Val a dir, que aquesta actitud fou també estimulada des de Roma, especialment a través de l'Encíclica *Delectissima nobis*, feta pública per Pius XI el 3 de juny de 1933.

A nivell local, els conflictes entre el poder polític i l'Església s'iniciaren amb un dels objectius prioritaris del grup La Emancipación: la secularització del Cementiri Municipal. Així mateix, fou especialment conflictiva la celebració del primer aniversari de la República, que caigué en Divendres Sant. També varen provocar discussions la instauració de la festa de la mare i la substitució de la diada de reis per la del dia de l'infant.

Aquest clima de confrontació entre l'Estat i l'Església Catòlica afavoria a les organitzacions religioses minoritàries però també a institucions com La Emancipación que, amb el suport del Centre d'Estudis Psicològics, organitzà la Lliga Laica Femenina. D'aquesta entitat varen sorgir les Guarderies per a Nens Obrers i el Cos d'Infermeres Laiques. La Lliga Laica Femenina tractà de fomentar la cultura entre les treballadores i incentivar l'alliberament de la dona. La tasca que en aquest sentit desenvolupava l'agrupació implicava la ingerència en el que fins aquell moment havia estat competència de les Ordres religioses. El conflicte s'aguditzà especialment a partir del moment en que l'Ajuntament assignà al Cos d'Infermeres Laiques una aportació econòmica per cada vetlla realitzada, sense donar el mateix tracte a les institucions religioses.

Amb l'esclat de la Guerra Civil, foren cremades un bon nombre d'esglésies i convents. A Sabadell varen caure gairebé totes: la Puríssima, el Santíssim Salvador, la Mare de Deu de Gràcia, Sant Vicenç, la Santíssima Trinitat... Si bé la destrossa de seus Catòliques fou generalitzada, els temples Protestants varen ser, en la seva majoria, prou respectats: en tota la província de Barcelona únicament foren assaltats el de Poblenou a Barcelona, i el de l'Hospitalet. Malgrat tot, en molts casos, el conflicte bèl·lic va obligar el tancament de les esglésies i/o locals de reunió dels Protestants. A partir del 1939, tots els temples No Catòlics foren clausurats i les reunions esdevingueren il·legalitzades fins el juliol del 1945, moment en que el Règim Franquista promulgà *El Fuero de los Españoles*.

Una de les entitats anticlericals més emblemàtiques d'aquest principi de segle, el Centre d'Estudis Psicològics, refugi de laics, Espiritistes lliurepensadors, i seu del grup

La Emancipació, va desaparèixer un cop començada la Guerra per no tornar a existir mai més.

La Consolidació de les Comunitats Protestants de Sabadell

Vers el 1904, els Evangèlics Reformats arrendaren un local on s'hi establí la primera capella Protestant de Sabadell i on s'inicià també la tasca docent del Colegio del Porvenir. L'èxit d'aquest centre educatiu fou tant gran que l'any 1907, davant de la necessitat imminent d'ampliar l'espai de què disposaven, la Comunitat Anglicana es traslladà al carrer del Sol, on trobaren ja la seva ubicació definitiva. Uns anys més tard inauguraren una altra escola per a noies. Per la seva banda, els Baptistes, amb importants ajuts procedents de la Southern Baptist Convention dels EUA i després de successius canvis d'ubicació, instal·laren la seva seu en uns locals de la carretera de Barcelona.

Entre 1909 i 1914 el govern espanyol protegi legislativament les organitzacions religioses minoritàries. A Sabadell, aquest fet possibilità que el 1909 la IERE iniciés les activitats de *Esforç Cristià*, un moviment juvenil d'origen americà dedicat a l'organització d'estudis bíblics i accions de compromís social. Aquesta entitat, dissolta el 1973, fou la primera forma d'Ecumenisme entre les esglésies Protestants al nostre país.

Malgrat la frenètica tasca de desprestigi realitzada des dels nuclis de Catòlics intransigents, a finals del juny de 1910 fou promulgat un Reial Decret que, reinterpretant l'article 11 de la vigent constitució de 1876, derogava la regla segona de la Reial Ordre de 23 d'octubre de 1876, autoritzant així les manifestacions i expressions públiques dels cultes No Catòlics. Amb tot, el Catolicisme es seguia entenent com la religió pròpia de l'Estat Espanyol.

A partir del 1914 les esglésies Protestants de Sabadell varen viure un període de creixent prosperitat. Les escoles de l'Església de Crist atenien infants durant el dia i obrers en el torn de nit; a més, el juny de 1923 fou oficialment inaugurada la primera capella d'aquesta Comunitat i, a partir de 1927, el Col·legi publicà el butlletí Acció Cultural com a portaveu de la seva secció excursionista Hombres del Mañana. Al seu torn, l'Església Baptista de Sabadell durant els anys vint experimentà un revifament considerable de la mà d'un nou Pastor molt vinculat al Republicanisme Federal que realitzà una intensa campanya de conversió.

Aquest auge Protestant incidí en la persistència d'atacs contra llurs seus i temples, protagonitzats per grups de Catòlics radicalitzats, sovint vinculats al Centre de Cultura Popular. Val a dir que aquest tipus d'accions, amb major o menor freqüència, no es varen deixar de produir a la Ciutat fins entrats els anys setanta.

El Règim Franquista

L'Església Catòlica

La imbricació entre l'Església Catòlica i el Règim Franquista fou decisiva en diversos aspectes. La institució, durant tots aquests anys gaudi de múltiples privilegis i nombroses ajudes, a més d'una total llibertat en el camp de l'ensenyament.

Amb tot, el discretíssim despertar de postures divergents a partir dels anys 50 fou paral·lel a la incipient tolerància en matèria religiosa que aparentment semblava concedir el Règim amb la proclamació de El Fuero de los Españoles. Val a dir, però, que a nivell local, les onades d'immigrants i el naixement dels suburbis a la perifèria de moltes ciutats catalanes varen ser un factor clau en la formació d'un Cristianisme Social de base obrera.

A Sabadell, l'arribada massiva d'immigrants procedents d'altres indrets de l'Estat Espanyol s'inicià a finals dels anys 40. Molts s'instal·laren en cavitats que ells mateixos excavaven als marges del riu Ripoll o en barraques a l'altre banda d'aquest. Malgrat la precarietat extrema en què vivien aquests col·lectius, no s'edificarien nous barris al nord i al sud de la Ciutat -amb llurs parròquies i uns serveis mínims-, fins que es reiteraren les catàstrofes: les més destacables foren els esllavissaments de terres de les vores del Ripoll, l'any 1951, i les riuades del 1962.

El paper de l'Església Catòlica en l'emergència d'aquests barris i la formació dels moviments veïnals fou decisiva, especialment a partir dels anys 60. Allí, les parròquies es convertiren en epicentre de la cohesió social: en nuclis aglutinadors d'uns contingents de població fragmentada, desarrelada i summament desprotegida tant en el pla social com en el polític i l'econòmic.

En aquestes circumstàncies, Sabadell s'expandí de manera accelerada: si a finals dels anys 40 el terme municipal comptava únicament amb 6 parròquies, a finals

dels 60, aquestes eren ja 20. El comú d'aquestes noves parròquies foren ateses per diferents Congregacions religioses: al Sector Nord pels Jesuïtes i alguns Escolapis i al Sector Sud pels Salesians i els Franciscans.

La renovació Pastoral que es produí a nivell més general al voltant d'Acció Catòlica, vers el 1950, adobà el terreny per tal que fertilitzessin les convulsions que s'esdevindrien amb la celebració del Concili Vaticà II. Així fou com davant de la històrica Església espanyola en començà a emergir una altra de renovada, incipientment contestatària. Amb aquest esperit, l'any 1954 emergí un important focus de sensibilitats nacionalistes: el moviment escolta Catòlic CC -Catalans Cristians o Crist Catalunya-, que actuà fins el final del Règim com a embrió de partit polític. Simultàniament, es fundà la JOC -Joventut Obrera Catòlica-, que fou la primera organització obrera que aparegué a Sabadell després de la Guerra Civil.¹ Finalment, cal destacar el paper de la HOAC -Hermandad Obrera de Acción Católica- de vocació sindical. Alhora, entre els àmbits empresarials s'introduïa a Sabadell l'Opus Dei, moviment que començava a adquirir a nivell de tot l'Estat, una importància que, amb la seva entrada a govern l'any 1957, esdevindria crucial en el mapa social, polític i econòmic Espanyol.

En el mateix període i amb esperit assistencial es creà l'Associació Catòlica de Dirigents. Es constituí legalment a la ciutat de Sabadell l'any 1956 i s'adherí a la Unió Internacional d'Associacions Patronals Catòliques -UNIAPAC-. Una de les activitats principals de l'Associació eren els cursets per a empresaris impulsats pel Patronat d'Acció Social Ciutadana de la Indústria de Sabadell, a fi efecte d'estendre un ideari empresarial en pro del Cristianisme Social. A banda dels cursets, l'Associació Catòlica de Dirigents també treballà en la promoció d'escoles convertibles en capelles als barris perifèrics de la Ciutat.

Una de les fites més remarcables d'aquesta entitat fou la creació, l'any 1957, de l'Escola de Formació Social de Sabadell, de la que varen sortir les Assistentes Socials que actuaven tant a l'empresa com al barri. La seva tasca consistia en assessorar als treballadors sobre temes laborals i socials: sobre quins eren els seus drets i com calia reclamar-los. Amb això, jugaren un paper clau en la formació de moviments socials als barris, sobretot en l'àmbit de les associacions de veïns.

---

¹ Introduïda al barri de Torre Romeu pels Jesuïtes durant la primavera del 1955, es va estendre ràpidament per la major part de parròquies de la perifèria.

Amb la clausura del Concili Vaticà II l'any 1965, s'ensorraren moltes veritats indiscutibles i se'n proclamaren d'altres que fins llavors havien romàs en la clandestinitat. Del Concili emergí una Pastoral renovada -l'anomenat "Progressisme Catòlic"- que criticava l'oficial, desacreditant-la públicament. Bona part d'aquests moviments de Cristians s'erigiren com a oposició envers els sectors més tradicionalistes de l'Església Catòlica però, sobretot, com a denúncia de la situació social i política que l'Estat Espanyol estava propiciant.

A Sabadell, la nova situació donà major força al clergat dels barris perifèrics, ja que els va permetre obrir les esglésies a moviments socials i polítics d'oposició. A més, el Concili no es quedà en una simple renovació externa de les formes de la Litúrgia, la Pastoral o l'organització i el funcionament pràctic de les parròquies, sinó que posà l'èmfasi en treballar des d'una dimensió eclesial inclusiva. En aquest sentit, l'aparició dels Consells Parroquials ocasionà transformacions rellevants en les relacions al si de la Institució.

La Supervivència de les Confessions Cristianes No Catòliques

A Sabadell, després de la Guerra Civil no va quedar ni un sol representant de la fracció vençuda de l'Església Catòlica, de manera que, a nivell religiós, la veritable "cacera de bruixes" es realitzà contra les confessions Cristianes de disciplina no Romana. En general, aquestes Comunitats sofriren una dura marginació i exclusió socials. Tan sols pogueren mantenir obertes les seves portes les que s'emplaçaven en propietats angleses i/o nord-americanes, en la mesura que foren protegides per les respectives Ambaixades. Aquest fou el cas de l'Església Baptista.

Quan va esclatar la Guerra Civil, la Baptista, tot i no disposar de temple a la Ciutat, era una Comunitat força consolidada. En els anys immediatament posteriors a la Guerra fou clausurada i l'activitat de la Comunitat davallà considerablement. Tot i això fou possible mantenir un petit grup de fidels que es reunien de manera clandestina en un local del carrer Cellers, cantonada Frederic Soler. Amb l'ajut de diverses esglésies catalanes i nord-americanes i la intervenció de l'Alcalde Marcet, aconseguiren erigir el que fou el primer temple Baptista de Sabadell, en un terreny propietat del Consolat Nord-americà de Barcelona. El nou temple fou inaugurat el 19 de març de 1948 i en aquell moment esdevingué el més gran de tota la Península.

Essent així, el cúmul de les ires falangistes i eclesiàstiques recaigueren sobre l'Església de Crist que no gaudia del mateix emparament diplomàtic. Si bé la propaganda del Règim contra els Protestants fou implacable, va ser difícil reprimir una Comunitat tant arrelada com la que havien format els feligresos d'aquesta església que, fins i tot, van haver de veure com es clausuraven les seves populars escoles. Tanmateix, i gràcies al prestigi i la influència que tant la Comunitat com el seu Pastor s'havien creat al si de la societat sabadellenca, l'Església de Crist pogué restar més o menys activa durant els anys més durs del Règim.

La persecució estatal contra les confessions No Catòliques començà a minvar a partir del 1945, amb la promulgació del *Fuero de los Españoles*. Aquest fou un punt d'inflexió crucial ja que, malgrat les limitacions, suposà l'admissió d'una certa tolerància vers l'existència d'altres esglésies Cristianes: s'autoritza el lliure exercici de Culte i l'obertura de nous temples prohibint, això no obstant, qualsevol tipus d'expressió o manifestació pública de llur activitat. Amb tot, els atacs perpetrats per grups de Carlins i de Catòlics intransigents contra els temples i esglésies Protestants no cessaren fins al final de la Dictadura, tot i que s'anaren reduint progressivament.

L'estret marge de llibertat que proporcionà el *Fuero*, possibilità la creació de dues noves esglésies Baptistes a Sabadell: l'Església Baptista de la Creu Alta, que es formà com a missió de la primera Església i es constituí com a independent l'any 1951; i l'Església Baptista del Redemptor, que fundada el 1954 producte d'una escissió de membres de la primera Església. A nivell més global, aquesta Llei també va permetre que el 14 de maig de 1956 es constituís el primer organisme estatal d'esglésies Cristianes no Romanes: la Comissió de Defensa Evangèlica Espanyola.

La primera Llei de Llibertat Religiosa per a confessions No Catòliques, altament restrictiva, i recalcant el caràcter confessional de l'Estat, no fou promulgada fins el 26 de juny de 1967. A Sabadell, l'entrada en vigor d'aquesta Llei possibilità l'emergència de reduïts nuclis de fidels d'altres confessions que fins aleshores havien romàs ocults. Aquest fou el cas de l'Església Adventista Cristiana del Setè Dia que, si bé s'introduí incipientment a principis de segle, s'havia vist obligada a mantenir llurs pràctiques, en estricta privacitat, a una capelleta del carrer d'Osca. La Comunitat Adventista no feu pública la seva activitat fins el gener del 1969, un cop inscrita al Registro de Asociaciones Confesionales No Católicas del Ministerio de Justicia.

Els Testimonis Cristians de Jehovà arribaren a Sabadell vers el 1955, formant un grup minúscul de fidels que, fins el 1971, es reunia clandestinament. Aquell any, amb un centenar de membres, es fundà el primer Saló del Reino de los Testigos Cristianos de Jehovà de Sabadell, al carrer Mare de Déu de les Aigües.

Aquesta situació també va propiciar l'emergència de diversos grups d'Evangèlics Pentecostals, entre els quals tenim notícia fidedigna des de l'any 1966 d'una Església d'Assemblees de Déu amb 80 membres ubicada a Ca n'Oriac i, des del 1969, de dues Esglésies Evangèliques de Filadèlfia amb un centenar de membres cadascuna: la primera a Can Puiggener i a l'altra a la Creu de Barberà.

Les primeres veus en pro de l'Ecumenisme

L'Ecumenisme tingué una aparició tardana en l'escenari religiós espanyol. Si bé es formalitzà l'any 1954, no es deslliurà completament de la clandestinitat fins després del Concili Vaticà II. A Catalunya, però, a la dècada dels cinquanta encara restava molt lluny de la seva consolidació. A nivell local no englobà ni molt menys totes les confessions religioses, sinó únicament algun grup de Protestants més propers a l'Església de Roma. Així, Assemblees de Deu i Testimonis de Jehovà quedaren fora del moviment.

Les negociacions entre la IERE -Església Evangèlica Reformada d'Espanya- i la UEBE -Unió Evangèlica Baptista d'Espanya- ja s'havien donat abans, però els contactes d'aquestes esglésies amb l'entorn de les jerarquies Catòliques no es varen iniciar fins al 1963, a través de dos membres de Pax Christi i diversos Pastors. En aquestes trobades s'hi perfilaven dues línies polítiques: els Catòlics, més a l'esquerra i amb una actitud més radical i, per l'altra banda, els Protestants que, avesats a la repressió directa, mantenien postures més moderades i una actitud de prudència.

Transició Democràtica i Actualitat

El Ressorgiment de les Llibertats Religioses

Amb la instauració del Règim Democràtic a l'Estat Espanyol, el marc jurídic reinstaurà, de manera progressiva, la Llibertat de Culte que durant tants anys havia estat negada.

Així, el 30 juny del 1979, un cop redactada i aprovada la nova Constitució Espanyola, es formà el Consell de les Esglésies Evangèliques de Catalunya. El següent estiu, es promulgà la primera Llei de Llibertats Religioses en Democràcia. D'aquesta manera, l'antic Consell de les Esglésies Evangèliques de Catalunya es convertí en l'actual Consell Evangèlic de Catalunya.

A nivell estatal, el 12 novembre del 1986 l'antiga Comissió de Defensa Evangèlica Espanyola es transformà en la Federació d'Esglésies Evangèliques d'Espanya, organisme que a l'actualitat aglutina la major part d'esglésies del territori nacional.

Seguint aquesta línia, el 21 de Feber del 1990 es signaren els acords entre l'Estat, la FEREDE, la Comunitat jueva i la musulmana, que entrà en vigor l'any 1992.

Amb la normalització de l'estatut jurídic religiós i la legalització de l'associacionisme intra i interconfessional, de nou, emergí de la clandestinitat un important contingent de centres i denominacions. Semblantment, el nou marc féu possible l'expansió i la diversificació de nuclis de Culte arreu de l'Estat Espanyol i Catalunya.

Aquest fou el cas, quan a l'Església dels Sants dels Últims Dies, el Moviment Gnòstic Universal i, en específic, d'un gran nombre d'Esglésies Cristianes de caire Pentecostal amb orígens històrics recents. En efecte, aquest conjunt de confessions religioses –entre les que es troben els grups Carismàtics, l'Església Evangèlica de Filadèlfia o altres esglésies Pentecostals– s'expandí considerablement i ha continuat multiplicant-se i diversificant-se d'ençà les dècades dels setanta i els vuitanta.

En els darrers anys, s'han establert a Sabadell altres organitzacions religioses No Caòliques i No Cristianes, d'entre les quals es mantenen actualment un centre Budista Tibetà i una Mesquita musulmana encara no enregistrada. Això no obstant, ja en els anys seixanta, arribà la Fe Baha'í a la Ciutat.

Disposició geogràfica de les organitzacions religioses a Sabadell

A continuació presentem una mapes d'elaboració pròpia, construïts en base al Registre d'Organitzacions Religioses de l'Ajuntament de Sabadell, la Guia de l'Església

del Bisbat de Barcelona –1998- i la Guia de Entidades Religiosas de España –1998-, publicada pel Ministerio de Justicia².

Mitjançant aquesta exposició gràfica es pretén mostrar una relació global de les d'organitzacions religioses emplaçades a la ciutat de Sabadell. Cal dir, però, que en aquest primer plànol s'ha optat per il·lustrar, exclusivament, la ubicació d'aquells centres amb enclavaments específics i/o relatius a l'activitat religiosa.

En aquest sentit, determinades confessions No Catòliques, entitats i Ordres Catòliques no hi apareixen reflectides. Tal és el cas de la Fe Bahà'í, el Moviment Gnòstic Universal, les Dones en l'Església i determinades Congregacions religioses Catòliques. El criteri sota el qual ens hem decantat per aquesta opció rau, no tan sols en la irrellevància de cara a l'estudi, sinó també per tal de preservar la intimitat de les persones, ja que en totes aquestes ocasions les adreces coincideixen amb domicilis o Residències particulars.

Semblantment, ens hem estimat adient optar per una il·lustració aproximativa de l'emplaçament dels centres, més que no pas per una relació pormenoritzada de llur ubicació exacta, donada la situació transitòria o no regularitzada d'alguns d'ells.

Avui, a la capital del Vallès Occidental, trobem un total de 72 nuclis religiosos de diferents etiologies. D'aquests, 49 formen part de l'església Catòlica: 7 corresponen a cinc Associacions Catòliques independents; 23 pertanyen a les dinou Ordres de la Ciutat; i els 19 restants coincideixen amb el nombre de nuclis parroquials al si de Sabadell.³

Per altra banda, s'hi emplacen també 23 temples No Catòlics, distribuïts en 14 confessions distintes. De les diverses institucions religioses, tan sols 3 no comparteixen una base doctrinal Cristiana: Fe Bahà'í –sense seu-, el Budisme Tibetà –1 seu- i l'Islam –1 seu-. Les altres 11 denominacions, congreguen 21 centres entre Evangèlic-Pentecostals i Cristians amb Variacions Específiques sobre els Textos –Gnòstics, Mormons i Testimonis Cristians de Jehovà-.

La distribució es disposaria com segueix: Adventistes de Setè Dia 1, Anglicans 1, Assemblea de Germans 1, Baptistes 3, Carismàtics “Buenas Noticias” 3, Església

---

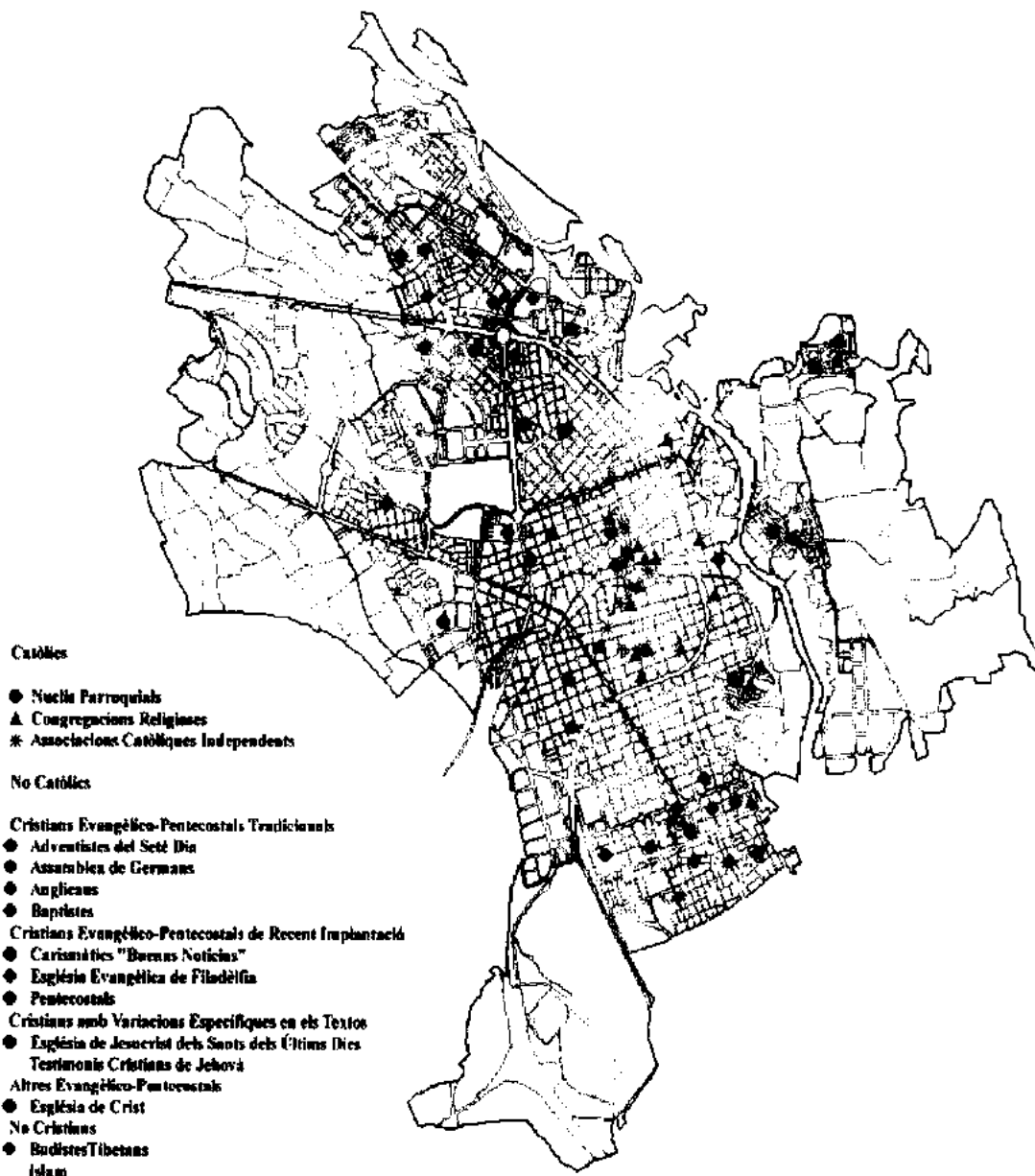
² És plausible que alguns dels límits de les Demarcacions Parroquials no s'ajustin amb exactitud a la configuració actual de les mateixes. La cerca d'aquestes dades ha estat difícil en la mesura que ni des del Bisbat ni des dels Arxiprestats se'ns ha pogut facilitar una informació recent i sistematitzada.

³ Cal dir, que en el mapa s'ha obviat la inclusió dels nuclis parroquials adscrits dins de les divisòries arxiprestals del Bisbat, però que depassessen els límits geogràfics del nucli urbà.

Evangèlica de Filadèlfia 3, Pentecostals 4, Església de Crist 1, Gnòstics –cap seu-,
Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies 1, i Testimonis Cristians de Jehovà 3.

Sense més dilació, doncs, adjuntem el mapa integral de confessions religioses de Sabadell.

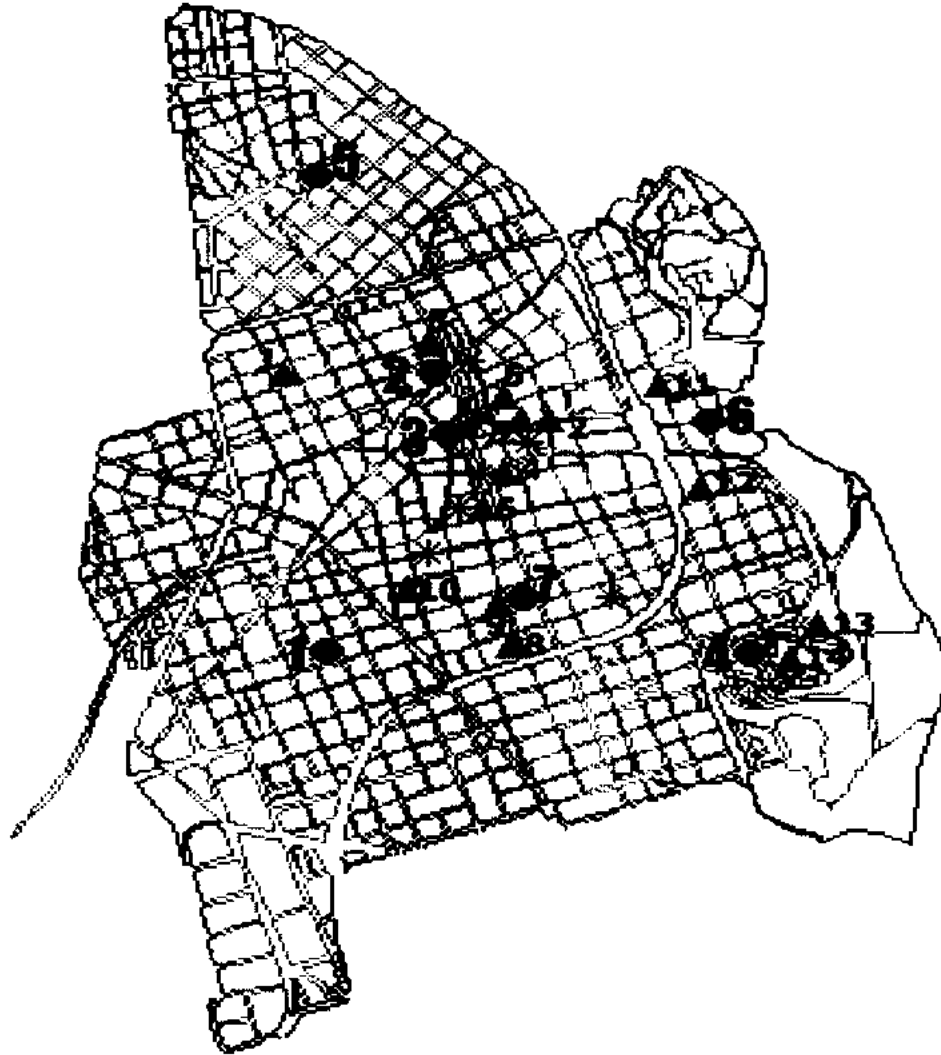
SEGONA PART

La Diversitat Institucional Religiosa

L'ESGLÉSIA CATÒLICA A SABADELL

ARXIPRESTAT CENTRE

● PARRÒQUIES

- 1 Mare de Déu de Gràcia
- 2 Santa Maria de la Puríssima Concepció
- 3 Sant Feliu
- 4 Sant Oleguer
- 5 Sant Vicenç
- 6 Santíssim Salvador
- 7 Santíssima Trinitat

▲ ORDRES

- 1 Pares Escolapis
- 2 Religioses Escolàpiques Filles de Maria
- 3 Germanes Carmelites de la Caritat
- 4 Missioners Fills de l'Immaculat Cor de Maria
- 5 Germanetes dels Ancians Desamparats
- 6 Germanetes Carmelites Tereses de Sant Josep
- 7 Germanes de la Sagrada Família d'Urgell
- 8 Germans Maristes

- 9 Germanetes Caputxines de la Mare del Diví Pastor
- 10 Serventes de Maria
- 11 Congregació de Carmelites Descalces
- 12 Missioneres de la Mare Teresa de Calcuta
- 13 Germans Salesians
- 14 Salesianes de Joan Bosco, Filles de Maria Auxiliadora i Sant Josep

* ASSOCIACIONS

Acadèmia Catòlica
Associació Catòlica de Dirigents
Càrites Diocesana de Sabadell

Filles de Maria Immaculada i Sant Antoni Maria
Claret
Opus Dei

L'Arxiprestat Centre coincideix amb el nucli antic de Sabadell. Actualment l'integren 7 parròquies i 15 ordres religioses Catòliques, a banda de les diverses entitats independents que hi tenen llur seu.

Com s'ha vist al parlar de la història religiosa del municipi, els orígens de Sabadell cal cercar-los en la progressiva edificació de cases i carrers al voltant de la vella Parròquia de Sant Feliu de Sabadell, nucli de l'activitat religiosa local durant segles. De fet, no és fins a finals del segle XIX i principis del XX que comencen a constituir-se noves Demarcacions Parroquials al si del terme municipal i proliferen amb gran rapidesa les ordres religioses.

Els nuclis Parroquials

Les parròquies que formen l'Arxiprestat Centre són les següents: al sector Centre, les de Sant Feliu -o Sant Fèlix-, la Santíssima Trinitat i la Puríssima Concepció; a la Creu Alta, la Parròquia de Sant Vicenç; a la Cobertera, la del Santíssim Salvador i, finalment, les de la Mare de Déu de Gràcia i la de Sant Oleguer en els dos barris sabadellencs que duen aquests mateixos noms. També pertanyen a l'Arxiprestat Centre, però ja situades més enllà dels límits urbanístics del terme municipal de Sabadell, les parròquies de Sant Esteve, a Castellar del Vallès, i de Sant Quirze i Santa Julita, a Sant Quirze del Vallès.

El territori que actualment engloba l'Arxiprestat Centre es constitueix en dues fases d'expansió. La primera, a finals del segle passat, donà lloc a l'edificació de l'Església de la Misericòrdia, al naixement de la Parròquia de la Puríssima Concepció i, un xic mes tard, a l'emancipació parroquial de Sant Vicenç de Jonqueres.

La segona fase, els anys trenta, es produeix fruit de l'increment de població en terrenys relativament allunyats del Centre: Gràcia, Cobertera i Eixample. Davant les noves necessitats que aquest fet generava, es varen crear tres noves parròquies. Dues es construïren de nova planta: la Parròquia del Santíssim Salvador i la de la Mare de Déu

de Gràcia; i la vella Església de la Misericòrdia canvià el seu estatus de Tinència per la categoria de Parròquia, sota l'advocació de la Santíssima Trinitat.

Essent així, a l'actualitat, l'Arxiprestat Centre permet establir una primera distinció dels nuclis parroquials en funció de les seves característiques. En primer lloc, al Centre s'ubiquen les parròquies més antigues i tradicionals de Sabadell –Santíssima Trinitat, Puríssima Concepció i Sant Feliu-. En segon lloc, a la “perifèria”, les parròquies de barris antics de tradició obrera -Mare de Déu de Gràcia i Santíssim Salvador- i/o camperola -Sant Vicenç, a la Creu Alta-. I, finalment, una Parròquia -Sant Oleguer- que respon al perfil de Demarcació constituïda a partir de les migracions dels anys quaranta i cinquanta, i que encarna l'obra Salesiana de Sabadell.

Malgrat les diferències d'arrel històrica, entre totes les parròquies de l'Arxiprestat existeixen uns mínims de coordinació en qüestions de caire general. Les escasses activitats conjuntes que realitzen depenen, en bona mesura, del guiatge episcopal. De fet, la fragmentació, la diversitat de situacions i la idiosincràsia particular de cada nucli parroquial dificulten la concreció pràctica de la coordinació interparroquial. Alhora, les distàncies geogràfiques accentuen els obstacles de comunicació entre el nucli antic i la perifèria tradicional.

Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia.

La Parròquia fou fundada el 1934 en un moment d'expansió de la ciutat i les institucions religioses. Aquell any es varen adquirir els terrenys en els que actualment s'ubica la Parròquia i es construïren uns locals provisionals al carrer Viladomat -molt a prop de l'església- que inicialment foren usats de capella i que, més endavant, esdevindrien el centre social i de reunions de la Comunitat.

El nou temple fou inaugurat el mes de març del 1936. Per consagrar-lo, s'escollí la Verge de Gràcia que, juntament amb la de Santíssim Salvador, és una de les devocions més antigues de sabadellencs i sabadellenques. Tanmateix, amb l'esclat de la Guerra Civil i el clima de crispació anticatòlica, el juny de 1936 l'església quedà destruïda, en gran part.

Les obres de reconstrucció no s'iniciarien fins a l'any 1939, un cop acabada la Guerra Civil, però s'enllestiren amb rapidesa. L'any 1944 el temple fou ampliat amb l'edificació del cor, alhora que s'aprofità per engrandir el presbiteri i la sagristia.

Els moments de major activitat d'aquesta Parròquia es donaren a partir de la renovació pastoral iniciada a la dècada dels cinquanta. Amb ella, es féu càrrec de la

Parròquia Mossèn Dalmau Olivé, també conegut com a Mossèn "Mau-Mau" o Mossèn "Vespa". Durant el temps en què Mossèn Dalmau dirigí la Parròquia de Gràcia, s'incrementà notablement el nombre de membres de les Joventuts d'Acció Catòlica i l'Arxiconfraria de les Filles de Maria, aconseguint superar amb escreix l'activitat de les parròquies del Centre.

Al llarg de la dècada dels seixanta, amb un nou Rector al capdavant, el centre parroquial va adquirir molta importància degut al seu volum d'associacions i a la gran quantitat de fidels vinculats/des a elles. Amb tot, a mesura que anaven transcorrent els anys, i sobretot a principis dels setanta, moltes persones varen abandonar la seva tasca i el seu compromís amb la Parròquia, reorientant el seu esforç i el seu treball cap al món de la política.

A partir del 1976 la Parròquia recuperà el seu ritme d'activitat, encetant una nova ordenació de l'acció Pastoral: s'acondicionaren les velles sales per impartir Catequesi als infants i per emprar-les com a incentiu en les relacions amb les entitats del barri - l'esplai de l'Associació de Veïns, un dispensari mèdic per a la gent gran...-.

L'any 1984, aprofitant la celebració del cinquantenari, s'iniciaren les obres de restauració i consolidació dels edificis -especialment del campanar i la teulada del temple-. Els locals socials també foren completament restaurats i recuperats de cara a l'activitat parroquial que, des d'aleshores, ha anat minvant progressivament.

La Demarcació Parroquial de la Mare de Déu de Gràcia té dues zones diferenciades: Gràcia i Can Feu. Tant l'una com l'altra, tot i llur extensió territorial, són de les menys poblades de Sabadell. La Parròquia és molt poc concorreguda i, molts veïns d'aquests barris -especialment les parelles joves amb fills- s'estimen més anar a Sant Feliu o a la Puríssima, on troben un volum i una diversitat d'activitats majors. Així, les persones més implicades en la vida parroquial de la Mare de Déu de Gràcia acostumen a ser dones d'edat avançada que viuen en aquest barri o a Can Feu i que, majoritàriament, són catalanoparlants.

Els i les joves, donada la impossibilitat de trobar habitatges a Gràcia, han anat marxant cap a altres barriades de Sabadell o fora del terme, tot i que actualment es comença a percebre una certa recuperació en aquest sentit: s'han construït pisos i cases allí on abans havia hagut naus industrials obsoletes, de manera que força parelles joves hi han anat a viure. Aquests nouvinguts i nouvingudes, però, desenvolupen llurs activitats quotidianes fora del barri; n'hi ha ben pocs que s'hagin vinculat a la Parròquia.

L'activitat parroquial és escassa ja que, malgrat que es disposa d'uns amplis locals, els recursos humans no són suficients. Tots els grups de la Parròquia compten amb una quantitat testimonial de membres que, en la mesura del possible, intenten dur a terme algunes activitats al marge de la Litúrgia.

Als cursos de Catequesi per a la Primera Comunió solen assistir-hi al voltant de trenta nens i nenes que van a l'escola pública. Els i les que estudien en escoles religioses acostumen a rebre aquest sagrament en els mateixos centres on també s'imparteixen els cursos de preparació. Així, la major part d'aquests nens i nenes ni tan sols en aquesta ocasió passen per la Parròquia.

A banda de la infantil, també s'imparteix Catequesi prematrimonial i d'adults, encara que amb escassos participants. Vinculats a la Catequesi hi ha diversos grupets de pregaria que mantenen una activitat força intensa. Hi ha també un grup de dones grans, alineades en el moviment de devoció mariana Legió de Maria, que es reuneixen un cop a la setmana i realitzen diverses tasques en el marc de la Parròquia. De cara als infants i adolescents -fins als 18 o 20 anys- existeix un esplai parroquial subvencionat per l'Ajuntament que, si bé ha passat per algunes èpoques d'agnosticisme en les que hi va haver un trencament amb la Parròquia, actualment torna a estar més connectat amb aquesta, encara que formalment aparegui com a independent i no confessional.

Amb tot, i a desgrat de l'enorme activitat que en altres èpoques havia viscut aquesta Parròquia, actualment s'ha quedat aïllada: desenvolupa una funció de centre de culte que no pas de nucli d'acció Evangèlica.

L'organització de les activitats i la gestió de la Parròquia estan fonamentalment dirigides pel Rector, amb l'ajut del Consell Parroquial. Aquest, es troba integrat per persones vinculades a determinats grups o accions parroquials com són la Catequesi o la Legió de Maria. L'activitat que menys intervenció requereix per part del Mossèn és, òbviament, l'esplai, que manté una dinàmica de funcionament molt més autònoma que qualsevol altre grup de la Parròquia.

La Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia, manté i ha mantingut al llarg de la seva història relacions estables amb els Pares Missioners del Sagrat Cor de Maria - especialment amb les congregacions de Sabadell i Valldoreix-, amb les comunitats dels Pares Escolapis i dels Franciscans de la ciutat de Sabadell, i amb els Jesuïtes de Sant Cugat.

Parròquia de la Puríssima Concepció. Centre

La Puríssima Concepció inaugurarà provisionalment els seus serveis a la Capella de la Casa de Caritat el 18 d'agost de 1868. El 27 de juny de 1876 es celebrà l'erecció canònica de la Parròquia amb el nom de Santa Maria de la Puríssima Concepció de Sabadell. Les obres per l'edificació del temple no s'iniciaren fins a l'agost de 1879 i no es donaren per oficialment closes fins al 31 de juliol de 1885, amb la benedicció de l'església per part de l'aleshores Bisbe de Barcelona.

El juliol de 1936, amb l'esclat de la Guerra Civil, l'església fou destruïda i les campanes foses. Tanmateix, el campanar no s'ensorrà i pogué ésser reconstruït després del conflicte. El 8 de desembre de 1943 es finalitzaven les obres i s'inaugurava el nou temple.

Els anys seixanta, molt vinculada a aquesta Parròquia però com a entitat independent, emergí l'Associació Catòlica de Dirigents, formada per empresaris i persones procedents de les capes més benestants. Amb llur iniciativa, perseguïen dur a terme una tasca de caire social i assistencial especialment als barris obrers, en un moment en què l'administració pública no donava resposta a les múltiples problemàtiques socioeconòmiques existents.

L'any 1985, el centenari de la Parròquia va proporcionar l'ocasió per arreglar el campanar i la façana i per relançar i dinamitzar en general la vida i l'activitat de la parroquial, creant associacions noves, comissions... Segons Mossèn Nadal, però, en els últims 10 anys han canviat moltes coses, i ara convé un nou plantejament i una nova empenta, reorientant i revitalitzant els grups; tot i això, que reconeix que, probablement, la seva Parròquia és la més viva de Sabadell, en quant a nombre de fidels i d'activitat.

Cada diumenge es diuen 4 Misses, i els dissabtes una. Entre totes elles, participen a l'Eucaristia al voltant d'unes 1000 o 1200 persones. Entre setmana, hi ha dues Misses diàries: una a les 8 del matí i una altra a les 8 del vespre. A cadascuna d'elles hi assisteixen entre 30 i 50 persones. Bona part dels recursos dels que disposa la Parròquia, i amb els quals és possible recolzar econòmicament l'activitat dels grups, surten de les aportacions setmanals d'aquest elevat nombre de fidels. Entre ells hi ha persones de totes edats i d'ambdós sexes, malgrat que predominen els i les més grans. Generalment, els i les feligresos/es viuen al si de la Demarcació Parroquial, són catalanoparlants i tenen un nivell elevat d'estudis. Tanmateix, Mossèn Joan Nadal calcula que, sobretot en els grups de Confirmació i del MUEC -Moviment Universitari d'Estudiants Catòlics-, hi

ha al voltant d'un 10% de persones de barris d'altres Demarcacions Parroquials. En aquest sentit, apunta també que, de les 4 Misses del diumenge, una es fa en castellà.

"[La majoria de fidels] són gent sabadellenca. (...) Hi ha jovent que sí. Però, més aviat predomina la gent gran. Predomina la gent gran. No vol dir que no hi hagi jovent, si n'hi ha, però predomina la gent gran."

Un dels camps més treballats en aquesta Parròquia és el de la Catequesi. Així, des de fa força anys, per preparar als infants que han de rebre la Primera Comunió, imparteixen l'anomenada "Catequesi Familiar". Consisteix en coordinar les diverses sessions de Catequesi que reben els nens i nenes amb trobades de pares i mares, així com amb la celebració mensual d'una Eucaristia familiar amb l'objectiu d'assolir un aprenentatge religiós recíproc.

Durant els cursos escolars de 5è, 6è, 1er i 2on de ESO es dona la Catequesi de postComunió. A partir del 3er de ESO, als 13-14 anys aproximadament, comencen la preparació de la Confirmació, que dura dos o tres anys més. Molts dels joves acostumen a fer-se membres del Moviment Universitari d'Estudiants Catòlics -MUEC- quan els arriba l'hora de decantar-se pel món laboral o d'iniciar estudis universitaris -que es el cas de la majoria-. El grup del MUEC té una Catequesi específica que respon als interessos dels seus propis integrants. Per tal de continuar fent Catequesi després de la Llicenciatura, també s'han creat uns grups de professionals i/o llicenciats.

A banda d'aquest itinerari de catequisme, a la Parròquia existeixen 12 grups de matrimonis de diferents edats que recentment s'han proposat reprendre els Equips de Matrimonis de Sabadell, entitat que fou creada el 1958 i que ha restat desapareguda des de finals dels setanta. Aquests 12 grups es troben integrats per 6 o 8 paelles cadascun; quatre són de parelles de 60 o més anys, quatre més d'entre 40 i 50 anys, i uns altres quatre d'entre 32 i 37 anys.

La Parròquia de la Puríssima és l'única Parròquia del Centre on, a part d'un grup de la Pia Unió de Portants del Sant Crist de l'Agonia, subsisteix la Confraria de la Mare de Déu de la Mercè, nascuda el 1951. Actualment, la Confraria està integrada per un reduït nombre de senyores d'edat avançada que tenen cura dels altars.

En el pla social, cultural i religiós, sobreviuen el Moviment Cristià de Joves i el MUEC, ambdós procedents d'Acció Catòlica, nascuda al si de la Parròquia el 1941. Aquests grups, juntament amb la Unió de Mares -fundada el 1947 i amb 400 sòcies a l'actualitat-, constitueixen els moviments més forts dins de l'àmbit parroquial.

En el camp del treball social i les tasques assistencials hi ha, a banda dels voluntaris d'acció social, un grup nombrós de Càrites Parroquial -formada a partir del que abans eren les Conferències de Sant Vicenç de Paul- i la Congregació de la Doctrina Cristiana, fundada el 1923.

Per grups d'edat, des del 1977, els més petits i fins als 16 anys, tenen el Grup d'Esplai La Trepa, que compta amb 120 nens i nenes i 20 monitors. Per als més grans, i concretament per a les dones més grans, trobem el grup Unim-nos, iniciat el 1975 però que, recentment, ha estat transformat en l'agrupació Vida Creixent.

A banda de tots aquests col·lectius, des de fa uns anys la Parròquia va decidir impulsar una Fundació per donar a conèixer el patrimoni documental i material de què disposava. Així, donat l'interès cultural, social i històric del llegat, s'acordà la creació de l'Arxiu- Museu parroquial.

La gestió parroquial, amb el gran volum d'activitats que s'hi desenvolupen, està a càrrec d'un Consell Pastoral subdividit, al seu torn, en petites comissions o comitès de treball: de Catequesi, Càrites, joves, cultura, Arxiu, matrimonis, Litúrgia, esplai, propaganda, economia, campanyes de Nadal... A banda del que és pròpiament l'organització parroquial, des de la Puríssima Concepció també es gestiona el "Despatx Parroquial Unificat" de totes les comunitats que integren els Arxiprestats de Sabadell.

La Parròquia manté estretes relacions amb les Carmelites de la Caritat, a través de la seva escola, i amb els Escolapis, que cada diumenge s'encarreguen de dir la Missa de 12 i donen part de la Catequesi familiar de Comunió i postComunió a l'escola. Si bé la col·laboració amb les Carmelites i els Escolapis es molt estreta, també mantenen contacte amb altres ordres religioses de Sabadell i ajuden econòmicament altres parròquies. A més, mitjançant algunes de les seves activitats, com per exemple l'acció de Càrites Parroquial, l'esplai, o les beques d'estudis, es vinculen a l'entorn social. Actualment, estan plantejant-se com renovar la projecció de la Parròquia cap a la societat i potenciar tot l'àmbit cultural. En aquest sentit, també acostumen a participar en les activitats que organitza el Moviment Ecumènic, però no tant a nivell pràctic com de representació institucional.

Parròquia de Sant Feliu. Centre

La història de la Parròquia de Sant Feliu és en bona mesura, i tal com hem vist en el capítol dedicat a aquesta qüestió, la història del naixement i el creixement del mateix nucli urbà de Sabadell. Aquest, es constitueix al seu entorn, tenint-la en tot moment com

a seu de la vida social i religiosa del municipi, ja que fins a mitjan segle XIX Sant Feliu fou l'única Demarcació Parroquial del terme. Fins que no es féu càrrec de la Parròquia Mossèn Jaume Serrano, fa aproximadament 30 anys, el tarannà de la Comunitat era extremadament tradicionalista. Avui en dia, segons el seu Rector, a desgrat que tota "[Sabadell] *És una ciutat vella i conservadora*", a la Demarcació Parroquial de Sant Feliu, "*Hi ha gent molt més tradicional que, per entendre 'ns, són clients dels 'Padres' [Missioners fills de l'Immaculat Cor de Maria i de Sant Antoni Maria Claret]*".

Entre diumenges i dissabtes -5 Misses en total- passen per la Parròquia unes 1500 persones. Els diumenges, a la Missa de 12, la més concorreguda, hi ha unes 550 persones. A més, pel fet de ser una església cèntrica i d'estar tot el dia oberta -és l'única de tot Sabadell- hi ha força persones que hi entren, aprofitant que visiten la zona. De fet, però, tan sols hi ha entre 50-70 fidels plenament implicats en el funcionament de la Parròquia. Tot i que hi ha joves, la Parròquia s'ha envellit força degut a la manca d'habitatges assequibles. El comú, doncs, són persones grans, bàsicament del barri, jubilats o propietaris de petits negocis o botigues... Majoritàriament són catalanoparlants i força tradicionalistes. En aquest sentit, molts dels seus fidels són membres de l'Opus Dei.

Un grup de feligresos/es s'ocupa de la Catequesi de preparació per a la Primera Comunió i la de postComunió que, en total, aplega al voltant d'uns 170 nens i nenes. Un altre vessant de l'activitat parroquial és el treball social i/o assistencial que es realitza a través del grup de Càrites Parroquial, integrat per 10 o 20 fidels voluntaris. En el mateix camp, també hi ha un grup de persones que presten el seu ajut a les diverses residències d'ancians que de la Demarcació: donant el menjar, fent companyia, etc. Per altra banda, un cop per setmana, la psicòloga dels Drapaires d'Emaús utilitza els despatxos de la Parròquia per rebre visites. Finalment, hi ha una representació de Vida Creixent que si bé utilitza els seus locals, no està integrada dins de la Parròquia com a grup.

Al si d'aquesta Parròquia també trobem una representació de la Legió de Maria i un grup de Litúrgia. S'hi fan trobades de matrimonis un cop al mes per tractar temes de caràcter social i polític propers a la religió, i existeix també un grup de 30 joves que fan 3 sortides de reflexió al llarg de l'any. Aquests joves es troben en plena organització d'un camp de treball a Santo Domingo i, cada Nadal, fan una cistella per les Germanetes de la Mare Teresa de Calcuta.

Una de les dificultats que més problemes planteja a la Parròquia és la gent gran. Dins d'aquesta Demarcació Parroquial hi ha un nombre elevadíssim de residències per a

persones de la tercera edat que, per altra banda són el col·lectiu que més demanda d'atenció religiosa fa. Hi ha les residències de les Germanetes del carrer Sant Joan, la del carrer Les Planes, al carrer Sol, al carrer Indústria, a Sant Josep, al carrer Mossèn Gaietà, al carrer Creueta... Atendre a tota aquesta quantitat de persones, tenint en compte que n'hi ha molts que tenen dificultats per desplaçar-se fins al temple i que cal prestar-los el servei a domicili, és una tasca molt difícil que requereix gran quantitat de recursos humans. En aquest sentit, la Legió de Maria realitza una tasca parroquial fonamental.

Per tal de dur a terme l'organització i la gestió de l'activitat parroquial hi ha un Consell Pastoral format per 8-10 persones entre sacerdots i laics, que es reuneix cada més i que, juntament amb el Rector, tracta els temes administratius i Pastorals que s'han de resoldre. Per altra banda, Sant Feliu, com a Parròquia, acostuma a participar en els actes del Moviment Ecumènic de Sabadell. Semblantment, mantenen excel·lents relacions amb l'Acadèmia Catòlica, tot i que molts dels seus membres no estan vinculats a Sant Feliu.

Parròquia de Sant Oleguer. Sant Oleguer

Els orígens d'aquesta Parròquia es troben en els primers habitants de les coves situades als marges del riu Ripoll, a l'alçada dels terrenys del Mas de Sant Oleguer. Aquestes coves no varen ser "oficialment" detectades fins a l'any 1945. A primers del 1951, després de les primeres esllavissades de les coves fruit de les riuades, dos joves jesuïtes començaren a anar a aquella zona, per iniciativa pròpia, a prestar assistència material i religiosa a una població que en aquells anys suportava unes condicions de vida infrahumanes.

L'expansió de la Ciutat pel Sud s'inicià amb la construcció d'aquest nou barri, en bona part patrocinat per l'industrial Garcia Planas, i l'edificació de la Parròquia de Sant Oleguer. La Parròquia fou erigida canònicament l'any 1960 i, ja en el document d'erecció, fou posada sota la cura dels Salesians de Don Bosco, que s'encarregarien també d'atendre a les escoles del mateix barri que nasqueren de manera gairebé paral·lela al nucli parroquial.

L'Obra Salesiana de Sabadell, integrada per la Parròquia de Sant Oleguer i pels Col·legis "Don Bosco", dels Salesians, i el de les Filles de Maria Auxiliadora i Sant Joan, nasqué doncs amb la barriada edificada l'any 1958 per l'industrial Garcia Planas, de cara als seus obrers. Aquest, amb una ampla vocació social i Cristiana, aixecà un

barri de cases petites de dues plantes envoltades de jardí, una església, una escola per a nens i una per a nenes a càrrec de l'Ordre d'origen italià, una piscina, i un pavelló esportiu. Posteriorment, als anys seixanta, s'edificaren els blocs de pisos que componen el barri de Sol i Padrís sobre la part esquerra de l'Eixample.

La Demarcació Parroquial de Sant Oleguer té una població aproximada de 11.000 persones i recull fonamentalment població d'origen immigrat nascuda a Sabadell. En aquest sentit, hom hi troba un ambient típic de barri perifèric d'una ciutat industrial. La majoria dels fidels de la Parròquia són gent del barri. Hi ha persones de totes les edats, encara que predominen els més grans. Això no obstant, els diumenges a les dotze es celebra una Missa de caire juvenil.

Per a la preparació de la Primera Comunió s'imparteix Catequesi Familiar, estructurada en dos cursos, on hi ha la participació i el seguiment de les famílies amb una trobada mensual i les eucaristies familiars. Com a continuació d'aquests cursos de Catequesi existeix el grup "Amics" que, a més d'assumir la formació de postComunió, realitza altres tipus d'activitats amb nens i nenes. El Centre Juvenil Salesià i el grup "Amics de Cap de Setmana" estan a càrrec dels cooperadors Salesians i altres laics. Els cooperadors són de les escoles de Don Bosco però fan tasques importants a la Parròquia, on també tenen previst començar aviat un grup de preBaptisme. Semblantment, hi ha diversos grups de matrimonis dins de la Parròquia vinculats a les Lliars Don Bosco i al moviment Equips de Matrimonis que, a banda de les seves reunions de reflexió, una vegada al mes organitzen una sortida conjunta a nivell de tot Sabadell. Al marge dels matrimonis hi ha també un grup de Catequesi d'adults, un de Litúrgia, un d'Estudi de la Bíblia i l'Associació de Maria Auxiliadora.

En l'àmbit del treball social, la Parròquia compta amb un grup de Càrites i un de visitadores de malalts. A més, les Filles de Maria Auxiliadora i Sant Joan, a banda d'encarregar-se dels cursos de Primària, atenen a la seva escola-taller a les noies que els envia del Tribunal Superior de Menors i mantenen contacte amb una assistenta social de Càrites Sabadell i les assistents socials de barri de l'Ajuntament, que faciliten l'ajut a persones amb dificultats.

Els membres del Consell Parroquial de Sant Oleguer, presidits pel Rector, assumeixen les tasques d'animació, gestió, coordinació, programació i avaluació de les tasques parroquials en els diversos àmbits. Aquest Consell actua en estreta col·laboració amb l'EPOSS. EPOSS és l'Equip Pastoral de l'Obra Salesiana de Sabadell, integrat per Cooperadors Salesians, Acollidors de Parelles, catequistes, Animadors de Grups de

Fe... La tasca conjunta de l'Obra Salesiana arriba al barri, participant en l'Associació de Veïns de Sol i Padrís i en el Centre Cívic de Sant Oleguer.

"...la participació de la gent a les celebracions i a les activitats parroquials és regular, amb una fluctuació segons els temps. Els laics, animats pels Salesians, Filles de Maria Auxiliadora, i cooperadors, estan responent. Alguns, amb una dedicació i compromís exemplars."

La Parròquia de Sant Oleguer es reuneix mensualment amb la resta de parròquies de l'Arxiprestat, amb les quals, per bé que de tant en tant, fan alguna sortida. Hi ha projectes comuns de cara a la Catequesi com, per exemple, el tema de la Catequesi familiar o la implicació dels pares en la preparació de la Comunió dels seus fills. Això és possible a desgrat que la idiosincràsia i les característiques de cada nucli parroquial imposin les seves limitacions i les seves potencialitats.

Parròquia de Sant Vicenç. Creu Alta

L'origen de la Parròquia fou la Capella de Sant Vicenç de Jonqueres, restaurada recentment per l'Ajuntament de Sabadell, que n'és l'actual propietari. Abans d'assolir la independència, ara fa prop de 100 anys, havia format part de la Demarcació Parroquial de Sant Pere de Terrassa. A inicis del segle passat, però, la població de la zona de Sant Vicenç es començà a incrementar notablement; així, el 1904, la Parròquia de Sant Vicenç es constituí com a Parròquia autònoma.

Paral·lelament a l'edificació de les noves cases per a la població nouvinguda, els mateixos veïns varen construir la primera església, de la qual encara avui en resta alguna cosa. Després de la Guerra Civil, però, es va haver de reconstruir, i s'aprofità per dur a terme l'ampliació del que havia estat l'anterior església. D'aquesta manera, el temple va prendre la forma que ha tingut fins ara. En aquests moments, s'ha iniciat el seu procés de rehabilitació.

El Centre Parroquial de Sant Vicenç, adjacent al temple, va néixer fa uns 50 anys gràcies a la iniciativa de Mossèn Josep Plandolit i amb l'objectiu d'aprofitar la Parròquia per aplegar el jovent. El Centre aglutina avui un volum important de gent, encara que molts no són fidels de la Parròquia i la majoria no van pràcticament mai a les Misses: són persones que es senten molt vinculades a la Parròquia però en un pla estrictament social i cultural, no religiós.

A la Demarcació Parroquial hi ha entre 15 i 18.000 habitants. Els diumenges, entre les cinc Misses que es celebren, més la de la vigília, passen per l'església unes

1000 persones. El Rector observa que el nombre d'assistents varia en funció de la meteorologia i de si és o no dia festiu, ja que el comú dels fidels tenen segona residència, a la que s'hi desplacen si fa bo. Alhora, Mossèn Victor Manuel explica la reduïda assistència mitjançant una queixa: moltes persones que viuen a la Creu Alta es senten d'una altra Parròquia, la de la Puríssima Concepció, i no de la de Sant Vicenç, tal com els hi pertocaria. Això no obstant, el Rector passa per alt esmentant que hi ha força famílies residents a Demarcacions de l'Arxiprestat Nord es vinculen, efectivament, a la Parròquia de Sant Vicenç.

Els fidels d'aquesta Parròquia, majoritàriament, són adults/es i gent gran del mateix barri de la Creu Alta amb nivells d'instrucció mitjans, encara que també hi ha força universitaris. Si bé la presència de joves és molt activa, únicament participen en aspectes puntuals. En aquest sentit, els diumenges, a la Missa de una, ells i elles prenen el protagonisme cantant i tocant la guitarra.

A la Parròquia es fa Catequesi d'infants fins a la Primera Comunió. Després hi ha Catequesi per a adolescents fins a la Confirmació. Després de la Confirmació no hi ha una continuïtat de Catequesi per a joves i/o adults/es, tan sols hi ha un grup de reflexió de parelles joves que s'ha iniciat recentment.

Si l'activitat en l'àrea de la Catequesi es reduïda, en el camp del treball social i assistencial és intensa. L'equip de Càrites Parroquial s'ocupa fonamentalment del banc d'aliments de la Parròquia. La recaptat es fa cada tercer diumenge de mes: els fidels porten aliments a Missa i l'equip ho recull i ho classifica. Aquests aliments es distribueixen entre famílies que pateixen una situació de necessitat. La detecció d'aquestes famílies es realitza en col·laboració amb les assistents socials de Càrites i les de l'Ajuntament. A banda de Càrites, també hi ha un equip que es responsabilitza de la Pastoral de la Salut. S'ocupen de visitar i atendre a malalts i a ancians, sobretot als que viuen sols o no poden desplaçar-se. De tant en tant, a més, organitzen trobades de malalts en les que es fa un petit concert, una Eucaristia i un berenar.

A nivell devocional, a la Parròquia subsisteix una delegació de la Pia Unió de Portants del Sant Crist de l'Agonia, integrada per uns 40 homes de diferents edats, encara que els més joves són els que, de fet, fan realment de Portants.

En el pla lúdic i cultural, el Taller de Teatre, una de les activitats principals del Centre Parroquial, està molt vinculat al barri en la mesura en què compta ja amb més de 10 anys d'història. Es fa tots els dissabtes i aplega a 100 nens i nenes entre 7 i 14 anys. A banda del teatre, al Centre també hi ha un esplai amb 15 anys d'història. Aquesta

activitat reuneix, cada dissabte, uns 100 nens i nenes del barri. D'ell se'n deriva també un grup de joves que són els que dinamitzen cada diumenge la Missa de la una. També per a l'animació de la Litúrgia, fa dos anys que la Parròquia gaudeix d'una coral integrada pels mateixos fidels. Finalment, els més grans, s'aglutinen al voltant d'un col·lectiu del grup de Vida Creixent.

El Mossèn és present en tots els grups com a animador i promotor de les activitats, però qui realment assumeix les tasques d'organització i gestió són els mateixos laics. Per tal que tothom estigui informat del que fa cada grup i pugi aportar els seus comentaris, propostes o suggeriments, s'edita mensualment una revista de la Parròquia.

"Sí que una mica hi sóc present, en aquests grups... Aviam, més que res, vull dir doncs, coordinant, animant... Sobretot ajudant, doncs, a descobrir..."

Quant a la coordinació de les seves accions parroquials amb la resta de l'Arxiprestat Centre, Sant Vicenç, a parer del seu Rector, queda com una Parròquia "extramurs", a part, marginada. Segons aquest, no hi ha hagut mai una cooperació estreta entre totes: més aviat, cada Rector ha tendit a tancar-se en la seva Parròquia.

"Aquí a Sabadell... Vull dir que... Jo potser estic equivocat, no?, però em sembla una mica... Diria que 'cadascú per ell i cada Parròquia per ella', saps? Ho lamento moltíssim, saps? Perquè jo no hi crec en això."

Tanmateix, per Mossèn Víctor Manuel cal comprendre que si aquesta entesa no s'ha produït no és per manca de voluntat, sinó més aviat perquè ho impossibilita, en bona mesura, un conjunt d'elements: el reduït nombre de capellans, l'edat d'aquests, i el gran volum de feina que han d'assumir. Amb tot, hi ha algunes iniciatives d'intercanvi parroquial, com per exemple la trobada anyal dels infants de Catequesi, a les quals ells sempre han participat activament.

Pel que fa a les relacions amb altres esglésies No Catòliques, el Rector fa una diferenciació explícita entre la relació que l'església pot mantenir a nivell general amb determinats grups religiosos -que és molt positiva- i la possibilitat d'assentar vincles a nivell concret amb "certs grups". Dins de la seva Demarcació hi ha l'Església Evangèlica "Buenas Noticias" amb la que, mentre fou al seu anterior local, mantingueren bones relacions.

Parròquia del Santíssim Salvador. Cobertera

Els antecedents d'aquesta Parròquia cal cercar-los en "L'Esbarjo", un casal social i cultural fundat per Sardà i Salvany el 1899, del que es feia càrrec el Vicari de Sant

Feliu. A l'Esbarjo impartien Catequesi per nens, realitzaven activitats lúdiques i culturals, i també va funcionar alguns anys com escola nocturna.

La Parròquia del Santíssim Salvador no fou mai una Tinència, sinó que va néixer directament com a Parròquia. Fou creada l'any 1934, i prengué aquest nom en record de l'antiga Pavordia a partir de la qual s'originà a la ciutat. No fou possible inaugurar el temple fins al 1936. Durant la Guerra Civil l'edifici del Santíssim fou confiscat i es destinà a escoles municipals. Un cop acabada la Guerra, la Parròquia no disposava de Rector i se'n féu càrrec l'aleshores Arxiprest de Sabadell. No fou fins al 1948 que, de nou, un Mossèn prengué possessió del càrrec: Mossèn Ernest Mateu, arxiver municipal i figura destacada en la història recent de Sabadell.

En aquell mateix any, el 1948, s'inicià l'edificació d'un nou temple. L'obra finalitzà el 1966, moment en què es desmembrà la Demarcació Parroquial, donant peu a l'aparició de dues noves parròquies: la de la Mare de Déu dels Dolors, a Torre Romeu, i la de Sant Jaume, al Poble Nou de la Salut.

Durant aquesta època, la Demarcació de Santíssim Salvador experimentà tot un seguit de transformacions absolutament lligades al desenvolupament social i demogràfic de la Ciutat. Es perfilaren ràpidament tres sectors dins de la Demarcació: la barriada de Covadonga -el barri antic- de població escassa, envellida i nascuda Sabadell; i les dues barriades perifèriques: Torre Romeu i Poble Nou, integrades per una població jove immigrada, d'origen eminentment andalús o d'altres indrets de l'Estat Espanyol.

Amb la desmembració parroquial, en un moment en què s'estaven produint les sacsejades del Concili Vaticà II, el perfil dels feligresos de Santíssim Salvador es veié alterat i la Parròquia s'alliberà de les tasques d'assistència social i religiosa dels dos nuclis que fins llavors depenien d'ella.

En aquest sentit, podríem dir que els "anys daurats" de la Parròquia del Santíssim Salvador foren els de la dècada dels cinquanta, moment en què més vida associativa hi havia al voltant de la Parròquia. Així, per exemple, val la pena destacar l'escola Gregoriana Ladamus i, sobretot, l'equip juvenil de Handball. Mes tard, a la dècada dels seixanta, van aparèixer el teatre i l'esplai "la Roda".

"[El] barri una mica... Tot i que és cap al Centre és una mica perifèric. És un barri industrial: moltes fàbriques i poca gent. I això ara, mica en mica, a mesura que es treuen les fàbriques i es van fent blocs, doncs, suposo que creixerà una miqueta més. Perquè el lloc és bastant ben comunicat: té la terminal d'autobusos, la RENFE, la Gran Via.."

Tal i com informa el Rector: “(...) *una Missa al diumenge que hi ha poc culte... Potser unes 80-100 persones [que assisteixen al culte regularment]. (...) Bé, avui dia la gent és molt mòbil per què els caps de setmana si fa bon temps: guaita! Quasi no els veus al carrer. Tenen segona residència... Tot això, doncs... L'assistència també fluctua una mica segons la, la temperatura. Per exemple, a la primavera i a la tardor potser la gent no surten tant, que no pas a ple estiu.*”

Entre els fidels del Santíssim Salvador predomina la gent gran. La majoria són dones, catalanoparlants, mestresses de casa o jubilades. Abans només acudien a la Parròquia gent del barri però, des de que hi ha la plaça nova i l'aparcament hi ha molta més gent del Centre que els diumenges prefereix anar a Santíssim Salvador.

“Aqui, actualment, és molt estimada aquesta Parròquia per actes puntuals de gent d'altres llocs. Per exemple, per fer casaments. És bonic, l'església es de categoria i ara amb la plaça arreglada hi ha prou aparcaments...”

A banda de la preparació prematrimonial i de la Catequesi de Primera Comunió - que aplega tan sols 9 infants i 4 catequistes-, a la Parròquia del Santíssim Salvador s'hi realitza una trobada de Catequesi d'adults un cop al mes. Així mateix, també hi ha un grup de pregaria, un de la Legió de Maria, una representació de la Pia Unió de Portants del Sant Crist, un grup d'Adoració Nocturna, un esplai i una petita coral. A més, cada Nadal des de fa 14 anys s'organitza un Pessebre Vivent, que és l'únic que es fa a Sabadell.

L'activitat de Càrites Parroquial és escassa i puntual. El treball assistencial de la Parròquia es centra especialment en la Pastoral de la Salut, fent un seguiment i prestant atenció religiosa als malalts.

L'organització de la Catequesi i les activitats dels grups es dur a terme des del Consell Parroquial, integrat per un representant de cada àrea. A més, des de fa uns mesos, compten amb un nou Mossèn que ajudarà a ampliar l'oferta d'activitats i serveis de la Parròquia.

Les relacions amb la resta de parròquies que formen part de l'Arxiprestat són molt bones per a activitats puntuals. Semblantment s'esdevé en els contactes amb les ordres de les Carmelites Descalces de Santa Teresa de Jesús i les Missioneres de la Mare Teresa de Calcuta, que es troben dins de la seva Demarcació Parroquial. Tanmateix, l'actual Rector afirma que: *“Cada Comunitat té la seva vida autònoma però quan hi ha festes ens convidem mútuament i, si convé, intervinem també en les cerimònies allà. (...) [Però] cadascú, a casa seva, ha de resoldre els seus problemes.”*

Parròquia de la Santíssima Trinitat. Centre

La Parròquia de la Santíssima Trinitat és l'hereva de la vella església de la Misericòrdia, que fou beneïda pel Rector de Sant Fèlix l'any 1873 per donar resposta a les necessitats religioses generades pel creixement que havia començat a experimentar la Ciutat. La de la Misericòrdia era l'església del sector més humil de Sabadell.

El 1885, arribaren les monges de la Divina Pastora per fer-se càrrec de l'escola que s'acabava d'edificar al costat de l'església, en la que també passaren a assumir un bon nombre de responsabilitats. Durant aquesta època, el barri comptà amb el treball i el suport de Dr. Sardà i Salvany, que hi instituí centres i associacions de laics tant de caràcter lúdic, com cultural i social.

L'any 1905, l'església esdevingué una Tinència dependent de la Parròquia de Sant Feliu i no fou fins als anys trenta, que fruit el creixement industrial i demogràfic, veié transformada la categoria de Tinència en Demarcació Parroquial independent. L'edifici existent fou cremat i parcialment destruït durant la Guerra Civil i no quedà totalment refet fins al 1945.

A l'actualitat, entre setmana acudeixen a les Misses diàries entre 25 i 30 persones, aproximadament. Això no obstant, i a banda de les Misses dominicals, durant el curs escolar, els dissabtes es celebra una Eucaristia adaptada per als infants que preparen la Comunió i llurs famílies.

Dos cops al mes es celebra, en una mateixa ocasió i cerimònia, el Bateig de diversos nadons. Amb tot, donat que es tracta d'una Parròquia envellida, el comú de les cerimònies que es realitzen a la Trinitat són enterraments. Per aquest motiu, tampoc s'hi celebren massa casaments i, a més, les poques parelles que es casen prefereixen fer-ho al Santuari de la Salut on, a més de l'entorn, hi ha més facilitats d'aparcament que a la Rambla.

La Demarcació Parroquial té dues zones diferenciades que s'extenen a banda i banda de la Gran Via. Una es correspondria a la part baixa de la Rambla i l'altra a la banda de l'Eixample, cap al sud-oest. L'actual Rector no pensa que hi hagi grans diferències socioeconòmiques entre ambdues, tot i que reconeix que en altres èpoques sí que n'hi havia hagut. Els fidels de la Trinitat són majoritàriament gent catalanoparlant, d'edat avançada, que viuen al si de la Demarcació Parroquial i que, segons el seu Mossèn, "tenen una fe molt tradicional".

La major part d'infants fan la Catequesi al Col·legi del Diví Pastor i alguns als Maristes, però també hi ha un grup de 15 catequistes a la Parròquia. En aquest aspecte hi ha una forta vinculació i una col·laboració estreta entre la Parròquia, els Germans Maristes i les Germanes Caputxines. La Catequesi de postComunió fins a la Confirmació té un nombre escàs de joves: en dos anys s'han celebrat tan sols 16 confirmacions.

En l'àrea del treball social hi ha un equip de 4 persones que desenvolupen les tasques pròpies de Càrites Parroquial. També hi ha un equip de Pastoral de Salut que, a més d'atendre els malalts de la Parròquia i alguns avis de les diverses residències que hi ha dins de la Demarcació, els diumenges fan visites al Parc Taulí a malalts terminals, residents... Aquest és un dels àmbits més potenciats i que millor funcionen dins de la Parròquia de la Santíssima Trinitat.

Entre les associacions més tradicionals de la Parròquia hi trobem un grup d'Adoració Nocturna, integrat per 16 persones que fan una trobada mensual; un de la Legió de Maria, que si bé té moltes menys afiliades que en altres èpoques, encara subsisteix; i, finalment, una vintena de membres de diferents edats que formen la Pia Unió de Portants del Sant Crist de l'Agonia. Per als més petits hi ha també un grup d'esplai que aplega 40 nens i nenes. Recentment, també s'ha impulsat la formació d'una Coral per animar la Litúrgia.

L'organització i la gestió parroquial es realitzen per dues vies i es coordinen a través del Rector. D'una banda, es convoca 3 cops l'any un Consell Parroquial, format per un representant de cada grup i de les diferents activitats. Així mateix, i de cara a fer un seguiment més acurat de la marxa de la Parròquia, hi ha un Consell d'Economia que es reuneix un cop per setmana. Per dir Misses el Rector també compta amb l'ajut de l'anterior sacerdot que desenvolupava aquest càrrec.

Quan als contactes amb altres confessions religioses, la Parròquia de la Santíssima Trinitat manté una magnífica relació amb les esglésies protestants i participa en trobades interconfessionals que organitza el Moviment Ecumènic, especialment en els Actes d'Unitat de les Esglésies, que es celebren per Gener i per la Pasqua de Pentecostes.

Les Ordres Religioses

A l'Arxiprestat Centre, en tant que nucli tradicional socioreligiós de la ciutat, hi trobem concentrades, no tan sols les parròquies més antigues i de major prestigi o reconeixement, sinó també el comú de les ordres i congregacions religioses de Sabadell.

En efecte, es tracta, del focus més nombrós d'ordes religioses de tota la Ciutat i, com es veurà, d'un dels més actius. Amb el pas dels anys, i en funció de les necessitats generades per una societat industrial en creixement, la resta d'ordes que trobem a l'Arxiprestat Centre s'hi anaren ubicant, de manera progressiva i d'acord amb la seva obra concreta. S'establiren, en primer lloc, als que hem anomenat *barris perifèrics de Centre* i, més tard, amb l'explosió demogràfica dels anys cinquanta i seixanta, als Arxiprestats Nord i Sud emergents.

La disposició de les congregacions religioses a l'Arxiprestat Centre es pot llegir en clau històrico-geogràfica i d'acord amb les àrees d'influència de les seves parròquies. En conseqüència, mantindrem la divisòria sobre les zones de dilatació dels límits de l'Arxiprestat.

A l'Arxiprestat Centre hi apareixen un total de 14 ordres religioses registrades, una de les quals disposa de dues ubicacions. Tretze d'aquestes congregacions es troben emplaçades al nucli urbà de Sabadell, mentre que les dues restants apareixen fora dels seus límits: les Dominiques de l'Anunciata, a Castellar del Vallès, i les Terciàries Caputxines de la Sagrada Família, a Sant Quirze del Vallès.

Al *Centre tradicional*, que abraça l'àrea de les Demarcacions Parroquials de la Puríssima Concepció, Sant Feliu i la Santíssima Trinitat, s'hi apleguen 9 dels catorze nuclis de congregacions de l'Arxiprestat Centre sabadellenc. Les zones de *perifèria de Centre*, amb els nuclis parroquials de la Mare de Déu de Gràcia i del Santíssim Salvador -d'extraccions originàriament *obreres*-, així com amb la Parròquia de Sant Vicenç, tan sols agrupen 3 ordres religioses -una d'elles amb seu al Centre tradicional-. Finalment, com s'ha vist, a la Demarcació Parroquial de Sant Oleguer s'hi ubiquen 2 congregacions Salesianes, una de femenina i una de masculina.

Centre tradicional

Pràcticament la totalitat de les nou congregacions religioses que s'emplacen en aquesta àrea s'instal·laren a la ciutat a les darreries del segle XIX. A l'actualitat, la

distribució d'aquestes ordres es reparteix de manera desigual entre les Demarcacions Parroquials de la Puríssima Concepció, Sant Feliu i la Santíssima Trinitat. Amb tot, com es veurà, els llaços que uneixen unes i altres parròquies prenen vida, de manera ostensible, a través dels vincles propiciats per les ordres religioses establertes a la zona.

A la Demarcació Parroquial de la Puríssima Concepció hi apareixen 2 de les congregacions establertes a Sabadell de més antic i que hi han perdurat amb força fins als nostres dies: els Pares Escolapis i les Carmelites de la Caritat. En l'àrea d'influència de la Parròquia de Sant Feliu hi trobem les seus de 4 congregacions més, arribades entre finals del XIX i principis del nostre segle: els Missioners Fills de l'Immaculat Cor de Maria, les Germanetes dels Ancians Desemparats, les Germanetes Carmelites Tereses de Sant Josep i les Germanes de la Sagrada Família d'Urgell. Per últim, a la Demarcació de la Santíssima Trinitat s'hi emplacen, des de mitjan i les darreries de la passada centúria, 3 altres enclavatges emblemàtics: els Germans Maristes, les Caputxines de la Mare del Diví Pastor i les Serventes de Maria, també dites Ministres dels Malalts.

Pares Escolapis

L'Ordre religiosa dels Pares Escolapis s'instal·là a Sabadell ja a inicis del segle passat. Aquest fet fou possible mercès a la intervenció de l'Ajuntament que, el 1815, signà amb ells un acord pel qual, el següent 1818, podrien posar en funcionament una escola per als nens de la vila, amb quatre mestres: un per primeres lletres, un altre d'escriptura i comptes, un tercer de gramàtica i un darrer de retòrica.

El 1831 la Congregació inicià les obres per construir un nou temple que fou inaugurat l'any següent. Això no obstant, els diversos conflictes i aixecaments revolucionaris de l'època provocaren que, en diverses ocasions, els frares haguessin d'abandonar llur edifici. Amb la revolució del 1868 se'n van apoderar els revolucionaris, destruint-ne bona part. La Congregació, l'any 1885, es traslladà al seu actual emplaçament, al carrer Escola Pia, dins de la Demarcació Parroquial de la Puríssima Concepció.

L'Ordre religiosa dels Pares Escolapis, com indica el seu nom, es dedica fonamentalment a l'ensenyança activa vers infants i adolescents. En aquest sentit, a Sabadell disposen d'un Col·legi i s'ocupen de la Parròquia del Sagrat Cor, a Ca n'Oriac, a l'Arxiprestat Nord.

Actualment, l'Escola Pia de Sabadell te al voltant de 2500 alumnes i és per tant, un centre de dimensions similars al dels Germans Maristes, les Escolàpies, les

Carmelites de la Caritat, etc. Com aquests col·legis, també imparteixen tots els cursos des dels primers nivells d'Educació Infantil fins als darrers de Secundària Obligatòria, i comparteixen un ideari similar en relació a la religiositat dels alumnes i les seves famílies així com de l'ensenyament que ells proporcionen. Les classes de religió i cultura Cristiana són obligatòries, mentre que la Catequesi i l'assistència a les eucaristies o altres tipus de celebracions és absolutament opcional. Per altra banda, cal apuntar també que l'Escola Pia fou un dels centres religiosos pioners a la Ciutat en la qüestió de l'ensenyament mixt.

Religioses Escolàpies Filles de Maria

L'Institut de les Filles de Maria fou el primer centre d'ensenyament femení a Sabadell. El 1846, Paula de Montalt i les seves col·legues varen fundar aquesta institució a Sabadell -quan encara no gaudia del caràcter d'institut religiós-, en la que treballaven per l'educació de les nenes i la seva santificació.

Agustí Casanovas, amb el consentiment de l'Ordre de les Escolàpies i del Bisbe, es féu càrrec de la direcció de les Filles de Maria -nom que elles mateixes s'havien atribuït-. Casanovas, que tenia intenció d'acabar convertint allò en una seu de les Escolàpies, va prescriure les seves Regles, els va donar com a Sant Patró a Sant Josep de Calasanç i va fer que les associades lluïssin sempre la cinta o faixa de l'Ordre Escolàpia com a distintiu.

El 1850, el Bisbe de Vic els comprà la casa del carrer Sant Josep 21 perquè poguessin ampliar la seva obra. Al cap de poc temps, la casa ja disposava d'una petita capella pública on també es celebrava Culte públic. El 1858 varen adquirir l'immoble que es trobava a continuació de la capella i dues cases més al carrer Creueta. Així, es pogué refer la capella i convertir-la en un temple molt més espaiós.

L'obra de Paula Montalt s'inicià a Figueres el 1829, on erigí la primera escola per a noies i, més tard, en fundà unes altres a Arenys de Mar i a Sabadell. Amb el temps, els instituts de les Filles de Maria, molt vinculats a les Religioses Escolàpies, s'expandiren fins a Madrid i, d'allí, per tot l'Estat Espanyol, Cuba, i els cinc continents. Segons Amparo Blanco, Superior de l'Ordre: "*[La fundadora] tenia mucho interés en educar a la mujer, porque esta es la base de la familia: si una mujer esta educada, si una mujer tiene carácter, la familia va bien.*" En definitiva, atribuïen una funció social a l'educació de la dona però, a banda del catequisme i les feines de casa, també els

ensenyaven història, geografia o matemàtiques *"para poder llevar la economia de la casa bien."*

A l'actualitat, i des de fa dotze o tretze anys, l'escola és mixta i s'hi imparteix Educació Infantil, Primària i Secundària Obligatòria, amb un total de 2.400 nens i nenes. Els i les alumnes solen ser del Centre, tot i que també n'hi ha de Sant Quirze, Castellar, Ciutat Badia, Barberà, Santa Perpètua de Mogoda... Tanmateix, hi ha tan sols 5 religioses -tres mestres i dues jubilades-. Els i les alumnes de l'escola no han de ser necessàriament Cristians però han d'acceptar que l'educació que s'imparteix en aquest centre inclou classes de religió, formació Cristiana i coneixements culturals del Cristianisme. D'altra banda, la Catequesi, és opcional.

Quan als contactes amb la resta de congregacions religioses, les Escolàpies es relacionen, comunament, amb les ordres que es dediquen a l'ensenyament. Així, mantenen força lligams amb les Carmelites de la Caritat, els Germans Maristes, els i les Salesians/es, les Germanes Carmelites Tereses de Sant Josep... Amb les parròquies de Sant Feliu, la Puríssima Concepció i la Santíssima Trinitat, no hi ha gaire vincles: les assemblees per coordinar la Pastoral, algunes celebracions puntuals i la Confirmació i la Catequesi dels i les alumnes. Els cursos de Catequesi són l'element que més vincula el Centre amb la Parròquia de Sant Fèlix, ja que la seva planificació i execució es fa coordinadament.

Germanes Carmelites de la Caritat

L'Ordre de les Germanes Carmelites de la Caritat, dedicades a l'ensenyament, disposa, a l'actualitat, de 3 centres o nuclis d'assistència diferenciats: dos a l'Arxiprestat Centre -un Col·legi al sector Centre i la Llar Verduna a la Creu Alta- i un tercer emplaçament -Col·legi també- al barri de Les Termes de la Creu de Barberà.

La vocació fonamental de les Germanes, com s'ha dit, és l'ensenyament. Tanmateix, la Llar Verduna representa un punt intermedi entre aital objectiu i la tasca social. Per altra banda, els idearis de les dues escoles tracten de reflectir i abastar les dinàmiques socials i juvenils de l'actualitat, des d'una òptica confessional.

El Col·legi del Centre abans era exclusivament femení, però, semblantment al que ha ocorregut en d'altres escoles religioses de la ciutat, ja fa més de 10 anys que és mixt. Actualment, es fan càrrec de tots els cursos des de l'Educació Infantil fins al final de la Secundària Obligatòria, és a dir, fins als 15 o 16 anys.

L'escola disposa d'un oratori d'ús restringit que exerceix les funcions de capella per als/les alumnes i les religioses. També s'hi dona Catequesi familiar i infantil de manera voluntària, per a qui ho desitgi, tot i que les Germanes acostumen a recomanar a l'alumnat que vagi a fer la Primera Comunió a la Puríssima. La majoria hi va, però també n'hi ha força que la fan al Santuari de la Mare de Déu de la Salut o a altres bandes.

El comú dels i les alumnes d'aquesta escola resideixen a la mateixa zona, al Centre, i és que, de fet, la seva acceptació prioritària es troba en funció de la distància espacial de referència. D'aquesta manera, l'alumnat de les Germanes a l'Arxiprestat Centre, participa de les característiques sociodemogràfiques de la zona, amb orígens familiars catalanoparlants, benestants i/o de professions liberals.

Pel que fa a la tasca evangelitzadora i doctrinal a l'Escola, la Mare Superiora de l'Ordre explicava:

"No els hi preguntem [si estan batejats/des], nosaltres no. Així com aquí hi ha alguns col·legis que... si no venen a buscar el certificat de Bateig no els admeten, nosaltres no. Perquè pensem que els seus pares són lliures per fer, i els seus fills igualment. I, llavors, nosaltres pensem que si és millor admetre'ls encara que no siguin batejats perquè, si volem evangelitzar sense, sense forçar, si volem... Perquè ells ja saben que és un Col·legi confessional. Doncs, si volen..."

Així, existeix un ideari religiós però no una obligatorietat pel que fa als principis de les famílies.

L'Escola és portada per les Germanes, però també hi imparteixen classe seglars homes i dones. De fet, hi ha més seglars que no pas monges a causa -segons apunta l'entrevistada- de les poques vocacions. Tal com constatem en la resta de congregacions religioses Catòliques a Sabadell, la Comunitat és força reduïda en nombre, i l'edat de les germanes força o relativament avançada.

En relació als contactes de l'Ordre en l'àmbit religiós circumdant, com s'ha apuntat, les Germanes Carmelites de la Caritat mantenen forts llaços amb la Parròquia de la Puríssima Concepció per diferents canals. Per una banda, a causa de les Comunions dels/alumnes; per altra, a través de l'esplai "La Trepà" que, tot i pertànyer a la Parròquia, fa ús de les instal·lacions de les Carmelites; i, finalment, pel fet que una de les Germanes és l'encarregada de portar tot el tema de joventut a la Puríssima -en especial el MUEC, amb 150 joves-

Missioners Fills de l'Immaculat Cor de Maria

La Congregació dels pares Missioners fills de l'Immaculat Cor de Maria, fundada a la ciutat de Vic, ara fa 150 anys, per Sant Antoni Maria Claret, no s'instaurà a Sabadell fins fa 100 anys. La seu a Sabadell dels Claretians s'hi establí el 1899, a petició dels prohoms sabadellencs Dr. Sardà i Salvany i Fransesc Ponsà i Cantí. Sardà i Salvany els demanà, donada la manca i la necessitat de confessors a la Ciutat en creixement.

Aquesta tasca, precisament, és la que, des dels seus inicis, ha dut a terme amb més fruïció aquesta Ordre de religiosos: l'activitat espiritual. El pare Miquel Peix apunta:

“Una persona que ha quedat atrotinada en la seva part psíquica, encara que sàpiga d'on li vé, no és capaç de sortir-se'n. Jo prego per això. Poso la gent a viure des de la fe i llavors hi ha canvis. És una de les coses que a mi em dona corda -al rellotge-.

(...) Encara que de conjunt no facis coses gaire importants, quan veus una persona que ha sortit del clot realment, i està plena d'alegria... Això és molt bonic, és més bonic que qualsevol altra cosa”.

Els Missioners Fills de l'Immaculat Cor de Maria també s'han dedicat abastament a l'ensenyament: a Sabadell, trobem el Col·legi Claret, amb arrels històriques. A l'actualitat, però, l'Ordre ha perdut la titularitat de l'escola, tot i que el seu director forma part de la Congregació. Un altre pare claretia assisteix a l'Hospital Parc Taulí i ajuda a la Parròquia de Sant Feliu.

La Comunitat claretiana -petita com tota la resta- està formada per un total de 5 religiosos -quatre capellans i un frare-, d'edat avançada. La Residència de l'Ordre es troba al mateix carrer de Sant Antoni Maria Claret, així com el seu temple, l'església de El Cor de Maria, que queda just davant per davant de la Residència.

El nostre entrevistat ens comunica que el mes de juny del 1999 hi haurà canvis dins de l'Ordre dels Claretians, arreu de Catalunya. Pel que fa al Col·legi, explica que:

“Abans els professors de l'escola eren els mateixos Claretians. Ara, en les escoles religioses, el director acostuma a ser religiós i la resta de personal laics, tot i guardar-se un ideari.”

En relació a les activitats que desenvolupen com a institució, els Missioners Claretians mantenen vincles amb altres ordres religioses: Escolapis i Franciscans, fonamentalment. Això no obstant, la manca de sacerdots ha obligat a una redistribució del temps i les activitats en les congregacions religioses masculines, de manera que, per cobrir les vacants a parròquies, es redueix, necessàriament, el contacte entre uns i altres.

Així, sovint, aquestes relacions esdevenen reunions conjuntes presidides per la bona voluntat en col·laborar, però limitades per les escasses possibilitats de dur res concret a terme.

Germanetes dels Ancians Desemparats

La Congregació de les Germanetes dels Ancians Desemparats s'instal·là a la ciutat de Sabadell a inicis del segle XX, el 1905. Ho feren a la casa del carrer Sant Joan, donació i iniciativa del Dr. Sardà i Salvany, on actualment encara s'hi ubiquen.

L'Ordre de les Germanetes té 127 anys. Fou fundada el 1872 per dues persones: un home, Sadurní López Novoa, i una dona catalana, Santa Teresa de Jesús Jornet, qui fou canonitzada el 1974 i és patrona de l'ancianitat a Espanya. La Congregació fou aprovada pel Sant Pare Lleó XIII el 1887, i actualment té dues germanes màrtirs, afusellades durant la Guerra Civil, que seran canonitzades l'any 2000. La seu central de l'Ordre es troba a València, però tenen presència a setze països i, en el si de l'Estat Espanyol, hi ha més de cent cases.

La Comunitat de Sabadell està formada per 10 germanes que conviuen a la mateixa casa on realitzen la seva tasca assistencial. Tan sols n'hi ha una d'origen català, les altres són de la resta de l'Estat: gallegues, castellanés... Atenen a uns 150 ancians i ancianes, amb predomini de les darreres.

La institució acull a gent a partir dels 60 anys però, de fet, la mitjana d'edat es troba sobre els 80 anys. Alguns dels ancians/es viuen a la residència, però altres s'hi estan de manera esporàdica. La majoria eren residents a Sabadell o, en tot cas, a Cerdanyola. De fet, n'hi ha que encara ho són: "*Algunos tienen su casita.*" Acullen als ancians que es troben en pitjor estat de salut, els que es troben sols, els que no pot atendre la família... Segons la Mare Superiora de l'Ordre, els ancians i les ancianes valoren molt positivament el fet que hi hagi religioses a la residència.

Les Germanes es dediquen exclusivament a tenir cura de la gent gran: "*Cuidar sus cuerpos para salvar sus almas.*" Els treuen molt a passejar, els hi fan rehabilitació... Hi ha Missa diària impartida per un Claretià i, a les tardes, es resa el Rosari. Les monges -i d'acord amb la seva jerarquia interna- són les que porten i administren el centre, però també hi treballa personal extern.

Com a Congregació, participen en escassos actes de l'Arxiprestat i de caràcter molt general, ja que la seva dedicació, com ens expliquen, es centra de manera privativa

en la tasca que duen a terme diàriament: *“Relación sí, lo que pasa es que nosotras no podemos estar...”*

Germanetes Carmelites Tereses de Sant Josep

L'Ordre religiosa de les Germanetes Carmelites Tereses de Sant Josep disposa de 2 enclavatges en ple Arxiprestat Centre: l'un entre el carrer Àngel Guimerà i el carrer del Sol, i l'altre al carrer Migdia.

Es dediquen, fonamentalment, a l'ensenyament. A les primeres adreces hi tenen el Col·legi “Jesús Salvador”. Es tracta d'una escola mixta, amb professorat de monges i seglars, on s'imparteix només Secundària. També hi ha un espai que es reuneix els divendres.

Al carrer Migdia, les Germanetes tenen una Residència Femenina amb vinculacions –sembla que directes- amb l'Opus Dei. Malauradament, com en tot el que fa referència a aquest grup, les dades de què disposem són escasses i, sovint, controvertides.

Germanes de la Sagrada Família d'Urgell

El Col·legi de la “Sagrada Família” –escola on les Germanes duen a terme la seva tasca d'ensenyança- fou instal·lat a Sabadell el 7 de juny de 1890, al carrer Sant Josep. El 1894 ja disposaven d'un oratori i el 1909 inauguraren una nova capella al carrer Indústria. Aquest institut fou fundat el 1890 per Don Josep Caixal, Bisbe d'Urgell, i la Reverenda Mare de l'Ordre, Anna Jané, i es desenvolupà sota la protecció del Cardenal Casañas.

A la ciutat de Sabadell, l'objectiu de l'Institut de la Sagrada Família d'Urgell fou sempre l'ensenyança de nenes. Actualment, però, es tracta d'una escola mixta. El Col·legi roman dividit espacialment i per cicles educatius. Així, una part de l'escola –on hi van els més petits/es- està ubicada en un edifici antic, al principi del carrer Indústria, mentre que l'altra es troba en un edifici completament renovat, d'estil molt modern, al carrer Sant Josep.

Germans Maristes

La Congregació dels Germans Maristes, fundada a França, s'establí a Sabadell al carrer Sant Joan l'any 1894, a petició del Reverend Doctor Feliu Sardà i Salvany. Allí, s'ubicà un Col·legi encarat als nens. Posteriorment, es traslladaren a la Rambla on, a

principis de segle, i amb motiu d'una vaga general, els cremaren el Col·legi. El 1908 s'instal·laren al carrer Jardí i el 1926 varen adquirir la primera casa de propietat en aquest mateix carrer.

Abans de la Guerra Civil del 1936, al Col·legi hi havia establertes l'Associació del Nen Jesús de Praga, l'Apostolat de l'Oració i la Santa Infància, a banda d'una associació d'exalumnes i una biblioteca ambulant. A partir del 1930, els Germans Maristes passaren a regentar el Col·legi de nois de famílies benestants de la Tinència de la Santíssima Trinitat, situat al carrer Latorre.

Des de fa dotze anys, el Col·legi té caràcter mixt. Com apunta Ramon Serra, Director de l'escola: *"Va ser la primera mixta de Catalunya."* Tenen 620 nens i nenes: 350 de Barberà del Vallès, 25 de Badia del Vallès, 15 de Sant Quirze del Vallès, 30 de Ca n'Oriac, i la resta del Centre de Sabadell.

Abans s'hi havia fet Catequesi, però aquesta pràctica va desaparèixer ja fa vint anys, donat que la Parròquia l'assumeix. Ara, seguint l'ideari de l'escola, s'hi imparteixen classes de religió, de caire més doctrinal per als petits/es i més històric per als i les grans. Amb tot, tan sols entre un 5 i un 10% de les famílies són practicants.

La Comunitat de religiosos està integrada per 8 germans d'edats diverses i procedents de diferents punts de la Península: Vic, Navarra, Barcelona, Burgos, Igualada i Aragó. Abans, segons se'ns informa, sobretot hi havia gent de Burgos i de l'Aragó, en detriment dels catalans. Fins ara, l'equip directiu del Col·legi havia estat format exclusivament per religiosos però, a partir del curs vinent –1999/2000–, i per primer cop, hi haurà dos religiosos i dos seglars.

L'activitat dels Germans Maristes, més enllà de l'ensenyament, es dirigeix cap altres bandes de l'esfera social. Així, des del Col·legi creen comunitats d'inserció –a Santa Coloma, Igualada...– i participen activament en la Marxa per la Solidaritat. En la mateixa línia de treball, els Maristes mantenen lligams amb Mans Unides i han creat una ONG pròpia –SED–, integrada per joves de 15 i 16 anys que *"atenen a magrebins, negres... abandonats. (...) També estem integrats en els barris més conflictius de totes les ciutats."*

Pel que fa als contactes amb congregacions i parròquies de l'Arxiprestat, mantenen bones relacions amb les Filles de Maria Auxiliadora –Salesianes–. Aquestes, segons ens informen els Maristes, tenien una casa per a infants de parvulari, però la Generalitat els la retirà; ara, tenen mitja finca on hi resideixen elles. Uns i altres estan treballant junts per tal que els cedeixin, de nou, les aules.

Germanetes Caputxines de la Mare del Diví Pastor

El primer centre a Sabadell de les Germanetes Caputxines de la Mare del Diví Pastor fou creat l'any 1855, al carrer del Sol. Es tractava d'un Col·legi, donat que la seva vocació és l'ensenyament. Usaven com a església la de la Misericòrdia, de la Tinència parroquial de la Santíssima Trinitat. Les religioses d'aquesta escola són membres de l'Institut de Germanes Terciàries Caputxines de la Mare del Diví Pastor, fundat per un caputxi l'any 1850 i aprovat pel Papa Pius X, el 1909.

Les Germanetes, a l'actualitat tenen el Col·legi del "Diví Pastor" al carrer Zurbano i, a Can Puiggener, una guarderia parroquial en el si de la Parròquia de Sant Roc. Cal dir, però, que aquest darrer enclavatge només consta a la *Guia de l'Església*; de fet, cap de les persones entrevistades ens l'havia referit, ni tan sols el Mossèn de Sant Roc. Per les informacions secundàries que n'hem pogut obtenir, es tracta d'una obra de caritat o beneficència, duta a terme des del Centre, vers les famílies necessitades de la zona.

Les parròquies amb qui mantenen contactes són, per una banda i suposadament, la de Sant Roc i, per l'altra, la de la Santíssima Trinitat, on menen els i les alumnes a fer-hi Catequesi i la Primera Comunió.

Serventes de Maria. Ministres dels malalts

Aquesta Ordre religiosa fou instituïda a Madrid l'any 1881, per part de la Reverenda Mare Soledat Torres i Acosta. A Sabadell, arribaren el dia 2 d'abril de 1894. Entre aquest any i el 1908 estigueren instal·lades al Carrer Coromines. Posteriorment i fins al 1922, s'emplaçaren al carrer Creueta; per últim, el gener de 1922 es varen poder ubicar al carrer Montserrat, on actualment encara s'hi troben.

Les dades que en disposem són extremadament escasses, ja que el contacte que hi establirem no reeixí: la negativa a rebren's fou terminant. D'aquesta manera, tan sols hem pogut esbrinar que es tracta d'una Comunitat reduïda integrada per un grup entre 5 i 8 religioses d'edats avançades, castellanoparlants, que viuen en Comunitat en una casa del carrer Montserrat. Fonamentalment es dediquen a la cura i vetlla nocturnes a malalts/es, que realitzen a domicili. La seva tasca és tant d'assistència pràctica com espiritual.

Disposen d'església pròpia, anomenada "Església de les Serventes de Maria", i tenen contacte amb el Rector de la Parròquia de la Santíssima Trinitat, que s'hi persona diàriament per tal de celebrar la Missa.

Perifèria de Centre

L'àrea que hem anomenat *perifèria de Centre* comprèn les Demarcacions Parroquials de la Mare de Déu de Gràcia, el Santíssim Salvador, Sant Vicenç i Sant Oleguer.

La distribució de les congregacions religioses en aquest espai no és uniforme. En alguns casos no existeix cap Ordre -com en la Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia-, mentre que en altres ocasions el nombre de congregacions inscrites en una Demarcació en concret no respon, necessàriament, als vincles interinstitucionals quotidians. La tasca o la vocació d'una Comunitat religiosa sol incidir en les relacions que aquesta estableixi a nivell social i de Parròquia, de manera que el treball conjunt amb altres instàncies o grups pot estendre's més enllà de la Demarcació Parroquial a la qual pertanyi l'Ordre.

En aquesta zona, com s'ha dit, es registren un total de 5 nuclis de congregacions religioses. La seva presència data, en general, de les dècades cinquanta i seixanta del segle XX, arran de l'arribada de nous habitants a la ciutat i l'edificació consegüent de noves parròquies.

Dins de la Demarcació de la Parròquia del Santíssim Salvador trobem els enclavatges de la Congregació de Carmelites Descalces i les Missioneres de la Mare Teresa de Calcuta. Les monges Carmelites de la Caritat, amb seu al *Centre tradicional*, emplaçaren, cap als anys cinquanta, una extensió a la Creu Alta -la Llar Verduna- dins de l'àrea parroquial de Sant Vicenç. Amb tot, com s'ha referit, el comú de la seva activitat i atenció resten enfocades, per qüestions històriques, a la Parròquia de la Puríssima Concepció. Per últim, dins de la Demarcació Parroquial de Sant Oleguer s'hi troben, des de finals dels cinquanta i principis dels seixanta, les congregacions de les Salesianes de Sant Joan Bosco i els pares Salesians.

Congregació de Carmelites Descalces

Les primeres germanes de la Congregació de Carmelites Descalces arribaren a la ciutat de Sabadell cap a finals del 1964. Des d'aleshores i fins a l'actualitat s'han ubicat en una casa particular del carrer Quevedo, al Monestir de Santa Teresa de Jesús.

La Comunitat, integrada per un nombre molt reduït de germanes, la majoria d'elles d'edat avançada, conviu a l'adreça assenyalada. Es tracta d'una Congregació de religioses de clausura que es dedica, fonamentalment, a l'oració.

Es relacionen pràcticament només amb el Rector de la Parròquia del Santíssim Salvador, que és qui s'encarrega d'oficiar les Misses a la capella del Monestir. Acostumen a reunir-se per motiu de celebracions o dates importants en una o altra institució.

La relació entre l'Ordre de Carmelites Descalces i la Parròquia del Santíssim Salvador ha estat sempre d'estreta col·laboració, en la mesura en què la condició de les religioses els ho ha permès. Així, durant determinats períodes, el Rector d'aquesta Parròquia celebrava una Missa diària al Monestir, presidia les vespres del diumenge i els dissabtes a la tarda realitzava lectures comentades de l'Evangelí. Així mateix, mentre duraren les obres de reconstrucció de l'actual temple del Santíssim Salvador es va usar la capella de les religioses per tal de poder celebrar la Litúrgia dominical de la Parròquia.

És en aquest sentit que els feligresos/es del Santíssim Salvador han creat uns vincles importants amb les monges, de manera que assisteixen habitualment a totes les seves celebracions litúrgiques.

A banda d'aquests contactes, la Congregació no manté cap més vincle amb altres parròquies de la ciutat i desconeixem si es donen amb altres ordres. A nivell social, ja que no fan cap tipus d'intervenció ni d'activitat en aquest àmbit, es circumscriuen únicament al contacte amb la Comunitat parroquial de la barriada.

Missioneres de la Mare Teresa de Calcuta

La Congregació de les Missioneres de la Mare Teresa de Calcuta es presenta com una de les ordres religioses amb major autonomia respecte del conjunt de les emplaçades als tres Arxiprestats de Sabadell. Malauradament, però, la informació de què disposem pel que fa al seu centre i activitat a la ciutat és limitada.

Instal·lades al barri de Covadonga, al carrer Alfons Sala, es dediquen a tasques d'ajuda i assistència a infants i ancians. Sembla ser que també realitzen algun seguiment a malalts/es a l'hospital, tot i que no ho podem afirmar del cert.

No ens consta cap contacte o vincle institucional de la Congregació pel que fa a altres ordres que s'ubiquen a l'Arxiprestat Centre. Es limiten a establir comptades trobades amb la Parròquia de Santíssim Salvador. De fet, les relacions són les mínimes

indispensables i, segons ens va comunicar el seu Rector, els camins d'unes i altres van en diferents direccions a causa de les tasques diverses a què es dediquen.

Germans Salesians i

Salesianes de Sant Joan Bosco. Filles de Maria Auxiliadora i Sant Josep

L'Ordre Salesiana arribà a la ciutat de Sabadell amb les Filles de Maria Auxiliadora i Sant Josep o Salesianes de Joan Bosco. S'instal·laren a l'actual emplaçament de manera paral·lela a l'emergència de la barriada, edificada el 1958 per l'industrial Garcia Planas.

Les Filles de Maria Auxiliadora i Sant Josep duen un Col·legi al passeig Béjar on atenen els cursos d'ensenyament primari i una escola taller per a joves. Per altra banda, també es fan càrrec diàriament i des de fa quatre anys d'un esplai al barri de Can Rull.

Els Salesians, dedicats com elles a l'ensenyament, duen el Col·legi "Sant Joan Bosco" on s'imparteix Educació Secundària Obligatòria. A la mateixa barriada, també tenen a càrrec seu la Parròquia de Sant Oleguer. Fôra plausible afirmar que, a l'actualitat, els edificis més emblemàtics d'aquest barri d'origen industrial es concreten en tres: la Parròquia, el pavelló d'esports i el Col·legi Salesià. El prestigi de l'Ordre a la zona, com s'exposarà, és un element clau per comprendre el seu arrelament i força entre els laics.

La Congregació Salesiana de Maria Auxiliadora inicià, i en bona part continua, la seva tasca a Sabadell amb l'objectiu d'ajudar i recolzar a les dones obreres, tant en el pla cultural com d'atenció familiar. Com a derivació d'aquesta línia de treball, posaren en marxa l'escola per a noies on s'impartia EGB. Posteriorment, l'escola esdevingué mixta.

D'ençà la darrera reforma educativa, empen els seus esforços i infraestructures en una escola de Primària, així com en altres activitats complementàries relacionades amb el món de l'ensenyament. Tenen nens i nenes fins a P5 als matins i, a les tardes, fan cursos de formació ocupacional, classes de graduat escolar, tallers, classes de repàs, temps lliure... Per norma general, quan els i les alumnes acaben P5 passen al centre dels Salesians, el Col·legi "Sant Joan Bosco".

Les comunitats Salesianes són, malgrat el seu nombre i en comparació a la resta d'ordres de la ciutat, prou àmplies. Es troben, en cada cas, sobre la desena de membres. En conseqüència, a les escoles hi ha personal laic a banda dels i les religiosos/es que hi treballen.

Entre els Salesians, com s'ha apuntat, un d'ells exerceix de Rector a la Parròquia de Sant Oleguer. Les Germanes, a més de les tasques en el propi col·legi, també participen en el de "Sant Joan Bosco", on es dediquen a impartir cursos de formació ocupacional i al taller de Tercer Món. Tanmateix, hi ha força Salesians i Salesianes laics que els i les ajuden.

La major part de les activitats de l'Ordre Salesiana, inclòs tot el vessant educatiu, estan destinades a l'evangelització. En aquest sentit, també col·laboren impartint la Catequesi a la Parròquia de Sant Oleguer, a l'esplai, al Col·legi...

Les ordres religioses Salesianes tenen tot un itinerari definit a nivell educatiu que garanteix un seguiment acurat del creixement de la persona i on, per altra banda, queda recollida tota la dimensió espiritual, que s'introdueix de manera progressiva al llarg del procés formatiu.

L'itinerari de coneixement i formació religiosos comença ja des de què els i les alumnes són ben petits/es. A partir dels 10 o 11 anys comencen el que s'anomena "Grups d'Amics"; més tard, passen a formar part del FOC -Fer Opcions Cristianes-, on s'hi estan fins als 20 anys; en aquest punt ja passen a integrar-se en els grups de Catequesi d'adults de les respectives parròquies o comunitats Cristianes més consolidades.

Com es desprèn, existeix una estreta vinculació i col·laboració entre les ordres Salesianes i la Parròquia de Sant Oleguer. Per altra banda, i de cara a coordinar la feina entre els Salesians i les Filles de Maria Auxiliadora i Sant Josep, a Sabadell hi ha un Equip Pastoral de l'Obra Salesiana, integrat també per pares i mares, alumnes, monitors/es, el Rector de la Parròquia...

Quan al tracte amb altres ordres religioses, es redueix fonamentalment a l'àmbit que els i les ocupa. Salesians i Salesianes tenen contacte amb aquelles congregacions dedicades a l'ensenyament, mentre que amb les que desenvolupen altres tasques la relació és molt esporàdica. A nivell social, participen activament en projectes de les Associacions de Veïns, en especial en l'organització de festes i celebracions. Els barris més vinculats a l'obra Salesiana són Sol i Padrís, Eixample i Covadonga així com, per bé que de manera més secundària, Les Termes, Espronceda, La Creu i Torre Romeu.

Les bones relacions en el marc social i amb la Comunitat parroquial es reflecteixen en la gran implicació de la gent en les diferents iniciatives Salesianes. Moltes persones treballen voluntàriament amb ells i elles, no només per qüestions de tipus religiós, sinó també de cara a realitzar activitats de tipus social o cultural.

ARXIPRESTAT NORD

◆ PARRÒQUIES

1. Mare de Déu dels Dolors
2. Sagrat Cor
3. Sant Antoni de Pàdua
4. Sant Jaume
5. Sant Josep
6. Sant Pere
7. Sant Roc

▲ ORDRES

1. Companyia Filles de la Caritat. Sant Vicenç de Paül
2. Filles de Sant Josep de Girona
3. Germanes Caputxines de la Mare del Divi Pastor

L'Arxiprestat Nord troba els seus orígens, com hem vist, arrel de l'aglomeració demogràfica i urbanística que ocasionà l'arribada massiva d'immigrants a partir de la dècada dels quaranta i fins ben entrats els anys seixanta. Totes les parròquies que actualment integren aquest Arxiprestat són d'origen humil però, si bé van tenir uns inicis precaris, aconseguiren formar unes comunitats Cristianes molt fermes. La major part de les actuals esglésies parroquials de l'Arxiprestat Nord s'alçaren a la dècada dels seixanta, moment a partir del qual, una rera l'altra, s'anaren consolidant com a parròquies independents.

A grans trets, l'Arxiprestat Nord té quatre nuclis diferenciats: el del Sagrat Cor de Ca n'Oriac, dirigit per un Escolapi; el de l'equip format per Sant Josep, Sant Pere i Sant Antoni de Pàdua, que correspon al sector Nord-oest; el de Can Puiggener, amb la Parròquia de Sant Roc limitrof amb Ca n'Oriac però distanciada d'aquest barri per efecte de la Gran Via; i, finalment, a l'altra banda del Ripoll, trobem el nucli format per les parròquies de la Mare de Déu dels Dolors, a Torreromeu, i la de Sant Jaume, al Poble Nou, ambdues regides per sacerdots Passionistes.

Els nuclis Parroquials

Les parròquies que formen l'Arxiprestat Nord són les següents: la Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors a Torreromeu, les parròquies del Sagrat Cor i de Sant Julià d'Altura a Ca n'Oriac, la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua a Can Rull, la Parròquia de Sant Jaume al Poble Nou de la Salut, les parròquies de Sant Josep i Sant Pere a la Concòrdia i als Merinals, respectivament, i, per últim, la Parròquia de Sant Roc a Can Puiggener. Fora del terme municipal de Sabadell, també pertany a aquest Arxiprestat la Parròquia de Sant Salvador, ubicada a Polinyà.

Entre totes elles existeixen uns mínims de coordinació en qüestions de caire general. Tanmateix, a nivell pràctic, hi ha un grup de parròquies que, des de fa 16 anys, desenvolupa la seva activitat de manera conjunta. Són les parròquies de la Concòrdia, Can Rull i Merinals; assistides directament per dos sacerdots però sota la responsabilitat d'un equip de quatre.

Per altra banda, també hi ha una estreta connexió entre les parròquies de Torreromeu i de Poble Nou que, si bé no formen explícitament un equip parroquial, si que mantenen vincles, enfocaments i objectius comuns, ja que els respectius Rectors són membres de la mateixa congregació religiosa.

Enmig d'aquests dos nuclis i col·laborant amb uns i altres trobem la Parròquia de Sant Roc, a Can Puiggener. Aquesta Parròquia, formalment està integrada en l'equip parroquial Can Rull-Concòrdia-Merinals i coordina la seva acció parroquial amb aquests. Per altra banda, també rep suport i col·laboració per part dels frares Passionistes de Torreromeu i Poble Nou.

Finalment, i mantenint llur idiosincràsia, resta el Sagrat Cor de Ca n'Oriac: una Parròquia forta que, degut a les dimensions del territori que abasta, presenta un perfil socioestructural variable i complex. Sota aquests paràmetres el seu funcionament parroquial és més independent que en els altres casos.

Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors. Torreromeu

El poblament dels terrenys de Torreromeu fou autoritzat per l'Ajuntament de Sabadell després de les primeres esllavissades de les coves del Ripoll l'any 1951. En aquell moment començà a créixer el nou barri i no s'aturaria fins als anys setanta. El 1953, els propis veïns ajudats pels jesuïtes començaren a edificar una església en un indret anomenat Las Cuevas de San Antonio. Els sacerdots, a canvi, ajudaren als veïns a construir els seus habitatges amb els materials que, per recomanació dels mateixos jesuïtes, els cedí l'Ajuntament per tal d'evitar noves catàstrofes. Així, el 1954, amb tan sols un any, es pogué celebrar la benedicció de la primera Església Catòlica de Torreromeu, que fou dedicada a la Verge de Fàtima.

Inicialment, la Comunitat Cristiana de Torreromeu formava part de la Demarcació Parroquial de Sant Salvador però, a finals de l'any 64, s'iniciaren les gestions per separar-se'n i esdevenir una Demarcació Parroquial independent. Durant aquests anys, els estudiants Jesuïtes del Col·legi Major de Sant Cugat varen jugar un paper crucial al barri, expandint una consciència Cristiana amb un fort component social.

En aquest temps, les distàncies entre uns i altres barris resultaven cada cop més insalvables: les condicions de vida, la cultura i el caràcter dels nouvinguts tenien ben poc a veure amb les dels seus veïns de Covadonga, fet que accentuava el seu grau d'aïllament i marginació social, cultural i geogràfica. També cal tenir en compte que en

més d'una ocasió, la conducta Pastoral i personal que mantingueren els jesuïtes distà força de les concepcions tradicionals de l'Església. Aquest fet propicià l'emergència de certs conflictes amb la Parròquia de Sant Salvador que, a poc a poc, anirien reforçant la voluntat d'autonomia de Torreromeu, per acabar fent evident la necessitat de la desmembració parroquial.

Joan Aran i Suriol, Mossèn de Sant Salvador en aquells anys, apunta que probablement un dels motius que explicarien la lluita d'aquest barri per esdevenir un nucli parroquial independent, caldria cercar-lo en el fort component de marginació social que l'assetjava: esdevenir una Comunitat Cristiana de ple dret era l'únic que els podia permetre superar aquest desplaçament social i cultural que patien i assolir un cert grau de reconeixement social. En aquest context, l'església fou un nucli aglutinador des del qual edificar una identitat col·lectiva cohesionadora. [Aran i Suriol, J. 1983]

Així, entre 1950 i 1960 la vida religiosa de la Comunitat de Torreromeu fou molt intensa i va adquirir una rellevància social de primer ordre. Hi havia una assistència i una participació massiva a les activitats parroquials. Un dels sectors de més pes dins de la Parròquia fou el dels i les joves. La seva incidència fou especialment remarcable en l'organització de les anomenades Vetlles Recreatives i en la reivindicació mai assolida d'unes escoles nocturnes. Estaven organitzats en l'Assemblea de Joves Obrers del Barri de Torreromeu, en la qual hi havia una participació destacable de militants del la JOC.

Després de la mort del Dictador, les qüestions Pastorals o religioses van passar a segon terme i es va produir una davallada notòria de la participació i de la pràctica religiosa. Semblantment al que uns anys enrere va ser la Parròquia, ara, la política, passà a ser l'eix fonamental al voltant del qual girava l'activitat del barri. Els Jesuïtes es van fer càrrec de la Parròquia fins a l'any 1981, que va passar a mans dels Passionistes. Així s'encetà una nova etapa en la que els sacerdots es van dedicar a fer un treball més Pastoral i menys polític.

A l'actualitat, la participació i l'assistència a les eucaristies és molt minsa: de 7000 persones que viuen a la Demarcació Parroquial, només assisteixen regularment a Missa entre 70 i 80; la gran majoria dones, d'edats avançades, amb uns nivells d'instrucció mínims o inexistents. Pràcticament tots els feligresos viuen al barri de Torreromeu o al de Can Roquetes i són d'origen andalús i extremeny. En aquest sentit, l'ex-Rector de la Parròquia apuntava: "*[Catalanes] ahora hay, si. Los que tienen menos de veinte años o veinticinco. Han nacido aquí, pero no hablan catalán: la mayoría son de padres andaluces. Cuando vine, dije: '¡Caray!' ¡Pues aquí no hay más que*

andaluces! Bueno, es que estos han nacido en...'. Dice: '¡Qué va! Estos han nacido aquí!'; 'Tenéis quince años y parece que... ¡Un andaluz cerrado! Como si fuera en Málaga o en Sevilla: ¡igual!' (...) En Valencia, los andaluces que hay, hablan. Pero no son... Ya han perdido el andaluz, porque salen a la calle, van a la escuela con otros ¿eh? Pero aquí no. En este barrio... En este barrio se ha formado... Yo no sé en otros barrios de Sabadell... Creo que no es solo nuestro caso... Aquí se ha formado como un núcleo cerrado que todo son andaluces. Salen a la calle: hablan entre ellos andaluz. Van a la escuela, y se hablan andaluz, (...) Van a casa, y son andaluces sus padres, sus abuelos, los tíos..."

El nivell de vida del barri és força baix, hi ha alguns sectors més desfavorits en aquest aspecte. Hi ha molta economia submergida i força situacions d'il·legalitat. La majoria d'ocupats tenen feines de baixa o nul·la qualificació.

També cal subratllar que hi ha un nombrós contingent de residents d'ètnia gitana i, en aquest sentit, es fa palesa una polarització absoluta entre païos i gitanos pel que fa a la seva adscripció religiosa: els primers són Catòlics, encara que tan sols passen per la Parròquia per rebre els mínims Sagraments -Bateig, Comunió, Matrimoni i Extremunció-, i els segons són Evangèlics Carismàtics i constitueixen una de les comunitats de l'Església Evangèlica "Buenas Noticias" més assentada d'aquest sector de la ciutat.

La divisòria ètnica impossibilita qualsevol tipus de competència entre ambdues esglésies, que segueixen una política de no ingerència recíproca. En aquest sentit l'anterior Rector ens deia: *"Hay bastantes gitanos en el barrio, casi todos son gitanos de San Nicolás; pero ellos se han desentendido de la Parroquia y nosotros de ellos... (...) Tienen una capilla y dan 'el Culto' que le llaman. Y la mayoría de los gitanos han tirado por ahí."* I l'actual Rector, Mossèn Agapito Medina, afegia: *"(...) ¡Los payos no van ni a esta ni a la otra! ¡Ojalá fuesen a esa otra al menos! Y fuesen allí, y alabasen a Dios a su manera. Pero no van ni a una ni a la otra."*

L'escassa activitat parroquial es redueix a l'existència d'alguns grups d'Evangelitació i de processons, majoritàriament femenins. A nivell social, treballen amb Càrites Sabadell per assistir casos de necessitat econòmica i/o problemes burocràtics, organitzar curses, xerrades, etc.

A desgrat dels minsos recursos de què disposa la Parròquia, sempre que hi ha campanyes d'ajuda com les de Ruanda, el Mitch, o Kósovo, aporten la seva col·laboració.

El Rector és qui gestiona i organitza la major part de les tasques i activitats parroquials que, donat el seu escàs nombre, no precisen de la dedicació de gaire persones més. Això no obstant, sí que es dona la intervenció d'alguns feligresos de cara a determinats aspectes.

Amb la resta de parròquies incloses a l'Arxiprestat Nord, es mantenen les mínimes relacions i coordinació en els àmbits Pastoral i Litúrgic. Únicament hi ha una col·laboració pràctica més estreta amb les parròquies de Sant Jaume, al Poble Nou, i amb la de Sant Roc, a Can Puiggener. Per altra banda, dins del barri la Parròquia es manté força a part de l'activitat de les institucions civils i de l'Associació de Veïns.

Parròquia del Sagrat Cor. Ca n'Oriac

Igual que en el cas anterior, els orígens d'aquesta Parròquia cal cercar-los en el moment en què es començà a poblar el barri a conseqüència del creixement demogràfic que, en un període molt curt de temps, va propiciar l'arribada massiva d'immigració procedent de Múrcia, Extremadura i altres indrets de l'Estat, a partir de 1940.

Així, el 28 d'agost de 1948 el Rector de Sant Julià d'Altura prengué possessió d'un vell pavelló que fou habilitat com a temple provisional. El mateix any 1948 el pare Francesc Cubells va iniciar la Catequesi d'infants i, al curs següent, l'escola.

A inics dels anys cinquanta, fruit en bona part de les esllavissades de terra del Ripoll, el barri, fins llavors un nucli prou reduït, experimentà un creixement urbanístic considerable. Un dels primers responsables de prestar atenció religiosa a Ca n'Oriac durant aquell temps fou Mossèn Prat, Vicari de Sant Fèlix. Prat fou un dels màxims impulsors de la Parròquia i el fundador de la seva entitat més emblemàtica: la Hermandad Romera Virgen de la Fuensanta.

En aquells moments, l'activitat parroquial de Ca n'Oriac es desenvolupava en un local habilitat com a capelleta a la part alta del barri. Tanmateix, donada l'afluència de feligresos/es, resultava del tot insuficient. L'any 1956 fou cedit a la Parròquia el terreny on actualment s'ubica l'església del Sagrat Cor. La primera pedra del temple la col·locaren l'any 1957.

Actualment la del Sagrat Cor és la Demarcació Parroquial més gran dels tres Arxiprestats de Sabadell, si més no quan a extensió i nombre d'habitants. En relació a les seves característiques estructurals, remarcar les diferències existents entre la zona que englobaria pròpiament el barri de Ca n'Oriac, la part més antiga, de la resta de barris de nova construcció al nord de la Demarcació Parroquial: Can Deu i Sant Julià.

Mossèn Josep Maria Martí, actual Rector del Sagrat Cor, considera que, en termes generals, el barri té un nivell econòmic força bo comparativament amb d'altres èpoques, aconseguit a base de molt treball i estalvi per part de les generacions precedents. Aquest fet, segons Martí és el que ha permès que actualment es pugui oferir als joves un ventall molt més ampli de possibilitats. Així, per exemple, explica que, dels joves que pertanyen a la Parròquia, un 50% són universitaris que compaginen treball i estudis, mentre que, en canvi, entre els grans hi ha un bon nombre de persones que no saben llegir ni escriure.

La Parròquia compta amb uns 400 feligresos que assisteixen regularment a les Misses dominicals i que participen en els diversos grups i activitats parroquials. Si bé el nombre és elevat, cal tenir en compte que aquestes xifres esdevenen insignificants en relació al volum de població total de la Demarcació Parroquial.

Entre els membres actius de la Parròquia hi ha un nombre força important de joves. Aquests, però, no estan associats en un grup a part, sinó que participen en tots els grups i activitats amb la resta de fidels. Tan sols hi ha un únic grup de joves que reuneix uns 15 nois i noies dedicats/des a tasques directament vinculades amb la línia del Bisbat.

Les sessions de Catequesi d'infants de Primera Comunió i de post-Comunió apleguen uns 300 nens i nenes. A banda d'aquestes, un cop al mes també es fa una trobada de Catequesi per a adults. Igualment, s'ofereix a tots aquells que ho sol·liciten la Catequesi de preparació per al Baptisme i per al Matrimoni. Aquests darrers estan a càrrec d'un petit grup de parelles de la Parròquia que imparteixen les sessions alternament.

El treball assistencial que realitza el grup de Càrites Parroquial es centra en atendre els casos de marginació i de pobresa que es detecten al barri. Els integrants del grup són advocats, i la seva tasca no es limita tant a prestar ajut econòmic, com a orientar i aconsellar legalment a qui ho sol·liciti. Aquest treball assistencial es complementa amb l'equip que dirigeix la Pastoral de la Salut, dedicat a visitar i atendre ancians i malalts. Per altra banda, existeix també una petit grup de Tercer Món.

En el camp de l'Evangelització i el treball espiritual, trobem dues agrupacions de caràcter permanent: les Comunitats Neocatacumenals i l'Apostolat de l'Oració.

En el pla lúdic i cultural, la Parròquia compta amb un grup de teatre amateur, amb un agrupament escolta, i amb dos grups de dones: un de dones grans -El Casal de las Amigas- i un altre de dones de mitjana edat -Amas de Casa-. Ambdós són molt similars

pel que fa a l'activitat: es reuneixen setmanalment als locals de la Parròquia i, a banda d'organitzar algunes xerrades religioses, hi realitzen tallers relacionats amb tasques de la llar, sanitat, labors, treballs manuals...

L'activitat parroquial és, doncs, molt diversa i abraça tot tipus de persones i tasques. En aquest sentit, Mossèn Martí, ens deia: *"Si vosaltres veniu de les sis a les dotze de la nit, això és una casa de bojos eh! De gent, de grups... Hi ha vegades que... Tenim bastantes sales; doncs falten sales!"*

Finalment, cal fer menció especial del grup amb més entitat històrica dins de la Parròquia, encara que actualment tingui una activitat quotidiana molt restringida: la Hermandad Romera Virgen de la Fuensanta. L'activitat fonamental dels escassos membres que encara conserva la Hermandad consisteix en l'organització anyal del romiatge en honor de la Verge murciana.

"Des dels orígens del barri, a la Parròquia de Ca n'Oriac ja es va establir la Hermandad de la Fuensanta. (...) ... no em refereixo econòmicament, sinó a les seves relacions interpersonals... Tal com viuen avui... Abans eren una autèntica família: tot el poble. Tenien enormes dificultats econòmiques perquè vivien, com aquell que diu, al carrer... Una fraternitat impressionat entre uns i altres, no? Aleshores, tots eren de la Hermandad. La Hermandad, una mica, els agrupava a tots. És clar, això amb el temps canvia i... És clar. Aleshores va arribar un moment que la Hermandad va deixar de ser pràcticament de la Parròquia. Pràcticament! Perquè teòricament, evidentment que ho era! Però l'única cosa que tenia a veure era que, un cop a l'any, quan hi havia la Romeria, aleshores, sortien de la Parròquia i tornaven a la Parròquia. Era l'única espècie de...: venir aquí i sortir."

Malgrat les distàncies i els conflictes, des de mitjans dels anys noranta s'han tornat a refermar en bona mesura els vincles entre la Hermandad Romera Virgen de la Fuensanta i la Parròquia del Sagrat Cor de Ca n'Oriac, renovant-se i/o modificant alguns estatuts. Així, la Hermandad ha vist transmutat el seu estatus d'ànima de la Parròquia i símbol d'identitat pel d'un grupet marcadament nostàlgic integrat per persones d'avançada edat.

Tota l'activitat del Sagrat Cor es realitza gràcies al treball voluntari dels feligresos. Mossèn Josep Maria Martí, l'actual Rector, procura intervenir únicament quan cal algun tipus de suport o assessorament específic o quan algun dels grups vol realitzar una celebració. En aquest sentit, ell mateix afirmava que: *"La Parròquia*

funciona perquè hi ha un grup nombrós de laics que hi dedica hores, temps, il·lusions..."

A banda del Consell Parroquial, que es fa càrrec de la coordinació general, hi ha una Comissió d'Economia i Obres que s'ocupa dels pressupostos: ingressos, despeses, manteniments... I un grup de voluntàries que s'encarreguen de netejar els locals i l'església.

Si bé Mossèn Martí participa com a Rector del Sagrat Cor a les reunions arxiprestals, considera que, encara que hi hagi la voluntat d'elaborar una Pastoral més o menys conjunta, la pràctica de la mateixa no és en absolut fàcil, ja que les diferents Demarcacions presenten problemàtiques i situacions específiques. Amb tot, i més enllà de les relacions arxiprestals, el grup de joves de la Parròquia del Sagrat Cor s'encarrega de coordinar l'activitat de les diferents entitats juvenils de l'església a Sabadell.

En un altre sentit, la Parròquia no manté cap mena de relació amb la resta de confessions No Catòliques que operen dins de la seva Demarcació -Evangelistes Pentecostals, Església Evangèlica de Filadèlfia, Testimonis de Jehovà, Mormons...-. de fet, en tenen una concepció molt negativa que contrasta amb els vincles que s'han establert amb les esglésies protestants tradicionals, assistint a actes que organitza el Moviment Ecumènic de Sabadell.

Parròquia de Sant Antoni de Pàdua. Can Rull

Tot i que el barri es comença a poblar els anys quaranta, la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua no es va constituir com a independent fins a l'agost de 1954. Durant els anys cinquanta i seixanta, la Parròquia estigué estretament vinculada a la vida del barri. L'Associació de Veïns emprava els seus locals per preparar les Festes Majors i altres activitats. Un dels grups que major incidència tingué a la Parròquia fou Acció Catòlica i sobretot una de les seves branques: la Joventut Obrera Catòlica/Joventut Obrera de Barri d'Acció Catòlica.

Anteriorment, la Comunitat Cristiana de Can Rull havia estat inclosa en la Demarcació Parroquial de la Puríssima Concepció. Abans d'ésser construïda l'església les activitats es feien a l'edifici on avui s'ubica l'escola d'adults. La primera església tenia alguns problemes de construcció i de deixadesa, de manera que, els anys seixanta, es creà una cooperativa d'habitatge per tal de construir un nou temple. Uns anys més tard, començaren les obres en el solar contigu, però l'església no seria inaugurada fins a

l'any 92. Des d'aleshores ençà, els locals parroquials han estat emplaçats en els baixos del bloc de pisos.

La Demarcació Parroquial engloba entre 23 i 25.000 habitants repartits en un conglomerat de barris: Can Rull Antic, Cifuentes, Via Alexandra, Serra d'en Camaró i Carretera de Terrassa. El nombre de fidels que participen activament en la Parròquia oscil·la entre les 350 i les 400 persones. Mossèn Carles Casademont, Rector d'aquesta Parròquia des de fa força anys, calcula que si es té en compte la col·laboració esporàdica d'altres fidels en les activitats parroquials, es podrien arribar a comptabilitzar unes 500 persones.

Comunament, els fidels de la Parròquia són persones grans de procedència o origen immigrat, de parla castellana, que viuen als barris englobats dins de la Demarcació Parroquial. Tot i que predomina la gent gran, hi ha un grup força nombrós de membres de la Joventut Obrera Catòlica que assisteixen a Missa en dates assenyalades, com el Primer de Maig, la Missa del Gall, la de Pasqua...

Malgrat que predomini l'ús del castellà, Mossèn Carles considera que cal tenir en compte que entre els fidels hi ha famílies de parla catalana, encara que representin un sector minoritari. En aquest sentit, les Misses en les que hi ha més gent gran es fan en castellà, mentre que a les que hi assisteix més gent jove o de mitjana edat es fa una barreja entre les dues llengües. A banda de la Missa diària i de les dues dels diumenges i festius, el primer diumenge de cada mes preparen una Eucaristia especial: es desenvolupa l'Eucaristia a partir d'un tema, vinculant-hi les cançons, la simbologia, les pregàries...

Cada any hi ha al voltant d'un centenar de nens i nenes que assisteixen als cursos de Catequesi de Primera Comunió. El nombre es redueix a la meitat en els cursos de post-Comunió, tendint, cada cop, a fer-se menor. Per altra banda hi ha 4 grups de Catequesi d'adults que es troben quinzenalment o un cop al mes per fer estudis aprofundits de l'Evangeli, cercant la seva aplicació o utilitat en la societat i en la vida actuals. Actualment, també s'està treballant en la possibilitat de crear un nou grup de Catequesi per parelles joves.

El vessant del treball social i assistencial en el propi entorn està capitalitzat per dos equips: el de Càrites i el de Pastoral de la Salut. El primer està constituït per 5 persones que s'ocupen d'acollir i orientar a gent que acudeix a ells sol·licitant algun tipus d'ajut -menjar, pagament d'algun rebut, roba...- Aquesta tasca es fa de manera coordinada amb les Assistentes Socials de Càrites Sabadell i amb el Serveis de Benestar

Social del barri. Al seu torn, la Pastoral de la Salut està a càrrec de 10 persones dedicades a visitar i atendre malalts, en connexió amb el servei religiós de l'Hospital Taulí.

A la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua s'hi apleguen també el grup Tercer Món i la JOC/Joc-Jobac. La Joventut Obrera Catòlica/Joventut Obrera de Barri d'Acció Catòlica es troba organitzada en 5 grups que, a banda de participar en les diverses sortides i activitats que organitza el moviment, representen a la Parròquia a la Taula d'Entitats de Can Rull, dedicant-se especialment a la preparació del Carnestoltes i de la Festa Major del barri. A més dels membres de JOC/Joc-Jobac, també hi ha alguns joves adscrits a un Grup de pregària que en diferents moments de l'any -Quaresma, campanya de Mans Unides o altres- organitza trobades de pregària, de silenci, de cants...

Els més grans de la Parròquia tenen constituït un grup de Escola de Vida que es reuneix un cop a la setmana per fer tota mena d'activitats lúdiques i d'animació social.

Tots els grups i les activitats parroquials tenen una o dues persones responsables de l'estructuració i la coordinació. Així, fora dels actes Litúrgics, la del Mossèn es una figura de suport i consell. Ni tan sols les tasques del despatx parroquial recauen exclusivament sobre el Rector, que compta amb l'ajut de dues persones més.

El Consell Parroquial es reuneix cinc vegades l'any per avaluar el funcionament de la Parròquia, aprovar els pressupostos, etc. Representats al Consell hi ha un grup que s'encarrega exclusivament de la gestió econòmica i un equip de manteniment que cada setmana fa la neteja dels locals, de l'església i de la roba, de manera voluntària. Així mateix, un seguit de persones tenen cura dels jardinetes que envolten l'església i de les petites reparacions.

La Parròquia de Sant Antoni de Pàdua actua coordinada amb les parròquies de Sant Pere i Sant Josep dels barris de Merinals i Concòrdia, respectivament. Aquest equip parroquial es va organitzar l'any 1983 amb l'objectiu d'elaborar una línia Pastoral conjunta respectant la història i la idiosincràsia de cada barri, i s'ha pogut mantenir fins a l'actualitat malgrat els successius canvis de Rectors.

Al si de la Demarcació Parroquial no s'ubica cap ordre religiosa, com tampoc hi ha presència d'altres esglésies No Catòliques. Val a dir que, a diferència de Ca n'Oriac, el Rector de Sant Antoni de Pàdua, Mossèn Carles Casademont, té una opinió força més positiva de la resta de confessions religioses. En aquest sentit, la Parròquia acostuma a participar en les activitats que organitza el Moviment Ecumènic de Sabadell i procura fer-ne la màxima difusió.

Com s'esmentava, les relacions entre la Parròquia i la Taula d'Entitats de Can Rull es mantenen a través de la JOC/Joc-Jobac que informa a la Parròquia de les activitats i/o projectes que es planteja a la Taula, i transmet els suggeriments o propostes que puguin sortir de la Parròquia.

Parròquia de Sant Jaume. Poble Nou de la Salut

Històricament, l'església al barri del Poble Nou de la Salut segueix una trajectòria força similar a la de la Mare de Déu dels Dolors, a Torreromeu. Nasqué als anys quaranta paral·lelament a l'edificació del barri. La primera capella s'inaugurà juntament amb les escoles parroquials, l'any 1953.

En els seus inicis, la Comunitat Cristiana del Poble Nou depengué de la Parròquia del Santíssim Salvador i, de la mateixa manera, durant les dècades de 1950, 60 i 70 estigué sota l'influx dels Jesuïtes. Amb tot, i a diferència del que succeí a Torreromeu, no es va plantejar la necessitat d'independència parroquial fins a finals dels anys seixanta. El Poble Nou disposava del Santuari de la Mare de Déu de la Salut i, per tant, les celebracions religioses d'aquest nucli de població es podien realitzar a l'esmentat temple. A més, el fet que el Mossèn de Sant Salvador fos l'encarregat de l'esmentat Santuari feia molt més fàcil i senzilla l'assistència religiosa del barri. Essent així, la urgència de poder disposar d'un temple adequat no fou mai tant imminent com en altres zones de la perifèria. De fet, les obres per a la construcció de la nova parròquia no s'iniciaren fins al juliol de 1969 i l'edifici fou definitivament acabat fa tan sols uns 6 o 7 anys.

El barri té una població aproximada de 2000 residents dels quals uns 30 assisteixen regularment a les Misses de dilluns i dissabte. Els diumenges, com a màxim, hi ha 40 participants en l'Eucaristia.

El perfil socioestructural dels feligresos encaixa amb el de persones de sexe femení, de més de 60 anys, mestresses de casa, d'origen immigrant, arribades a Sabadell els anys cinquanta i seixanta, castellanoparlants, residents al Poble Nou i amb un nivell d'instrucció molt elemental o nul. Cal subratllar que la presència masculina és virtualment inexistent.

L'activitat parroquial és força minsa. De fet, més enllà de la Catequesi d'infants, amb una demanda molt reduïda, i del grup de preparació matrimonial, també d'escassa notorietat, tan sols hi ha un petit grup de dones que es reuneix setmanalment per participar en els Tallers de Natzaret, organitzats per les germanes de la Congregació de

les Filles de Sant Josep. Els dissabtes es fa una trobada de matrimonis en la que participen 3 parelles de més de quaranta anys.

L'organització i la gestió de la Parròquia recau sobre el Mossèn Juan José Recasens Juárez, que compta únicament amb l'ajut de les Germanes. Elles són les que s'encarreguen de l'assistència social i del treball amb l'Associació de Veïns.

Tot i que es mantenen unes relacions constants i fluides amb la resta de parròquies a través de les reunions arxiprestals, a nivell pràctic les parròquies amb les que Recasens manté una col·laboració més estreta són les de la Mare de Déu dels Dolors i la de Sant Roc.

Les Parròquies de Sant Josep i Sant Pere. Concòrdia i Els Merinals

A l'actualitat, les parròquies de Sant Pere i Sant Josep estan regentades per un mateix Rector, Mossèn Josep Maria Oca que, al mateix temps, sosté el càrrec d'Arxiprest del sector Nord de Sabadell. L'activitat d'ambdues parròquies està molt sincronitzada i les seves estratègies d'organització són molt similars; per aquest motiu s'ha estimat adient presentar-les de manera conjunta, de cara a estalviar repeticions innecessàries.

Ambdues parròquies nasqueren en un mateix moment i sota circumstàncies afins: producte de la necessitat de prestar assistència religiosa als nous barris integrats per immigrants. Tant l'una com l'altra representen casos concrets on es plasma la història del progressisme Catòlic a Catalunya, d'acord amb l'impuls renovador del Concili Vaticà II.

Les primeres cases del barri de la Concòrdia foren aixecades a la segona meitat de la dècada del 1950. D'aquesta mateixa època daten les edificacions que avui formen el nucli antic de Merinals, al desaparegut bosc de Can Feu. Entre el 1950 i el 1960, en tots dos barris es produí un important eixamplament urbanístic que tractava de respondre a l'intens creixement demogràfic que experimentava la zona. Així, naixien a la Concòrdia les places de la Pau i la Providència i el passatge del Progrés i, als Merinals -que ja d'antuvi fou un barri diferenciat amb una entitat pròpia-, s'aixecava el Polígon d'Habitatges Arrahona-Merinales, promogut per la Obra Sindical del Hogar.

La primerenca Comunitat Cristiana de la Concòrdia estava encabida a la Demarcació Parroquial de Sant Vicenç de Jonqueres, a la Creu Alta, mentre que els Merinals pertanyien a la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua de Can Rull. A la Concòrdia, el primer espai de què disposà la Comunitat per a la celebració de les seves

eucaristies fou la guarderia del carrer Germandat. Poc temps després, passarien a utilitzar l'escola del carrer Blanc, on restà la Parròquia fins que es disposà de local propi.

El 1963, el Bisbat de Barcelona erigí Sant Josep com a Tinència de Sant Vicenç, de la que no s'independitzaria fins al 1966. La major part de sacerdots que durant aquests anys de dependència es feren càrrec de la Comunitat eren Jesuïtes. Tanmateix, en aquesta ocasió, fou també rellevant la presència d'alguns frares Escolapis.

Poc temps després, l'any 1965 des de l'Ajuntament i l'Associació de Veïns s'iniciaren les gestions per tal que els Merinals poguessin esdevenir una parròquia independent. Seguidament, el 6 de maig del 1966, el Bisbe de Barcelona, a petició popular dels fidels de la Concòrdia, elevà la Tinència de Sant Josep a la categoria de Parròquia. Se'n féu càrrec un Ecònom -responsable sense títol de Rector- fins que a finals del 1967 Mossèn Carles Casademont, actual Rector de la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua, en prengué possessió.

A desgrat de les diverses ofertes, la Parròquia mai va voler acceptar concessions de terrenys o locals per a l'edificació del temple. Essent així, no varen gaudir d'un local propi fins a l'any 1971, quan la Comunitat amb l'ajut del Bisbat, que es féu càrrec de l'entrada, va adquirir el garatge del carrer Muntaner, on actualment encara es troba emplaçada la Parròquia.

Durant les dècades de 1960 i 1970 l'activitat de la Comunitat Cristiana de Sant Josep fou intensa i prolíxa. Entre les iniciatives més destacables hi hauria l'esplai "El Cau", la guarderia infantil i la creació de grups juvenils que a mitjans dels setantes s'alinearen a la JOC/JOC-. Als Merinals, la presència de l'Associació de Veïns als locals de la Parròquia també suposà una eina dinamitzadora i mobilitzadora de l'activitat social del barri a l'entorn d'una església compromesa amb la lluita per la millora de les condicions de vida.

Actualment, de la Demarcació Parroquial de Sant Josep assisteixen regularment a la Parròquia unes 350 persones, entre les dues Misses dominicals. Cal tenir en compte, però, que molts residents de la Demarcació de Sant Josep acudeixen a altres parròquies, bé perquè els són més properes o perquè els ofereixen un entorn més acurat. La majoria d'aquests es desplacen a les parròquies del Sagrat Cor o de Sant Vicenç. Als Merinals, en canvi, donat que la quantitat de població es força menor i queda més aïllada, assisteix molta menys gent a l'església però l'èxode també és menor.

En ambdós casos, la Comunitat està formada per dones grans tot i que, comparativament, a Sant Josep destaca la presència d'un contingent rellevant de joves. Tant els Merinals com la Concòrdia són barris amb una majoria de població d'origen immigrat, on hi predomina l'ús del castellà. Això no obstant, la Concòrdia té un nivell socioeconòmic força més elevat que els Merinals. Paradoxalment, Mossèn Josep Maria Oca, ens explica que, malgrat la situació més desfavorida dels Merinals, és en aquesta Parròquia on es recullen majors quantitats en donatius.

A les dues parròquies s'imparteixen els cursos de Catequesi per a la Primera Comunió, si bé el nombre d'assistents és molt més elevat a la Concòrdia, on també la població d'aquesta Demarcació és més jove. Tant en un cas com en l'altre hi ha un grup de Catequesi per a adults, un per a la catequització dels pares i mares que han de batejar els fills/es, i un per a promesos. Als Merinals, a més, hi ha un grup de Catequesi de joves i un per als més grans.

En l'àrea del treball social i assistencial l'activitat és molt minsa, especialment als Merinals, on hi ha una sola persona encarregada de les tasques de Càrites Parroquial. A Sant Josep, a més de Càrites -que tot i ésser un grup reduït si més no està integrada per un equip de persones- també hi ha un grup per dur la Pastoral de Salut; s'ocupen de fer visites i donar assistència als malalts i ancians de la Parròquia que ho requereixin.

En ambdues parròquies es duen a terme activitats de lleure dedicades als infants: a la Parròquia de Sant Josep hi ha un grup d'esplai que durant el curs escolar es fa càrrec d'uns 60 nens i nenes, mentre que als Merinals hi ha una Escola de Teatre que aplega als infants els dissabtes al matí, durant un determinat període de l'any.

A la Concòrdia els i les joves de la Parròquia estan integrats al col·lectiu JOC/JOC-Jobac i fan la seva activitat de manera independent. En canvi, als Merinals, els joves treballa de manera específica en el marc de la Parròquia, sense associacions externes: s'encarreguen d'impartir la Catequesi als infants i d'organitzar l'escola de teatre.

A Sant Josep, la gent gran s'aglutina al voltant d'un grup de Vida Creixent mentre que, a Sant Pere, l'entitat Escola de Vida aplega un seguit d'avis que, a través de Càrites, fan diverses activitats: tallers de manualitats, xerrades, sortides...

L'organització i la gestió de totes aquestes tasques es delega a mans d'uns responsables que, de tant en tant, es reuneixen amb el Rector. A Sant Josep, treballant activament en l'organització i gestió de l'activitat parroquial hi ha unes 30 persones,

majoritàriament dones, d'entre les quals hi ha un grup que formen el Consell Parroquial. Als Merinals s'esdevé exactament el mateix, a desgrat que el nombre de fidels activament implicats en l'activitat parroquial sigui menor.

Parròquia de Sant Roc. Can Puiggener

El barri es va crear amb les seves actuals característiques fa aproximadament 40 anys, tot i que l'assentament en aquest indret és força anterior. Can Puiggener fou edificat per immigrants procedents del camp català arribats a Sabadell entre el 1914 i el 1918. A partir dels anys quaranta el barri va experimentar un creixement demogràfic desmesurat, amb la consegüent expansió urbanística.

L'any 1954 els propis veïns transformaren una antiga barraca en escola. La Missa es celebrava, habitualment, a l'aire lliure i no fou fins al 1957 quan es col·locà la primera pedra de l'església de Sant Roc. Inicialment, la Comunitat d'aquest barri depenia de la Parròquia de la Creu Alta, de la que se n'independitzà cap als anys seixanta. En aquest temps, la Comunitat comptà, com en tants altres indrets, amb la col·laboració i la presència de diversos sacerdots Jesuïtes.

Entre les dues Misses que es diuen a Sant Roc els diumenges s'apleguen unes 400 persones, a desgrat que una part dels feligresos es desplaci fins a la Parròquia de Sant Vicenç. A les Misses diàries, però, hi acudeixen unes 20 persones.

La Comunitat està integrada per persones grans, del mateix Can Puiggener, i amb un nivell socioeconòmic baix, la majoria jubilats o treballadors no qualificats, molts en economia submergida. Hi ha tan sols uns pocs joves que participen molt activament en diverses tasques de la Parròquia.

A l'actualitat, al barri hi ha dues zones clarament diferenciades: Can Puiggener a la part alta, tocant a la Gran Via, i El Llano a la part de baix, considerablement més apartat. En ambdues zones hi resideix molta població d'ètnia gitana i, sovint, es produeixen conflictes entre païos i gitanos. A banda dels gitanos, que representen un grup fort i nombrós, hi ha també una minoria musulmana que es manté al marge. A nivell religiós es reproduïx la divisòria ètnica que ja s'apuntava en d'altres casos: una Església Evangèlica de caire Pentecostal, l'Església Evangèlica de Filadèlfia, amb una seu al barri, aglutina a la majoria gitana; mentre que, dels païos, només una minoria assisteix i participa activament a la Parròquia, malgrat que pràcticament tots hi acudeixen per a rebre els Sagraments principals.

A la Parròquia de Sant Roc, tan sols s'imparteix la Catequesi per a la Primera Comunió a uns pocs infants i la de preparació pel Matrimoni. El treball assistencial es realitza a través de La Legió de Maria, que s'encarrega de la Pastoral de la Salut. La tasca de Càrites Parroquial la realitza el propi Rector. Una de les dificultats que aquest apunta en relació als ajuts que es presten és que, normalment, qui els sol·licita són famílies d'ètnia gitana que: *"Tenen una idiosincràsia molt clara (...) no demanen ajuda a un gitano, perquè un gitano no pot enganyar a un altre gitano (...) Aleshores, a un paio sí que el poden enganyar. (...) Però... Però, jo sóc el Padre. Al Padre el respecten. En un moment, em vaig trobar rodejat de gent perquè portava menjar i quan un va dir 'Cuidado, el Padre!', tots van donar un pas enrere. El Padre és el Padre. (...) Confien en què el Padre no enganya a ningú: 'El Padre no enganya, el Padre ajuda.' El Padre no chiva, no acusa'. Bé doncs, intento ajudar, no acusar (...) Veus que demanen ajuda i després els veus pel carrer amb una bossa de patates que s'acaben de comprar. Una bossa de patates per menjar pel carrer: 'Però a veure: però en què quedem?' Tenen la seva idiosincràsia. Hi ha que intentar educar-los."*

Al si de la Parròquia i des de fa força anys, també s'hi reuneix un grup de Comunitats Neocatacumenals integrat per una dotzena de persones. La major part participa també en la Catequesi i en la Legió de Maria. A banda de celebracions específiques, fan dues trobades setmanals: una per tractar la Paraula de Déu i una altra d'Eucaristia.

També cal destacar la presència de la Hermandad Romera Virgen de Gracia. En el seu cas, però, llur activitat es concentra en un període molt breu de l'any Litúrgic: la Setmana Santa. Amb tot, tractant-se de la Verge d'Archidona, poble d'on són originaris molts dels habitants del barri, la imatge gaudeix d'una gran popularitat i d'una especial devoció. Essent així, cada primer diumenge de mes, a la Missa de dotze, es té present l'esmentada Verge i a la Germandat que se'n fa càrrec. Habitualment, la major part de membres de la Hermandad assisteixen a l'Eucaristia el dia assenyalat però, en molts casos, únicament van a la Parròquia aquest dia.

La Parròquia de Sant Roc està força integrada en les activitats culturals i lúdiques que organitzen les diferents entitats del barri: l'Associació de Veïns, el Centre Cívic i l'escola pública amb qui, actualment, hi ha una intensa col·laboració. Amb tot, i donada l'escassa participació de laics en els afers interns, el Mossèn és qui s'encarrega de la coordinació i la gestió de la Parròquia i d'estar en major o menor mesura, a tot arreu.

Mossèn Santiago també s'encarrega de la Parròquia de Sant Salvador, a Polinyà; és per aquest motiu que en la seva tasca l'assisteix sovint el Rector de la Concòrdia, que fa alhora d'enllaç entre el seu equip Pastoral i Can Puiggener.

Les Ordres Religioses

A l'Arxiprestat Nord hi ha únicament 5 congregacions religioses: 3 de monges i 2 de frares. Escolapis, Passionistes, Filles de Sant Josep de Girona, Germanes Caputxines de la Mare del Diví Pastor i la Companyia de les Filles de la Caritat.

Tan sols en dues ocasions els enclavatges són l'emplaçament principal de l'ordre en qüestió, motiu pel qual posposem l'explicació de les ordres amb seus en altres Arxiprestats, limitant-nos a referir, en aquest moment, aquelles que s'ubiquen únicament a Nord: així s'esdevé en els casos de les Filles de Sant Josep de Girona i la Companyia de les Filles de la Caritat, ubicades a l'Hospital Taulí. La congregació de les Germanetes Caputxines de la Mare del Diví Pastor, amb seu a l'Arxiprestat Centre, té una delegació al Poble Nou de la Salut.

Les Missioneres de Sant Josep i les Germanetes Caputxines, ambdues al Poble Nou, al si de la Demarcació Parroquial de Sant Jaume, realitzen una activitat molt específica i concreta en el propi barri: les primeres d'assistència social en general i les segones de guarderia i parvulari infantil. La col·laboració més estreta es dona entre la Parròquia de Sant Jaume i la congregació de Filles de Sant Josep, ja que aquesta ordre es troba molt arrelada al barri.

La Companyia de les Filles de la Caritat, en arribar a Sabadell, muntà la seva primera escola, que mantingueren fins al 1959, quan es creà la "Casa de la Caridad": *"Era una casa... era un arca de Noé. Habia niños, ancianos, niños con problemas sociales..."* El 1969 es construí un nou edifici -l'actual "Residència Albada"- per acollir ancians; això no obstant, durant un temps mantingueren l'atenció a infants, en diferents pisos i cases de la Ciutat. A partir del 1990, per canvis en les directrius internes de l'ordre i donada la baixada de la natalitat i la consolidació dels Serveis de Benestar Social -que venien a cobrir aquesta darrera tasca-, abandonaren la cura a infants. Actualment, atenen ancians i/o malalts terminals o minusvàlids.

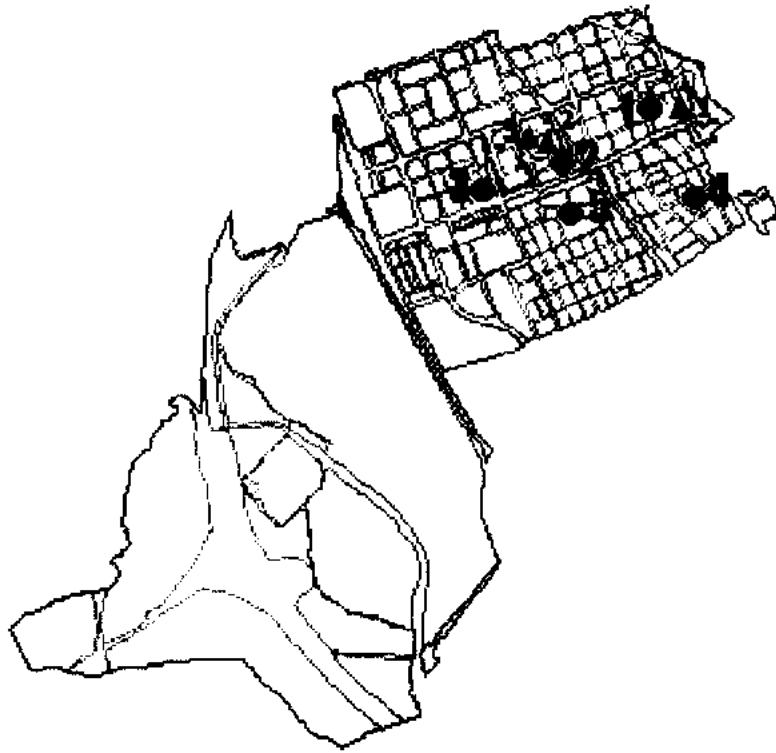
La congregació està integrada per nou germanes d'edats avançades o molt avançades, procedents de llocs diversos del territori espanyol, i que viuen en comunitat al mateix Hospital.

La seva activitat fonamental consisteix en fer visites a l'Hospital Parc Taulí a diari, on donen un acompanyament espiritual a través de revisar els Sagraments i emprant molta "*psicologia*" -sobretot en el cas de joves que han patit un accident greu-. També recolzen espiritualment i psicològica a les famílies dels ancians o malalts. Atenen també dues residències més, on donen la Comunió i realitzen visites. La Mare Superiora de l'ordre afirma que, amb tot plegat i tal com està el món, tenen "*mucho trabajo*". A l'hospital, 3 d'elles estan en nòmina com a interines i la resta treballen com a infermeres auxiliars voluntàries.

La Companyia de les Filles de la Caritat manté relacions de caire no institucional amb les parròquies de l'Arxiprestat i, en concret, amb alguns dels seus Rectors -els 3 sacerdots que venen a fer, diàriament, el Servei Religios de l'Hospital-. Per contra, estableixen forts lligams amb el medi social a través de la tasca que realitzen, però cap mena de contacte amb les altres confessions No Catòliques, de les que en tenen una imatge molt negativa tot i actuar, com elles, dins de l'hospital.

Finalment, com ja s'ha vist al parlar dels nuclis parroquials, tant els Escolapis com els Passionistes es dediquen a l'assistència de determinats enclavatsges. Concretament, els Escolapis s'encarreguen de la Parròquia de Ca n'Oriac, mentre que els Passionistes porten la Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors, a Torreromeu, i la Parròquia de Sant Jaume, al Poble Nou.

ARXIPRESTAT SUD

◆ PARRÒQUIES

1. Sagrada Família
2. Sant Francesc d'Assís
3. Sant Joan Baptista
4. Sant Jordi
5. Santa Creu

▲ ORDRES

1. Carmelites de la Caritat
2. Franciscans
3. Misioneras de Jesús, María y José
4. Pares Salesians

La Demarcació arxiprestal Sud, adjacent al terme municipal de Barberà del Vallès i limitada al nord per l'Arxiprestat Centre, abraça els centres ubicats dins de l'àrea indicada en el mapa així com la Parròquia de la Mare de Déu de la Mercè, al terme municipal de Badia del Vallès, i la Parròquia de Santa Maria, a Barberà del Vallès.

Quant al terme de Sabadell, hi trobem les parròquies de la Sagrada Família, de Sant Francesc d'Assís, de Sant Joan Baptista, de Sant Jordi i de la Santa Creu. Les congregacions religioses que hi apareixen són les dels Franciscans, les Carmelites Missioneres, les Carmelites de la Caritat, les Misioneras de Jesús, María y José i la Fraternitat de Maria Verge.

Els orígens de l'Arxiprestat arrelen, bàsicament i quant a la formació de nuclis parroquials, de la dècada dels anys seixanta. Amb l'explosió demogràfica, unida a les riuades del 1962-63, es féu necessària l'edificació de noves esglésies parroquials, tant com la implantació d'entitats de caire benèfic i assistencial per a la població obrera d'escassos recursos, comuna a la zona. Així, aquests nous temples s'independitzaren de la seva anterior Demarcació dins de Barberà del Vallès amb qui, això no obstant, es mantenen encara ara estrets vincles -de fet, el Rector de la Parròquia de Sant Jordi s'encarrega també de la de Santa Maria, al terme de Barberà-.

Algunes d'aquestes parròquies es construïren gràcies a la col·laboració veïnal, i és que, ja des dels seus inicis, l'Arxiprestat es caracteritzà per la seva activitat identificable, sovint, amb el progressisme Catòlic. Aquestes barriades, semblantment a les del nord de la Ciutat, havien assimilat en pocs anys un contingent extraordinari de població emigrada de les zones més pobres i amb menys recursos de l'Estat Espanyol. Les famílies obreres novingudes portaren amb si noves maneres de viure i sentir la religiositat inusuals a Catalunya, que requeririen una atenció específica i diferenciada respecte de les formes tradicionals que fins aleshores primaven a la Ciutat. Per altra banda, la distància socioeconòmica i política que allunyava el Sabadell històric de les barriades de nova creació afavorí l'edificació d'un mur invisible -en ocasions- entre els uns i els altres, que trobà una expressió concreta en la lluita político-religiosa.

A aquestes circumstàncies cal sumar la distribució religiosa institucional del territori. En efecte, tal com apuntàvem amb anterioritat, els resultats del Concili Vaticà II es feren sentir també a la Ciutat de Sabadell: el nucli tradicional urbà restà en mans de tendències més properes a l'ortodòxia Catòlica, mentre que a les zones perifèriques s'instauraren ordres religioses de tarannà més innovador focalitzat, comunament, en l'acció social.

Els nuclis Parroquials

Parròquia de Sant Francesc d'Assís. Creu de Barberà

La Parròquia de Sant Francesc d'Assís, adjacent amb la residència dels frares franciscans, neix ara fa 50 anys com una prolongació de la veïna Parròquia de Santa Maria de Barberà. Aquesta, davant el creixement de població que s'experimentà en tota

aquesta zona durant les dècades dels 50 i 60, juntament amb la impossibilitat de donar cobertura a les diferents àrees de població que anaven sorgint, en especial després de la catàstrofe de 1962, decidí sol·licitar ajut als Pares Franciscans. La Congregació arribà a Sabadell a finals dels anys cinquanta com a suport de les parròquies de la Mare de Déu de Gràcia, Santíssima Trinitat i Santa Maria de Barberà.

La Parròquia dels Franciscans fou erigida canònicament el 29 de febrer de 1964, quan els esmentats sacerdots ja feia temps que havien assumit plenament l'assistència religiosa del barri. Durant tota la dècada dels seixanta i bona part de la dels setanta, aquesta parròquia, semblantment a les que nasqueren en les mateixes condicions, fou un nucli aglutinador de l'activitat cultural social i sovint política del barri. Igualment però, a la fi de la Dictadura patí cert retrocés, tot i que l'escola, amb més o menys intensitat, sempre ha estat un focus important d'activitat Cristiana a la zona.

La Comunitat de la Parròquia presenta les característiques compartides per la resta de les parròquies de Sabadell, afegides a les característiques sociodemogràfiques del sector. Es tracta d'una Comunitat parroquial envellida, formada de manera quasi exclusiva per dones de la barriada. Les activitats que es desenvolupen a banda de les Misses regulars i les de difunts, són força minses. De casaments pràcticament no se'n celebren - ja que les parelles s'estimen més anar a altres indrets-, de baptismes i comunions tampoc -per qüestions de natalitat i perquè, com ens explica el pare Lluís Borràs, després de fer la Catequesi els infants solen marxar-. Fa un temps, a la Parròquia hi havia un esplai per a nois i noies, però es va anar disgregant fins a desaparèixer. Amb tot, el que sí es manté viu és Càrites Parroquial.

Pel que fa als contactes amb la resta de parròquies de l'Arxiprestat, la de Sant Francesc d'Assís manté estretes relacions, en especial, amb la Parròquia de Sant Jordi i el seu Rector.

Parròquia de Sant Joan Baptista. Campoamor

La Parròquia actual, ubicada al barri de Campoamor, al sector Sud, es va formar a partir de la Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia, que quedà desbordada amb l'augment de població conseqüència de les onades migratòries. Data de l'època del aiguats -1962/1963-, quan el barri es trobava en un estat molt precari a nivell d'infraestructures i recursos assistencials. En un principi, el Vicari de la Parròquia de Gràcia anava al barri a fer Missa allí on podia -a l'aire lliure, a cases de veïns/es, en espais provisionals...- fins que, ara fa 36 anys, es va poder accedir a l'actual local,

gràcies a la cessió d'un espai per part d'una veïna del barri, així com a la intervenció del mateix Vicari de Gràcia, el Rector de Gràcia i el Bisbe de Barcelona.

La Parròquia de Sant Joan Baptista manté fluides relacions amb la resta de parròquies de l'Arxiprestat; a excepció, potser, d'una d'elles amb la que no es comparteixen tots els pressupòsits i que tendeix, comunament, a fer prevaler llur idiosincràsia específica. Així mateix, es donen contactes interessants amb certes ordres que s'ubiquen al sector: amb les Carmelites de la Caritat i les Missioneres de Jesús, Maria i José. D'aquestes últimes a vegades en venen dues i fan l'Adoració; amb les Carmelites no hi tenen tanta relació, donat que elles es troben a Les Termes, amb el que només coincideixen a les reunions mensuals de l'Arxiprestat.

La Comunitat parroquial avui en dia és força minsa i es troba formada, majoritàriament, per dones d'origen immigrant, amb escassos recursos i d'edat molt avançada. En conseqüència, el comú dels actes es fan en llengua castellana. No hi ha joves i, per altra banda, molts feligresos/es s'estimen més assistir a Barberà del Vallès. La població del barri es troba dividida ètnicament i religiosa: la població gitana assisteix a l'Església Evangèlica de Filadèlfia, mentre que dins de la paia un nombre reduït professa activament el catolicisme, uns altres són Testimonis Cristians de Jehovà però, de fet, el comú del veïnat no participa de manera pràctica en cap religió institucional.

L'activitat de la Parròquia, donades les circumstàncies, és limitada: es redueix a la recollida de roba de Càrites, a un esplai per a gent gran i a les celebracions Litúrgiques. Amb tot, l'Eucaristia és diària, es fa Missa de vespres i es resa el Rosari. Els diumenges l'església s'omple però, a parer del Rector, malauradament, la gent hi assisteix en un sentit més social que no pas vocacional.

De cara als infants es realitza Catequesi de Primera Comunió -tot i que bona part de les famílies prefereixen que els fills/es facin la Comunió a la Parròquia de la Santa Creu- i Catequesi continuada -on hi assisteixen dones grans i alguns adolescents-. Les catequistes són una feligresa i una monja Missionera de Jesús, Maria i José. Cal dir, que el nombre d'infants que cursa Catequesi, comparativament amb la resta de parròquies de Sabadell i tenint en compte la Demarcació Parroquial i les característiques sociodemogràfiques de la zona, no és gens menystenible: depassen la vintena en Catequesi de Primera Comunió i oscil·len entre 6 o 7 infants en la continuada.

Mossèn Oliva relata de manera clara i precisa una inquietud compartida des d'amplis sectors religiosos: *"En quant a Catequesi i a catequistes, més o menys va marxant, més o menys. Ara, en quant a la joventut per a fer confirmacions... Durant un*

any eren aquí i tots els dissabtes es reunien. Renoï! (...) Què faràs amb la joventut d'avui? S'estiren per allà..."; "Els nens venen a la Catequesi de la Primera Comunió, fan la Primera Comunió i desapareixen del mapa -com a tot arreu, per això-."

El que millor funciona a la Parròquia, segons el seu Rector, és el grup d'avis que porten les mateixes catequistes. Són una seixantena de persones que no estan inscrites com a entitat i: *"Riuen, disfruten, fan gimnàstica, fan excursions, s'ajunten amb Càrites de Sabadell, van a tot arreu..."*

De baptismes se'n realitzen pocs -3 o 4 anuals- i amb tendència a reduir-se si es té en compte l'envelliment progressiu de la zona. A l'actualitat gairebé no es fan casaments, ja que les parelles s'estimen més anar a la Parròquia de Sant Oleguer, a Sant Fèlix o a La Salut, de més prestigi i reconeixement estètic. El Rector de Sant Joan Baptista ens explica que en els darrers quatre anys tan sols n'ha celebrat 2, i que un antecessor seu, en cinc anys no en féu cap ni un.

En un pla més social, la Parròquia manté relacions amb el Col·legi Montserrat, a través del pare Manyanet, amb les Carmelites Missioneres i, a més, realitza una obra d'assistència alimentària a unes 20 famílies del barri. Abans, aquest nombre arribava a quaranta, però donades les constriccions monetàries i l'abús per part de determinades famílies, s'arribà a la situació actual.

Econòmicament, segons se'ns informa, es tracta d'una de les parròquies més pobres de Sabadell. Aquest estiu de 1999 es tancarà la Parròquia, a causa de les obres de rehabilitació. La gent marxarà a la Santa Creu o a Sant Francesc d'Assís, amb el que la Comunitat restarà dividida a nivell urbanístic. Mossèn Oliva no oculta el seu neguit davant de la incertesa del futur de la Parròquia, i és que, quant al barri, apunta amb agudesia: *"Al barri tots són bons aquí: tothom és Catòlic, apostòlic i romà no-practicant."* Però matisa: *"És molt Catòlic aquest barri, però a su aire"; "Aquí has de saber ser capellà de veritat, i per ser capellà de veritat has d'estar bé amb tota la gent. No els parlis mai de religió; parla'ls de qualsevol cosa, tracta'ls bé, estigues bé amb ells... Ja vindran un dia o altre. (...) Són gent que en tot l'any potser han vingut una vegada per un funeral i prou. Què els hi vols anar a dir: que tornin? No tornen mai més. L'únic que potser funciona en aquesta església són els enterros i els funerals. Per a això funciona. Als enterros no hi caben pas, la meitat de la gent es queden a fora; als funerals més o menys s'hi cap. I ja està, s'ha acabat."*

Amb tot, el Mossèn afirma que la gent vol veure el capellà, encara que després no assisteixi a l'església ni participi en els afers de la Parròquia. Així s'esdevé, per

exemple, en el cas de les visites a malalts/es que la gent del barri demana a Mossèn Oliva, tant a domicili com a l'hospital.

Parròquia de Sant Jordi. Creu de Barberà

La Parròquia de Sant Jordi, al igual que moltes de les seves parròquies veïnes, sorgí ara fa una trentena d'anys arrel de l'escissió respecte de Barberà del Vallès. En els seus inicis no disposà d'església pròpia ja que, tot i posseir els terrenys per edificar-la, la voluntat del moment es decantava cap a la formació d'una Comunitat Cristiana des de la base, mantenint l'esperit d'humilitat i pobresa. En aquells anys, els i les fidels de la Parròquia eren, fonamentalment, grups de matrimonis que, amb la idea d'una Pastoral social obrera, tractaven de començar una experiència nova, més enllà *"dels models tradicionals d'esquerres de l'Església."*

Passats uns anys, amb la davallada del nombre de capellans i d'assistència, els Consells Parroquials de Santa Maria i Sant Jordi es fusionaren, renunciant de nou a la construcció d'un temple propi. Amb el temps, se'ls cedí l'església de La Romànica, de Barberà, que es trobava en desús. Avui en dia, les dues parròquies, portades pel mateix Rector, preparen activitats conjuntament tot i que cadascuna manté la seva vida de manera autònoma. *"[Ens reunim] en els grans moments"*, ens explica el Mossèn; *"És com una mena de gran Parròquia amb dos centres de Culte"*.

En el present, aquesta parròquia és una de les més vives de Sabadell, mantenint una afluència considerable de feligresos/es que participen diversament de les nombroses activitats que s'hi desenvolupen. El percentatge aproximat d'assistència diària a les Misses, però, es situa en la constant del comú de parròquies de la Ciutat: en aquest cas, un 2% aproximat sobre una Demarcació Parroquial de 10.000 persones.

La Parròquia de Sant Jordi manté molt bon tracte amb la resta de parròquies de Sud, així com amb alguns centres d'altres denominacions o tendències: el Col·lectiu de Dones en l'Església, l'Església Reformada Episcopal Anglicana, els Musulmans, l'Església Evangèlica de Filadèlfia, algunes esglésies Evangèliques Pentecostals, els Testimonis Cristians de Jehovà...

La voluntat dels rectors d'aquest Arxiprestat rau en l'intent d'establir i dur a terme unes línies bàsiques de funcionament, de tal manera que, a desgrat de les diferències, es vagi tendint a una pràctica comuna: *"La idea és de fer-ho tot en conjunt i que el que es fa en un lloc no sigui contrariat en un altre. Es vol anar homogeneïtzant, i s'ha aconseguit una certa homogeneïtzació."*

La Comunitat parroquial, amb majoria femenina de més de cinquanta anys, reproduceix el perfil sociodemogràfic del barri: població de classe treballadora i d'origen forà, arribada amb les grans onades migratòries de les dècades dels cinquanta i seixanta. Al voltant d'un 30% dels i les assistents a l'Eucaristia són catalanoparlants, i el restant 70% s'expressen regularment en llengua castellana. En base a aquesta situació, el Rector de Sant Jordi ha optat per fer les Misses en català però dient l'Homília en castellà.

L'activitat de la Parròquia abraça diferents vessants: s'hi realitzen Misses regularment, s'hi imparteix Catequesi d'infants i d'adults i cursos prematrimonials, alhora que s'hi reuneixen grups de pregària, d'Escola de Vida, un agrupament escolta i s'hi fan trobades setmanals de joves. Per altra banda, s'hi duen a terme comunions conjuntes i el nombre de casaments ha augmentat de manera exponencial: l'església de La Romànica ha esdevingut un dels temples amb major afluència de públic, respecte de tot Sabadell, de cara a aquest tipus de celebracions.

La política de la Parròquia advoca per la integració de joves i grans en el si de les activitats que s'hi realitzen. Així, hi ha una temporada musical establerta des de fa 18 anys i s'organitzen cada diumenge sortides de tipus cultural i als estius un viatge a l'estranger.

La Parròquia de Sant Jordi dedica bona part del seu temps i recursos a beneficència, recull menjar a través de Càrites Parroquial, està vinculada amb el Tercer Món a través de Missioners i s'encarrega de la Casa d'Acollida. Aquesta darrera és un centre d'acolliment de presos que es troba a l'antiga casa de la Parròquia i funciona des de fa 8 anys.

En els temes de la Catequesi i els casaments es pretén dur la línia de l'Arxiprestat: homogeneïtzar els continguts, treballar els mateixos textos... Tanmateix, a l'hora de la preparació de les parelles, tot i compartir plantejaments, cada parròquia s'ha d'adaptar al nombre de persones que hi concorren. La Parròquia de Santa Maria -de Barberà del Vallès- i la de Sant Jordi -del barri de la Creu de Barberà- han optat per organitzar grans trobades de nuvis, durant tot un sol dia, "a l'estil nord-americà". Només d'aquesta manera poden abastar el gran nombre de parelles que acudeixen a La Romànica per celebrar les seves noces.

Existeix un grup de catequistes que s'encarrega d'impartir les classe de Catequesi per a infants i adults. El Rector supervisa la seva tasca un cop cada dos mesos, atorgant-los un grau elevat d'autonomia en la seva gestió. Amb el grup d'esplai i d'avis succeeix

el mateix. Mossèn Josep Jordi, Rector de la Parròquia, considera que la Comunitat ha de poder valdre's per si sola en aquests aspectes, ja que les persones que porten anys dedicant-s'hi sovint han assolit uns coneixements superiors al seus sobre aquests temes, i el fet de donar-los llibertat d'acció és positiu per a la Comunitat. No creu en la figura del capellà com a "agent de control", opina que la seva tasca rau en oferir consell i concentrar-se en el que ell anomena "*el seu camp*".

En aquest darrer sentit, el Mossèn apunta la necessitat de superar la idea que el capellà, pel fet de ser-ho, ha de saber de tot. Argumenta que, per tal de respondre adientment a determinades problemàtiques actuals, fóra oportú repensar algunes postures i que la gent aprengué que, a més del capellà en el vessant espiritual, hi ha altres especialistes als quals acudir en cas de necessitat: "*Avui en dia depèn de quines coses no es pot anar amb el copet a l'espatlla.*"

La Parròquia de Sant Jordi, de fet, manté viu un interès acusat en les temàtiques socials. Així, es tenen contactes regulars amb diverses organitzacions solidàries. Actualment, la Parròquia es troba molt vinculada a l'Associació de Veïns i el Centre Cívic mitjançant assistents socials, alhora que sosté convenis amb la Generalitat, els Ajuntaments... S'ha volgut sensibilitzar la gent sobre l'existència de nombrosos problemes que ens afecten a tots i totes: s'han tractat temes com la drogoaddicció o la SIDA, hi ha contactes amb ADEPOS, ACTÚA, les presons... En aquesta línia d'informació i conscienciació, s'organitzen conferències o xerrades a càrrec de persones directament implicades, de manera "*...que les paraules que se sentissin fossin d'aquest món més marginal*", ja que una de les funcions de l'Església, segons el Rector de Sant Jordi, ha de ser social a més d'espiritual: "*S'ha de respondre a aquelles coses tan immediates i fer un servei el millor que es pot.*"

Parròquia de la Santa Creu. Creu de Barberà

La Parròquia fou inaugurada el 1972. L'edifici, fou construït gràcies a la col·laboració del veïnat, donada la precarietat de mitjans a l'abast. Té, per tant, 30 anys d'antiguitat. Aquesta parròquia nasqué com una desmembració de la del Municipi de Barberà del Vallès, i el seu nom, Santa Creu, respon a l'existència d'una Creu que antigament marcava els límits del terme municipal de Barberà amb Sabadell. Actualment s'està lluitant per recuperar aquesta Creu i tornar-la a posar al seu lloc.

La Comunitat parroquial, envellida i fonamentalment femenina, reuneix a Missa, diàriament, entre 25 i 40 persones. Els diumenges passen per la petita Església unes 500

o 550 persones. De fet, la Demarcació Parroquial té aproximadament 6000 habitants, però la majoria només s'acosta a l'Església per rebre els sagraments -Bateig, Comunió, Matrimoni i Funeral-. Tan sols una minoria participa quotidianament de la vida parroquial, però l'assistència és major quan hi ha casaments o enterraments.

Cal dir, que si bé les persones que integren la Comunitat parroquial són generalment de la mateixa barriada, hi ha força gent del barri que fa vida parroquial a altres nuclis. Això noi obstant, com s'ha apuntat, també hi ha parelles de nuvis que decideixen casar-se a la Santa Creu enlloc de fer-ho a la Parròquia que els pertocaria per Demarcació. El comú des feligresos/es són originaris/es de Múrcia i del sud de l'Estat Espanyol, amb el que tota la Litúrgia es fa en castellà, a excepció d'una Missa al mes que es realitza en llengua catalana. Recentment també hi ha força llatinoamericans/es que procedeixen, pràcticament tots/es, d'una colònia a Equador.

Entre les activitats per grups que es desenvolupen a la Parròquia de la Santa Creu valdria la pena mencionar les de Catequesi, Càrites Parroquial, els Grups de Pregària i d'Adoració Nocturna, les trobades de gent gran i els esplais.

En total hi ha 20 catequistes que s'encarreguen de les classes per a la Primera Comunió, post-Comunió, curssets prematrimonials i Catequesi d'adults. Els i les que imparteixen les classes de Primera Comunió i les prematrimonials són laics, mentre que el Rector és qui s'encarrega personalment de la Catequesi per preparar el Bateig. En aquesta parròquia els cursos de Catequesi prematrimonial s'imparteixen durant dos dies sencers, dins d'un mateix mes, amb totes les parelles alhora.

Càrites Parroquial atén entre 15 i 20 famílies del barri i, a banda de l'assistència a famílies necessitades, també es realitzen visites a un Hospital. De cara a dur a terme aquestes tasques i mantenir el Banc d'Aliments, el grup de Càrites de la Parròquia rep ajut d'una entitat bancària de Granollers. Per altra banda, cal destacar la col·laboració desinteressada de la Comunitat parroquial en totes les esferes: com s'ha dit, hi ha 20 catequistes, 6 persones dedicades al manteniment, 12 a l'esplai...

Existeix també un conjunt de feligresos/es que, forma part de les Comunitats Neocatacumenals i que també integren el Grup de Pregària i d'Adoració Nocturna.

Pel que fa a l'atenció per edats, a la Parròquia trobem el Grup de l'Amistat, encarat i format per gent gran, i dos esplais. L'un, es concentra en infants de diferents edats i el menen 12 monitors/es; mentre que l'altre, "Esplapis", és l'esplai dels pares i mares, dels més petits/es i dels mitjans/es, i les seves activitats solen desembocar en sortides de tipus més o menys familiar i xerrades.

Les relacions de la Parròquia amb l'Associació de Veïns i la barriada en general, són força positives, sobretot d'ençà de la unió ciutadana arrel del tema de la recuperació de la Creu del terme. Quant a la resta de parròquies de l'Arxiprestat, les trobades es limiten a les del Consell Parroquial. En efecte, l'Arxiprestat Sud és una zona molt segmentada per tipus de població, i això es reflecteix en el fer de les diferents parròquies. Així, la població de Ciutat Badia i Barberà del Vallès tendeix a assistir a les parròquies de Sant Jordi, dels Franciscans o de Sant Joan Baptista. Cada parròquia té la seva idiosincràsia i, segons el Rector de la Santa Creu, a banda de mantenir estils diferents, el que hi ha són medis diferents, sensibilitats diferents que responen a un tipus de població també diferent.

Les Ordres Religioses

Les congregacions religioses que s'ubiquen a l'Arxiprestat Sud, com s'ha dit, es redueixen, talment com s'esdevenia a l'Arxiprestat Nord, a 4: la de les Carmelites Missioneres, la de les Carmelites de la Caritat, la de les Missioneres de Jesús, Maria y José i la dels Franciscans que s'ocupen de la Parròquia de Sant Francesc d'Assis i de la Sagrada Família, al barri de Les Termes.

Dues d'aquestes ordres, amb arrels històriques a Sabadell, es dediquen principalment a l'ensenyament; -Franciscans i Carmelites de la Caritat- i les altres dues, -Carmelites Missioneres i Missioneres de Jesús, Maria y José- duen a terme tasques diverses d'assistència social.

Les Germanes Carmelites de la Caritat, dedicades plenament a la docència, mantenen 3 enclavatges al llarg de tota la Ciutat: un col·legi al Centre, un altre a Les Termes i la Llar Verduna a la Creu Alta. La congregació està formada per un nombre reduït de religioses amb edats avançades que, a banda de a tasques espirituals, imparteixen classes a infants i adolescents. Als col·legis, tot i ser confessionals, no és obligada l'adscripció religiosa, ni tan sols el Bateig Catòlic. Talment com s'esdevenia a els col·legis dels Salesians, Claretians, Maristes o Escolapis i Escolàpies, el centre manté i transmet als infants un determinat ideari religiós i s'hi fan classes de religió, encara que no és necessari que els principis familiars convergeixin absolutament amb els de l'escola.

La Comunitat de l'ordre de San Francesc d'Assís a l'actualitat, es troba integrada per 5 frares d'edat força avançada. És per aquest motiu que tan sols 2 d'ells treballen a plena dedicació al col·legi. Val a dir que aquesta escola, tot i ser confessional, també resta oberta a tota mena d'adscripció religiosa, concentrant-se més en la transmissió d'uns valors que no pas en el títol dels mateixos. En aquest sentit, el perfil de l'alumnat que hi assisteix no té a veure amb si les famílies són creients o no.

Les Carmelites Missioneres, tenen presència a Sabadell tan sols en qualitat d'Institut de Vida Consagrada o Societat de Vida apostòlica, amb una residència de religioses a l'Avinguda de Barberà.

Per últim, les Missioneres de Jesús, Maria y José, concentrades en l'assistència social des del seu naixement el 1941-42, arribaren a Sabadell el 1962 gràcies a la família Feliu Badaló, i amb l'objectiu de millorar les condicions de vida de les barriades de Campoamor i Espronceda. La casa on s'establiren i resideixen a l'actualitat, cedida per aquesta família, s'arranjà amb la col·laboració del Gremi de fabricants i una Caixa d'Estalvis, amb la finalitat d'acollir a 100 infants de guarderia -funció que encara es manté-, junt amb un dispensari -que es va deixar- i una residència per a joves treballadores -que durà uns 10 anys-. Avui en dia es dediquen a una obra benèfica i social, ajudant a la gent treballadora amb recursos escassos.

La guarderia de les Germanes -en funcionament des del 1966- acull més de 80 infants i està organitzada i portada per 6 monges més 10 persones del barri, externes a l'Ordre. Per altra banda, en el camp del servei Pastoral, assisteixen indiferentment a les parròquies de l'Arxiprestat: Sant Francesc d'Assís, Sant Joan Baptista, La Santa Creu... També imparteixen Catequesi, visiten malalts/es sense assistència sanitària i es troben dins de Proyecto Hombre, treballant en el tema de la SIDA.

L'ASSOCIACIONISME CATÒLIC

En aquest darrer apartat, tot fent un repàs pel teixit associatiu, es tractarà de completar el mosaic institucional de l'Església Catòlica a Sabadell, per tal de poder comprendre-la i avaluar-la en totes les seves dimensions.

Per abordar la descripció suara esmentada, realitzarem una diferenciació entre entitats o moviments vinculats a l'àmbit parroquial i organitzacions o associacions independents: alienes a l'acció parroquial. Així, en funció de llurs vincles i dependències englobarem els diversos tipus d'entitats en aquestes dues categories.

Malgrat la disparitat de característiques i objectius que presenta el quadre associatiu de l'Església Catòlica a Sabadell, el conjunt d'entitats més destacables poden ésser classificades bé sota l'epítet de "*moviment parroquial*", bé sota el de "*altres entitats de l'Església Catòlica*". Entre aquests darrers hi haurà moviments d'Església com per exemple l'Opus Dei o entitats socials de difusió Cristiana a nivell local com l'Acadèmia Catòlica. Per contra, en el primer grup hi trobarem associacions tant disperses com la Legió de Maria o la Joventut Obrera Catòlica.

La nostra distinció doncs es basarà en el tipus de vincles parroquials, les pertinències i les autonomies que les diverses associacions i entitats mantenen i no en base als seus continguts i discursos concrets que recollirem i avaluarem amb posterioritat. Altrament, una classificació descriptiva que prenguéssim com a base aquest aspecte respondria a uns objectius d'anàlisi menys globals.

L'associacionisme parroquial

A la ciutat de Sabadell, dins de l'àmbit parroquial, a més dels diversos equips de Càrites i Pastoral de Salut, ens consta la presència de les següents entitats: Legió de Maria, JOC/Joc-Jobac, Escola de Vida, Vida Creixent, Comunitats Neocatecumenals, Pregària i Adoració Nocturna, Tercer Món i la Pia Unió de Portants del Sant Crist de l'Agonia.

Per Arxiprestats, trobem aquestes entitats repartides de la següent manera: Al Centre, Vida Creixent, Adoració Nocturna, Pia Unió de Portants del Sant Crist i Legió

de Maria. A l'Arxiprestat Nord, a banda de les Germandats Romeres Verge de la Fuensanta i Verge de Gràcia a Ca n'Oriac i Can Puiggener respectivament, trobem grups de Vida Creixent, Escola de Vida, Tercer Món, Comunitats Neocatecumenals i Joventut Obrera Catòlica. Finalment, a l'Arxiprestat Sud hi ha una sola representació dels grups d'Adoració Nocturna i Comunitats Neocatecumenals a la Parròquia de la Santa Creu i un grup d'Escola de Vida a Sant Jordi i Santa Maria de Barberà.

No hi ha cap associació parroquial de laics que es trobi a tots els nuclis a banda de Càrites i de Pastoral de Salut que malgrat tot, tampoc desenvolupen la mateixa activitat a tots els centres donades les diferències de recursos materials i humans de què disposen en uns i altres. Amb tot, l'entitat que més presència té és la Legió de Maria, ubicada en 5 parròquies, seguida de Vida Creixent en 4, i Escola de Vida i Comunitats Neocatecumenals en 3 cada una.

L'Arxiprestat que presenta un major nombre d'associacions és el del Nord, on trobem 11 enclavats de 7 agrupacions distintes. Seguidament, l'Arxiprestat Centre compta també amb 5 entitats vinculades a 6 marcs parroquials diferents; mentre que al Sud tan sols apareixen 3 associacions de pendents de 2 Parròquies.

Destacar que, a nivell general, les associacions amb més història s'ubiquen a l'actualitat en aquells nuclis parroquials on experimentaren inicialment una major embranzida i on, per tant, es troben més arrelades. Així, i a tall d'exemple, els grups de la Pia Unió de Portants del Sant Crist de l'Agonia o la Legió de Maria s'emplacen a les parròquies de l'Arxiprestat Centre, mentre que als Arxiprestats perifèrics els més implantats són la JOC/Joc-Jobac, les Comunitats Neocatecumenals o els grups d'Escola de Vida.

A banda de les associacions, a Sabadell trobem també diverses Confraries i Germandats que poden ser agrupades en dos tipus: les vinculades exclusivament a una sola parròquia -que neixen i es desenvolupen únicament al seu si- i les que tenen presència en diferents parròquies, gaudint doncs d'una entitat que va més enllà dels límits de la comunitat parroquial. Les primeres han quedat explicades en el seu context parroquial i, de fet, només n'hi ha dues a l'Arxiprestat Nord -la Germandat Romera Verge de la Fuensanta a la parròquia del Sagrat Cor Ca n'Oriac i la Germandat Romera de la Verge de Gràcia a la de Sant Roc de Can Puiggener- i una a l'Arxiprestat Centre, concretament a la Parròquia de la Puríssima Concepció -la Confraria del Sant Rosari, la de la Mare de Déu de la Mercè-. Actualment, a la Ciutat tan sols hi ha una Germandat que respon a una mobilització més general de persones de diferents comunitats

parroquials, la Pia Unió de Portants del Sant Crist de l'Agonia, amb presència a Sant Vicenç, San Feliu i la Puríssima Concepció.

Apostolat de l'Oració

L'Apostolat és un col·lectiu de caire tradicional que es divideix en dues branques: la dels grans i la dels joves. Fan una trobada setmanal i segueixen un determinat cicle d'activitats: la primera setmana de mes fan tots junts una hora d'Oració a l'església. La segona setmana es reuneixen els joves per tractar un tema i fan una mica de Pregària. La tercera reunió aplega als grans amb la mateixa dinàmica: tracten un tema i fan una breu Pregària. Finalment, el quart divendres hi torna a haver una trobada conjunta d'Oració. A banda d'aquestes activitats, cadascun dels membres segueix individualment altres tipus de pràctiques com poden ser oferiment d'obres, d'oracions, etc.

Tot i que en altres èpoques aquesta fou una entitat amb presència no tan sols a parròquies sinó a més institucions Catòliques, actualment només apareixen i actuen en el marc de la Parròquia del Sagrat Cor de Ca n'Oriac.

Comunitats Neocatecumenals

Les Comunitats Neocatecumenals sorgiren vers l'any 1962 de la mà de Francisco Argüelles. Pintor, bohemí i ateu amb àmplia formació i passat Catòlics, Argüelles, fill d'una família burgesa, va iniciar un procés personal de recerca de Déu arrel d'una forta crisi existencial. Es traslladà a Madrid i s'instal·là a viure en un barri marginal de barraques. Allí, entrà en un procés que el portaria a assumir una pràctica ascètica de l'Evangelí, prenent com a referències la Bíblia i la vida i l'obra de Sant Francesc. A través de la convivència amb els sectors més empobrits i marginats de la societat aconseguí encarnar l'experiència de la fe viva.

El seu objectiu fou buscar Déu entre els pobres. No dugué mai a terme una tasca d'assistència social sinó que interpretava el fet d'anar a viure entre els més pobres de la societat, passant-hi desapercebut, com el camí vers la veritable espiritualitat, ja que Déu es troba amb i entre els humils i necessitats.

Davant el seu exemple, un grup de gent, que amb el temps s'aniria engrandint, el començà a seguir. Mica en mica, començaren a ser coneguts com a moviment. Alguns rectors, veient la transformació que s'operava en les persones, demanaren la seva presència a llurs parròquies per tal de crear petites cèl·lules de treball espiritual entre els seus feligresos.

La repercussió social fou considerable i el propi Bisbe de Madrid volgué incentivar el seu creixement i la seva activitat al si de les parròquies. Les Comunitats Neocatecumenals esdevingueren una entitat Catòlica legalment reconeguda a partir de l'any 1967/8 i, en aquell mateix moment, començaren a expansionar-se per tota la geografia espanyola i per l'estranger, especialment cap a Itàlia.

L'objectiu i el camí de les Comunitats Neocatecumenals és que la fe esdevingui existencial per a les persones; és a dir, l'aplicació i el manteniment dels principis de la fe Cristiana en totes i cadascuna de les seves actituds i accions. Viure la fe d'una manera pràctica i no únicament teòrica. Així, consideren que la majoria de Catòlics només són Cristians nominalment: han interioritzat els principis però no els porten a la pràctica. La idea és recuperar l'estil de les primeres Comunitats Cristianes: la forma Catecumenal de la primera Església, on l'adoctrinament i la instrucció són previs insalvables del Baptisme.

"Aleshores, en què consisteix seria això: és a dir, un grup de persones que reconeixen que la seva fe, entre cometes, no és tal; per tant, que no en tenen, i que per tant inicien un... Un camí per tal d'anar a... Com que la fe passa pel Baptisme, cal renovar el Baptisme de manera que el Baptisme que tenen la majoria -nominal- sigui una cosa existencial: sigui unes actituds, sigui una forma de viure, d'entendre la vida. Passar de ser Cristians de Bateig a ser Cristians en la seva actitud en la vida."

"(...)Tenim la intuïció de què el món s'ha de viure en règim de petita Comunitat. Perquè és un lloc, és un espai on un pot desenvolupar la seva fe, les relacions humanes, on un s'ajuda, on es creen uns vincles... L'Església: tres cents tios allà a Missa... no? A la Missa de dotze és molt difícil que es creïn vincles humans, és molt difícil per tant que un pugui ajudar a un altre, perquè realment un és anònim a un altre, es coneixen tres o quatre... Per tant, és concebre la Parròquia com una Comunitat de comunitats. M'entens? No tant una gran massa, com unes relacions humanes més petites on es pugui donar, i per tant hi pugui haver-hi..."

Fonamentalment, les Comunitats Neocatecumenals han estat, i continuen estant presents, a les parròquies dels barris més marginals. Una Comunitat es forma a partir d'unes sessions de catequesi que poden organitzar-se en qualsevol parròquia que ho desitgi. Per poder-se constituir, encara que sigui un moviment de laics amb un treball independent de la parròquia, han de poder disposar del seu marc i comptar, per tant, amb el vist-i-plau i l'acolliment del Rector. En alguns casos, les Comunitats s'han vist obligades a desaparèixer i renéixer en altres indrets.

La participació dels membres a les trobades és totalment lliure i voluntària i tampoc hi ha cap obligatorietat d'aportacions. Es plantegen les Ensenyances de Crist com una alternativa vàlida per afrontar la vida i, en aquest sentit, l'important no és tenir un elevat nombre de membres, sinó que, els que hi hagi, puguin trobar en la paraula de Déu una ajuda per enfocar i dirigir la seva vida. Sota aquests paràmetres, els que entren a formar part d'una Comunitat, experimenten una transformació radical de la seva vida i la seva persona. En parròquies on hi ha un nivell de vida i d'instrucció més elevats és més difícil produir aquesta transformació en les persones.

El moviment va començar a penetrar a Barcelona i la seva àrea metropolitana vers els anys 1970 i 1971. A Sabadell, el primer grup va aparèixer el 1973 a Sant Oleguer, on hi ha hagut Comunitats Neocatecumenals durant 14 anys, és a dir, fins al 1987. Posteriorment, foren acollits a la parròquia del Sagrat Cor de Ca n'Oriac, on encara s'hi troben.

A Catalunya, comparativament amb la resta de l'Estat hi ha poques Comunitats Neocatecumenals. Actualment a Sabadell hi ha tres parròquies amb grups Neocatecumenals: la del Sagrat Cor de Ca n'Oriac, on hi ha cinc Comunitats que oscil·len entre els 25 i els 40 membres i una Comunitat de 7 o 8 membres -en total un centenar i escaig de persones-; la de Sant Roc de Can Puiggener, on hi ha una sola Comunitat integrada per 10 o 12 persones; i la de la Parròquia de la Sana Creu, integrada també per unes 10/12 persones més. En total, doncs, a Sabadell el moviment aglutina un contingent d'unes 140 o 150 persones. Fins fa uns anys també hi havia hagut Comunitats a Torreromeu, i fa poc temps es varen endegar diverses sessions de catequesi a la Parròquia de Sant Joan Baptista però no es va a arribar a consolidar cap grup.

En aquests grups hi ha membres procedents de tota l'àrea del Vallès, donat que actualment només hi ha Comunitats Neocatecumenals a Sabadell. La majoria són de Terrassa, i la resta de Cerdanyola, Sant Quirze, Barberà, Castellar i fins i tot de Manresa. Entre els integrants hi ha força gent menor de 25 anys que, majoritàriament són fills dels membres adults. La diferència per sexes no és molt notable però afavoreix lleugerament a les dones. Hi ha un grup considerable de llatinoamericans: peruans, argentins, uruguaians... que, o bé ja formaven part d'alguna Comunitat en el seu país d'origen, o s'hi han integrat aquí. Es dona, així mateix, un cert predomini de castellanoparlants d'origen andalús, tot i que també hi ha catalanoparlants.

Anteriorment hi havia una elevada participació de religioses de les ordres més diverses. Ara, però, el comú dels membres són laics que, o bé són parroquians practicants, o no tenen vinculació amb la parròquia. Tanmateix, entre ells també hi ha alguns sacerdots.

A Catalunya hi ha certes reticències envers les Comunitats Neocatecumenals. Alguns sectors de l'Església els han titllat de fonamentalistes, especialment aquells sectors més sensibilitzats amb tota la qüestió social, que consideren que les Comunitats són un grup que posant l'èmfasi en el vessant espiritual descuida altres àmbits que també són rellevants. En general no hi ha una relació gaire entusiasta entre els representants de l'Església compromesa i els membres de les Comunitats.

“Les seves activitats a vegades tenen dificultats a aclimatar-se a les activitats normals de la parròquia, de tal manera que, van una mica pel seu aire. Costa molt la integració d'aquestes comunitats en el que és una acció conjunta de tota la parròquia. Aleshores, doncs, hi són. Ja hi eren quan jo vaig venir. Ja hi eren i, per tant, segueixen sent-hi, tot i que els hem anat posat mica en mica una sèrie de normes. A ells els hi costa molt, però... Així i tot, la seva integració a la parròquia és molt difícil, no? Van una mica al seu aire, encara que ells no volen que sigui dit...”

Escola de Vida i Vida Creixent

La creació dels grups de gent gran “Escola de Vida” fou una iniciativa de Càrites. Actualment, però, n'està ja un xic desvinculada en la mesura en què s'han anat consolidant a les diferents parròquies. El seu objectiu és oferir a la gent de la tercera edat activitats d'animació: exercicis de gimnàstica i de relaxació, trobades festives amb altres grups de gent gran, sortides... Els voluntaris de Càrites Sabadell són els qui s'encarreguen d'organitzar les trobades conjuntes i les activitats setmanals. Al moment present, Escola de Vida es manté a tres parròquies de la perifèria: Sant Jordi, Sant Pere i Sant Antoni de Pàdua.

En una línia similar però no tant basada en els aspectes lúdics, sinó més aviat en la dimensió religiosa, trobem els grups de “Vida Creixent”. Es formen més recentment com una altra iniciativa de Càrites dirigida a la gent gran. Les seves activitats principals són conferències, taules rodones, xerrades, debats... encara que també s'organitzen algunes sortides.

A l'actualitat tenen presència a les parròquies de Sant Josep de la Concòrdia, Sant Vicenç, la Puríssima Concepció i Sant Feliu. A la Puríssima, fins fa algun temps, eren

un grup d'Escola de Vida, mentre que a Sant Feliu no estan directament vinculats a la parròquia, sinó que es limiten a fer ús dels seus locals.

Grups de Pregària i Adoració Nocturna

Els Grups de Pregària i Adoració Nocturna realitzen, fonamentalment, una tasca de comunió i reflexió espirituals. Són grups reduïts, integrats per adults i persones d'edats més avançades. A la ciutat de Sabadell tenen presència a les parròquies de la Santa Creu, a la Creu de Barberà, i les del Santíssim Salvador i la Santíssima Trinitat, al Centre.

JOC/Joc-Jobac

És un moviment internacional especialitzat dintre del món obrer, que es troba a moltes barriades populars. Té dos elements força: les campanyes sobre problemàtiques del món del treball, que es realitzen anyalment, i la posada en pràctica de l'anomenat "mètode de revisió de vida", que consisteix en una sèrie de trobades de reflexió a l'entorn de fets i vivències personals, a la llum de l'Evangelí.

La JOC/Joc-Jobac va emergir del col·lectiu Acció Catòlica, a inicis dels anys seixanta, com un moviment juvenil ocupat fonamentalment de les problemàtiques pròpies dels barris obrers de la perifèria industrial. Aquest grup aglutinava joves al voltant de les parròquies i lligava estretament el discurs polític amb la fe. A la nostra ciutat tingué una gran repercussió al llarg de tota la dècada des seixanta i bona part dels setanta, amb presència als barris de Torre Romeu, La Concòrdia, Can Rull, Merinals, Gràcia, San Oleguer... Actualment, tan sols té presència a la Parròquia de Sant Antoni de Pàdua de Can Rull, tot i que en aquest emplaçament el moviment compta amb sis grups de nois i noies.

Legió de Maria

La Legió de Maria és un moviment d'apostolat laic basat en dos pilars: la devoció mariana i l'acció Pastoral en els marcs parroquials, on la Legió assumeix les tasques més necessàries i feixugues. Nascuda a Dublín a principis del segle XX, persegueix retornar als laics un paper destacat en les tasques de l'apostolat. La Legió de Maria en el seu moment es plantejà com una solució pel que ja es començava a dibuixar com a problema: la manca de vocacions sacerdotals que impedié prestar la deguda assistència religiosa i espiritual en tots els nuclis de població. Així, s'ofereixen a les parròquies

com a recurs per dur a terme tasques de dinamització associativa i parroquial entre els fidels, amb l'objectiu d'implicar-los més en la vida parroquial i de Comunitat. L'única feina que la Legió té prohibit fer, per principis, és la recaptació de diners o l'ajuda material. En aquest sentit, al si de les parròquies sabadellenques acostumen a encarregar-se de les tasques de la Pastoral de la Salut i de Càrites, sobretot en aquelles que no gaudeixen d'un nombre suficient de feligresos per atendre aquestes qüestions.

L'entitat, que actualment té presència en un gran nombre de països de tots els continents, va néixer a Irlanda el 1921 i visqué la seva màxima expansió durant els anys 30, de la mà de Fank Duff. L'objectiu que persegueixen és fer un apostolat a través de l'acció més que de l'oració; en aquesta línia, s'exigeix als seus membres una vida exemplificadora més que una formació específica per a la predicació. Així, l'entitat proporciona als seus membres algunes fórmules per dirigir determinats aspectes de la seva vida, especialment aquells que fan referència a la família i als fills: l'educació, la concepció, l'organització... En el pla devocional prenen a la Verge Maria com a figura central però també com a model d'acció silenciosa a imitar.

El grup té un funcionament molt estructurat i una organització piramidal que emprà diverses fórmules romanes: s'organitzen en centúries i es dirigeixen per un Senderi. Els seus membres enfoquen la seva acció d'acord amb l'anomenat "Manual del Legionari" i la "Carta Constitucional dels Legionaris".

A Sabadell tenen presència activa en cinc parròquies: a Sant Roc a Can Puiggener, i a la Mare de Déu de Gràcia, Sant Feliu, el Santíssim Salvador i la Santíssima Trinitat. En les dues primeres és on hi ha els col·lectius més reduïts mentre que a la darrera, la Santíssima Tintat, és on hi ha el més nombrós i actiu.

Pia Unió de Portants del Sant Crist de l'Agonia

Fou fundada a Sabadell l'any 1889 per Mn. Dr. Feliu Sardà i Salvany al si de l'Església de la Misericòrdia que, fins a l'actualitat, s'ha mantingut com a seu central de la Confraria. Un dels motius que probablement explica la supervivència d'aquesta entitat centenària al llarg dels múltiples avatars pels que ha passat l'Església Catòlica al nostre país en aquest segle, és el contingut de l'article segon dels seus estatuts:

"El Cos de Portants mai podrà dissoldre's mentre hi hagi un sol individu amb voluntat de sostenir-lo."

L'objectiu principal del Cos és el culte a la imatge del Salvador Crucificat que es guarda en aquest temple, per assolir la santificació dels seus membres mitjançant la

devoció per la Passió, la Mort i la Resurrecció de Jesús. En el moment de la seva fundació, a banda de fixar els anteriors objectius s'encarregava als seus membres la tasca de portar en processó i tenir cura durant la resta de l'any de la imatge del Sant Crist, i així s'ha fet fins a l'actualitat.

Per poder ésser membre del Cos de Portants és necessari haver complert 20 anys, ésser proposat per un soci i assumir el deure d'assistir a tot un seguit d'actes religiosos: la realització d'exercicis un diumenge al mes en la forma que determini el pare espiritual, un Via Crucis dins l'església tots els diumenges de Quaresma a la nit, un Via Crucis en processó pels carrers el Diumenge de Rams, una visita al cementiri el matí de Tots Sants amb les autoritats municipals i la junta del Cementiri, i, per últim, l'assistència al Romiatge anyal a Montserrat.

Actualment el Cos de Portants té presència a les parròquies de la Santíssima Trinitat, Sant Vicenç i el Santíssim Salvador.

Tercer Món

Tercer Món és una entitat dedicada a organitzar i donar suport a actes i campanyes de col·laboració i solidaritat amb països subdesenvolupats i/o en vies de desenvolupament. Organitza reflexions trimestrals sobre temes concrets relacionats amb les problemàtiques dels països de l'anomenat Tercer Món. També col·laboren en diverses campanyes i, des de fa un temps, el grup de Ca n'Oriac gestiona l'apadrinament d'infants d'una comunitat de Bolívia. A Sabadell únicament té representació en dues parròquies de l'Arxiprestat Nord: al Sagrat Cor de Ca n'Oriac i a Sant Antoni de Pàdua a Can Rull.

Entitats Independents

Les entitats parroquialment independents que major relleu social tenen a la ciutat de Sabadell són: Càrites, Opus Dei, Dones en l'Església i l'Acadèmia Catòlica. Cal destacar que totes elles tenen ubicades les seves seus a l'Arxiprestat Centre i des d'allí, quan s'escau, dirigeixen la seves activitats a la perifèria.

Per alta banda, també a l'Arxiprestat Centre però en vies de desaparèixer, hi ha les Filles de Maria Immaculada i Sant Antoni Maria Claret, fins fa poc dedicades a

l'atenció a nens i nenes orfes o amb situacions socials desfavorides i a portar un menjador social. A l'actualitat es dediquen fonamentalment a l'atenció de malaltes.

Càrites Sabadell

Aquesta institució va néixer l'any 1962 arrel de les catàstrofes ocasionades per les riuades. Inicialment, Càrites Sabadell s'emplaçava en un petit local al carrer Sant Pere i la seva tasca consistia a contractar assistents socials per tal que es fessin càrrec de les problemàtiques més urgents que s'estaven produint a les barriades marginals de la Ciutat. Van passar encara força anys fins que l'Administració no assumí aquesta funció.

A partir dels anys 70 es millorà l'organització i s'ampliaren les esferes d'activitat, arran del lligam amb Càrites Diocesana. Actualment, l'entitat compta amb uns 300 voluntaris/es, dels quals 60 treballen diàriament. Gran part d'aquestes persones que presenten els seus serveis de forma desinteressada són dones, més aviat grans, jubilades o prejubilades; encara que també hi ha força joves.

Si bé depenen de la Diòcesi, mantenen certa autonomia. Basen la seva tasca en el voluntariat, però tenen contractades a dues assistents socials i un administratiu, a més de dues persones dedicades exclusivament a les mares joves. Tant a la Junta Directiva com a l'Administració interna, tan sols hi ha voluntaris/es. Càrites Sabadell procura dur a terme l'acció social de l'Església sense pretendre evangelitzar a la gent que acull. En aquest sentit treballen en connexió amb diferents entitats presents a la Ciutat, tractant que les administracions responguin davant de situacions concretes de necessitat.

La institució actua en tres nivells de projectes: d'infància, de vellesa i de formació. Els projectes d'infància són de caràcter preventiu i es desenvolupen a partir del programa Suport Matern Infantil, en què hi participen majoritàriament mares adolescents d'ètnia gitana, amb parella o sense, i amb criatures menors de tres anys. De cara a la gent gran hi ha un seguit d'ajuts assistencials en casos de pensions molt baixes. En el pla lúdic i social, el projecte Tramats de Vida reuneix una sèrie de grups d'entre 10 i 40 ancians/es de parròquies dels Arxiprestats Sud i Nord. En total són ateses unes 250 persones. També hi ha un grup de joves entre 18 i 22 anys que es fa càrrec de les activitats d'Acompanyament dels Ancians Sols, encarada a avis i àvies amb escassa mobilitat no vinculats/des a cap dels projectes. El Pla de Formació, fent un estudi individual de cada cas, intenta, a més de prestar ajuts materials, integrar les persones en algun grup de formació: alfabetització, costura, cuina...

L'any 1998 des de Càrites Sabadell s'ha atès a 439 famílies en el Servei d'Acolliment, 12 dones a Formació Global, 10 a Iniciació Laboral, 15 al Punt de Trobada, 26 al taller d'Economia Domèstica, 13 al suport materno-infantil amb els seus infants, 15 nens i nenes al reforç escolar, 9 ancianes a través del servei d'ajuda a la llar, 247 ancians/es als grups de Tramut de Vida, 23 grups de Càrites Parroquial prestant-los suport i assessorament, 218 famílies amb la campanya nadalenca de joguines i 600 famílies amb el servei de rober. Tot plegat ha implicat la mobilització d'una xarxa de 250 voluntaris/es.

Opus Dei

En primer lloc, i de manera prèvia a l'exposició d'aquesta entitat, cal especificar que les diverses seus de l'Opus Dei no es troben registrades a l'Ajuntament de Sabadell com a entitats religioses. Això no obstant, per diferents fonts hem pogut tenir constància de la seva existència i arrelament a la Ciutat.

Cal dir que la major part dels i les entrevistats/des es varen mostrar reticents a facilitar la informació de manera massa explícita, però els que ho han fet, ens han assegurat que a Sabadell la seva activitat és viva i que hi ha diversos rectors i alguna Congregació religiosa Catòlica que en són membres.

L'activitat de l'Opus Dei es concentra fonamentalment al Centre i a la Creu de Barberà, on no ens consta que el grup tingui cap seu. De fet, tots els enclavatges de l'Opus dels quals hem tingut notícia s'emplacen al Centre. Segons el que hem pogut constatar per diverses fonts, disposen d'un Centre de Joves, un Esplai i una Residència Femenina per a Noies a càrrec de les Germanetes Carmelites Tereses de Sant Josep, del Col·legi "Jesús Salvador". També cal tenir en compte que l'organització té diferents escoles a municipis propers a Sabadell on assisteix un nombre considerable d'estudiants de la Ciutat. Essent així, es fa palesa la seva presència en força àmbits de la vida eclesiàstica Sabadellenca, tot i que mantenen una activitat pròpia marcadament desvinculada de les parròquies a les que compareixen en qualitat de fidels.

Acadèmia Catòlica

L'Acadèmia és una institució sociocultural de caràcter local amb una llarga tradició a la Ciutat. Emplaçada des dels seus inicis en una propietat del carrer San Joan cedida pel Dr. Sardà i Salvany, fou fundada per ell mateix l'any 1872. Com s'ha vist en el capítol dedicat a la història de les institucions religioses de Sabadell, aquesta entitat

ha estat representativa de la burgesia catalanista i, malgrat les dificultats de les diferents etapes polítiques i socials viscudes, ha aconseguit aflorar arribant fins als nostres dies amb uns 150 socis de totes les edats i d'ambdós sexes.

La gran majoria d'aquests socis/es són persones i famílies catalanoparlants residents a l'Arxiprestat Centre, adscrits sobretot a les parròquies de Sant Feliu, la Puríssima Concepció i la Santíssima Trinitat, encara que també n'hi ha del Santíssim Salvador, Sant Vicenç o de la Mare de Déu de Gràcia. Com explica l'entrevistat *"De les barriades, n'hi ha pocs. (...) Perquè, és clar, això és una entitat de fa molts anys. (...) Del Sabadell antic, diguem."*

Al si de l'Acadèmia Catòlica trobem l'esplai "La Teranyina", que aplega un centenar d'infants, i el Casal de Joves "L'Arrel". Tanmateix, aquests no mantenen massa vincles participatius amb els grups d'adults. A banda d'aquestes activitats organitzades per la mateixa Acadèmia, hi ha diverses associacions que en formen part o que hi desenvolupen llur activitat amb la participació i ajut dels socis/es: Mans Unides, Ajuda en Acció, Amics de Togores, Agrupació Pessebrista de Sabadell, Amics dels Goigs, Comissions de Romiatge a Montserrat. Finalment, per als més grans, el grup de Vida Creixent de la Parròquia de la Puríssima es reuneix als locals de l'Acadèmia. El comú de la gent que participa en les activitats de l'Acadèmia o de qualsevol dels seus grups en són socis, però també hi ha força persones que s'hi vinculen de manera menys compromesa.

Un altre aspecte a denotar de l'Acadèmia Catòlica és la implicació en afers assistencials i culturals. Des d'aquesta entitat es realitzen les gestions necessàries per apadrinar infants i prestar tota mena d'ajuts al Tercer Món. Alhora, l'Acadèmia disposa d'una ampla Biblioteca oberta a tothom.

L'entitat depèn directament del Bisbat, tot i que el consiliari és el Rector de Sant Feliu. La seva activitat està regida per una Junta Directiva que s'encarrega de la direcció i la gestió dels projectes que, a banda de les quotes dels socis, reben subvencions tant per part de l'Ajuntament de Sabadell com d'altres organismes públics o privats.

Els vincles més estrets d'aquesta institució es donen, com dèiem, amb les parròquies del Centre tradicional -Puríssima, Sant Feliu i Trinitat- encara que també està relacionada amb la parròquia del Sagrat Cor de Ca n'Oriac a través de les comissions del Romiatge a Montserrat.

Col·lectiu de Dones en l'Església

Aquesta agrupació aplega a un col·lectiu de dones Cristianes i ecumèniques amb representació a diversos municipis de Catalunya. L'objectiu fonamental del Col·lectiu de Dones en l'Església és la defensa de la igualtat de la dona al si de l'Església i, de retruc, a la resta d'àmbits socials. Des del seu punt de vista, l'Església Catòlica Romana sotmet les dones a tota una sèrie de desigualtats que atempten contra els principis dels Drets Humans.

"No podem deixar aquesta lluita perquè arrossega molts altres estaments. Si l'Església situés a la dona en igualtat com diuen els Drets Humans i donés exemple, molts altres llocs que s'emmirallen en l'Església... Eh? Concretament la família, per exemple. L'Església dintre la família: sempre la dona, sotmesa al marit, submissa... Com la Mare de Déu! Ves a saber tu com era la Mare de Déu de valenta i de... Eh? Però..."

"Bé, doncs en aquesta línia, el Col·lectiu de Dones es titula Col·lectiu de Dones en l'Església. No 'de', sinó 'en'. Perquè no és l'Església qui ens mana i ens organitza, sinó nosaltres que, des de dins l'Església, perquè no hem sortit, perquè estimem l'Església i no volem que faci gens el ridícul."

El Col·lectiu de Dones en l'Església es fundà a Barcelona ara fa 12 anys en el marc les trobades anyals Home Evangeli que organitzen tota una sèrie d'entitats progressistes de l'Església Catòlica. A Sabadell, el Col·lectiu té 6 anys de vida. En concret la creació de l'entitat s'endegà en el marc d'una conferència pronunciada per la Pastora Anglicana Jane Meyer – qui formava part del primer grup de dones que varen ser ordenades sacerdotesses a Anglaterra–, que fou convidada per l'Església Metodista de Rubí a través de la senyora Manolita Fuentes, col·laboradora habitual del Col·lectiu de Dones en l'Església, casada amb el pastor metodista. D'aquella xerrada en sortí un grup de 10 sabadellenques que es varen reunir per primera vegada ara fa sis anys a l'Església Anglicana de Sabadell amb l'objectiu de crear una associació de dones Cristianes.

Fins a l'actualitat, el Col·lectiu de Sabadell ha estat un grup filial del de Barcelona. Tanmateix, d'ací a poc temps esdevindran un grup autònom encara que només a nivell legal, ja que a la pràctica continuaran estant estretament enllaçades al moviment general i especialment al Col·lectiu de Barcelona. Tant bon punt hagin donat aquest pas, entraran a formar part de la Federació Catalana de Dones Cristianes que, al seu torn -un cop quedi definitivament constituïda-, es confederarà amb la Federació de Dones Cristianes d'Espanya.

"A veure, això quinze anys enrera dius?: 'Noi! On van aquestes tant atrevides!?' (...) Vull dir, aquella por de pensar que teniem les dones. Que ara... És que nosaltres reivindiquem el dret a pensar! No passa res! No ens han deixat pensar! Sempre el Padre Confessor t'havia de dir l'última paraula i dirigir-te la consciència! (...) I el què és fort és les monges. (...) Perquè a mi m'esborrona veure que (...) un monestir de monges allà a les ximbambes, que són unes santes, que tenen una mare Abadessa que val molt... Si no hi va un capellà a dir Missa, no poden dir Missa! No podria dir la Missa la mare Abadessa!? I no un capellà d'un poble que no val... ni tres quartos?! I el dia que s'han de confessar, hi ha d'anar un Padre -home- cap allà a confessar les monges. Perquè no les pot confessar l'Abadessa? Eh? Vull dir, és que... És que a mi això...! I dic: 'Les monges són les primeres, les més marginades de totes! Perquè nosaltres a última hora... Jo no en vull ser de capellà. Però, a veure...' I no... I això va caient, va caient i la gent no és tonta.

(...) Si Déu ens ha fet lliures! I això dintre de l'Església! Perquè si ho diu un de fora, ja no té valor! Si un, un, un agnòstic o un protestant explica totes aquestes coses diràs: 'Bueno, però escolti'm...' Això ho ha de dir un de dintre, i sense moure-se'n! Aquí està la història! Que a vegades et venen ganes de dir: 'Ja us ho fareu!' Però no!! Mai a la vida!!"

"Mentalitzar d'això, que és més vell que l'anar a peu: que els homes i les dones som iguals. Que es veu que ho havíem oblidat i que l'Església encara ho oblida més. Mentalitzar a través d'escrits, de conferències... El que sigui. De llibres... Però per a això t'has de formar molt. No pots anar dient tonteries perquè, allò de dir... El que es té molt en compte, molt en compte és no ser quatre donetes que despotriquen. Això de cap manera! (...)La dona no ha sigut mai res. Sempre ha sigut una Pepeta que no sap de què va i tot... Inculte, desgraciada. Coi, no! Posem les coses al seu lloc! Volem ser més que els homes? No, no, en absolut! Igual! Igual. Però és que dintre de l'Església..."

Encara que actualment els diversos col·lectius locals de Dones en l'Església funcionen com a grups autònoms, amb estatuts i junta pròpia, la majoria de poblacions van a remolc de l'activitat del grup de Barcelona que és el més fort i és qui actua com a capdavanter.

El Col·lectiu de Sabadell està format per 12 membres actives que es reuneixen setmanalment i que s'encarreguen d'idear, organitzar i gestionar les activitats de l'entitat. En els seus actes públics aglutinen al voltant d'un centenar de simpatitzants, majoritàriament dones de mitjana edat, tot i que també hi ha homes i alguns sacerdots.

Les membres són exclusivament dones del Centre catalanoparlants, amb uns nivells d'instrucció mitjans o, en alguns casos, alts, que actualment estan jubilades, prejubilades o han treballat com a mestresses de casa. Organitzen xerrades, conferències, debats, articles al voltant del paper de la dona a l'Evangelí, el paper de la dona a les institucions eclesiàstiques, l'Ecumenisme, i tots aquells temes polèmics d'Església: el dret a pensar lliurement, la Conferència Episcopal Catalana, el govern de l'Església, el dels sacerdots... Anualment realitzen un curs de Teologia Femenina on es tracta d'aprofundir en la lectura de l'Evangelí des del punt de vista de la dona, desemmascarant el caràcter masculista de la lectura que habitualment se'n fa.

"(...) mirar les Sagrades Escripures, des d'un angle femení. I, llavors, descobreixes coses impressionants que s'han silenciats sempre perquè ha interessat silenciar-les, no? I bueno us en podria dir deu mil... (...) La història d'Adam i Eva! La història d'Adam i Eva sempre a la Bíblia hem vist que Eva va portar el pecat al món dient-li a Adam que menges de la poma. Però és que Adam devia ser tonto! Hagués pogut dir: 'Doncs jo no me la menjo!' I ja estem al cap del carrer! (...) En fi! la clau de la lectura sempre és masculina, i ja no us parlo dels pares de l'Església! Que pobres...! Sempre Sant Tomàs i Sant Agustí! Grans homes i grans pensadors, però alhora... (...) Encara avui dia hi ha gent que pot combregar amb la doctrina de Sant Tomàs. I Sant Agustí era un misogin redomat, un misogin que no va superar mai els seus problemes amb les dones. Un gran pensador, però tot el que pugui dir Sant Agustí de les dones i res, és el mateix... I d'això ha viscut l'Església abans. Doncs mira, durant tretze o catorze segles."

El Col·lectiu de Dones en l'Església també organitza i/o participa en accions puntuals de caire reivindicatiu. En moltes ocasions es prenen com a model les accions que estan realitzant alguns col·lectius de dones d'altres punts d'Europa. Formen part del Moviment Ecumènic de Sabadell i, per tant, es relacionen amb tots aquells grups que en formen part -Anglicans Baptistes, Bahà'i...- i amb totes les parròquies, ordres i persones que, com elles, són membres.

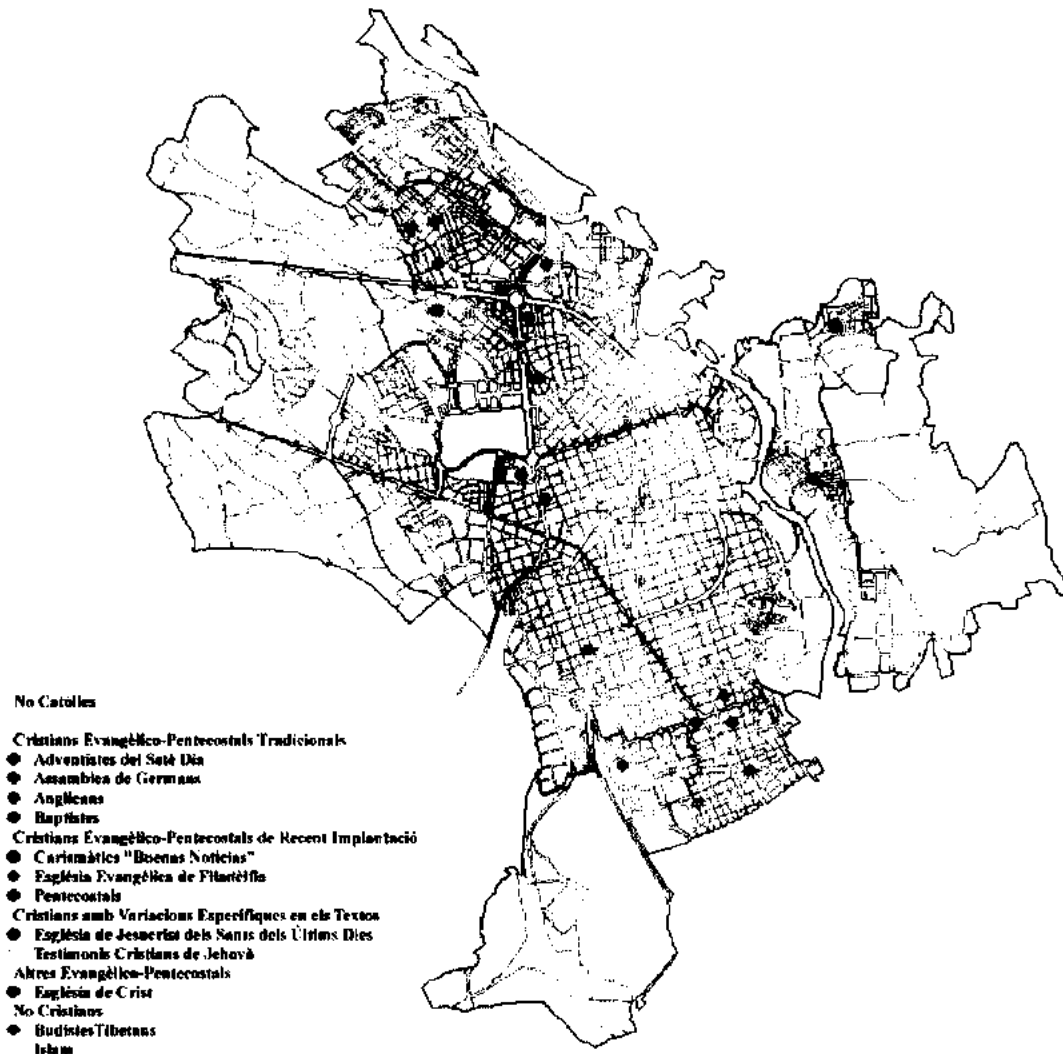
La relació amb l'Ajuntament i en concret amb la Regidoria de Cultura, que és qui gestiona aquests equipaments, ha estat sempre molt positiva. Així, empen sovint els espais i recursos del Casal Pere Quart per realitzar-hi actes. Semblantment, mantenen molt bones relacions i fan activitats conjuntes amb altres grups de dones de caràcter no religiós de la Ciutat. Fins a l'actualitat, els grups amb els que més han col·laborat han estat la Vocalia de Dones de l'Associació de Veïns de Torreguitart, el Grup de Dones de

Comissions Obreres, i altres. Cada any col·laboren en l'organització dels actes del Vuit de Març juntament amb les dones Bahà'í, CCOO, etc.

“A veure, nosaltres som dels col·lectius feministes de Sabadell. Som un grup feminista i anem “codo a codo” amb les Comissions Obreres, amb les Dones d'Avui, amb les de Torreguitart. És que estem defensant el mateix! Elles queden al·lucinades de que ens avinguem tant! A veure! Deurien pensar que les Dones en l'Església érem unes ‘rates de Sagristia’, no? (...) Ara se n'han donat compte que les que diem més som nosaltres, i és que som les que tenim un estament més dur. Perquè elles... (...) Parlen amb una societat esponjada i amb unes autoritats que les votem, i si no ho fan hé en votem unes altres, però nosaltres lluitem amb un estament de vint segles intocable! I que, a més a més, segons què diguis et, et condemnes eternament. (...) Has de mirar que no et desqualifiquin. I per què no et desqualifiquin has de saber molta Teologia, molt d'Economia...”

LES INSTITUCIONS RELIGILOSES NO CATÒLIQUES A SABADELL

Com a introducció a l'apartat descriptiu sobre la resta d'enclavatges religiosos distribuïts per la ciutat de Sabadell -això és, les confessions religioses minoritàries No Catòliques-, es fa necessari un aclariment previ sobre els paràmetres de classificació que s'han pres com a models a l'hora de sistematitzar aquestes entitats.

L'exposició tipològica que presentem a continuació parteix del model que ens ofereix la mateixa Direcció General de Asuntos Religiosos, a través de la *Guia de Entidades Religiosas de España*. En aquest sentit, la catalogació de confessions, Esglésies i Comunitats religioses de què ens servim, representa una adequació d'aquestes pautes oficials a les especificitats dels 25 nuclis ubicats a Sabadell.

La divisió de pertinença que hem establert, de cara a facilitar la lectura i l'anàlisi, es fonamenta en un tret diferencial de base entre les expressions religioses del nostre entorn proper: el seu caràcter Cristià o no. Així, dibuixem una divisòria "ideal" entre *Confessions Religioses Cristianes* i *No Cristianes*.

En total, a Sabadell, trobem a l'actualitat 11 *Confessions Cristianes* que es disposen en 22 centres espirituals o de culte. D'aquests, 17 pertanyen a les 8 confessions que hem anomenat *Evangèlico-Pentecostals*: Adventistes, Anglicans, Assemblees de Germans, Baptistes, Esglésies Carismàtiques, Església Evangèlica de Filadèlfia, Pentecostals i l'Església de Crist. Les 5 entitats restants formen part del que hem anomenat *Confessions Religioses Cristianes amb Variacions Específiques sobre els Textos*, per llur idiosincràsia pròpia: Gnòstics, Mormons i Testimonis Cristianes de Jehovà.

Per altra banda, a la ciutat, també conviuen amb les primeres, confessions religioses *No Cristianes*. Es tracta dels Bahà'is, una branca específica del Budisme Tibetà i l'Islam.

Per tal d'exposar algunes dades aclaridores sobre l'adscripció religiosa dels grups concrets que s'ubiquen a Sabadell, i abans de donar pas a la descripció pormenoritzada dels mateixos, adjuntem uns quadres explicatius.

CONFESIONS RELIGIOSES CRISTIANES Esglésies i entitats EVANGÈLICO-PENTECOSTALS			
Confessió	Branca	Nom del Centre	Affiliacions d'una ia pròpia Confessió
ADVENTISTES	Unió de Iglesies Cristianes Adventistes del Setè Dia de Espanya (UJCASDE)	-Església Adventista Cristiana del Setè Dia	-UJCASDE -Agencia Adventista para el Desarrollo y Recursos Asistenciales (ADRA-Espanya)
ANGELICANS	Iglesia Española Reformada Episcopal (IERE)	-Església de Crist	-IERE
ASSEMBLEA DE GERMANS		-Congregación Evangélica de Homianos en Cristo	-Sense afiliacions conegudes
BAPTISTES	Unió Evangèlica Baptista d'Espanya (UEBE)	-Església Evangélica Baptista (Centre)	-UEBE -Unió Evangélica Baptista de Catalunya (UEHC) -Federación Baptista Europea (FBE) -Alianza Baptista Mundial (ABM)
		-Església Evangélica Baptista del Redemptor (Centre)	-UEBE -UEHC -FBE ABM
		-Església Evangélica Baptista (Creu Alta)	-UEBE -UEBC -FBE ABM
ESGLÉSIES CARISMÀTIQUES	Iglesia Evangélica "Buenas Noticias"	-Iglesia Evangélica "Buenas Noticias" (Creu Alta)	-"Asambleas de Dios" -Asociación (sic) de Ministros del Evangelio Completo (COMEC) -Fraternitat d'Esglésies Cristianes (FEC) -Moviment Nuevas Fronteras Internacional -Federació Internacional d'Esglésies Evangelístiques -Depenent de "Buenas Noticias" de la Creu Alta -Depenent de "Buenas Noticias" de la Creu Alta -Sense afiliacions conegudes
		-Iglesia Evangélica "Buenas Noticias" (Torronou)	
		-Iglesia Evangélica "Buenas Noticias" (Poblenou)	
		-Església Evangélica de Filadèlfia (Creu de Barberà)	-Depenent de l'Esgl. Evang. de Filadèlfia de la Creu de Barberà
		-Església Evangélica de Filadèlfia (Can Puiggròs)	-Depenent de l'Esgl. Evang. de Filadèlfia de la Creu de Barberà
ESGLÉSIA EVANGÈLICA DE FILADELFIA		-Església Evangélica de Filadèlfia (Ca n'Orriac)	-Sense afiliacions conegudes
PENTECOSTALS	"Asambleas de Dios"	-Iglesia Evangélica "Gran cosecha", Radio Amistad, Tele Amistad	-Sense afiliacions conegudes -Dins de "Mensajes de Salvación" -COMEC, FEC
		Grup d'Esglésies "Buenas Noticias"	-Moviment Nuevas Fronteras Internacional -Federación Internacional d'Esglésies Evangelístiques
		-Iglesia Evangélica "Nuevo Pacto"	-Sense afiliacions conegudes
		-Iglesia Cristiana Evangélica de Catalunya	-COMEC
ALTRES	Altes o independents Esglésies de Crist	-Església Evangélica	-Sense afiliacions conegudes
		-Església Dau en Crist Jesus	-Sense afiliacions conegudes

CONFESSIONS RELIGIOSES CRISTIANES amb VARIACIONS ESPECÍFIQUES sobre els TEXTOS			
Confessió	Branca	Nom del Centre	Afiliacions dins la pròpia Confessió
GNOSTICISME	Moviment Gnòstic Cristià Universal	Moviment Gnòstic Cristià Universal (no registrat)	-Sense afiliacions conegudes
MORMONS		Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies	-Sense afiliacions conegudes -Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
TESTIMONIS CRISTIANIS DE JEHOVA		-Salón del Reino de los Testigos Cristianos de Jehová	-Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
		"Congregación Sur"	-Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
		-Salón del Reino de los Testigos Cristianos de Jehová	-Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
		"Congregación Este"	-Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
		-Salón del Reino de los Testigos Cristianos de Jehová	-Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
		"Congregación Norte"	-Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.

CONFESSIONS RELIGIOSES NO CRISTIANES			
Confessió	Branca	Nom del Centre	Afiliacions dins la pròpia Confessió
BAHA'IS		-Asamblea Espiritual Local dels Bahá'í	Dins l'estructura de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
BUDISME	Budisme Tibetà	-Centre Budista Tibetà "Serchöling"	Dins l'estructura de la branca de la confessió a nivell local, estatal i internacional.
ISLAM		-Mesquita (no registrada)	Sense afiliacions conegudes

ADVENTISTES DEL SETÈ DIA

El moviment Cristià que rep aquesta denominació neix a principis del segle XIX, de la mà d'un Baptista, William Miller (1782-1849). El fundador cregué haver rebut una revelació sobre la data del retorn de Jesucrist: el 22 d'octubre de 1844. Arribat el moment, una profetessa, Ellen White, féu saber que aqueix dia havia començat la inscripció dels elegits en el Llibre de la Vida. Ellen White donà a conèixer nou volums de revelacions. Tot i el descobriment d'evidents signes de la imminència del segon adveniment de Jesús, els adventistes es negarien, posteriorment, a especificar-ne la data exacta.

La doctrina fonamental d'aquest grup religiós gira al voltant de l'espera del segon adveniment del Senyor. Inspirada en el fonamentalisme i el literalisme, sostenen la no immortalitat de l'ànima -l'existència conscient s'acaba amb el moment de la mort- i la salvació reservada als justos. Jesús vindrà en forma real i visible a la Terra a donar nova vida als justos que haurien mort abans, a causa de l'Apocalipsi, i que regnaran amb Déu mil anys en el Cel. Al final del *Millenium* ressuscitaran també els injustos per ser anihilats juntament amb Satanàs, autor de tots els pecats. Així doncs, els Adventistes tampoc accepten l'eternitat del càstig de l'Infern.

La pràctica del moviment es caracteritza per un rigorisme moral que obliga el fidel a abstenir-se de consumir carn, cafè, te, alcohol i tabac. Demostren una gran preocupació per l'altri que s'expressa en activitats de caire missioner: reforma sanitària, naturalisme...

La seva organització interna és relativament complexa: l'admissió passa pel baptisme per immersió; els fidels estan registrats en esglésies que, al seu torn, formen Associacions; aquestes s'agrupen en Unions; i aquestes darreres constitueixen Divisions que formen l'Associació General que abraça el món sencer. Els membres contribueixen amb la desena part dels seus ingressos per sostenir els Missioners, Ministres, metges, infermeres, etcètera. A l'actualitat compten amb uns dos milions i mig de fidels repartits per tot el món, i alguns milions més de simpatitzants. Els nuclis més nombrosos es troben als Estats Units, al Brasil i a part de l'Àfrica.

Segons ens informa l'historiador Carles Raurell, les primeres dades de què es té constància de l'existència d'adventistes a Sabadell, es remunten al 1902/1903. En aquells anys, dos germans adventistes americans -els germans Bond- arribaren a

Barcelona amb l'objectiu d'evangelitzar l'Estat Espanyol amb llur doctrina. A Sabadell, crearen una escola que, malauradament, en pocs mesos tancà per causes que ignorem. La confessió adventista desaparegué, per tornar a aparèixer anys després d'acabada la Guerra Civil, en una petita capella al carrer d'Osca.

El 1965, segons ens comunica Joan Surroca, actual Pastor de l'Església Adventista Cristiana del Setè Dia, Sabadell compartia Pastor amb una Església del Guinardó, a Barcelona. La Comunitat adventista de la ciutat de Sabadell fou inscrita legalment en el Registre d'Associacions Confessionals No Catòliques del Ministerio de Justicia vers l'any 1967/68. Tanmateix, la seva existència i la seva missió no foren públicament difoses fins el gener del 1969, a través d'un anunci de mitja plana al Diari Sabadell.

A l'actualitat, l'Adventisme del Setè Dia es troba estès per tot el territori català. Disposa de tres centres a Barcelona, un a Sabadell, a Lleida, a Badalona, a Granollers, a Girona, a Terrassa, a Igualada i a Reus. De fet, l'Església Cristiana Adventista del Setè Dia juntament amb l'Església Evangèlica de Filadèlfia constitueixen les confessions Evangèliques més implantades per tot l'Estat Espanyol, malgrat concentrar-se, en aquest cas, a València i Catalunya.

El temple de Sabadell ha anat canviant d'ubicació i Pastors al llarg dels anys. Així, el 1965 es trobava al carrer Osca, i el coordinava Alfredo Corelana i Álvaro Martín. El 1970 es traslladaren al carrer Montllor i Pujal, on s'hi van estar fins l'any passat, Luís Bueno i Antolín Diestre en foren els Pastors. Finalment, el 1998 s'instal·laren en un nou local al carrer Lusitània, al sector de la Concòrdia, amb Juan Carretero i, des del desembre del 98, Joan Surroca com a figures capdavanteres.

L'*Església Adventista Cristiana del Setè Dia*, ubicada al carrer Lusitània, aplega 63 membres inscrits -batejats- i uns 126 simpatitzants. Es tracta, majoritàriament de dones, tot i que també hi ha infants, joves i homes adults. Els i les fidels arriben de diferents punts de Sabadell, Castellar del Vallès, Barberà, Badia i Castellarnau. Així mateix, també disposen de nivells d'instrucció i activitats laborals diversos: el comú dels i les joves són titulats superiors, els pares són treballadors i les mares solen ser mestresses de casa. La majoria d'assistents són castellanoparlants, tot i que també hi ha determinades famílies que s'expressen quotidianament en català. En conseqüència, i donat que els i les fidels s'ho han estimat més, el Culte es realitza en llengua castellana.

Les activitats que es duen a terme tenen a veure, per una banda, amb l'evangelització -que realitzen els dissabtes a la tarda- i les tasques socials; i, per l'altra,

amb els aspectes interns de l'Església: celebració del Culte, reunions, col·loquis, activitats específiques per a infants, sortides... Així mateix i per donar-se a conèixer elaboren una revista que reparteixen pel barri.

Es dediquen, específicament, a l'atenció a les persones necessitades, bé per mitjà de caritat, o a través de la seva ONG, ADRA. De fet, el treball és viscut per la Comunitat adventista com un deure envers Déu i, per extensió, envers la resta de la Humanitat. En aquest sentit, en el moment de l'entrevista es trobaven preparant un curs de voluntariat, molt ben rebut per part de totes les institucions, tant les que necessiten voluntaris com les de les administracions.

L'Església Adventista, a nivell de l'Estat Espanyol i de Catalunya, aplega diferents organitzacions en relació a àmbits específics d'acció. Així, existeixen els JAC -Joves Adventistes de Catalunya- i la ja referida ADRA. La ONG de l'Església Adventista té la seva seu a Madrid, de manera que el centre de Sabadell n'és una delegació: col·laboren amb la Creu Roja per dur endavant un banc d'aliments i per repartir-los entre els i les necessitats. A Terrassa, hi ha uns adventistes que assisteixen a Guinea a través de ADRA. Aquesta ONG també està a Kosovo, amb la responsabilitat de repartir aliments, etcètera, entre 100.000 persones.

Pel que fa als contactes amb altres grups religiosos, l'Església Adventista Cristiana del Setè Dia es relaciona, de manera esporàdica i no formal, amb el Moviment Ecumènic de Sabadell. Han participat en alguna trobada Ecumènica encapçalada pel Col·lectiu de Dones en l'Església, on s'acollia a Protestants de diferents Esglésies. Semblantment, mantenen relacions amb alguns enclavatges d'Evangelistes Pentecostals.

La situació contemporània de la religiositat és avaluada de manera crítica. En opinió del Pastor Joan Surroca, la gent necessita assessorament pastoral especialitzat; d'alguna manera, les persones demanen ajuda; es percep l'existència d'un "no-saber-cap-a-on-anar" generalitzat.

El problema en relació de la percepció social de l'Adventisme rau, precisament, en la història d'animadversions vers el Protestantisme en general. L'Estat Espanyol, ha estat segons J. Surroca: *"un país tancat en si mateix que ha matxacat el Protestantisme"*. Aquesta intransigència religiosa, la intolerància d'Espanya vers el Protestantisme, a més, es va veure fortament agreujada per la Dictadura Franquista de manera que *"[Espanya] ha format a tota una generació de persones, de forma que aquesta societat segueixi censurant-nos."*

Segons apunta el Pastor, la difusió dels prejudicis socials i la percepció del Protestantisme com quelcom “perillós”, malgrat els esforços en sentit contrari, encara són vigents en els nostres dies. En aquest sentit, afirma: *“No es que jo els pugui canviar, però és que si em callo, m’hauran canviat ells a mi. I això no ho puc permetre.”*

ANGLICANS

En els seus orígens, la confessió religiosa Anglicana feia referència, tan sols, a l'Església d'Anglaterra. No fou fins l'Acta de Tolerància i Desenvolupament de la Comunitat Anglicana (1689), que l'evolució de la denominació Cristiana deixà d'identificar-se amb la història del país, tal com havia succeït d'ençà la seva aparició, el 1534, i fins aleshores.

L'Anglicanisme nasqué en el si de la Reforma a Anglaterra, com a escissió de l'Església Catòlica. Amb tot, la doctrina inicial mantenia força elements de l'ortodòxia "romana", motiu pel qual sorgiren protestes d'un fort moviment *purità*. Al llarg del regnat d'Isabel I, però, l'Església d'Anglaterra quedà fermament establerta, trobant-se una via intermèdia entre el Protestantisme extrem de tipus calvinista i el catolicisme romà. No obstant, durant la primera meitat del segle XVII s'aguditzà la lluita entre els partidaris de l'Església Alta i els puritans, i durant la República els presbiterians aconseguiren reorganitzar l'Església al seu favor. La Restauració (1660) revifaria els enfrontaments fins a tal punt que, arribats al 1689, tindria lloc una Revolució que reimplantaria la tolerància religiosa al país. El segle XVIII l'efervescència religiosa decaigué fins al punt que, davant la mundanalització de Pastors i Culte, sorgí un moviment de protesta que s'escindiria de l'Església d'Anglaterra abans que es donés per acabada la centúria, es tracta dels *metodistes*.

Totes aquestes divisions, escoles i moviments es troben representats en l'Anglicanisme contemporani, que es distingeix per la seva tolerància envers les tendències més diverses. Actualment, el moviment a favor de la separació de l'Església i l'Estat prové de la mateixa Església, per por a interferències estatals en els afers estrictament eclesiàstics.

La doctrina Anglicana constitueix, com s'ha dit, una via intermèdia entre el catolicisme romà i el Protestantisme estricte, i malgrat que reculli tendències molt diverses representa una unitat: és alhora *Catòlica* -representa el Cristianisme tal com ha existit a la illa des de l'Antiguitat, i destaca la successió apostòlica-; *escriptutària* -l'autoritat final és la Sagrada Escripura-; i *reformada* -els seus orígens daten d'aquella època, i, per altra banda, els documents canònics de l'Església Anglicana actual (la Bíblia anglesa, el *Book of Common Prayer* i els 39 Articles) també-.

L'Església d'Anglaterra duu a terme una àmplia activitat missionera a Àfrica, al Pròxim Orient, a la Índia i a la Xina, per mitjà de la *Church Missionary Society*. Tanmateix, és l'Església mare de les Esglésies episcopals -"no establertes"- d'Escòcia, Gales, els països de la Comunitat Britànica, els Estats Units i altres nacions.

La Iglesia Española Reformada Episcopal -IERE-, fundada a Madrid el 1880, representa l'escissió espanyola, respecte de l'Església Anglicana oficial. Es tracta, doncs, d'una Església de caràcter nacional amb un Bisbe dirigent a Madrid, independent de la resta d'Esglésies Anglicanes, i que fa tot just 20 anys s'uní a la Comunió Anglicana Mundial. Actualment, a l'Estat Espanyol hi ha 20 congregacions de la IERE, i a Catalunya sis repartides pels municipis de Sabadell, Barcelona, Terrassa, Monistrol i Sant Vicens.

Per l'altra banda, l'Església Anglicana de parla anglesa actua sota la supervisió d'un Bisbe Europeu i té un nombre molt més elevat de congregacions a l'Estat Espanyol, que es situen habitualment en els punts més turístics. Formen part del grup d'Esglésies europees de parla anglesa i, fins a l'actualitat, no han tingut massa vinculacions amb la IERE.

D'un temps ençà, però, s'han iniciat algunes converses que semblen obrir portes per crear vincles de contacte en un futur. Amb tot, queda un camí molt llarg encara per recórrer. La dificultat dels contactes s'ha degut fonamentalment, segons en informa l'entrevistada, a factors històrics.

Els Anglicans, a través de la IERE, tenen una seu a la ciutat de Sabadell: es tracta l'*Església de Crist*, situada al carrer del Sol, en ple nucli tradicional de la ciutat, a la zona contigua a Sant Oleguer. L'Església de Crist fou fundada el 1904. Actualment, però, es troba en un moment de transició degut al canvi de Pastor: l'anterior Pastor, Isidre Amat Llopis, fill de Sabadell, estigué a càrrec de l'Església durant 24 anys, mentre que la seva successora, Susanna Woodcock., d'origen britànic, encara no fa un any que ha arribat.

Llur context és clarament Catòlic però, això no obstant, l'Església manté una dinàmica autònoma considerable. De caire conversionista, el Pastor -ara la Pastora- s'encarrega de donar consell als fidels, en l'orientació de la seva conversió i la seva relació personal amb Déu. El Culte es compona de la catequesi infantil i familiar, els catecúmens, i una activitat de "missió" i edificació cimentada a través d'un grup juvenil i infantil. Els dies de reunió s'adapten, no tan sols a les possibilitats objectives d'aplegar les famílies al complet, sinó també a la pròpia litúrgia sacramental.

Quan es fundà l'Església, fa gairebé 100 anys, la litúrgia, donat que encara no havia estat traduïda es realitzava en castellà, i la predicació en català. Posteriorment, i donada la situació històrica, es féu tot en castellà, però, acabada la Dictadura, es decidí alternar les dues llengües en els Cultes dominicals. A l'actualitat, s'empren de manera no reglamentada el català i el castellà, donat que la Pastora encara no domina la llengua catalana.

La Comunitat aplega als Cultes dels diumenges entre 35 i 45 fidels. La majoria són persones grans que han format part tota la seva vida de l'Església. Es tracta de matrimonis amb els fills ja grans, excepte en dos o tres casos. El jovent és, fet i fet, inexistent: només n'hi ha un. Val a dir, que l'infant més gran té uns 11 o 12 anys, mentre que la parella més jove té una edat situada al voltant dels 30 anys.

El comú dels feligresos són d'origen autòcton i empren normalment el català; tanmateix, també hi ha algunes parelles mixtes en el pla lingüístic -entre català i castellà-, així com un matrimoni anglès, que treballa per l'Església. Fa uns anys, tots eren del Centre de Sabadell però, amb el temps, n'han anat marxant. Avui en dia, a l'Església de Crist hi assisteix gent de Sant Quirze, Castellar, Torreromeu... Però encara la majoria resideix a menys de quinze minuts a peu de l'Església.

Es celebra un Culte únic a la setmana, tots els diumenges. Es tracta d'una reunió on els infants tan sols hi són presents durant la primera part, de Lloança. En la segona part, de predicació, tan sols s'hi admeten adults. Mentrestant, hi ha l'Escola Dominical per als infants. El darrer diumenge de mes es fa un Culte on participen tots. Per altra banda, es realitzen, dos cops per setmana, sessions d'Estudi Bíblic, alhora que hi ha un grup d'Oració que es reuneix setmanalment, un grup de parelles joves que organitzen xerrades amb vídeos sobre els valors, una parella que s'encarrega de donar classes d'anglès gratuïtes i que treballa a l'Església a temps complet des de fa quasi tres anys...

Altres activitats que es desenvolupen a l'Església o des d'ella tenen a veure amb fer excursions i sortides de tipus cultural i lúdic, mantenir i nodrir un dipòsit de menjar i roba usada, muntar un Club d'Estiu per a infants -iniciativa recent amb molt èxit-, o altres. Així, de cara a la tardor del 1999, tenen prevista la realització d'un curs d'Ensenyança Bíblica per a grups reduïts, amb una durada prevista de tres mesos.

L'organització i la gestió de totes les activitats de l'Església la fan la Pastora, el matrimoni que l'assisteix i els membres de la Junta Parroquial que la Comunitat escull. Amb tot, i a banda que aquest sigui el cos organitzatiu de l'Església, els suggeriments i les propostes poden ésser formulades en qualsevol moment per qualsevol dels membres.

En el moment de l'entrevista, la Comunitat Anglicana de Sabadell mantenia un debat intern sobre com enfocar el futur de l'Església, delimitant cinc camps d'activitat ineludibles sobre els quals treballar: l'*Adoració* a Déu en els Cultes; la *Comunitat*, o les relacions socials entre els membres; l'*Edificació*, o el creixement a través de les ensenyances bíbliques; el *Missatge d'Amor* que l'Església té per compartir amb els que no en formen part; i el *Servei* a la societat, o les aportacions materials i de valors espirituals que poden fer.

A nivell de contactes i participació conjunta amb altres confessions religioses, l'Església de Crist continua, com fa des de llarg, essent membre del Moviment Ecumènic de Sabadell. Tanmateix, la Pastora opta, en principi, per una menor implicació respecte de l'actitud summament participativa de l'anterior Pastor.

Amb tot, la valoració que l'entrevistada -Susanna Woodcock- fa sobre la situació actual de la religiositat, parteix de la necessitat de "*mantener conversaciones con dirigentes de otras instituciones religiosas, fuera de la Anglicana.*"

Tot i puntualitzar que es tracta d'un tema molt complex, i pendent per a ella, sobre el que cal reflexionar, la Pastora explica que: "*Hay determinadas partes de Europa donde la crisis religiosa es más presente y más aguda que en otras. (...) Las instituciones religiosas han sido muy lentas en reconocer, aceptar e incorporar el cambio. Ahí donde la Iglesia ha sabido adaptar su mensaje, no se detecta esta crisis.*"

Segons l'entrevistada, les causes d'aquest decliu en l'assistència i l'activitat dels fidels dins de les Esglésies -de totes les confessions- es trobarien en "*la inoperancia y la lentitud de la Iglesia para adaptarse a la rapidez de los cambios sociales y a las condiciones de la vida moderna.*" Allí on l'Església ha sabut ajustar el seu estil, la seva presentació -que no el seu contingut- s'ha trobat amb que "*hay un hambre espiritual inmensa.*"

La Pastora cerca les causes d'això en el ritme actual de vida i l'estrès que comporta; en els avenços tecnològics, que se suposa que ens haurien d'alliberar de les tasques més feixugues i que en realitat ens esclavitzen encara més. A més apunta també com a agreujants que a l'Estat Espanyol a més, comparativament amb Anglaterra, el tipus d'habitatge i els horaris laborals afavoreixen molt poc la intimitat, alhora que impedeixen realitzar altres activitats. Sota aquesta pressió, és perfectament comprensible que, les persones prefereixin sortir o marxar de cap de setmana així que tenen la oportunitat. Això, segons la Pastora, sovint també ocasiona una càrrega d'estrès considerable.

En funció d'aquesta situació social Susanna Woodcock creu que l'Església -totes elles- hauria de d'introduir els canvis pertinents per poder fer arribar el contingut del seu missatge al màxim nombre de persones. En definitiva, l'Església ha de pensar en millors i noves formes d'organització, en funció dels canvis socials que actualment operen.

Tanmateix, matisa que la religió com a contingut o com a simple dogma, no és capaç de satisfer la necessitat espiritual inherent a l'ésser humà, i en aquest sentit, no només cal fer arribar el missatge, sinó poder oferir a les persones una Comunitat de fe que els permeti experimentar-la en totes les seves dimensions. Des del punt de vista de l'entrevistada, únicament la vivència de la fe, la posada en pràctica d'aitals dogmes en tots els camps de l'existència, pot veritablement satisfer les persones ja que la veritable creença és aquella que forma part de la praxi quotidiana. *"No se conformen con la parte "seca" de la religión, porque es la vivencia de la misma lo que importa. El Cristianismo, sin vivencia, es puro y frío dogma."*

Una fe viva i dinàmica és l'únic que pot satisfer les inquietuds que genera una existència enormement fragmentada en la que l'espiritualitat és l'únic element capaç de relligar totes les esferes. Les Esglésies tenen tendència a centrar-se en la transmissió del dogma, quan allò més difícil de transmetre és la vivència de la fe. Per la transmissió d'aquesta experiència espiritual de vivència de la fe, la família és un eix cabdal, ja que és un ensenyament que es transmet únicament a través de la pràctica, de la interacció.

Per Woodcock, actualment, el paper que hauria de jugar la família es veu força entorpit per la pèrdua de determinats principis i valors morals: *"la degeneración de la moralidad general va al mismo ritmo que la degeneración de la vida familiar. En Inglaterra es mucho peor que aquí, pero creo que aquí vamos por el mismo camino (...) Madres solteras, divorciados... (...) No es casualidad (...) Hoy en día el valor supremo de la sociedad es la tolerancia. Hay que tolerarlo todo; hay que ser tolerante... Lo único que no se tolera es que haya algo absoluto y cierto. Sin embargo es inherente al Catolicismo que hay algo absoluto y cierto. Hay que ser tolerante, pero aquí hay una Verdad."*

Per altra banda la Pastora considera que els esdeveniments històrics que s'han succeït a l'Estat Espanyol en els últims trenta anys i el canvi social que s'ha produït, han provocat la pèrdua d'una generació sencera en termes religiosos. Sussana Woodcock considera que, el missatge de l'Església és un missatge vigent per a totes les generacions que s'ha de fer accessible a la gent.

ASSEMBLEA DE GERMANS

Els Germans en Crist formen part d'una branca de l'Església Evangèlica Baptista anglesa, que fou introduïda a Catalunya el 1863 per G. Lawrence, establint-se principalment a Barcelona i a Caldes de Montbui. Amb tot, el grup no va disposar de local propi fins set anys més tard.

Les seves creences es basen en la Bíblia. No consideren el Cristianisme com a resposta social i, en tant que Protestants, no accepten que la Mare de Deu i els Sants siguin intercessors de les debilitats humanes.

Els cultes principals dels Germans en Crist consisteixen en reunions d'oració, estudi de la Bíblia, prèdica de l'Evangeli i pràctica del Sant Sopar. La Comunitat es dirigeix a través d'un Pastor i un grup de germans ancians, que són aquells que majors coneixements tenen sobre la Bíblia.

A Sabadell, aquesta denominació apareixia ja l'any 1926 en un sol nucli, com a l'actualitat. Es tractava d'un cercle molt reduït de persones a les que s'anomenava també Assemblees dels Germans o, solament, Els Germans. La Comunitat, celebrava les Assemblees a cases particulars dels fidels i de manera necessàriament clandestina -com ha estat el cas per al comú d'organitzacions religioses minoritàries-. No fou fins el 1944 que l'Alcalde Marcet els autoritzà a fer les reunions.

Les Assemblees de Germans s'han categoritzat -i, val a dir, que amb un cert deix despectiu- en dos tipus: les Assemblees de Germans "Oberts" i les Assemblees de Germans "Tancats". A aquesta darrera categoria, amb un caràcter literalista i sense tendències ecumèniques, pertany, a Sabadell, la *Congregación Evangélica de Hermanos en Cristo*. Aquest nucli, situat a l'actualitat al sector de Sant Oleguer -anteriorment havien estat ubicats a la Creu de Barberà, al Sud-, aplega una Comunitat molt reduïda que es congrega, comunament, els diumenges per pregar de forma conjunta. Malauradament, no ens ha estat possible obtenir-ne més informacions, ja que, al contactar amb ells, una membre ens va comunicar que no ens podien atendre. Això no obstant, van mostrar un interès molt viu en la tasca que dúiem a terme.

És plausible que els trets organitzatius i rituals o litúrgics d'aquesta Congregació siguin molt semblants als referits en general, sobretot si es té en compte la voluntat de precisió en la reproducció d'esquemes del grup, que caracteritza a moltes d'aquestes organitzacions religioses. En efecte, una de les vies per garantir la subsistència d'una

Comunitat doctrinal tan reduïda és, precisament, el manteniment de la seva marginalitat. És a dir, limitar els contactes amb qualsevol agent exterior de cara a preservar els valors i les dinàmiques interiors. I el resultat d'aquesta positura ha estat, en el cas de les Assemblees de Germans i/o de la *Congregación Evangélica de Hermanos en Cristo*, 73 anys d'història a la ciutat de Sabadell.

BAPTISTES

La confessió Baptista sorgeix en el si del Protestantisme com a una de les seves denominacions “no conformistes”. El seu tret característic és la pràctica del baptisme d’adults per immersió completa. Com a moviment organitzat, el seu origen és relativament recent, però s’afirma que es poden haver trobat doctrines de caire Baptista des del paleocristianisme.

El baptisme primerenc anglès arrenca del Pastor Anglicà John Smyth (m. 1612), que fundà una Església “separatista” a Gainsborough el 1606. Tres o quatre anys més tard, un deixeble seu, Thomas Helwys, fundà una Església Baptista a Londres. Les dures persecucions del moviment s’allargarien fins el 1689, moment a partir del qual les congregacions Baptistes van poder desenvolupar-se en llibertat.

Existeix una divisió fonamental entre Baptistes, ja que el grup s’escindí en dos focus diferenciats: per una banda, els deixebles de Smyth i Helwys, o *Baptistes generals*, que sostenien la doctrina arminiana de la “redempció general”; i, per l’altra, els *Baptistes particulars*, que defensaven la tesi calvinista de la “redempció particular” dels escollits. Les diferències es van anar atenuant amb el temps i el 1891 els dos grups es tornaren a unir en un de sol. Amb tot, encara avui persisteix l’escissió entre els *Baptistes estrictes* -que només admeten la comunió adulta en el baptisme per immersió-, i els *Baptistes oberts* -que acullen a tots els batejats, ja siguin nens o adults-.

Des del punt de vista doctrinal, els Baptistes són Protestants Ortodoxos. Els seus principis fonamentals són: la supremacia absoluta de Jesucrist; l’autoritat divina de la Bíblia; la necessitat d’una experiència personal de Déu per entrar a formar part de l’Església; i l’exclusivitat del baptisme per als creients -adults-. Els Baptistes no tenen un Credo oficial però, des de fa algun temps, han recollit i redactat multitud de “Confessions de fe” dels propis membres.

Les Esglésies Baptistes són dirigides per un Pastor o pastora que, contràriament a la tradició Catòlica, es dedica al ministeri en tant que vocació, i no com a professió. Això no obstant, rep una instrucció religiosa molt rigorosa en els seminaris de la confessió. Cal dir, que els Baptistes foren els primers Protestants que es van dedicar a la tasca missionera entre els pobles pagans, i, encara avui, mantenen un nombre considerable de missions arreu del món. El gruix dels fidels, però, es concentra a Anglaterra i als Estats Units.

A Sabadell trobem tres esglésies Baptistes: una *Església Evangèlica Baptista* del carrer Domènech i Muntaner -a Gràcia-, una altra *Església Evangèlica Baptista* a la Creu Alta, i l'*Església Evangèlica Baptista del Redemptor* al Centre. En totes tres la Comunitat combina l'estudi minuciós de la Bíblia amb el Culte d'adoració i de pregària. A nivell d'activitats benèfiques, es coordinen amb el Rastro de Betel, entitat de seglars dedicada a l'atenció dels desemparats -alimentació, vivenda, vestit, sanitat...-.

Inicialment, la Comunitat Baptista de Sabadell, es reunia en una casa del carrer del Sol; més tard, es traslladaren al carrer Calderón i, posteriorment, al carrer Montserrat. A finals dels anys vint, es reberen ajudes molt importants de la Southwestern Baptist Convention dels EUA, de cara a posar en marxa una seu fixa a Sabadell, que es situà a la Carretera de Barcelona.

El 1905, el Pastor Baptista Manuel Marín havia passat a fer-se càrrec de l'Església dels Evangèlics Baptistes de Sabadell, però entre 1916 i 1941 l'Església va estar a punt de tancar les seves portes diverses vegades. Als anys 20, i en concret entre el 1918 i el 1923, l'Església va créixer de nou de la mà del Pastor republicà federal Aurelio del Campo. D'aquesta manera, l'Església Baptista quedà consolidada però, amb la pujada al poder del Règim Franquista, el local fou clausurat.

Amb tot, la Comunitat, que en aquell temps formava part de la Unió Evangèlica Baptista d'Espanya (UEBE) i estava situada a la carretera de Barcelona, no fou tant directament reprimida per les autoritats ni molestada pels ciutadans més intransigents, com en els casos d'altres confessions No Catòliques. Així, el 1948, un grup de fidels que havia mantingut la seva activitat més enllà del sistema legal vigent, amb l'ajut de l'alcalde Marcet i altres institucions religioses, edificaren el primer temple Baptista de Sabadell i el més gran de l'Estat Espanyol, en terrenys del Consolat americà. Durant la Dictadura, aquesta fou una estratègia que garantí la supervivència de moltes esglésies Baptistes; com explica Elies Cortés, Pastor de l'Església Baptista del Redemptor: "*És clar, sense els americans, per a això, tampoc podiem obrir les nostres esglésies...*"

L'església emplaçada a la Creu Alta nasqué com a missió de la primera Església, de la que se n'independitzà el 1951, inaugurant un temple propi nou anys més tard. L'Església Baptista del Redemptor, en canvi, va néixer, el 1954, d'una escissió de membres de la primera Església, encapçalada per un Pastor valencià que, amb la seva empenta, afavorí un gran nombre de conversions que dividiren la Comunitat en un sector de històrics i un de nouvinguts que, finalment, es separaren fundant la nova Església.

Segons l'historiador Carles Raurell entre les tres Esglésies Baptistes de Sabadell, s'aplega aproximadament un total de 500 membres batejats. Es tracta de tres esglésies independents, però agermanades que, si bé comparteixen punts en comú, no mantenen massa vincles entre si per motius idiosincràtics.

La primera Església, la de Gràcia -actualment al carrer Domènech i Muntaner-, i la del Redemptor són de majoria catalanoparlant, mentre que a la de la Creu Alta, comunament, es parla en llengua castellana i es troba integrada per membres d'origen sociocultural forà. També existeix una diferència política important entre la primera, més conservadora, i la del Redemptor, més d'esquerres. Pel que fa a l'Ecumenisme en l'àmbit local, també hi ha divergències notables entre l'activitat de l'Església Evangèlica Baptista del Redemptor, molt implicada en aquestes qüestions, i les altres dues, que se'n mantenen totalment o parcial al marge.

Església Evangèlica Baptista

El temple de l'Església Evangèlica Baptista es situà inicialment a l'alçada de la carretera de Barcelona. Després de la Guerra Civil el temple fou clausurat i a partir d'aquell moment els fidels es començaren a reunir clandestinament en un local del carrer Cellers, cantonada Frederic Soler. Aquest grup de creients, amb el seu esforç i l'ajut d'altres Esglésies Evangèliques catalanes, l'alcalde de Sabadell i la Southwern Baptist Convention dels EUA, erigiren després de la Guerra el que fou el primer temple Evangèlic de la ciutat. La nova Església, inaugurada el 19 de març del 1948, esdevingué el temple Baptista més gran de tota la Península. El primer Pastor d'aquesta seu fou Julio Nogal. Tanmateix, la persona que impulsà i dirigí la construcció del nou temple fou el mateix Pastor, que havia menat la congregació abans de la Guerra: el federal Aurelio del Campo a qui, en tornar de l'exili, li fou encomanada l'Església del municipi de l'Escala, al Baix Empordà.

Dins de la Comunitat Baptista de Sabadell trobem la presència viva, ja en aquesta època, de la Coral Alel·luia. Fundada l'any 1943 per Puig Inglada amb l'objectiu d'ésser el Cor de l'Església, es convertí, després de la reestructuració de l'any 1966, en una coral de prestigi que aconseguí importants audiències per tot el territori nacional.

Castells calcula que, a finals de la segona etapa del franquisme, l'Església Baptista del carrer Domènech i Muntaner congregava al voltant de 200 fidels. A l'actualitat, aquest nombre ha estat reduït vers les 130 persones batejades.

Es tracta de gent jove i de mitjana edat, catalanoparlant i d'origen sabadellenc. Resideixen, majoritàriament, a la mateixa barriada i es reuneixen les tardes dels diumenges per celebrar el Culte de la Comunitat. Els diumenges al matí, els i les fidels es congreguen per edats -infants, joves i adults- de cara a participar en l'Escola Dominical. L'Església també disposa d'altres activitats per grups d'edat, com són la Coral Estel -per als més menuts-, un grup de teatre -per a joves- i la Coral Al·leluia -majoritàriament per als grans-. Així mateix, l'Església Evangèlica Baptista manté un Banc d'aliments i un guarda-roba per les famílies necessitades del barri, alhora que participa en altres tasques benèfiques a nivell social.

Com la resta de Comunitats Baptistes, l'Església es regeix de manera assembleària, delegant les tasques del dia a dia a un Consell de Diaques format per un President, un Vocal, un Secretari, un Tresorer i els Diaques de treball social, educació, etcètera. Formen part de la Unió Evangèlica Baptista de Catalunya (UEBC), de la Unió d'Esglésies Evangèliques Baptistes d'Espanya (UEBE), de la Federació Baptista Europea (FBE) i, finalment, de l'Aliança Baptista Mundial (ABM).

Per altra banda, l'Església Evangèlica Baptista del carrer Domènech i Muntaner, es troba vinculada participativament amb la Federació Evangèlica d'Esglésies Reformades d'Espanya (FEREDE) i el Consell Evangèlic de Catalunya (CEC). A nivell del Vallès, mantenen força llaços amb l'Església Metodista de Rubí.

Església Evangèlica Baptista del Redemptor

L'Església Evangèlica Baptista del Redemptor, situada a la Ronda Ponent, fou creada ara fa uns 45 anys, arrel d'una escissió en la primera Església Baptista de Sabadell. El centre, es posà en funcionament sota la guia de Joaquim Pastor vers l'any 1954. En aquella època, l'església comptava, aproximadament, amb 100 feligresos.

La gent explica que, durant els anys de la Dictadura, i en concret al llarg de les èpoques de major intransigència religiosa, l'Església Evangèlica Baptista del Redemptor patí reiterats atacs vandàlics per part d'infants i adolescents, alumnes de determinades escoles Catòliques. Amb tot, continuaren la seva tasca i, a l'actualitat, tant la vida de la Comunitat com les relacions que s'estableixen a nivell social, són plenes i normalitzades.

La Comunitat de Ronda Ponent està constituïda per 70 Membres batejats que, juntament amb els simpatitzants, fan un total de 150 persones amb presència regular. Es tracta d'una església integrada, comunament, per gent jove o de mitjana edat. Hi ha pocs

infants ja que, en la majoria dels casos, assisteixen matrimonis amb dos, un o cap fill. Els feligresos, de nivell socioeconòmic i d'instrucció mitjà o alt, resideixen a la mateixa ciutat de Sabadell -comunament al Centre-, tot i que també hi ha algunes persones de Rubí i de Barcelona. La major part son nascuts a Sabadell o a Catalunya i s'expressen en llengua catalana. Alguns són de famílies Protestants, mentre que n'hi ha d'altres que s'han incorporat a l'Església d'adults.

Com apunta Elías Cortés, Pastor de l'Església Evangèlica Baptista del Redemptor: *"Les Esglésies Protestants no van amb la idea del barri-parròquia, sinó que és molt per amistat, per idea, no? I tampoc no hi ha una església Protestant a cada barri de les ciutats. Llavors, això ha fet que el lligam sigui diferent: la gent està en aquesta església, la gent s'hi troba bé en aquesta església. Se'n va a viure a Rubí però el diumenge ve a aquesta església perquè és la seva església de tota la vida. I com que aquí es viu més en intimitat perquè, al ser menys, doncs es fan actes socials i coses, i la gent, doncs té amics també, aquí. És també una mica sense voler, eh! Una mica un enllaç. O potser volent: hi ha una part social, també."*

Les activitats de l'església, a banda de la litúrgia, es concentren en tasques de caràcter social, encarant-se vers un treball en favor d'altri que, sovint, els posa en contacte amb altres institucions, religioses o no.

Des del punt de vista del seu Pastor, la funció principal que s'atribueix l'Església no és la celebració del Culte, sinó aportar quelcom positiu a la societat. És per aquest motiu que realitzen, únicament, un sol Culte a la setmana, cada diumenge a migdia. Abans del mateix, a les onze, els Membres es divideixen en grups d'edat per realitzar l'Estudi Bíblic. Per altra banda, els dijous s'aplega també un Grup de pregària, on hi participa part de la Comunitat.

La resta d'activitats internes solen prendre un caire lúdic i de relació social: la Coral, el Grup de Lloança, sortides culturals, excursions, sopars, el Grup de teatre, el Grup de rock dels joves... De fet, però, la major part d'activitats de la Comunitat es vinculen a l'àmbit del treball social; és a dir, es tracta d'activitats externes.

En aquest darrer sentit, l'Església Evangèlica Baptista del Redemptor forma part de Diaconia Catalana. Col·laboren en la recollida d'aliments que es realitza a les botigues de la ciutat i participen, també, fent tasques de voluntariat en una llar d'avis i una llar d'infants, fora de Sabadell.

L'organització de l'església s'estructura, com en la resta d'Esglésies Baptistes, de manera assembleària, essent l'Assemblea l'òrgan màxim de decisió. D'ella en surten escollits el Consell de Diaques, el Tresorer i el Secretari.

"Cada església és independent, i cada església vota... Sobretot nosaltres, votem sempre (...) Jo no sóc el que mano. Jo representa que sóc el que mano: Sóc el que guio i oriento, però per fer qualsevol cosa haig de sotmetre-ho a l'Assemblea, no? Llavors, tinc un grup de diaques, escollit per l'església que, diguem, quan hi ha emergències (...) Però quan hi ha decisions importants s'ha de passar a l'Assemblea sempre."

En el vessant econòmic, l'església es manté, exclusivament, a través de les aportacions voluntàries dels seus fidels. Segons ens informa el seu Pastor, amb aquesta línia de gestió es recullen mensualment, al voltant de 400.000 pessetes. D'aquesta manera, els és possible endegar i mantenir moltes de les iniciatives exposades, tant a nivell intern com extern.

L'Ecumenisme és un tret particular d'aquesta església. De fet, la voluntat d'entesa amb altres confessions apareix, de manera específica, en el tracte dins el Protestantisme i amb la resta d'esglésies Baptistes de Sabadell.

Elias Cortés explica: *"Aquests tres [les tres esglésies Baptistes] estem molt units, diríem, no? Però som esglésies molt diferents. (...) El tarannà és molt, molt diferent."* (...) [Nosaltres som] *els oberts, lliberals, progres...* [en relació a les altres esglésies Baptistes de Sabadell] " Això no obstant, tal com matisa Anna Grier: (...) *això passa a l'Església Catòlica, també. Moltes vegades depèn del Rector o del barri o de...*"

Com les altres esglésies Baptistes de la ciutat, la de Ronda Ponent forma part de la Unió Evangèlica Baptista de Catalunya (UEBC), la Unió d'Esglésies Evangèliques Baptistes d'Espanya (UEBE), la Federació Baptista Europea (FBE) i la Aliança Baptista Mundial (ABM). A més d'estar inscrita a la Federació Evangèlica d'Esglésies Reformades d'Espanya (FEREDE) i el Consell Evangèlic de Catalunya (CEC).

Donat que la seva tasca es concentra especialment en el vessant del treball social, estan vinculats i presten suport econòmic al col·lectiu SCAI (Servei Català d'ajuda a l'immigrant), així com a l'Agrupació de Dones Maltractades. Semblantment, i més enllà de la participació directa i continuada en aquests projectes, fan arribar ajuda econòmica a grups i/o entitats -no necessàriament religiosos o Baptistes- que realitzen tasques que l'església, per si sola, mai no podria tirar endavant però que, tanmateix, considera imprescindibles.

Pel que fa algunes organitzacions religioses minoritàries, arribades a la ciutat de Sabadell dècades després que s'hi instal·lessin el que hem anomenat Protestants "tradicionals" -Adventistes, Anglicans i Baptistes-, el Pastor Elías Cortés i Anna Griera, Membre de l'església i del Moviment Ecumènic, sostenien el següent diàleg:

E. Cortés: *"I els altres grups han sortit com a bolets després... És a dir, que estem parlant de fa deu o quinze anys que han sortit els altres grups.*

A.Griera: *O sigui, no sé ni si es poden anomenar Esglésies perquè... Ni estan inscrits ni...*

E. Cortés: *Si, però se 'ls hi ha de respectar...*

A Griera: *No, no. Sí, i tant!*

E Cortés: *Sobretot són del moviment Pentecostal i Carismàtic."*

Iglesia Evangélica Bautista de la Creu Alta

L'Església Evangélica Baptista de la Creu Alta nasqué a instàncies d'un grup de germans que, juntament amb uns 30 o 40 devots escindits de l'Església Baptista de Domènech i Muntaner el 1951, es reunien en els seus domicilis particulars, d'ençà el 1953. Es tractava, fonamentalment, de persones residents a la Creu Alta i a la barriada de La Plana del Pintor, a la perifèria de Ca n'Oriac. En aquell moment es va comprar una quarta part de l'actual terreny i es va començar l'edificació del temple, inaugurat el 1960, un cop encetada la darrera fase del Règim franquista, i dirigit pel Pastor Aurelio del Campo, qui morí poc temps després, durant les nevades del Nadal de 1962, i fou substituït pel Pastor Domingo Mallo. En el projecte no només hi participaren els membres de la primera església que residien en aquest sector, sinó que n'hi van haver d'altres que, senzillament, van voler col·laborar en la fundació de la nova Comunitat i, finalment, en varen passar a formar part.

La Iglesia Evangélica Bautista donà lloc a la formació del grup Shama, de música moderna, que tocava amb guitarres elèctriques i bateria com a acompanyament d'un Culte que, ja a la dècada del 1960, congregava uns 200 feligresos.

Cal dir que, dins de les Esglésies Evangèliques i Protestants, en termes generals, es consideren Membres aquelles persones que a títol individual han adquirit un "compromís total" amb la Comunitat. Com expressa el Pastor Lorenzo González: *"Els membres són aquelles persones que nosaltres entenem que són persones Cristianes que han pres un compromís de seguir a Nostre Senyor Jesucrist i fer la voluntat de Déu, i*

així ho manifesten [s'entén públicament]. Aleshores, es comprometen amb la nostra Comunitat."

El nombre de Membres inscrits a la Iglesia Evangélica Bautista és, actualment, de 99 persones. Tanmateix, als Cultes que es fan el Diumenge a la tarda es reuneixen habitualment entre 120 i 130 persones. Entre simpatitzants, infants i Membres, la Comunitat i la seva zona d'influència abasta unes 150 persones. Per al total de Sabadell, i segons estimacions del Pastor, la xifra aproximada de Membres Baptistes deu ser d'entre 300 i 350 persones; mentre que el nombre màxim, incloent infants i simpatitzants deu voltar les 400 o 450 persones.

A aquesta església hi assisteix gent de totes les edats. Això no obstant, la mitjana d'edat dels Membres aniria dels 45 anys en endavant. Entre tots els i les assistents, la distribució d'edats aniria com es segueix: 25 o 30 menors de 16 anys, 50 o 60 persones entre els 16 i els 32 anys, una desena entre 55 i 65, i unes 15 de més de 65.

La majoria de Membres són del mateix sector de la Creu Alta, de la Concòrdia, de Can Rull o de Ca n'Oriac. Uns 10 són d'Espronçeda-Campoamor, i tan sols uns pocs del Centre. Entre 6 i 8 famílies venen d'altres ciutats: 3 de Terrassa, 1 de Polinyà, 2 de Barcelona, 2 de Castellar del Vallès i 1 de Barberà. Es tracta en general de persones de classe mitjana treballadora amb estudis també mitjans. Entre els joves, però, una quinzena són llicenciats o graduats. El comú són assalariats, però també n'hi ha d'autònoms i alguns que tenen una petita empresa.

Les activitats de l'església apunten cap a diferents vessants. Per una banda, hi ha el Culte pròpiament dit i el Culte de Pregària, mentre que, per l'altra, es duu a terme un ampli i divers Projecte d'Obra Social.

El Culte es celebra els diumenges a les 6 de la tarda. Tot el que fa referència a aquest aspecte és responsabilitat del Pastor: l'Oració, els cants i el sermó de predicació. L'Oració la fan tots junts, els cants van a càrrec de les corals i del grup de Lloança, i la predicació la realitza el Pastor dos diumenges al mes -el primer i el quart-. El segon diumenge la fa algun laic de l'església i el tercer diumenge procuren portar alguna persona de fora. El Culte acostuma a durar entre una hora i una hora i mitja com a màxim i, a banda de la predicació, s'intenta fer participatiu. Els dijous a la tarda es celebra el Culte de Pregària, on acostumen a assistir-hi unes 20 o 25 persones.

El Projecte d'Obra Social es concreta en diversos aspectes: el Servei social, una ONG, suport econòmic, voluntariat... El Servei social es realitza dimarts i dijous, i consisteix en l'organització i la gestió d'un banc d'aliments i d'un guarda-robes del que

s'encarreguen un grup reduït de membres de la Comunitat. Aquesta iniciativa és encara molt incipient, però ja tenen projectes més ambiciosos en aquest sentit. Tanmateix, el problema fonamental amb què topen per a dur-los a terme és l'espai de què disposen.

No tenen un sistema de distribució de la roba i el menjar gaire estructurat, ja que tampoc no tenen grans quantitats a repartir. Senzillament, la gent que sap que ells donen aquest servei dimarts i dijous, acudeixen directament a l'església a cercar-lo. També hi ha algunes famílies de la Comunitat, o conegudes, que estan passant situacions de necessitat i aleshores o bé els porten una bossa de menjar i de roba, o bé ells mateixos van a cercar-la. També tracten d'ajudar en altres tipus de problemes, orientant a les persones o posant-les en contacte amb algun assistent social o amb alguna altra Església on els hi puguin oferir allò que requereixen... A tal fi treballen dins del marc i amb els projectes de Diaconia Catalana. Aquesta entitat té com a objectiu la promoció de projectes socials estables i professionalitzats.

Els aliments es recullen setmanalment entre els membres de la Comunitat. Dues vegades a l'any -Nadal i estiu- realitzen una campanya de recollida de menjar en diversos establiments de la ciutat. Es solen recollir uns 1.500/2.000 quilos d'aliments que es destinen a un projecte concret. Per exemple s'han enviat alguna vegada a alguns orfenats romanesos amb els quals la Comunitat té contactes o al Centre de Refugiats Polítics de Santa Perpètua -regentat per una altra església Baptista-. Habitualment un o dos mesos abans de fer la campanya de recollida es decideix on es destinaran els productes.

En un altre sentit, està en vies de constituir-se definitivament, després de dos anys, una ONG per a treballar amb discapacitats. La iniciativa ha estat aprovada per la Generalitat, i el maig del 1999 esperen rebre ja tots els papers de confirmació juntament amb una subvenció per tirar endavant el projecte. Un cop posada en marxa, la ONG tindria a dues persones assalariades treballant a mitja jornada: una educadora especial i una assistent social, ambdues Membres de l'església.

Concretament volen dirigir la seva tasca a cobrir dos aspectes que creuen que l'administració, tot i el treball que fa, deixa de banda molt especialment en el col·lectiu dels més joves -entre 13 i 25 anys-: el suport als familiars dels discapacitats i el lleure d'aquests. Així, el seu projecte consisteix en organitzar activitats de lleure dirigides a discapacitats un parell o més de tardes a la setmana. Així mateix, es pretén donar suport als familiars dels discapacitats: oferir-los un espai i un temps on, a més de compartir activitats amb els seus joves, puguin trobar recolzament i assistència psicològica. Quan

s'hagin posat en funcionament aquestes activitats es començarà a estudiar la possibilitat de què una nit al mes, les famílies puguin deixar els joves a càrrec seu.

Per altra banda, des de l'Església de la Creu Alta s'ofereix suport econòmic i humà a diversos projectes socials que altres Comunitats Baptistes realitzen a l'estranger, concretament al Camerun i a Guinea. També presten suport econòmic a projectes globals que es desenvolupen actualment a Mèxic, Rumania, Argentina i Croàcia. Semblantment, es realitzen tasques de voluntariat i suport econòmic a la Llar d'Avis Baptista de Vilafranca i al Centre de Refugiats polítics de Santa Perpètua, així com a presons, hospitals i altres institucions. Cal dir que molts dels membres de la església han fet cursos de voluntariat a l'Institut Català del Voluntariat (INCAVOL).

“Tenim gent que està quasi, quasi treballant exclusivament en això, i gent que col·labora en altres àrees i també en el treball social. Nosaltres ho identifiquem amb un treball social de necessitat de les persones, però també ho entonem amb la nostra teologia. Nosaltres creiem que Jesús és el què va fer i que l'Església és el què ha de fer: l'Església ha de predicar -entre cometes- l'esperit; però l'esperit, sense ossos i carn, no és res. Llavors, nosaltres, per exemple, hem aixecat una ofrena per l'huracà Mitch, ara hem fet una ofrena pel tema de Kosovo... (...) Un dels nostres membres, des de fa un any està col·laborant a Colòmbia (...) treballant amb els nens del carrer. I és el director d'aquest treball, que en aquest moment té 25 nens i, d'aquí a un mes tindrà 70 nens acollits. (...) Ell és el director del Centre, de tota l'obra a Colòmbia. Llavors, nosaltres estem recolzant també això, clar, perquè és un membre de la nostra Església que està fent aquest treball, és dels nostres... Estem col·laborant fortament, econòmicament amb el que podem, amb això.”

En un altre sentit, durant tres setmanes a l'any, es duen a terme tasques d'Evangelització i Missió. Aquesta és la seva manera de fer arribar a la gent les seves creences. Consisteix en organitzar, al llarg d'una setmana, tot un seguit d'activitats en forma de xerrades, conferències i debats, obertes a tothom, al voltant dels temes més diversos -família, dona, Jesús...-, que són tractats des del punt de vista de la Bíblia. Així per exemple, en la darrera ocasió, es va fer una xerrada sobre sexualitat a càrrec del Pastor de l'Església Baptista del Redemptor, Elías Cortés, que és psicòleg de professió.

Els diumenges al matí es fa l'Escola Dominical, activitat que realitzen tots alhora però dividits en petits grups d'edat, per tractar temes de la Bíblia i socials. Com apunta el Pastor, Lorenzo González:

“Tractem temes en grups petits i aleshores veiem què diu la Bíblia: la gent parla... La gent el que busca és fer créixer la seva fe en Déu de manera pràctica.”

De cara a impartir aquestes classes hi ha diversos mestres, un per a cada grup. Aquests mestres i els seus suplents són escollits cada any pel Claustre de Mestres i el Consell de Diaques, i han de ser ratificats definitivament per l'Assemblea de l'Església.

Del grup infantil se n'encarrega una coordinadora que també té a càrrec seu els grups infantils de l'Escola Dominical. Els nens i les nenes assisteixen a la primera part, de pregària i cants, però no a la segona que pot arribar a durar encara una hora més. En aquesta estona fan un Culte a la seva mida, amb altres pregàries i cants, i amb un sermó adequat. L'església també disposa d'un servei de guarderia, de classes de repàs i d'una Biblioteca.

Per altra banda, existeix una Coral infantil, de tipus tradicional, i un Grup de preadolescents que es reuneix quinzenalment de cara a organitzar sortides, debats... Els dissabtes s'aplega el Grup de joves, que munta conferències, té projectes propis, realitza excursions, prega, i recolza les activitats més globals de l'església. Així mateix, hi ha un Grup de Lloança de joves, de tipus més modern, que toca amb bateria, orgue, guitarra i baix electrònic. Per contra, la Coral de l'església per als adults és de caire més tradicional, com la dels petits, i reuneix unes 20 o 25 persones; això no obstant, disposa d'un orgue elèctric.

En relació a les activitats de reflexió en Comunitat, l'església aplega els grups de Discipulat -on es tracten temes molt concrets en 12 sessions anyals-, els grups d'Aprofundiment -5 xerrades sobre temes teològics- i els cursos de Formació Ministerial -encarats a l'evangelització, l'obra social...-. També existeix un grup de dones que es reuneix els dimecres.

L'organització i la gestió de l'Església Baptista es regeix per dos principis que es desprenen de la seva doctrina: Igualtat i Democràcia. Igualtat d'accés a tots els càrrecs de l'església, i democràcia assembleària, encarnant cadascuna d'elles l'òrgan màxim de decisió de cada Comunitat.

“La nostra organització és un dels nostres principis bàsics. Nosaltres ens diem congregacionalistes. Això, dintre del Protestantisme és un sector de l'Església -que no són totes, però sí la majoria-, que entenem que cada Comunitat, cada assemblea, cada església té la presa de decisions com ella cregui necessària i oportuna. La nostra església s'organitza com ella creu oportú. L'òrgan màxim de decisió és l'Assemblea.”

L'Assemblea la formen tots els membres. Cadascú té un vot; i les decisions importants, van a l'Assemblea.”

Totes les decisions i activitats de l'església de la Creu Alta es sotmeten al criteri i decisió de l'Assemblea. El Pastor presideix el Consell de diaques integrat per una vice-presidenta i 7 diaques, cadascun en una àrea de treball. Les àrees de treball es corresponen als diferents grups d'activitat de la Comunitat: Treball social, Economia/Tresoreria, Informació -edició d'un butlletí mensual on apareixen les activitats de la Comunitat-, Comunió Cristiana -organització dels sopars, les trobades, les excursions, els retirs i tot allò que fa referència a la vida fraternal de la Comunitat-, Manteniment, Educació i Formació.

Segons ens explica el Pastor, la Iglesia Evangélica Bautista manté molta relació amb la resta d'esglésies Baptistes de Sabadell, però, això no obstant, apunta que en el seu funcionament i el seu caràcter són independents les unes de les altres. Les esglésies Baptistes estan unides a nivell de municipi, de Catalunya i d'Espanya, però cadascuna d'elles funciona de manera autònoma respecte les altres.

“Respecte l'Ecumenisme Catòlic, nosaltres no tenim una posició definida. Ho estem estudiant. A Sabadell som tres esglésies Baptistes. N'hi ha dues que no tenim una posició definida; o sigui, que no ho fem. Però no perquè estem en contra, sinó perquè no ho tenim clar. Però hi ha una església, que és la del Redemptor, que és totalment Ecumènica amb el catolicisme (...) És un tema que estem parlant. Nosaltres no creiem que l'Església tingui que ser una a nivell institucional. Això és una utopia; i això, el que fa, és minar la diversitat de l'Església. O sigui, si una Comunitat vol fer una cosa i una altra vol fer una altra, entenc que és perfectament lògic que facin. O sigui, els Baptistes -nosaltres- no som Ecumènics; el Redemptor sí. (...) Això, no passa res, ells veuen el tema d'una manera, nosaltres d'una altra, i som la mateixa Església.”

De fet, consideren l'Ecumenisme sota tres modalitats: l'Ecumenisme amb la resta de Baptistes, l'Ecumenisme Protestant i el que fa referència a altres denominacions.

En el primer nivell, com s'ha apuntat, formen part de la UEBC, la UEBE, la FBE i la ABM. Semblantment, estan molt vinculats als projectes d'integració Protestant: estan adscrits a la FEREDÉ i al Consell Evangèlic de Catalunya (CEC). Aquesta darrera és una entitat que integra diverses denominacions Protestants instal·lades a Catalunya, i el Pastor de l'Església Baptista de la Creu Alta n'és Vice-president i Conseller d'Educació.

“Bé, nosaltres pensem que les persones Cristianes no són els Baptistes. Són els Baptistes, són els... Tot aquell que creu amb Jesucrist. D'acord?” (...) “Ara, això, a la manera pràctica, de la nostra Comunitat amb altres Comunitats, doncs és diferent. Perquè: com tu sabràs -i si no, ho sabràs; però suposo que ho saps segur-, el moviment Protestant és molt variat i, a Sabadell, molt més variat, eh. O sigui, Sabadell és una excepció. És quasi una illa a la resta de l'Estat. La veritat. Sabadell i Terrassa. Terrassa també. Què passa? La nostra Església, amb tot el sector Carismàtic Pentecostal, que és el sector més nou, té relació, i amb algunes Esglésies de la ciutat, molt bona relació. Hem fet inclús activitats conjuntes. Amb l'Església Pentecostal de Ca n'Oriac, la del carrer les Agudes. Fa anys, nosaltres hem fet activitats amb ells, sense cap problema. I amb Esglésies de Barcelona que fem campanyes o activitats unides i cap problema. (...) Ara, dintre del Pentecostalisme hi han grups encara més expressius. Del que nosaltres diem més radicals. Això de radicals pot ser dolent o pot ser bo. Perquè a vegades els radicals són bons, eh! Perquè van a l'arrel de la situació, no? D'això ve la paraula, no? Sense etiquetar-los, nosaltres a vegades no els identifiquem... No per... Bueno, a vegades per la teologia, però rarament per la teologia, sinó per la pràctica i per el testimoni concret. Llavors, ells són Evangèlics, nosaltres també, però ens costa asseure'ns per fer un projecte comú. Simplement per com un enfoca una cosa i l'altre l'enfoca, és res més que això, però això és molt important.

Llavors, aquest Ecumenisme aquí, a Sabadell, nosaltres no el fem. Tu em dius, 'teniu relació amb totes les Esglésies?' Siiii! Demà diuen, 'Reunió de tots els Pastors Evangèlics de la ciutat!' Jo vaig, i allà em veig amb la resta de Pastors. Ara, la meua Comunitat fa un projecte concret amb aquesta església? Doncs depèn.”

En definitiva, el Pastor Lorenzo González conclou: *“La nostra posició és que un Ecumenisme on ajuntem Protestants, Catòlics i Ortodoxes, això no arribarà mai. I, si arriba, creiem que tampoc és bo, perquè es pot ser una sola Església amb moltes Comunitats. Amb la mateixa fe, però amb punts concrets divergents. Això és enriquidor. Ara, un Ecumenisme de projectes, de compartir Jesucrist, de compartir la paraula de Déu, de compartir amb la societat el que nosaltres creiem just... Nosaltres com a Església no crec que tinguem cap problema de fer-ho, però sempre que quedi en projectes clars de què és això. Perquè? Perquè tampoc volem dir: 'No, no, dona igual!' 'No. No ens dona igual!' Perquè, per a nosaltres, la jerarquia institucionalitzada, per a nosaltres, és un problema. O sigui, nosaltres mai acceptariem això! Llavors, els*

Catòlics, tampoc acceptarien mai la nostra estructura. I doncs, perquè ens barallem? Cadascú té els seus grups i... I ja està. Ara, podem fer projectes comuns, però dir: 'No, és que hem de fer una estructura o...' Nosaltes mai entrarem en això, segur."

En relació a la situació actual de la vivència i la pràctica religioses, el Pastor argumenta:

"Nosaltes creiem que existeix una crisi -pel que he escoltat aquí parlant amb la gent i pel que la gent veu-, una crisi a nivell d'interès religiós, espiritual i de valors. I matiso les tres!. Perquè? Perquè primer, ells, veuen una situació de no necessitats a nivell religiós, a nivell institucional: d'estar a una Església o a una religió en concret. I això, quan els nostres membres... Clar, els nostres membres comparteixen. (...) Es veu com diferent. Clar, quan tenen catorze anys, igual: 'Tu què has fet aquesta setmana? Jo m'he anat a la disco, i tu?'; 'Doncs jo, hem anat amb els joves a fer una excursió'; 'Hoo!?' (...) Ells [els fidels] ho veuen, i ho viuen. Llavors veuen aquesta situació. Després, quan comparteixen la seva fe, no la religiositat, sinó la fe, veuen que la majoria diuen: 'Sí, Jesús i Déu, és molt maco...' Però, tampoc hi ha una inquietud. I després, a nivell espiritual, de valors, tampoc. Nosaltes compartim: 'No pots mentir' se li diu al nen des de que té, des de que ha nascut! I llavors el nen 'No puc mentir, no puc mentir, no puc mentir...' I arriba als 9 anys, i els nens de la classe diuen mentides. Però és que els seus pares diuen 'Tu tranquil, si te'n surts, dóna igual. Tu li dius això al mestre...' (...) Això als setze anys també succeeix i als vint-i-cinc i...

O sigui, aquests són els valors que tenim, i això surt als grups, a les cèl·lules... 'Bueno i què fem, no?' Nosaltes creiem que això existeix molt. Ara, què passa, que nosaltres som... Nosaltes i la Comunitat del Redemptor, i la Neocatecumenal de la Romànica, espiritualment, som illes, on la gent que té aquesta inquietud, ve. Però clar, 500 o 400 Baptistes, 500 Pentecostals, no sé... 3000 Catòlics... Va! 5000 persones que estan molt, molt, molt, compromeses a l'Església. Clar, és el 10 % de la població, no és ni el 30 %! Però és clar, fem tant, que sembla que són moltes coses! No nosaltres, no! Els Neocatecumenals, els Catòlics! Una Comunitat que potser té 100 fidels en una Comunitat Catòlica i fan, cinquanta coses. I doncs... No, doncs són 100! (...) Nosaltes els Baptistes, som 400, però som 400 voluntaris. Quasi tothom està fent tasca social, tasca a la seva Comunitat: pertany a un "coro", els joves estan integrats en grups... Som 400! Diguem un grup que tingui aquest potencial, real! Fins i tot pot ser que ni els partits polítics de la nostra ciutat! Perquè, la veritat, no tenen 400 per anar a penjar les pancartes."

“(…) Les estadístiques ens diuen que hem passat una crisi forta d'espiritualitat, i la gent està tornant a una nova espiritualitat. Això és el que diuen les estadístiques, no? I estem pensant que això és cert; però també és cert que és una espiritualitat molt... Anem a veure, també la que nosaltres hem donat, els Cristians... Molt desencarnada, es una espiritualitat molt personal, que no té res que veure el que jo faig... O sigui: Jo tinc una necessitat; reconec que em pot ajudar. Però, després això, significa un compromís a la meua vida? Amb altres persones que tenen problemes o, que tenen la mateixa fe que jo? Això ja no. Una espiritualitat molt implicada en a la nova Era. (...) O sigui és: Jo crec en Déu i tinc una necessitat. I quan tinc una necessitat, com al supermercat, no? Vaig, vaig a una missa o vaig a un Culte, tinc una emoció i després ja està. Però no...”

“(…) Clar, el que ve aquí, doncs... Estic dient Evangèlics i Catòlics eh? L'Església Catòlica està en crisi, però sempre ha estat en crisi. Però sempre ha estat en crisi. De l'emoció i tal, diuen que la gent, sobretot la gent jove està tornant. Diuen, les noves estadístiques... Fa 10 anys que estan dient que els joves, cada vegada, a l'Església no, però a la societat estan, no? Jo no ho veig encara, eh! Però també es diu que els joves, normalment tampoc diuen: 'No, jo no crec en Déu.' Això és molt fort. (...) És molt complicat això. I com és molt complicat de definir, és molt complicat de veure-ho. (...) Nosaltres entenem que l'espiritualitat és més subjectiva. L'espiritualitat esta en la Bíblia. I a més... Per nosaltres la Bíblia és fonamental, però a més està una pràctica de vida i de Comunitat.”

ESGLÉSIES CARISMÀTIQUES, ESGLÉSIA EVANGÈLICA DE FILADÈLFIA I EVANGELISME PENTECOSTAL

El Moviment Cristià Evangelista aparegué a Anglaterra cap el segle XVI i com a resultat de la Reforma. El que hom anomena correntment Evangelisme, però, no són sinó un conjunt de corrents confessionals Evangèlics, entre els quals trobem les Esglésies Carismàtiques, l'Església Evangèlica de Filadèlfia o la denominació Pentecostal Evangèlica. Aquesta darrera, de fet, és una família nascuda del Protestantisme amb presències més o menys esporàdiques arreu del món i al llarg d'aquests segles.

El Pentecostalisme ressorgí amb força a inicis del segle XX, de la mà d'un grup de 40 estudiants de l'Escola Bíblica *Bethel*, a Topeka, als EEUU. D'allí, s'estengué amb rapidesa cap a Europa fins a instal·lar-se en bona part del Planeta. A l'Estat Espanyol, l'obra Pentecostal s'inicià els anys vint a partir d'un grup de missioners suecs i, des d'aquell moment, aquest col·lectiu religiós ha tingut el creixement més rellevant dins de l'Evangelisme espanyol.

Els Pentecostals, assumint com la resta d'Evangèlics els principis bàsics d'una "sola Fe, sola Gràcia, sola Escripura", reivindiquen l'experiència de les llengües de Pentecostes. Defensen la plena vigència de tots els dons espirituals del Nou Testament i es concentren en la Lloança i l'Adoració. El conjunt de doctrines que distingeixen l'Evangelisme Pentecostal de la resta de confessions Cristianes vindria de la preeminència que atorguen al poder salvador de la sang de Jesucrist, vessada per a la redempció de la Humanitat, i en l'èmfasi que posen en l'acció de l'Esperit Sant al si de l'Església. La Bíblia representa per a ells l'única regla de fe i de conducta possible. Per aquest motiu, el Culte es veu revestit per la simplicitat litúrgica de l'Església primitiva, i consisteix en la lectura de la Bíblia i les Lloances. Essent així, els Evangelistes es mostren fervents defensors del diumenge Cristià, alhora que duen a terme una important activitat pel que fa a obres humanitàries i de missió: llars per a ancians i orfes, escoles per a infants, editorials pròpies, hospitals amb personal mèdic de la Comunitat...

L'estructura interna de les diferents Esglésies Evangèliques Pentecostals reproduceix un model jeràrquic on el comú de les decisions són preses pel Pastor, amb la col·laboració d'un conjunt de persones que li són properes -els Ancians o Consellers-.

L'Evangelisme Pentecostal, com a ampli moviment religiós, es divideix en diferents corrents, entre les que en destaquem dues, amb presència a Sabadell: l'Església Evangèlica de Filadèlfia i Assemblees de Déu.

Les *Esglésies Carismàtiques* sorgeixen cap a l'any 1960 en el si del Moviment de Renovació Carismàtica. Sota aquest epítet s'apleguen un gran nombre d'Esglésies Evangèliques independents que participen dels principis bàsics de la Reforma. Comparteixen amb els Pentecostals la creença en les dots o carismes espirituals dels temps apostòlics i defugen les formes litúrgiques barroques, inclinant-se per formes Lloança i Adoració summament expressives.

El corrent Carismàtic s'ha expandit arreu del món, de manera irregular però constant -sobretot a la dècada dels vuitanta- i diversa, incidint, no tan sols en Esglésies independents, sinó també en altres confessions Evangèliques, com ara els Anglicans o els Baptistes. A Sabadell, però, al si d'aquest moviment, el grup d'Esglésies independents "Buenas Noticias" manté tres nuclis establerts i es troba en plena expansió.

Les Esglésies "Buenas Noticias" apareixen durant la transició democràtica espanyola a Santiago de Compostela. Prenen el seu nom de la paraula *Evangelii*, i es fonamenten en els avivaments dels segles XVIII-XIX i la Reforma del XVI. Estan estructurades com una Federació d'Esglésies locals amb personalitat jurídica pròpia, que es vinculen per mitjà d'uns òrgans executius de tipus Presbiterià. Tenen dues publicacions regulars: la Revista de Práctica Pastoral i la Revista Avivamiento. Són membres del Moviment Nuevas Fronteras Internacional i de la Federació Internacional d'Esglésies Evangelístiques.

L'*Església Evangèlica de Filadèlfia*, de caràcter Pentecostal, té els seus orígens a França, ens els anys cinquanta. A l'actualitat es troba implantada a França, l'Estat Espanyol, Portugal, Argentina i, fins fa tres anys, a Mèxic.

El 1950, Clement Lerroussec, "El Palco", inicià aquest corrent Evangèlic, arrel d'un miracle. Ràpidament s'expandí, essent acollit per la població propera al fundador. Els gitanos espanyols contactaren amb la nova confessió en la verema francesa. D'allí, tornaren 5 o 7 homes -segons les versions- cap a l'Estat Espanyol per començar-hi el moviment. El primer "Culto" s'ubicà a Balaguer el 1965, quan encara no es gaudia de llibertat religiosa, i d'allí s'expandí de manera ràpida i espectacular, arribant a

constituir, a l'actualitat, un dels cultes amb major nombre de feligresos i el segon - després dels Testimonis de Jehovà- en nombre de centres registrats. La seu central espanyola es troba a Valladolid, però l'Església té presència a Palència, Catalunya, Madrid, Astúries i Extremadura.

Una de les particularitats d'aquesta Església rau en el seu caràcter ètnic: el gros de la membresia forma part del poble gitano i, de fet, la confessió s'ha adequat de manera reeixida a les especificitats d'aquesta Comunitat. L'Església Evangèlica de Filadèlfia, estructurada com a única Església en tot el territori estatal, s'organitza per demarcacions territorials, amb responsables de zona, i congregacions o centres de Culte, sota la guia d'un Pastor. Quant a la doctrina, comparteix amb les Esglésies Pentecostals i Carismàtiques l'èmfasi en la Lloança i l'Adoració, així com els trets Carismàtics o la miracleria.

Durant els anys vuitanta el moviment es disgregà en dues faccions: la que es continuà anomenant Església Evangèlica de Filadèlfia i les Iglesias del Avivamiento. Ambdós corrents compartien la mateixa doctrina i una feligresia majoritàriament d'ètnia gitana. La diferència requeia en aspectes estatutaris i/o de reconeixement social entre famílies i/o llinatges dins de la mateixa ètnica.

Més tard, es creà "Mensajes de Salvación", tendència que aplegava en els seus inicis tant a gitanos com a païos, però que, avui en dia, s'integra quasi exclusivament per aquests darrers. A Sabadell, i en connexió també amb "Asambleas de Dios", hi trobem Radio Amistad i la seva Església.

Les primeres congregacions locals d'"Asambleas de Dios" aparegueren de manera difusa a l'Estat Espanyol vers el 1920, arrel d'una visita d'un membre de les "Asambleas de Dios" del Regne Unit. El 1948, un missioner americà refermà els contactes amb un grup de creients de La Coruña; dos anys més tard, el 1950, un altre missioner fundà la primera Església oficial a Ronda.

"Asambleas de Dios" a Espanya s'organitza i s'estructura semblantment a la seva homòloga de Canàries, la qual assolí entitat jurídica independent. El seu òrgan de comunicació i difusió és la revista "Fiel", que arriba arreu del territori estatal.

El conjunt de les congregacions locals, però, funciona com una sola Església i, des del 1963, es reuneix anyalment en una Convenció estatal. Les Esglésies gaudeixen d'un ampli marge d'autonomia i la Convenció serveix tan sols per coordinar direccions de manera igualitària, en la mesura que hi participen tots els ministres i delegats laics dels nuclis locals.

“Asambleas de Dios” és membre de la Conferència Pentecostal Mundial, la Conferència Mundial de las “Asambleas de Dios”, la Conferència Europea Pentecostal i la FEREDE.

Al nucli urbà de Sabadell han estat localitzats -amb registre o sense- 11 enclavatges que participen de les característiques o s'adscriuen a alguna de les denominacions exposades en aquest apartat. Això no obstant, no descartem la possibilitat que pugui oscil·lar, en breu, el nombre de centres Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació, donada la gran mobilitat de la confessió, així com el caràcter summament expansiu de la mateixa.

Aquests enclavatges es distribueixen al llarg de la perifèria de la ciutat, concentrant-se en els extrems del mapa i en les zones més aïllades de la ciutat - Poblenu, Torreromeu, Can Puiggener, Espronceda-Campoamor...-. La disposició geogràfica per tendències o confessions quedaria com segueix:

Confessió	Nom del Centre	Ubicació
ESGLÉSIES CARISMÀTIQUES “Buenas Noticias”	1. Iglesia Evangélica “Buenas Noticias” (Creu Alta)	Nord-centre
	2. Iglesia Evangélica “Buenas Noticias” (Torreromeu)	Nord-est
	3. Iglesia Evangélica “Buenas Noticias” (Poblenu)	Nord-est
ESGLÉSIA EVANGÈLICA DE FILADÈLFIA	4. Església Evangélica de Filadèlfia (Creu de Barberà)	Sud
	5. Església Evangélica de Filadèlfia (Can Puiggener)	Nord
	6. Església Evangélica de Filadèlfia (Ca n'Oriac)	Nord
PENTECOSTALS	7. Iglesia Evangélica “Asambleas de Dios” (Ca n'Oriac)	Nord
	8. Iglesia Evangélica “Gran Cosecha”, Radio Amistad, Tele Amistad (Ca n'Oriac)	Nord
	Esglésies “Buenas Noticias”	Nord
	9. Iglesia Evangélica “Nuevo Pacto” (Creu de Barberà)	Sud
	10. Església Cristiana Evangélica de Catalunya (Ca n'Oriac)	Nord
Independents	11. Església Evangélica (Sud)	Sud

Val a dir que dels nuclis referits, tan sols 4 consten registrats a les llistes d'entitats religioses de l'Ajuntament de Sabadell. Altres, apareixen exclusivament a la Guia de Entidades Religiosas de España -1998- o en cap dels dos registres oficials, pel que estimem possible que el seu règim jurídic sigui divers o, en alguns casos, inexistent. En aquest sentit, cal fer notar l'enorme mobilitat dels Cultes que respon a diverses raons: condicionants econòmics i/o socials, intolerància en l'entorn, “generació espontània” de nous grups...

A la Guia de Entidades Religiosas consta una Església Pentecostal que no ha estat localitzada: a Can Rull. Així mateix, hi apareix la Iglesia Cristiana Evangélica “Buenas Noticias” de Sabadell a la Creu de Barberà, al Sud de la qual no tenim cap referència tot i que és plausible que es tracti d'una seu adherida a Barberà del Vallès però afincada a

Sabadell. Per altra banda, a la mateixa zona, trobem una Església Evangèlica no determinada de la que ningú en té notícies ni ens ha sabut donar referències.

Finalment, no és superflu apuntar el fet que cap dels centres de l'Església Evangèlica de Filadèlfia apareix enregistrat a la Guia de Entidades Religiosas, i que únicament una de les seves seus es troba als llistats facilitats per l'Ajuntament de Sabadell. Segons aquestes dades, els diversos enclavatges coincideixen amb les respectives seus de les tendències o denominacions tractades, a excepció de l'Església de Déu en Crist Jesús i l'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya que, pel seu caràcter independent, no gaudeixen de l'empara legal de les altres.

Donat el gran nombre d'Esglésies Evangèliques emplaçades a Sabadell, s'ha optat per entrevistar-ne dues de paradigmàtiques. Essent així, i davant la inviabilitat de tirar endavant aital empresa -per motius diversos- amb membres de l'Església Evangèlica de Filadèlfia i amb la Iglesia Evangèlica "Asambleas de Dios" o Radio Amistad, s'ha estimat adient establir contacte per una banda amb una de les Esglésies independents, i per l'altra amb els responsables seu de l'Església "Buenas Noticias" que, a Sabadell, forma part de "Asambleas de Dios".

Abans de donar pas a aquesta l'exposició, però, resta per matisar un aspecte: en aquest grup s'ha annexat l'*Església de Déu en Crist Jesús* que, actualment, es troba ubicada al Centre. Malauradament, no disposem de suficients dades per fer-ne una descripció estricta; això no obstant, les informacions semblen indicar que no es tracta d'una Església Pentecostal ni forma part de moviments Carismàtics. La feligresia no és d'ètnia gitana, pel que queda descartada també, en principi, l'adscripció a Filadèlfia. La ubicació del temple no concorda tampoc amb la tònica general d'aquests grups però, malgrat tractar-se del cert d'un nucli Protestant, tampoc forma part de cap de la resta de denominacions de Sabadell. Així, fóra plausible que aquesta església tingués un estatut independent que, a jutjar per les observacions, podria tenir a veure -si bé remarquem que no necessàriament- amb una altra confessió Evangèlica: les *Esglésies de Crist*.

Les Esglésies de Crist, també dites *Moviment de Restauració Espiritual*, són una creença Evangèlica que arriba a l'Estat Espanyol durant la dècada dels seixanta. Es troben majoritàriament enclavades a Madrid i Andalusia, però també són presents a Catalunya, Aragó, Galícia i Astúries.

El Moviment de Restauració Espiritual sorgí a finals del segle XIX de la mà de Thomas Campbell, irlandès de naixement. El 1964, el Pastor Juan Antonio Monroy,

tornant d'EEUU fundaria el Moviment a Sevilla, amb un caràcter localista i autogestionat. Així, començaren a edificar-se noves congregacions amb personalitats jurídiques independents, que tan sols s'apleguen anyalment en una Convenció fraternal. Així mateix, les Esglésies de Crist de l'Estat Espanyol mantenen molt bones i fluïdes relacions amb les seves homònimes nord-americanes.

Església Cristiana Evangèlica de Catalunya

L'*Església Cristiana Evangèlica de Catalunya* representa un cas paradigmàtic d'Església Evangèlica Pentecostal independent. En efecte, aquesta Església, fundada pel germà Gregorio, Pastor de la Comunitat, no es troba adscrita a cap de les tendències i agrupacions Pentecostals. L'actual Pastor, arribà a Sabadell el 1968 i començà a assistir a l'Església Baptista del Redemptor, a través d'un familiar Baptista. Passat un mes de la seva arribada, es convertiren ell i la seva família del catolicisme al Protestantisme i, un any més tard, el 30 de setembre del 1969, fou batejat. A inicis del 1972, però, decidí marxar de l'Església Baptista per crear-ne una de pròpia.

En un principi, eren la seva família i els incipients feligresos es reunien a casa seva; després, a mida que anà augmentant la Comunitat, les trobades per pregar es començaren a realitzar a casa de fidels. Més tard, el 10 d'octubre del 1972, es fundà oficialment l'Església, al carrer Mulhacén, on hi romangueren, en contínua expansió, durant 19 anys. El 1991 es traslladaren a l'actual emplaçament del carrer Llanera a causa, segons sembla, de l'engrandiment de la Comunitat, sumat a desavinences amb els veïns. Aquest no és l'únic cas on la música i els cants associats al Culte esdevenen elements "problemàtics" en l'entorn social. Cal matisar, però, que és plausible que l'ètnia, i no tan sols l'expressivitat dels fidels, tingui a veure en la valoració negativa de la Comunitat. En aquesta església, la presència de membres d'ètnia gitana, juntament els *paios*, és important.

Segons se'ns ha informat, sembla que a l'actualitat està a punt de succeir el mateix que fa 8 anys: la Comunitat ha seguit creixent i part del veïnat no veu amb bons ulls l'Església i/o els seus membres. En conseqüència, ja estan cercant un nou emplaçament que pugui acollir l'augment de fidels i on l'entorn social sigui més favorable.

El Pastor relata, amb les seves paraules, la formació de la Comunitat i l'Església, així com llurs evolucions posteriors:

"Yo llevaba un versiculo de la Biblia en el cristal del coche (...) que dice: 'El que cree en el Hijo tiene la Vida Eterna, más el que rehusa creer en el Hijo no verá la Vida

Eterna sino que la ira de Dios caerá sobre él'. En el verano, vino otra persona (...) desde Suiza, vio el versículo en el coche y preguntó de quién era aquel coche. Yo le dije dónde vivíamos, vino allá y empezamos a hacer reuniones en la casa, con mi familia, y a partir de ahí empezaron a reunir personas, se empezó este grupo, en esta casa. Era de noche, nos juntábamos para orar, meditar un poco la Biblia... Ahí empezaron a venir personas nuevas. Pasamos a otra casa [que tenía el menjador més gran]. Siguieron viniendo personas... Ahí tuvimos que pasar a un sótano, también, de una de las personas que venían asistiendo, y estuvimos allá como... más o menos, un año y medio o así. Al año y medio buscamos un local para alquilar y encontramos el de la calle Mulhacén. Y allí hemos estado hasta el año 1991 que por... problemas de capacidad pues tuvimos que salir. Los mismos problemas que nos estamos encontrando ahora aquí."

La Comunitat actual es troba integrada per 82 persones inscrites en el Libro de Membresía, és a dir, batejades. Com succeeix en altres Esglésies Protestants, però, el nombre real d'assistents és superior al dels registrats, de manera que arriben a ser, entre uns i altres, més de 100 persones, amb variacions segons el dia. D'aquestes, al voltant de 70 concorren de manera fixa al Culte.

Es tracta de fidels de totes les edats, des d'infants ben petits fins als 90 anys, i d'ambdós sexes. La majoria són del barri de Ca n'Oriac, però també hi ha gent de Barberà del Vallès, de Castellar, de Ripollet i alguns de Rubí i Terrassa. La Comunitat és castellanoparlant i, en el molts casos, d'origen immigrant. Ètnicament parlant, com s'ha referit, és una església mixta de *païos* i gitanos. El nivell socioeconòmic és baix, així com el d'instrucció -per regla general hi ha treballadors i mestresses de casa-, però, tal com apunta el Pastor: "*Damos gracias a Dios: no tenemos a nadie que esté en el paro.*"

El funcionament intern i l'agregació a la Comunitat segueixen les pautes dels nuclis familiars. Comunament, el contacte amb l'Església i l'adscripció es donen mitjançant xarxes d'amistat interfamiliars. En altres ocasions, el coneixement amb un membre d'una família facilita l'accés i la conversió de tot el nucli.

Les activitats que es desenvolupen a l'Església Evangèlica Cristiana de Catalunya, centrades en el denominador comú de la pregària, mostren un grau d'especialització per edats i grups diferencials notable. La reunió central de l'Església, el Culte, es celebra tres cops per setmana: dos el diumenge i un el dimarts. Els diumenges dediquen tota la jornada al Senyor: al matí assisteixen al Culte; al migdia fan tallers, canten i preguen,

realitzen ofrenes i es reparteixen el pa; la tarda canten i preguen pels malalts. El Culte dels dimarts al vespre és especial en la mesura que es tracta d'una Reunió de Culte-Ensenyança. Es tracta de reunions familiars que tenen lloc per tot Sabadell: els fidels s'apleguen en 5 o 6 cases de famílies i hi celebren les trobades.

Els dimecres, els locals de l'església estan destinats a les reunions de dones, l'assaig del grup de música -integrat per 14 persones- i "Alabanza". Cada dijous, la Comunitat s'aplega per orar plegats, individualment i en públic, i realitzar l'Estudi Bíblic. Els divendres, assaja la Coral. Cal dir, que la música pren una gran importància en la pràctica religiosa de l'Església: és present i eix vertebrador de totes les reunions i activitats.

Els dissabtes es reuneix el Grup de joves. Com informa el Pastor, amb el pas dels anys, el nombre de joves ha anat minvant lleugerament, ja que molts han passat a formar part del grup d'adults. Això no obstant, el Grup d'adolescents aplega unes 14 o 15 persones que, en alguns casos, poden rondar la vintena. De Grups d'infants - coordinats i portats per 3 mares- n'hi ha dos: el primer reuneix 10 o 15 nens i nenes entre els 7 i els 12 anys d'edat; i l'altre, està integrat per 5 o 6 infants de 6 anys o menys.

Per altra banda, també es duen a terme Reunions de matrimonis, i l'Església ha desenvolupat un Departament d'assistència a gent de la Tercera Edat. De fet, a l'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya hi ha dos grups de gent gran: el Grup "Jovenzalla", que aplega dones vidues i un vidu; i un Grup de Tercera Edat que reuneix tant aquest darrer grup com gent a partir dels 55 anys. Tots plegats, arriben a ser al voltant de 20 o més persones que cada mes fan un menjar, una reunió...

Les tasques organitzatives i de gestió de l'església corrien a càrrec, en els seus inicis, exclusivament del Pastor. Amb l'augment de personal i activitats entraren a col·laborar-hi altres persones. D'aquesta manera, l'estructura interna de l'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya quedà definida de forma jeràrquica sota la figura del Pastor, que és qui forma i escull els seus delegats. De fet, fóra plausible afirmar que l'església és igual al Pastor, en tant que líder carismàtic: ni s'hauria creat ni funcionaria si no fos gràcies a la seva persona. Al seu voltant, es troben tres persones que actuen com a "Consejeros" -i que prenen la responsabilitat de substituir-lo en cas que ell s'hagi d'absentar temporalment, - i els "Diáconos". A sota d'aquests, es troben els "lideres" del grups familiars -dedicats a les reunions d'Ensenyança dels dimarts-, els "Profesores" (...) *"En fin, está todo organizado con personas de dentro.*

Voluntariamente, claro está.” Semblantment, l'església subsisteix gràcies a les ofrenes, també voluntàries, dels fidels.

Dos cops al mes, i de cara a les reunions que es fan per les cases els dimarts, el Pastor lliura als Líders i Professors el tema que hauran d'ensenyar durant les següents dues setmanes. Aquests càrrecs han rebut una formació específica: *“Ellos han recibido una formación en el instituto INSBE, que se llama el Instituto Bíblico por Extensión, donde ellos han hecho un curso. Hay algunos que no han tenido posibilidad. Yo por ejemplo hice el primer nivel, no hice un segundo nivel... Vamos, y aquí estamos ¿no? Pero son personas de dentro de la Congregación donde conocen bien y saben bien como trabajar, y donde yo puedo, naturalmente, conocer y darles con toda confianza aquel trabajo. A una persona cualquiera no se le puede dar un tema si previamente no está dentro viviéndolo. Yo no puedo enseñar lo que no vivo; yo voy a enseñar lo que vivo, sino mal ejemplo daría.”*

De manera paral·lela a l'estructura piramidal masculina encapçalada pel Pastor, la seva muller i les dels altres càrrecs realitzen funcions secundàries en l'àmbit concret femení. Les relacions amb la resta d'Esglésies Evangèliques Pentecostals de Sabadell són pràcticament nul·les a l'actualitat, tractant-se, com és el cas, d'una església independent:

“Sí. Ahora llevamos un tiempo que no tanto, pero... No es por nada que haya creado de enemistad, ¡ni mucho menos!, sino a veces por los programas que se tienen: quizás sea un poquito más particular uno que otro, y entonces no hay esa, esa unidad para trabajarlo. Pero sí que hacemos... Por ejemplo, ahora tengo solicitado en el Ayuntamiento un permiso para hacer una Marcha para Jesús, que se llama. No sé si lo habréis escuchado en alguna ocasión. Este sería el quinto año que se hace, pero este año nos están poniendo problemas porque como está la campaña electoral... Nos están poniendo pegas del lugar de salida. Pero claro, yo estoy esperando a que me digan, ¿no?, Porque no daban ningún tipo de permiso. En el momento en que me digan, yo voy a tramitarlo todo. Y ahí ya no solamente es a nivel propio de iglesia, sino eso es a nivel de un organismo de pastores, de una asociación de pastores, donde yo pertenezco que se llama COMEC: Asociación de Ministros del Evangelio Completo o Ministros de... Algo así: COMEC. Entonces, allí estamos prácticamente todas las iglesias representadas. Hay años que ha habido 800 y hay años que ha habido 2000 personas.”

Cal dir que, aquesta activitat, es realitza a Sabadell però és a nivell de Barcelona província. El trajecte va, des de la Plaça del Pi, passant per l'Avinguda Matadepera, la

Via de la Concòrdia i Francesc Macià, per arribar a la porta del Corte Inglés, on es realitza una predicació multitudinària.

També de cara a l'exterior el Pastor ens explica que el darrer divendres dels mesos senars a les 9:00 pm tenen, en conjunt amb vàries esglésies *"una reunió solamente para hombres. Juntos cantamos, compartimos la Palabra..."* De fet, però, l'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya, tan sols manté contactes assidus amb "Radio Amistad", on el Pastor predica en un programa cada dimarts. El setembre de 1999 està previst que realitzin una activitat juvenil musical de manera conjunta amb la Iglesia Evangèlica "Gran Cosecha" -Radio Amistad- i una altra església Evangèlica Pentecostal de Barcelona amb la que ja es van reunir per Setmana Santa. En aquest darrer cas, cal remarcar l'amistat que uneix els dos Pastors que, essent veïns, es reuneixen cada divendres a les 7:00 del matí per orar plegats.

Pel que fa a altres confessions: *"No tenemos relación... A ver, si hay un tema como el que hay hoy [al·ludeix a la guerra de Iugoslàvia] estaremos ahí y... Y hay un organismo... Naturalmente yo voy a trabajar con aquél que acoge el grupo donde yo estoy. Por ejemplo, hay... No me acuerdo como se llama ahora, que pertenece a la Iglesia Evangélica... "Dignidad" se llama, es una asociación que se llama "Dignidad", naturalmente es y pertenece a una Iglesia Evangélica de aquí de Sabadell, pues si yo tengo que mandar dinero o tengo que hacer algo, naturalmente lo voy a hacer con "Dignidad" ¿no? Si luego ellos quieren hacerlo, pues nosotros agradecidos.*

Pero, normalmente no trabajamos. No trabajamos porque todo esto... Aunque parezca que es un poco natural el trabajar así y podernos ayudar una asociación a otra, una Iglesia a otra... Pero en el espíritu no es igual. No es igual porque todo lleva una base, y la base es bíblica, y cuando hablamos de una base bíblica estamos hablando de una base doctrinal, y cuando hablamos de doctrina estamos hablando de fe, y cuando hablamos de fe estamos hablando de cumplimiento de lo que dice la Palabra, de lo que dice la Biblia. Cada uno le puede dar la interpretación que quiera. Pero la Biblia solamente tiene una interpretación. Y es Palabra de Dios lo que Él ha dejado escrito, no hay más ¡eh! Yo no me gusta nunca, ni incluso en las predicaciones, no me gusta aludir a ninguno porque cada uno que siga su camino. Pero... hay una fe, que es la fe en Jesucristo, y dice la Biblia que Él es el camino, es la verdad, es la vida, y nadie puede llegar a Dios si no es por medio de Jesucristo. Si alguien rechaza a Jesucristo está rechazando la salvación, la ayuda, la bendición de Dios. Por lo tanto, yo trabajar con personas que, en definitiva, a lo mejor, en un momento dado vamos a

encontrarnos ahí, yo no voy a discutir, ni mucho menos, ni me voy a arrimar a una persona donde el final de todo, a lo mejor, va a ser un tropiezo. Por lo tanto no... no quiero entrar ahí... Y como que tengo suficientes medios para trabajar dentro del grupo de la Iglesia Evangélica no acudo, no acudo a otras... No tenemos relación."

L'acceptació d'altres organitzacions religioses es limita, i a nivell teòric, a la connexió sobre els "testimonis bíblics". Les opcions que restin fora del propi enfocament i, en especial, aquelles que no participin dels acords comuns sobre les Escripures, són refusades de manera taxativa. En aquest sentit, el Pastor fa referència a la necessitat de què les Bibles estiguin reconegudes per Societats Bíbliques, de cara a garantir llur oficialitat i veracitat.

"Me he encontrado varias veces con personas que son... mismamente Testigos de Jehová, y discrepamos bastante en cuanto a la interpretación, por cambios en... Incluso a veces por una coma, en un punto, le dan una interpretación que nada tiene que ver, y yo termino por decirles: 'Miren, sigan ustedes su camino. Déjenme tranquilo porque yo no acepto la interpretación que ustedes tienen de la Biblia porque tiene como 2000 versículos equivocados'. Falsificados, por decirlo de alguna manera: donde le ponen un punto, le dan una interpretación que no es. (...) Yo tengo nueve Biblias... Todas son igual. No hay ninguna que cambie nada. Entre esta y la católica, dicen igual. Entonces, que me vengan con una Biblia..."

L'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya, de manera coherent amb els seus principis, es manté en una postura d'autoexclusió respecte, no només de l'àmbit religiós en general, sinó també del propi Pentecostalisme. El fet de mantenir-se voluntàriament "a part", independents de la resta d'esglésies, garanteix la supervivència de la seva doctrina minoritària, que s'expressa de manera proselitista i dogmàtica en el discurs de l'entrevista: *"Jesucristo vino aquí para restablecer la comunión con Dios. Y si no es así, no hay otro medio. No hay otro medio. Dice la Biblia en Efesios 4:12: 'Porque no hay otro nombre dado a los hombres bajo el Cielo en el cual se pueda ser salvo, si no es solamente en Jesucristo' No hay más. Ahora, ¿me lo rechazan? Yo no voy a decir ni 'serán', ni 'no serán', ni 'dejan de ser'. Cada uno que camine como quiera. La Biblia dice así; la Iglesia Evangélica lo reconocemos así: creemos en la Trinidad; en el Padre -en la Creación-, en el Hijo -en la Redención-, y en el Espíritu Santo -en la Consolación-; en esencia, Uno solo; personas, Tres. Según la Biblia."*

En la pràctica d'acció social, l'església disposa de l'Associació "Braços Oberts" d'Assistència Social, vinculada a Diaconia Catalana. Actualment, però, s'hi dedica poca

gent. En les seves paraules: *"No tenemos mucha actividad ahora, porque el problema que tenemos es que no tenemos una persona para que esté aquí, en la oficina. Por falta de personas. No estamos trabajando mucho en este área, pero sí que estamos en ello. Por ejemplo, lo que es la asistencia social... ayudar a personas que tienen necesidades de alimentos... pues estamos trabajando. Tenemos una persona también que está trabajando en el Ministerio, en las cárceles, que empieza este próximo sábado... Hacemos cada año dos reuniones sobre el tema de matrimonios, abiertas... Se sale a la calle, como por ejemplo el sábado pasado salieron por la tarde a la calle a evangelizar, a cantar... En fin, hay varias actividades así: con los niños hay las clases..."*

Així, l'obra social pràctica i externa és quasi nul·la: es realitza fonamentalment entre les pròpies famílies dels membres o a través de l'oració. També duen a terme ofrenes econòmiques per ajuda a la Humanitat, a través de l'Asociación "Dignidad". De cara a la finalització de la Guerra de Iugoslàvia, a part d'aportacions econòmiques, la Comunitat realitza altres accions de caire espiritual: es reuneixen per pregar a Déu tots els matins; fan cadenes d'Oració -les persones preguen alternativament durant una hora, les 24 hores del dia, durant 7 dies-; dejunis voluntaris... L'objectiu, com apunta el Pastor, és pregar de cara a assolir una *"Intercesión para que este hombre [Milosevich], que tanto está haciendo... Que dé un poquito su brazo a torcer."*

La "crisi religiosa" de què molts parlen és, de fet, a l'entendre del Pastor, una crisi relativa; *"entre comillas"*. Es tracta d'una *"crisis espiritual aparente"* i no "religiosa". Segons ell, el que hi ha és un *"vacío espiritual"* però, en tant que *"todos somos Criaturas de Dios"*, sentim la necessitat d'adorar. Així doncs, la crisi no és més que desorientació a l'hora de cercar allò que necessitem. Cerquem ens els llocs equivocats: el materialisme, la TV... els *"falsos Dioses"*. A l'actualitat, hi ha un seguit de tendències, corrents, etcètera, que *"intentan sustituir a Dios"*, usurpar el lloc de Déu, fer el Seu paper, fer de *"intermediarios"* il·legítims: els Catòlics amb els funerals, els vidents, els que fan el Tarot, l'espiritisme, la TV... Però ens està vedada la intercessió en els afers divins, no podem intercedir més enllà de la vida terrenal.

"¿Hay una crisis espiritual? Bueno, (...) lo que si hay es una sed tremenda de saber de Dios. (...) "La crisis espiritual viene por una desviación de buscar donde no hay."

La qüestió radica en mantenir-se allunyat d'aquests miratges *"diabólicos"*, i passar de la nostra qualitat intrínseca de "Criatures de Déu", de la necessitat espiritual

innata d'adoració pel fet de haver estat creats per Ell, a l'acceptació plena de Jesús, a ser "Hijos de Dios".

"La crisis espiritual, aparente, vuelvo a decir, es porque este alma tiene necesidad de adorar a Dios creador y no a cualquier dios, pero como que no lo encuentra, porque busca por caminos equivocados, aquello primero que encuentra que alegra su espíritu y alegra su alma, allí dedica su tiempo: en el coche, en la casa, en... no sé... Mil dioses el hombre se crea (...) Cuando hay esa aparente crisis es porque se busca. Todo el mundo sabe que existe la Biblia. Vosotras sabiais que existe la Biblia ¡eh! Pero hay que buscarle. ¿Por medio de qué? De Su palabra."

Una explicació més extensa i precisa sobre les causes de la desorientació humana i la solució a aital conjuntura, la trobem en les paraules del Pastor:

"Dios ama al pecador pero desecha el pecado. (...) ¿Qué abogado tenemos para con Dios? A Jesucristo. (...) El problema está que la gente no busca por medio de la Biblia, sino busca por lo que oye. (...) Todo esto me dice que la gente tiene una necesidad espiritual. Hay una necesidad espiritual. Y esa necesidad espiritual les hace buscar. Esa necesidad espiritual hace que las personas tengan un vacío. Una persona que no tenga algo a lo cual adorar, a lo cual bendecir, en lo cual confiar, en lo cual alegrarse... es una persona que entra en depresión. Y trata de ocupar el tiempo vacío en el alcohol, en la droga, en... Podemos hacer toda la lista que queramos, pero trata de llenar ese vacío. (...) La criatura de Dios, hoy, tiene necesidad de encontrar al Dios que lo ha creado. (...) Ahora, ¿porque una persona que está en la droga, que está en la prostitución, que está en los espiritistas, en los adivinos, en la desviación doctrinal, que se crean sus propias sectas, ¡eh!, que vemos esos suicidios en masa...? ¿Porqué de todo esto? Precisamente es porque no han querido escuchar. Porque Dios lo está diciendo, ¡eh! Porque el camino es Jesús. No hay otro. Para vosotras, para mi y para toda la Humanidad. (...) Más a todo el que recibió, al que cree en Su nombre le da potestad, no de ser Criatura sino, a partir de ahí, de ser hecho Hijo de Dios. Y todos tenemos la responsabilidad. Y vosotras tenéis una responsabilidad al estar escuchando esto hoy, ¡eh!"

Iglesia Evangélica "Buenas Noticias"

La Iglesia Evangélica "Buenas Noticias" sorgí entre els anys 1984 i 1986, emplaçada al sector de Ca n'Oriac, de la mà del germà de Moisès Zapico -Pastor Evangèlic espanyol criat a l'Argentina-. Inicialment, Moisès feia d'ajudant d'un altre

Pastor que, al cap d'un temps, marxà a l'Argentina a emprendre una nova etapa. El germà de Moisès quedà a càrrec de la Comunitat. Poc temps després traspassaren la seva seu al carrer Vila Cinca, a la Creu Alta. En aquesta etapa, tingueren diversos problemes amb les autoritats fins al punt que els clausuraren el temple. En aquell moment eren ja una Comunitat local de 70 a 80 membres. El germà de Moisès també marxà a treballar a l'Argentina, i fou substituït per l'actual Pastor Roberto Piperola, quedant Moisès com a copastor de l'església.

A l'actualitat, encara no disposen d'un local suficientment condicionat. És per aquest motiu que han comprat l'antic cinema Euterpe 77, a la mateixa Creu Alta, per tal de reformar-lo i convertir-lo en un temple. Un cop acabades les obres esdevindrà la seu central de la Iglesia Evangélica "Buenas Noticias".

L'àrea d'actuació de "Buenas Noticias" no es limita únicament a la ciutat de Sabadell. A la ciutat es troba la seu central de l'església, però a banda d'aquesta existeixen 7 centres de Culte més: 2 a Sabadell -a Torreromeu i al Poblenou-, i 5 en altres poblacions properes -2 a Terrassa, 1 a Montcada, 1 a Mataró i 1 darrer a Ciutat Badia-. A cada centre o "Congregació" es celebren dues reunions de Culte: una els diumenges i una altra entre setmana -a Sabadell els dijous-.

El treball sobre l'Evangeli, però, es fa amb més profunditat i a través de "Cèl·lules". Aquests organismes consisteixen en petits grups de dues o tres famílies, dirigits per un Líder, que es reuneixen per tractar els diversos temes que setmana rera setmana es van programant.

En un principi, l'església nasqué com a església independent però, més tard i, sobretot de cara a evitar posteriors conflictes per qüestions legals -registres, permisos...-, s'adheriren al moviment d'Esglésies Pentecostals "Asambleas de Dios". Ara fa aproximadament 10 anys que hi estan vinculats. "Asambleas de Dios" és una entitat religiosa que abasta tot el territori estatal i està legalment i internacional reconeguda. Dins d'ella, però, cada Estat té el seu grau d'autonomia i independència en la presa de decisions.

El total de les Esglésies "Buenas Noticias" -centres de Sabadell i altres municipis- reuneix unes 1000 persones, que participen en Cèl·lules de treball. També n'hi ha que no hi participen però que assisteixen a les reunions de Culte amb regularitat o simplement són simpatitzants. Gran part dels membres són de dones. De fet, però, habitualment es tracta de nuclis familiars, amb el que hi ha gent de totes les edats. La mitjana d'edats del grup és força jove, situant-se els 30 i els 40 anys, amb un elevat

nombre d'adolescents i joves. En les congregacions de Sabadell, l'assistència resideix als barris, tot i que algunes famílies es desplacen des d'altres poblacions del Vallès i/o de l'àrea metropolitana de Barcelona. Es tracta de persones amb recursos culturals -en especial entre els adults- i econòmics, sovint, limitats: treballadors i mestresses de casa, pocs universitaris... La Comunitat aplega, d'acord amb els seus interessos de germandat, diferents ètnies i procedències: hi ha gitanos, portuguesos, sud-americans i *païos* castellanoparlants d'origen immigrat, andalusos o de la resta de l'Estat Espanyol.

La activitat fonamental de "Buenas Noticias" és l'Ensenyança Bíblica: transmetre el missatge de l'Evangelí i fer-lo arribar al major nombre possible de gent; ajudar la gent de manera que trobin en l'Evangelí allò que estan cercant. Consideren que les Ensenyances que recull l'Evangelí els proporcionen unes pautes útils per afrontar la vida. Així, mitjançant la lectura personal de la Bíblia es trobaran els principis necessaris per dirigir la família, l'economia, la salut... Posen un èmfasi molt especial en la família i la qüestió de la salut.

La Comunitat s'estructura a partir del que ells anomenen "*Cèl·lules familiars*". Aquestes agrupacions de famílies es troben per afinitats o per proximitat, de cara a compartir les Ensenyances. Tanmateix, no totes les Cèl·lules són exclusivament familiars: n'hi ha també algunes associades per raó d'edat, especialment en el cas dels joves. Com s'ha referit, dins de cada Cèl·lula hi ha una persona que assumeix la funció de Líder del grup. Aquest, rep una formació especial -impartida per l'església- per poder dirigir i resoldre les qüestions que es pugin plantejar dins el grup; així, el Líder sempre és la persona més instruïda en l'Evangelí.

Un cop a la setmana, es duen a terme les trobades de les Cèl·lules, a cases particulars dels fidels. Aquestes reunions es divideixen en dues parts: la primera es dedica a l'Oració i, en la segona, es fa un debat sobre el tema que toqui aquell dia -que és comú per a totes les Cèl·lules-.

"[Les Cèl·lules] son grupos familiares. Les decimos Células pero son grupos familiares, que quizá es más claro. Y... el hecho en sí está en tratar de traer los principios bíblicos a la casa, a la familia. Porque no solamente es un lugar -la casa y las relaciones familiares-, sino que es una vida. Entonces, para que la familia pueda... Porque es un proceso: la gente recibe a Jesús, pues... Es un poco el proceso: recibe a Jesús, comienza a creer en Dios... Es un proceso de crecimiento, hasta que empieza a entender algunas cosas que le van a beneficiar. Porque, en realidad, la meta es beneficiar a la gente con lo que la palabra de Dios dice. Y la gente cambia de vida,

claro. Tenemos muchas familias transformadas. Transformadas en el sentido que venían destruidas: matrimonios a punto de separar, gente enferma... Así como nosotros, ¡muchas Iglesias! ¡No somos los únicos! ¡Por todos lados!

Entonces, la gente encuentra respuestas en la Biblia. Tu piensa que ahora mismo, estadísticamente, hay más de 120.000 personas que cada día que reciben... Se vuelcan a las iglesias. En todo el mundo. Cada día 120.000 personas aproximadamente (...) Entonces, hay un movimiento de que la gente está volviéndose a Dios, porque parecería que Dios puede traer una respuesta, las soluciones de sus problemas cotidianos. Y, entonces, el énfasis está en traerles esos principios bíblicos. Aquellos principios bíblicos que, a lo mejor, están ahí pero que...

(...) En muchos hogares tienen una Biblia, pero no saben qué es. No saben cómo funciona. Lo mismo nos pasó a nosotros. ¿Parece que nos da temor, ¿no?, la Biblia? Pero eso funciona para hoy. (...) Entonces es implantar en los grupos los principios bíblicos. Luego, la Congregación, durante los días de reunión en el local, centramos la Enseñanza bíblica acerca de un tema específico, por ejemplo... Sanidad. Hablamos mucho de sanidad divina. Como Dios... Por ejemplo, si nosotros, por ejemplo, enseñamos la Biblia sobre el tema de sanidad, vemos que Dios tiene un plan para que la gente reciba salud. Lo que pasa es que es como todo: uno tiene que oírlo para poder creerlo. Creemos en los médicos (...) Pero, hay un recurso que es Dios. Y la voluntad de Dios en la Biblia, en realidad, es sanar a las personas. Lo que pasa que muchas veces la gente duda porque muchas veces algunas personas reciben sanidad y otras no. Tiene su explicación, pero quizá ahora es un poquito largo... Pero el plan de Dios es sanar; y esto es una respuesta que la gente necesita.

Muchas veces, cuando uno está sano, todo está bien; pero cuando hay algún problema o enfermedad en algún familiar, parece que todo se nos viene abajo. Entonces hay un recurso. Cuando, por ejemplo, muchas veces gente ha sanado de cáncer, de tumores, o sea de enfermedades terminales, enfermedades que... Claro, es por la fe en la Palabra de Dios. Entonces nosotros enseñamos a creer en Dios. Enseñamos a creer. Cómo creer en Dios. Porque la gente dice: 'Bueno, a mi me gustaría creer en Dios pero no sé cómo.' Entonces, ése es el énfasis: les enseñamos en los grupos, en la iglesia, cómo creer en Dios."

El Culte dominical dura una hora. Congrega a tots els fidels de l'església -ens referim a la Iglesia Evangélica "Buenas Noticias" i consta de tres parts. La primera, de Lloança, es realitza amb música i amb els diferents cors i grups de Lloança de

l'església. Després ve l'Oració, acte durant el qual es produeix la "entrada de l'Esperit": mitjançant les sanacions per imposició de mans, els miracles... Finalment, la darrera part del Culte, es dedica a l'Ensenyança. Després del Culte sempre hi ha un grup que es queda a prendre un cafè o a fer una mica de vida de Comunitat als mateixos locals de l'església.

Actualment, estan posant en marxa un projecte, de gran envergadura, de TV per satèl·lit, a través d'Eutelsat. No es tracta d'una iniciativa d'"Asambleas de Dios", entitat en la que "Buenas Noticias" hi participa per lliure, sinó que té a veure amb l'associació "Cristo Rei". Actualment, aquest canal televisiu, que rep el nom de "La Cadena Milagrosa", emet en 27 països del continent americà. El projecte de "Buenas Noticias" rau en fer-lo arribar al nostre continent, mitjançant el satèl·lit Eutelsat, i en elaborar una programació de producció pròpia, europea. En opinió de Roberto Piperola i Moisès Zapico, Pastor i Copastor de l'església seu de "Buenas Noticias", cal transmetre d'una manera diferent el mateix missatge, ja que som cultures diferents. A més, avui en dia pràcticament tot el que hi ha a Europa és de producció sud-americana o dels EEUU, i ja és hora de què es comenci a fer una programació des d'aquí dirigida a la gent d'aquí.

El repte a mig termini consisteix en la creació d'un canal Evangèlic mundial, en el que cada continent elaborés la programació emesa. De moment, s'ha començat a tirar endavant el vessant europeu de la cadena. El segon pas serà Àsia i, finalment, Àfrica.

En una notícia de El Periódico, apareguda el 13 d'agost, s'informa ja sobre la posada en marxa de la cadena Evangelista. Segons el mateix diari, "(...) una televisión de EEUU con 10 años de vida, ha abierto su primera y única sede europea en Sabadell. La cadena, la segunda de esta creencia en la ciudad [la primera és Tele Amistad, vinculada a Radio Amistad], ofrecerá en los próximos meses una programación propia para Europa."

Pel que fa a les tasques d'assistència o treball social, "Buenas Noticias" col·labora activament amb diversos centres Cristians de rehabilitació de toxicòmans. Ells, però, com a Església no tenen cap centre. Per altra banda, el tema de la Tercera Edat està deixat de banda, però sí que, en altres moments, han estat treballant en diverses residències. Cal dir que és una Comunitat jove, i que el col·lectiu d'ancians és molt reduït. De fet, on donen una importància prioritària és al treball amb els infants. En aquest sentit, se'ls proporciona educació religiosa i en el lleure; els diumenges, abans del Culte, es celebra una festa per a nens i nenes en la que s'organitzen activitats lúdiques i se'ls donen regals. En aquest acte, el component de formació religiosa

existeix, però de manera indirecta. És després del Culte, en la “Escuela Dominical para niños” o “Escuelita dominical”, on els infants reben una instrucció religiosa més acurada. A banda d'aquests aspectes, els dissabtes es munten jocs, pallassos, titelles, sortides i altres activitats especials per a infants. Ara per ara, estan treballant fort en aquest camp i creuen que un cop disposin del nou local podran anar molt més enllà. Els i les joves, al seu torn, tenen un grup propi en el que realitzen activitats també cada dissabte.

“Buenas Noticias” està a càrrec de quatre persones que fan de Pastors. Així mateix, hi ha entre 10 i 12 persones que són Líders forts dins de la Comunitat, i que s'encarreguen de solventar els problemes de tipus més pràctic com, per exemple, atendre a la gent quan necessita algun consell o orientació.

En relació a l'engrandiment de la Comunitat, els entrevistats reconeixen que la qüestió de les Cèl·lules, a banda de permetre un treball més aprofundit per part dels fidels, ha suposat una bona estratègia de creixement i captació de nous membres. El reduït grup de la Cèl·lula permet incloure nous membres progressivament i, per altra banda, la impossibilitat de desplaçar-se queda superada pel fet de poder assistir a les reunions en un context més proper, familiar i favorable, sense necessitat, tampoc, d'haver d'entrar a una església.

Els contactes de l'església amb altres centres Evangèlics Pentecostals es realitzen, sobretot, a nivell dels i les joves, participant en visites culturals o activitats a l'aire lliure de dos o tres dies -concerts, trobades, sortides...-. També, sovint, els i les joves col·laboren en l'organització d'activitats d'altres Esglésies. A nivell més general d'entitat, mantenen bones relacions amb l'Església Evangèlica de Filadèlfia, encara que cadascú va a la seva. Com a diferència, subratllen el fet de què els Evangèlics de Filadèlfia fan un plantejament més dirigit al poble gitano, mentre que ells pretenen un tipus d'enfocament que sigui capaç d'aglutinar totes les ètnies i variants culturals: catalans, espanyols, sud-americans, portuguesos, gitanos...

La Iglesia Evangélica “Buenas Noticias”, com s'ha referit, forma part d'“Asambleas de Dios”, associació d'Esglésies Evangèliques Pentecostals amb força pes a nivell estatal. Les esglésies s'hi poden afiliar o desvincular-se'n de manera voluntària. Per altra banda, cal incidir en el fet que totes les esglésies que hi pertanyen són sobiranes: hi ha una línia general per poder-se orientar, però cadascú pot aplicar els seus criteris en funció de la seva lectura de la realitat -per exemple, el funcionament per Cèl·lules és optatiu-. “Asambleas de Dios” ve a funcionar com una coordinadora estatal

d'assemblees Evangèliques de les esglésies que en formen part. Així mateix, el fet de pertànyer a aquesta entitat proporciona a les esglésies concretes una cobertura legal de gran importància per actuar amb llibertat a més d'esta integrats a COMEC i formar part de la Fraternitat d'Esglésies Cristianes.

El nivell d'acceptació social de l'Església depèn molt de la zona o del municipi en què s'ubiqui. La Iglesia Evangélica "Buenas Noticias" manté una bona predisposició vers el seu entorn, però, en opinió del Pastor: *"Hay sitios con gente más abierta o más cerrada. La gente está a la expectativa hasta que no ven qué está haciendo esa gente ahí."*

Quant a la situació de la religiositat, però, la valoració és optimista. Al parer dels entrevistats, no hi ha crisi religiosa, ans al contrari: el que passa és que l'Evangeli encara és poc conegut, però les persones cada vegada es mostren més obertes a què Déu les ajudi. El fet és que, en la societat en què vivim, hi ha molts problemes -de drogues, de conflictes familiars...- que es poden resumir en un de sol: la soledat de les persones.

"(...) muchas veces se necesita consejo... Mucha gente no sabe cómo... No... ¡No sabe nada! Y uno tiene que explicarles todo, digamos, problemas muy prácticos: por ejemplo, tratamos, como te decía antes, problemas familiares -muchos con problemas matrimoniales, que hay un montón-; problemas de heridas emocionales -también muchas-, gente muy herida muy maltratada y que no puede vivir. Porque hay cosas que aparentemente son visibles, pero hay otras cosas que son... Que no se ven. Que las tienen las personas. Que, de repente, en una iglesia, cuando reciben y se encuentran con el Señor y quieren cambiar y quieren sacar todo lo que hay en su corazón, de repente, hay muchas cosas que no se ven y que gente está sufriendo por años: falta de perdón, autolástima, complejos muy fuertes... Y entonces, bueno... Por eso que la gente persigue soluciones."

"(...) Nosotros somos, por decir así, herramientas, ¿no? No somos los que damos la solución. La solución viene de Dios. Pero nosotros ayudamos a que la gente pueda canalizar y recibir esto. Como nosotros fuimos libres, o sea, fuimos libres muchas veces de cosas, digamos que cuando llegamos estábamos muy mal -algunos atados en drogas, otros deprimidos, otros enfermos...-, y bueno, pues, Dios es una respuesta, y tratamos de llevar esto a la gente. El área de consejería es muy importante dentro de la iglesia, por decir así, Pentecostal ¿no?"

La Iglesia Evangélica "Buenas Noticias" considera l'Evangeli com un manual pràctic per a la vida quotidiana, i així l'intenten transmetre. Això els permet aconseguir

un èxit considerable, sobretot entre aquelles persones que, pels motius que sigui, estan mancats d'uns referents o d'unes pautes actitudinals fermes davant la vida. Entenen la religió com una resposta al patiment de les persones en la nostra societat. La vida moderna, el trencament familiar... Déu és una resposta a tots aquests problemes pràctics del dia a dia. Així, fugen del misticisme i l'espiritualitat per oferir a la gent un Déu pràctic, senzill i de fàcil accés. Ofereixen una religiositat funcional, adequada al que la gent cerca: feina, diners i salut. En les seves paraules:

"(...) La palabra Evangelio significa 'Buenas Noticias', en el original. Entonces, en realidad, lo que el Evangelio es 'Buenas Noticias' para la gente. ¿Qué son 'Buenas Noticias'? Si estás enfermo, puedes ser sano; si estás triste, puedes cambiar esa tristeza por un vivir diferente; que si nunca pudiste ser feliz, hay un camino para la felicidad. Y no es la religión que... Digamos, muchas veces uno dice: 'bueno, me hago religioso y soy feliz.' No es la religión en sí. Nosotros somos un poco 'antireligiosos', porque la religión ha aplastado a la gente. Si bien el Evangelio está dentro del marco religioso, la religión no es lo que predicamos. Lo que predicamos es Jesús. Predicamos formas prácticas de vida basadas en los principios bíblicos".

"Hay muchas cosas... Que nosotros también somos jóvenes y estamos aprendiendo. Los del pastoreo tienen muchos más años que nosotros y saben mejor como trabajar esto. Por esto tenemos pastores que están muchas veces encima nuestro y nosotros seguimos aprendiendo del área pastoral, el trabajo pastoral. Estamos aprendiendo a sobrellevar algunas cosas, algunas cosas no sabemos como aconsejar ¿no? Pero siempre estamos basados en la Palabra ¿no? La Biblia es la consejería general de todos los problemas de la vida."

Gnòstic Universal. Algunes de les barriades barcelonines en les que tenim constància d'un fort arrelament de la confessió s'integren, majoritàriament, per població treballadora, amb recursos econòmics i instruccionals mitjans o baixos. Es tracta de zones perifèriques –com en el cas del districte Horta-Guinardó¹–, habitades, en alguns casos, per població castellanoparlant i d'ascendència o origen sociocultural forans –del Sud de l'Estat Espanyol-. Amb tot, no fóra legítim inferir cap correlació estricta entre els trets d'aquestes barriades i el perfil de les Comunitats gnòstiques de Barcelona. Encara menys, del grup que opera al Vallès i, de manera esporádica, a Sabadell.

---

¹ Val a dir que en aquestes barriades, tot i sortir-se de l'àmbit d'aquest treball, el nombre i la diversitat d'Esglésies i centres no Catòlics són força significatius: Mormons, Testimonis Cristianes de Jehovà, Evangelistes-Pentecostals de Recent Implantació... En ocasions, es tracta de seus de districte.

ESGLÉSIA DE JESUCRIST DELS SANTS DELS ÚLTIMS DIES

Mormons és el nom pel que són generalment coneguts els membres de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, grup religiós fundat el 1830 per Joseph Smith a l'estat de Nova York.

Després del descobriment i la publicació del *Llibre de Mormó*, Smith anuncià que ell havia estat designat "vident, traductor, profeta, apòstol de Jesús i ancià de l'Església" i, immediatament, engegà la seva activitat baptismal sobre els conversos a la nova fe. Abans d'un any s'havien establert branques d'aquesta Església a Nova York, Pensilvània, Ohio, Nova Anglaterra i Canadà. El 1831 Smith rebé la revelació de què la Nova Jerusalem -on hauria de residir Crist en el seu segon adveniment- s'havia d'establir a Kirtland -Ohio-, i allí començà a prosperar de manera sorprenent la nova religió.

D'aquesta manera, es produeix una renovació de l'Església Romana, que consideraven abominable d'ençà de la mort dels apòstols. Smith, que s'investí en el sacerdoci d'Aaró, fou posteriorment assassinat per intolerància. Amb tot, els Mormons aconseguiren implantar-se fermament a Salt Lake City i, amb el temps, anaren difonent la seva fe des d'EEUU a Europa i a altres països. Actualment existeixen al voltant de quatre milions de fidels de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies.

L'Església Mormona s'implantà a l'Estat Espanyol vers el 1967, amb la promulgació de la Ley de Libertad Religiosa, emplaçant-se, majoritàriament, a València i Madrid. La seva doctrina es basa en la creença en Jesucrist com a fill de Déu i Salvador del món, mitjançant el seu sacrifici, les obres i la santedat de la seva família. Proclamen el retorn de Jesucrist als Estats Units i la capacitat de l'ésser humà d'atansar-se a Déu pels seus propis mitjans. L'Esperit Sant atorga el do de les llengües, la profecia i la salvació.

Les pràctiques responen a un lema, a saber: "la religió ha de ser la Salvació temporal i ha de proporcionar prosperitat i felicitat". Essent així, l'austeritat primarà en la vida individual dels feligresos: refusen el tabac, l'alcohol, el te i el cafè, i exalten les virtuts i la dignitat de la vida familiar. En aquest sentit, tot i no adscriure's a cap organització confessional externa, l'Església dels Mormons participa, per afers morals, amb altres entitats d'EEUU: Coalició Nacional contra la legalització del joc, Associació Religiosa contra la Pornografia...

Les informacions de què disposem sobre l'enclavatge de Sabadell es refereixen a una entrevista mantinguda amb un fervent fidel, el 1997. En aquest sentit, la veracitat estricta de les dades que aporta el seu relat queden entre parèntesi. Al llarg de la present recerca, s'ha cercat de manera reiterada per diferents vies la possibilitat de realitzar una nova entrevista però, tot i establir alguns contactes han estat infructuosos. Així mateix, vam intentar parlar amb la mateixa persona entrevistada l'any 97 però, però per motius aliens a nosaltres tampoc fou possible.

A la ciutat de Sabadell trobem un temple Mormó, l'*Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies*. Localitzat al nord-oest del Centre, recull gent de tota la ciutat i de poblacions veïnes. El local és ampli i, tot i la funcionalitat i senzillesa dels seus equipaments, queda revestit d'una innegable sumptuositat. Les activitats que s'hi desenvolupen van encarades tant als més petits, com als adults. Fan reunions setmanals on els fidels que ho desitgen presenten a la resta el que ells anomenen "el Testimoni", que consisteix en el relat de la seva pròpia experiència de conversió.

L'Església de Sabadell és un important nucli on conflueixen Mormons d'arreu del món -la majoria americans-, disposats a prestar els seus serveis a l'evangelització. La Comunitat també posseeix un Centre d'Història Familiar, encarat a la recerca de l'arbre genealògic dels fidels. Els Mormons de Sabadell, perfectament adscrits a l'organització religiosa internacional, participen del seu caràcter conversionista en tots els aspectes: conversió radical, fonamentalisme, anticatolicisme, proselitisme refinat, importància de la dimensió individual, organització mínima encarada a la conversió, el Pastor com a guia i referent per als fidels, etcètera. L'Església, en definitiva, és una eina especialment destinada a afavorir la conversió i, així, propiciar la salvació dels seus membres.

El 1997, l'entrevistat afirmava, en relació a la contínua expansió de la Comunitat a Barcelona i al Vallès:

"Ahora estamos a punto de partirla otra vez, para abarcar más sitios ¿no? [E: ¿Partir ésta?] Partir ésta o la de Barcelona. O sea, hay que partir, hay que partirla otra vez."

De fet, l'assistència a l'església de Sabadell és força rellevant tot i que, segons se'ns comunica, hi ha persones que tan sols venen de manera esporàdica. Dels actius, afirma que ronden entre els 150 o, potser, 200. Es tracta de gent de totes les edats i d'ambdós sexes que, en molts casos, es presenten amb tot el nucli familiar. L'adscripció

és, generalment, per famílies, malgrat que un nombre considerable dels fidels -com és el cas de l'entrevistat- hi ha arribat de manera individual.

L'àrea d'influència de l'Església abraça Sabadell i les seves rodalies, assistint-hi gent de tots els barris de la ciutat, així com de Cerdanyola, Castellar, Sant Quirze... Això no obstant, i a jutjar per les diverses exploracions realitzades, el temple acostuma a romandre buit, a excepció de quan s'hi realitzen reunions.

Les trobades de la Comunitat es concentren en diversos actes: els diumenges es duu a terme el Culte principal, "*La Sacramental*"; mentre que els "*Testimonios*" personals es realitzen un cop al mes. Per Pasqua, es fa el ritual del pa i el vi però amb pa i aigua. La celebració del Baptisme mai es dona abans dels 8 anys d'edat, ja que es considera que els infants, fins aquell moment, estan salvats per Déu. Es comencen a batejar, sota criteri individual, als 9, 10 i més anys.

L'activitat principal de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, però, rau en fer arribar la seva veritat a la resta dels humans. En aquest sentit, es dediquen amb entusiasme a la predicació pels carrers, que realitzen, normalment, en parelles de joves Mormons, missioners de diferents països.

Hi ha altres activitats de caràcter més lúdic, encarades a fomentar la germanor i la vida en Comunitat. Així, s'organitzen partits de futbol, sortides a la muntanya... per a infants i joves, i, un cop al més o cada 2 mesos, hi ha balls a Barcelona per als solters/res.

L'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, de Sabadell, funciona conjuntament amb la Iglesia del Mormón, de Barcelona. De fet, totes les esglésies mormones s'estructuren interiorment de manera similar, acordada des de la seu central dels EEUU. En ocasions, actuen sincrònicament, com en les votacions internacionals davant els monitors de TV, efecte que s'aconsegueix, segons l'entrevistat, "*por el Espiritu Santo*." L'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies tenia a Catalunya, el 1997, entre 6 i 7 esglésies mormones: 1 a Terrassa, aquest a Sabadell, 1 a Granollers i 3 o 4 a Barcelona -Hospitalet, Sants, Badalona, Cornellà...-. La seu central de l'Estat Espanyol, el "*Templo*", es troba Madrid i, a nivell europeu, existeix un Temple a Suïssa com a seu.

En aquest punt, fóra interessant reproduir un extracte del relat de l'entrevistat, respecte a la seva pròpia experiència de conversió religiosa. A través d'ell, i a banda de l'interès que genera la temàtica a nivell humà, és possible inferir algunes dels requeriments socials envers les institucions religioses.

"(...) Yo estuve antes en una religión. Pues, veinte años en otra -no te diré cuál es-. (...) a mí me enseñan la Biblia y yo estoy muy agradecido, porque yo aprendí la Biblia. Porque a mí la Biblia, cuando yo conocí la Iglesia en la que estoy ahora ¿eh?, pues me vino muy bien. Porque fue, como si dijéramos, una preparación que tuve antes para estar aquí ¿no?. Porque yo supe el Testimonio -después te explicaré lo que es el Testimonio-. Cuando yo supe el Testimonio, pues, enseguida supe que la Iglesia era verdadera y que tenía que estar aquí, y me bauticé enseguida. A los quince o veinte días, tardé. Estuve veinte años allí y a los quince o veinticinco días me bauticé aquí. ¿Todo por qué? Mira, te lo voy a explicar:

La otra... el otro sitio que estaba, encontraba muchas cosas que no... No sé, veía falta de amor. Dice el I de Juan 4:8, dice que Dios es amor ¿no? Claro, resulta que yo, ese amor, no lo veía muy, muy, muy lleno. Porque allí, pues, decíamos que se salvaban unos pocos y los demás morían y no tenían ninguna esperanza. Una cosa... Y eso, claro, es un poco injusto ¿no? Si decimos que Dios es amor, no lo veo... Y, por eso... Y, una vez, fui a dormir aquel día y rogué a Dios que me enseñara el camino porque, en fin, fue una razón muy seria ¿no? O sea, incluso como si yo fuera a decirle a Dios lo que tenía que hacer ¿no?. Pero, después, me bajé los humos y dije: 'No, bueno. Pero Señor yo... ¿Dónde estás? Yo haré lo que Tú digas.'

Lo curioso fue que al cabo de un par de meses me salió un trabajo en un piso ¿eh? Allí, con los muchachos que están en la chapa. Y lo conocí allí. Pero yo fui allí. Esto fue lo curioso: no me encontraron en la calle. Resulta que, cuando terminé, bueno, un día antes o dos, me dieron un libro, que ese libro lo tenemos aquí ¿no?, y resulta que... Dice: 'Mira, tu lo lees ¿eh?, lo meditas y después le preguntas a Dios si es verdad el Libro'. ¿¡Preguntarle a Dios!? ¡Que sencillo es eso!, pensé yo ¿no?. Pero no es tan sencillo, lo que pasa es que la cosa tiene que ser humilde para hacerlo. (...) Falta creer, tener fe ¿no?. Pero ya digo, como antes había estudiado la Biblia, sabía ya algunas cosas, lo que se podía hacer ¿no?

Será difícil que lo crean muchos ¿no? Pero yo sentí el Espíritu de Dios en mí. Fue algo inmenso. Una paz, una, una... un bienestar, una fuerza. Bueno, con una palabra, como si fuera un Supermán ¿no? Para que entiendan la persona, o sea, como si fuera, pero en bondad. No en hacer daño, sino en bondad, en amor ¿no? Sentía amor por todo ¿no?

(...) Y resulta que me digo: ¡Nada! Al cabo de bautizado, digo: '¡Tengo que ir a...!' -Porque a mí me daban gratis el Evangelio-, Tengo que darlo a los demás ¿no?'. Y

fui, y fue una cosa curiosa ¿no? Cada, cada vez que entraba a casa de un hermano hacia una oración antes de entrar y cuando entraba, pues, parecía otra cosa. Hacían cuando me recibían: 'Oye, ¿Cómo estás?'. Me abrazaban y 'Siéntate' y bla, bla... Y al rato, ala: 'Y ¿ A qué has venido?'. Después yo les daba el Testimonio, les daba el Libro y me decían: 'Yo no creo lo que tu dices ¿no? ¿Hay alguien, hay algo en tú...?'. O sea, ellos notaban el Espíritu, esa paz que hay en uno ¿no? Y... por eso digo, que a todos los hermanos que fui, a todos, fue la misma experiencia. Me recibieron, me hicieron sentar... Y eso, les di el Testimonio, como digo...

(...) Por eso yo tengo la cosa de... hablar con las personas, de hablarles del Evangelio, de ir con los misioneros... O sea, de ayudarles. Me gusta hablar con las personas... Tengo... Siento, siento como amor a las personas, como algo, algo que el corazón me... No sé, como una dicha ¿no?, un gozo de sentir ese amor a la persona. Y por eso, es por eso.

(...) Porque para llegar a Dios hay un concepto muy claro, que es la Conversión. Se define: preguntarle a Dios y arrepentirse de nuestros pecados. O sea, que Dios nos perdona. Nosotros nos arrepentimos y Dios nos perdona. Y, después, nos bautizamos. (...) El Espíritu Santo, que es una cosa que Dios ya nos da para siempre... Aunque según como nos comportamos ¿no? Porque si te da el Espíritu Santo y después tú no te comportas bien, pues el Espíritu lo tiene, pero no actúa ¿Comprende? (...) Cuando una persona recibe algo es porque tiene fe. Y cuando tienes fe, Dios te hace, sabe esa cosa. Pero si el hombre, si el hombre no tuviera fe, Dios no haría ningún milagro. Todo lo que hace es porque el hombre tiene fe, si no, no lo haría. (...) Lo que puedo decir, es que nosotros nos tenemos que ayudar. O sea, Dios lo podría hacer todo ' Todo salvado, a todo al Cielo.' No, no, no. Que entre nosotros mismos nos ayudemos y esto. ¿Cómo? Con amor. O sea, si yo tengo amor a una persona podré ir a hablarle: 'Mira, el Evangelio dice esto, esto y esto. ¿Tú me escuchas?' ¡Qué no!, que vamos a hacerle ¿no? Puedo enseñarle el Libro del Mormón, regalárselo, y aquella persona puede que el día de mañana coja el libro del Mormón y le pregunte a Dios. Y Dios, si tiene un caso sincero ¿no?, con humildad sabe la verdad, Dios le contesta, y una voz le contesta.

O sea, que uno es libre de venir, de no venir. Es libre de coger el camino ¿no? Porque esto son pruebas que tenemos. Las pruebas tenemos que tenerlas para saber si realmente queremos a Dios ¿no? ¿Me comprendes? Es muy bonito..."

TESTIMONIS CRISTIANS DE JEHOVÀ

Aquest és un moviment milenarista sorgit als Estats Units vers el 1879. Un presbiterià americà, Charles Russel (1852-1916), angoixat davant la perspectiva de la condemnaçió eterna, va trobar la pau en contacte amb els adventistes i es va apassionar amb la idea de l'imminent retorn de Jesucrist, arribant a pronosticar-ne la data concreta (1914). El 1884 la Comunitat rebé el nom de "Societat de l'Atalaia de Sió", que es canviaria, el 1939, pel de "Societat de l'Atalaia i la Bíblia". El successor de Russell, Joseph Rutherford, renovà aquesta predicació, fixant la data en el 1925; creà una organització internacional i es considerà a sí mateix com a únic testimoni autoritzat de la Bíblia. Nathan Homer Knorr va assumir la presidència dels Testimonis Cristians de Jehovà i de la seva organització filial, l'"Associació Internacional d'Estudiants de la Bíblia" -fundada el 1914-.

Els Testimonis Cristians de Jehovà sostenen que la Bíblia és la Paraula inspirada de Déu, de Jehovà, Creador i Sobirà del Cel i la Terra, i que ells són els darrers de tot un seguit de Testimonis iniciat amb Abel i comprèn a Enoch, Noé, Abraham, Jeremies, el Baptista i Jesucrist. Tot i que no són trinitaris, creuen que Jesús va ser la primera creació de Déu i que durant milers d'anys va ser el seu Mestre d'Obres, fins que en el seu moment va encarnar, donà Testimoni de la Veritat, morí a l'"Arbre", ressuscità d'entre els morts i pujà als cels, on Jehovà el va nomenar "Rei del Món Nou que ha de venir". El Regne de Jesucrist no és d'aquest món, sinó un regne invisible i espiritual format per 144.000 membres que reconeixen a Crist com al seu Cap i Sobirà.

El món terrenal és pervers, dominat per Satanàs -fins i tot algunes religions són vistes com obra del Diable-, i la fi s'aproxima, concretada en la batalla d'Armagedó. L'enfrontament entre les ordes de Jehovà i les de Satanàs donarà la victòria als primers, i la terra es convertirà en la llar dels sobrevivents del combat i de la gran multitud de ressuscitats. Es tracta, doncs, d'un grup de caire milenarista fortament influenciat per l'*Apocalipsi*.

Pel que fa a les pràctiques i a les activitats dels Testimonis Cristians de Jehovà es pot afirmar que no hi ha Culte, pròpiament dit: el baptisme per immersió és un gest purament simbòlic, pel qual el deixeble es converteix en ministre de la paraula de Déu, animat per un fort desig de perfecció moral i de puresa de vida. S'oposen a les transfusions de sang, refusen el divorci, les begudes alcohòliques i el tabac, així com les

responsabilitats com a ciutadans. En aquest sentit, les dues Guerres Mundials van provocar conflictes entres els Testimonis Cristians de Jehovà i les autoritats dels països bel·ligerants, a causa de la seva negativa a saludar la bandera i a servir en les forces armades.

L'organització de la Comunitat gira al voltant d'un quarter general ubicat a Brooklyn, Nova York, i funciona de manera molt estructurada; no obstant té branques autònomes o semi-autònomes a molts països. En global, s'estima que pugui haver uns quatre milions de fidels arreu del món i missions en més 210 països. Els seus mètodes de difusió són actius, i practiquen un proselitisme punyent que els ha portat a assolir una de les taxes d'expansió més elevades del món.

A l'Estat Espanyol compten amb 873 llocs de Culte registrats, representant, per si sols, més del 30% de tots els llocs de Culte de religions No Catòliques instal·lades a Espanya. Els Testimonis Cristians de Jehovà apareixen com un dels grups religiosos minoritària més consolidats, expandint-se progressivament i de manera ferma per tot el territori i, en especial, per Madrid, Catalunya i Galícia.

La presència dels Testimonis Cristians de Jehovà a l'Estat Espanyol data del 1905. Les dues persones entrevistades -Xavier Pomar i Narciso Hernández, Delegat del Gabinet de Relaciones Públicas de los Testigos Cristianos de Jehovà i cap de premsa a Catalunya- desconeixen el moment concret en què la Comunitat arribà a Catalunya o a Sabadell. Fins el 1971, amb la llibertat de Culte, es reunien "clandestinament" en llars privades dels mateixos fidels, amb uns 200 Publicadors. A partir d'aquell moment sorgiren els "Salones del Reino". Un dels primers a l'Estat fou el del carrer de la Mare de Déu de les Aigües, a Sabadell. A partir de les dades que ens faciliten *a posteriori*, es constata l'activitat de Testimonis a Sabadell d'ençà el 1957 -suposem que amb l'arribada d'algun predicador-. L'any 1959 ja formaven un grup o Congregació d'entre 8 i 10 persones que es reunia com a Testimonis regularment.

L'expansió de la Comunitat inicial es produeix entre el 1959 i el 1971. Aquell any, amb un centenar de membres, es fundà el primer Salón del Reino a la ciutat, al carrer Mare de Déu de les Aigües -actual "Congregación Este"-. Aleshores, els membres de la Comunitat eren gent de Sabadell -i Barberà del Vallès, que aleshores en formava part-, de Terrassa, de Cerdanyola, de Ripollet i de Sant Cugat.

A l'actualitat hi ha 11 congregacions i més de 1000 Publicadors a Sabadell, agrupades en 3 Salones del Reino: la "Congregación Este" -la primera quant a data de

fundació-, la “Sur” -segona- i la “Rambla” -darrera-. Barberà també té 3 congregacions amb més de 300 Publicadors.

D'ençà els anys setanta els Testimonis Cristians de Jehovà es troben en una època d'expansió i creixement molt importants. Narciso Hernández ens mostra les gràfiques que indiquen el creixement a l'Estat Espanyol i apunta:

“Evidentemente, el crecimiento de nuestra confesión ha sido bastante... espectacular. De hecho, cuando otras religiones van, tienen... se han saturado o incluso tienen decrecimiento, nuestra religión es una de las pocas quizás en el mundo... que tiene crecimiento.”

La jerarquia interna dels grups ve donada per la presència de les figures dels “Ancians” -que vindrien a ser com els “*episcopos*” o “*obispos*” en la jerarquia Catòlica- i els “Siervos Ministeriales” -o “*presbíteros*”-, que són recomanats per la Comunitat per als càrrecs “*en la opinión de otros varones.*” El nombre d'Ancians i Siervos Ministeriales en una Congregació és indeterminat: “*Los Testigos de Jehová sostenemos que el funcionamiento moderno de los Testigos de Jehová es el mismo funcionamiento de las Congregaciones del primer siglo. O sea que, de donde hemos podido deducir que funcionaban las Congregaciones del primer siglo, pues, hacemos un paralelo y lo extrapolamos hasta el siglo XX. O sea que, que si de la Escritura se deduce que teníamos que funcionar de otra manera, con mucho gusto lo íbamos a hacer. Pero nos parece que como estamos funcionando hoy es una buena imagen de cómo las Congregaciones del primer siglo, pues, existían.*”

En el primer siglo los obispos se casaban, bueno pues nosotros nos casamos también, no mantenemos el celibato porque no aparece en la Biblia una cosa como el celibato para aquellos que están sirviendo en la Congregación ¿no? Si hubiera un número determinado en la Escritura, nosotros nos apegaríamos a ese número determinado. Como no lo hay, pues entonces el número de ancianos es indeterminado.”

Els Ancians són els que van donant pautes a la Congregació -“*¡Pero pautas que en ningún caso pueden ser pautas antibíblicas!*”-: sobre organització de les reunions, etc. “*No hay pautas de comportamiento ni otras pautas que puedan herir sensibilidades de las personas ¿no?*” Així, la funció de l'Ancià és “*la función bíblica del enseñar*”, i la del Siervo Ministerial és “*la de ayudar a un Anciano. A ver, otra vez vuelvo al paralelo católico: es la función del Cura y del Sacristán.*”

Quan a l'estructuració interna i internacional, Narciso Hernández explicita: “*Hay una especie de jerarquía, que por supuesto no es la del Papa, el cardenal, el obispo, el*

sacerdote... No tenemos una jerarquía tan, tan extensa ¿no? Prácticamente, el que tiene más, digamos, el que está en el punto más alto de la jerarquía de los Testigos de Jehová, es Anciano. O sea... El presidente de la Sociedad Watch Tower, que es la que coordina a nivel mundial a los Testigos de Jehová, no es más que Javier [Xavier Pomar]. No tenemos un Papa, un cabeza visible. Y menos infalible. Nosotros somos absolutamente falibles. Vamos, en nuestra experiencia personal hemos notado tantas veces que nos hemos equivocado, pues, que somos falibles. Como el apóstol Pedro era falible y se equivocaba, y Pablo y... Menos Cristo, los demás nos equivocamos todos. ¡Nosotros más que los demás!

Es verdad. O sea... No tenemos pretensión... Ahí: 'Es que hay uno en Roma que tiene pretensión de infalibilidad; 'Bueno, pues él la tendrá, nosotros en absoluto la podemos tener. O sea, este será un líder carismático; 'Un líder carismático...'; 'Nosotros no tenemos líderes carismáticos, pero se nos mantiene'. [Somos] Asamblearios, más bien. Más o menos. Menos que más pero... No... Este grupo de padres de familia... En el fondo, nosotros no somos profesionales de la religión...

O sea, yo hoy he cumplido ocho horas de trabajo... Yo soy padre de familia. O sea, yo estoy casado, me gano la vida fuera de este asunto, y tengo dos hijos. (...) Soy un padre de familia como cualquier otro, lo que pasa es que me gusta pues esto, me gusta hablar de la Biblia y me gusta recomendar mis convicciones a los demás. Si aceptan, estupendo, y si no aceptan, estupendo también. O sea... (...) Iban predicando, llevaban su mensaje y... en algunos casos fueron comprendidos y se hicieron mucho, los Cristianos, y en otros casos fueron incomprensidos y los llevaron a los circos, o los quemaron o, vete a saber, o los degollaron... Pero esto ya es la incomprensión que puede cosechar o que..."

Cada Congregació funciona autònomament, en concret a nivell econòmic, "pero unidamente en conceptos doctrinales, en conceptos organizativos, etcétera". Les Congregacions s'apleguen al voltant d'un temple, un Salón del Reino. A Sabadell, les 11 Congregacions s'agrupen de 3 o 4 en 3 o 4 en els tres Salones. D'aquesta manera formarien el que coneixem per "Congregación Este", "Sur" i "Rambla".

Tres cops l'any hi ha les Asambleas de Circuito, on s'hi reuneixen un cap de setmana totes les Congregacions de cada zona -en aquest cas, de Sabadell-. I un cop l'any, l'Asamblea de Distrito -que el 1999 s'aplegarà 25.000 testimonis de Catalunya al Palau Sant Jordi-.

Les reunions, Estudis i Ensenyances es fan de manera paral·lela arreu. I els passos interns de cada Culte, així com el seu contingut o l'organització i gestió de la Congregacions també són iguals en tot el Planeta: *“Entendemos que queremos ser una Hermandad mundial, que somos una familia mundial, y por tanto nos parece que nos une más el hecho de que si yo me traslado a un lugar de vacaciones y entonces quiero considerar el artículo de la Atalaya semanal, pues entonces que no sea otro artículo de otra revista. En este sentido, prácticamente no notarias mucha diferencia en acudir a una Congregación u otra Congregación, a un Salón del Reino u otro Salón del Reino, en un país u otro país.”*

Hi ha alguns països que subvencionen els Testimonis Cristians de Jehovà, però, comunament, funcionen de manera autogestionada.

A Sabadell, com s'ha dit, hi ha més de 1000 “Publicadores” -persones actives en la predicació, no simpatitzants- i un total de 1500 assistents, aproximadament. El número de simpatitzants sol estar al voltant d'un 50% del de Publicadors. Pel que fa a l'àmbit estatal, aquestes xifres es troben en uns 100.000 Publicadors i 155.000 assistents, repartits en 1300 congregacions [dades del 1998].

A les congregacions de Sabadell hi ha més dones Publicadores que homes –situació comuna, tal com subratllen els entrevistats, entre els Cultes Catòlics i, de fet, a totes les confessions religioses *“excepto la musulmana”*; i en tots els grups hi ha molta gent jove. Cal remarcar que de Publicadors n'hi ha homes, dones i joves i/o nens *“en edad de predicar”*; però que tant els Ancians com els Siervos Ministeriales només són homes, i en la seva elecció també hi participen exclusivament homes -joves i/o nens en edat de predicar i adults-.

L'assistència als Salones del Reino es distribueixen entre els tres d'acord amb els barris de residència, trobant-hi persones de totes les zones de Sabadell. Es tracta de població d'extracció social mitjana-baixa, treballadors/es amb molt poques llicenciatures universitàries. En opinió de Narciso Hernández, aquesta situació respon a un interès o voluntat divina, assimilant la conjuntura amb les vivències de Jesucrist i els Cristians del primer segle: *“(...) aquellas personas que tuvieron cualidades espirituales y escogerlas. Curiosamente, Cristo Jesús escoge a gente muy humilde (...) La Biblia manifiesta que pocos ricos, quizás, entraran en el Reino. Quizás no por sus cualidades morales sino porque, quizás, las riquezas... estorban en las cosas de tipo espiritual. Eso a mi no me corresponde juzgarlo -yo soy Testigo, no soy el Juez-, pero... Esa es la realidad.”*

La Comunitat, a partir de les diferents Congregacions, té tres dies de reunió a la setmana, al Saló de Asambleas: Estudio del Libro, Reunión de Servicio -dijous o divendres- i Escuela Teocrática -reunió dominical de portes obertes on es fa un Discurs Públic i s'estudia la Revista *Atalaya*. Com expliquen els entrevistats, aquesta distribució del temps i les activitats respon al principal objectiu d'un Testimoni de Jehovà, a saber, la lectura de la Bíblia. Això no obstant, els Testimonis Cristians de Jehovà també donen conferències sobre temes familiars o socials en els actes de Culte.

La Comunitat duu a terme una adaptació específica dels textos i les ensenyances per edats. Així: *"Intentamos adaptar el mensaje biblico a la edad de la persona. Y también, pues, intentamos hacer publicaciones de tipo universal, publicaciones que nunca ofendan la conciencia de ninguna persona de ninguna religión."*

En aquest sentit, i a nivell de difusió, a banda de les visites domiciliàries de predicació, els Testimonis Cristians de Jehovà publiquen, en castellà, dues revistes: *Atalaya* i *¡Despertad!*. La primera, de caràcter més teològic, es publica alhora en 131 idiomes, setmanalment, i hi apareixen els estudis que es realitzaran duran aquella setmana també de forma sincronitzada. *¡Despertad!* Ofereix un contingut més de caire social i cultural, enfocat a la societat en general.

La tasca d'atenció social és àmplia i prolixa: realitzen obres d'alfabetització a molts països, intervenen davant de desastres naturals oferint ajuda humanitària... Aquestes accions es realitzen coordinades a nivell mundial i en certs llocs especialment necessitats. Així, oferiren ajuda humanitària a Ruanda però, com especifica Narciso Hernández, la seva tasca va dirigida: *"no solamente a Testigos de Jehová, sino a todo aquel que lo precise."* (...) *"Porque yo entiendo... O sea: ¿qué diferencias hay entre nosotros? Puede haber diferencias de pigmentación de piel, de extracción social, de nivel académico. Sí que puede haber un cierto número de diferencias... En el fondo todos tenemos los mismos, el mismo número de antepasados más o menos."*

(...) *Una cosa es el respeto y otra cosa es la integración. O sea, está bien integrarse en ciertas cosas, pero yo creo que cada uno tiene sus cosas y no tiene porque... Tu no tienes porqué cargar tu identidad... Por ejemplo: ¿Os gusta el fútbol? - No mucho...- No, pero se entenderá el paralelo. ¡Se entenderá! O sea, si alguien es del Cacereño y el Cacereño milita en tercera división, pues 'Olé. Es del Cacereño'. Si alguien es culé, entonces milita en el Barça y es... 'Pues muy bien'. ¿Qué queremos, que todos los cacereños sean del Barça? Si lo quieren ser, que lo sean, pero si no, pues que sigan siendo lo que son. Vamos, en tanto que ser humano no nos es ajeno. Si tú*

tiene una dificultad, o sea, yo estoy obligado, tú eres mi prójimo, por tanto yo tengo muchas obligaciones con respecto a mi prójimo. Y entonces, pues esas obligaciones me llevarán a atenderte. Ahora, que tú tengas que perder tu ideología, tus creencias religiosas, para integrarte en otra confesión... Yo creo que no hay que hacer, no creo que haya que hacerlo."

En efecte, el passat històric de persecucions i refús envers els Testimonis de Jehovà apareix com a desencadenant o element afavoridor, juntament amb llur doctrina essencialista, d'una actitud *defensiva*. Aquesta positura es concreta en un recel cap als marcs polític, social i religiós, que emergeix en un discurs d'autocomplaença en la pròpia condició de màrtirs. En opinió dels entrevistats, els continus atacs externs vers els Testimonis de Jehovà es recolzen en la manipulació que fan els altres. Ells només se'n defensen.

S'identifiquen com a "Cristians", i expliquen la marginació que pateixen en aquest sentit, per la seva condició de no trinitaris. Semblantment, duen a terme una defensa efusiva de la seva condició de "no secta", contraposant-se, quan a capacitat destructiva, a l'Església Catòlica: mentre aquests tenen les mans tacades de sang, els Testimonis són antimilitaristes. Així mateix, el nazisme –els prejudicis, la xenofòbia...- tingué el beneplàcit de l'Església Catòlica. Hitler, Franco, Pinochet... tots eren Catòlics.

Quan als contactes o vincles amb la resta de denominacions, els Testimonis Cristians de Jehovà es consideren en minoria i expliquen així que *"los prejuicios no favorecen el Ecumenismo."*

"No lo favorecemos mucho. Eeeh... Yo creo que nadie pueda señalar ningún momento en que un Testigo de Jehová haya sido intolerante con nadie. O sea, los Testigos de Jehová somos minoritarios, por tanto sabemos lo que es desenvolvernoss siendo minoría, sabemos lo que es el prejuicio, y sabemos lo que son muchas cosas, por lo tanto nosotros no nos vamos a poner a hacer lo que ellos han hecho con nosotros ¿no? Por tanto, creemos que toda persona tiene todo el derecho del mundo a creer y a ejercer la confesión religiosa que quiera. Pero no somos muy proclives al Ecumenismo, nosotros."

Pel que fa a la situació dels Testimonis de Jehovà, en concret, ens comuniquen que es troba en funció de cada país: al Tercer món és la gent la que se'ls acosta, mentre que a llocs com Sabadell o Espanya han de fer visites a domicili. *"Ahora, ¿si las personas tienden más hoy a la espiritualidad que hace 25 años? Pues, no lo sé, no lo sé..."* En paraules de Narciso Hernández, *"Si está de Dios el que haya aumento, lo*

habrà.”, tal com s’esdevenia amb els primers Cristians i els Essenis i Fariseus, però afirma no saber quin és el catalitzador.

La principal raó que dóna comptes de la participació i les creences religioses, doncs, es troba més enllà del món físic, fa referència, exclusivament a la voluntat de Déu. Segons el parer dels entrevistats: amb el creixement del nombre de Testimonis o la seva davallada, Déu ens alligona i ens mena vers l'*autocrítica*, cosa que haurien de fer totes les organitzacions religioses. És importantíssim dur un seguiment de la situació.

FE BAHÀ'Í

Baha'-Allah, fundador del moviment religiós Bahà'í, va néixer a Teheran el 12 de novembre del 1817. Fill d'una família noble, fou un dels primers deixebles de Bab. El 1852 fou empresonat i, en aquestes circumstàncies, senti la veu de Déu. Fou exiliat a Irak, on la seva influència anà en augment fins que declarà que ell era "el que Déu ha de revelar", el profeta vaticinat per Bab. Poc a poc, Baha'-Allah va atraure a la seva causa a la majoria del babies i, després d'exilis i trasllats, i durant una nova etapa d'empresonament, redactà la seva obra fonamental, el *Kitab al-aqdas*, el *Llibre del Sant* (1871-1874). Morí el 29 de maig de 1892 a Bahji. El seu fill primogènit, Abbas Efendi el succeí, i la majoria dels Bahà'í el seguiren. No obstant, el grup es fraccionà a causa d'una minoria devota de l'altre germà, Muhammad 'Ali. Abbas Efendi engegà la campanya missionera per Europa, Egipte i Amèrica, de cara a fundar la Comunitat mundial Bahà'í. A la seva mort, el 28 de novembre del 1912, el succeí el seu nét, Sghi Efendi, qui prosseguí la tasca engegada pel seu avi i santificà les cases i els mausoleus dels seus predecessors.

La fe Bahà'í es basa en una doctrina religiosa segons la qual Déu és transcendent i incognoscible però la seva essència es manifesta en la creació-emanació, essent el món coetern amb Déu. El personatge més important de la humanitat és el Profeta, home i al mateix temps mirall de Déu. La manifestació de Déu a través dels profetes començà amb Adam i va seguir amb el Judaisme, el Cristianisme i l'Islam. Mahoma i Zaratustra també són considerats profetes, tot i que Bab i Baha'-Allah en són els més grans. Amb els quatre finalitza el cicle adàmic per donar començament al cicle Bahà'í. La nova religió accepta la veritat de les religions profètiques, però considera que en ella es reassumeixen totes les veritats. La fe esdevé el més essencial de l'home, ja que prové de Déu, és fe en la manifestació de Déu i fa etern al creient.

L'activitat del Bahà'í va encaminada a la millora de la societat en base a l'afirmació de la unitat del gènere humà i la necessitat de la recerca de la veritat, insisteixen en la unitat de les religions, en els seus esforços per arribar a aquesta unitat, i en l'harmonia existent entre fe i ciència. Lluiten per la igualtat de sexes i també contra els prejudicis, el racisme i els nacionalismes. Treballen per la consecució de la Pau Mundial mitjançant la utilització d'una llengua internacional i la creació d'un tribunal internacional. Preconitzen una solució religiosa als problemes socials i, d'aquesta

manera, la seva acció esdevé ensems religiosa, moral i social. El seu lema així ho indica: *“La Tierra es un solo país y la Humanidad sus ciudadanos.”*

El Culte Bahà'í, parcialment inspirat en l'Islam, no inclou ni ritus ni sacraments. Cada 19 dies, el primer dia del mes, els Bahà'í es reuneixen per fer lectures, oracions, treballs administratius i un petit àpat. Del 2 al 21 de març -el mes Babí de 'Allah- s'observa el dejuni islàmic. El 21 de març comença l'any Bahà'í. L'Oració es fa el matí, el migdia i per la nit, i és sempre breu, utilitzant-se fórmules escrites per Baha'-Allah. Els està prohibit el consum d'alcohol, desaconsellen el de tabac i es mostren favorables a l'alimentació vegetariana.

Juntament a les doctrines religioses i socials i al conjunt de regulacions culturals, l'organització de la Comunitat Bahà'í inclou algunes normes jurídiques relatives a l'herència, el matrimoni i l'administració de la Comunitat. El matrimoni és monògam i no es pot realitzar sense el consentiment patern. Es desaconsella el divorci, encara que no està exclòs. La Comunitat s'articula en assemblees espirituals locals, i el seu conjunt forma l'Assemblea Espiritual Nacional. La Comunitat Bahà'í mundial forma la Casa Universal de Justícia, encapçalada pel Guardià. Les Comunitats funcionen de baix a dalt, però el Guardià, mentre viu, tria el seu successor entre els membres de la seva família. El Guardià té cura de l'activitat docent, molt desenvolupada a la Comunitat -les institucions d'ensenyament Bahà'í solen agrupar-se al voltant dels temples sagrats, juntament amb altres serveis de caire social i caritatiu-. En un altre sentit, apuntar el refús Bahà'í a la militància en partits polítics o a la pertinença en societats secretes. Assumeixen les lleis dels Estats però intenten evitar el Servei Militar.

La fe Bahà'í va arribar a l'Estat Espanyol i Catalunya ara fa uns cinquanta anys. En concret, el Moviment s'instal·là a l'Estat el 1947 i a Catalunya dos anys més tard. L'*Assemblea Local dels Bahà'í* s'ubicà a la ciutat de Sabadell ara fa uns 35 anys, cap el 1964. Tot i que hi ha constatat amb adreces diverses -fins fa poc apareixien registrats a Creu Alta i Can Puiggener com a *Assemblea espiritual local dels Bahà'í* i *Centre Bahà'í de Sabadell*, respectivament-, no tenen Centre fix de reunió o Culte, ja que tampoc és necessari pel tipus de celebracions i trobades que fan. Per altra banda, combreguen molt poques persones, de manera que els seria difícil mantenir i dinamitzar un centre propi, com s'esdevé a Terrassa. S'agrupen a cases particulars dels feligresos i de forma rotativa. Segons l'entrevistada, Amparo Rodríguez, Presidenta de l'*Assemblea de Sabadell*: *“Es que Sabadell se ha quedado un poco estancada. Bueno, estamos trabajando pero...”*

La Comunitat Bahà'í de Sabadell agrupa, a l'actualitat, de 30 a 40 persones, si bé a les reunions en solen assistir entre 10 i 20. Una possible explicació rau en el fet que molts dels feligresos són gent gran o persones que no estan gaire bé de salut.

L'assistència és àmpliament femenina i adulta o, fins i tot, avançada. Només hi ha una persona de 18 i dues entre 25 i 30 anys. La resta són tots majors de 42 anys. Els seus fills són joves que, o bé no formen part de la Comunitat, o bé han marxat a altres països com a pioners de la fe Bahà'í.

La Comunitat aplega membres residents al Centre de Sabadell, a Ca n'Oriac, a Concòrdia i a Can Rull, tot i que la procedència i/o els orígens socioculturals són diversos. Així, hi ha una família persa; la resta catalans i també d'origen andalús i del sud d'Espanya. Les trobades es realitzen en llengua castellana, però els actes procuren sempre fer-los en català. Els més joves, pràcticament tots són estudiants universitaris. La resta tenen un nivell d'estudis limitat o mitjà i són treballadors/es o ja estan jubilats/des. Poques són mestresses de casa.

Les seves activitats van en consonància amb la resta de Comunitats Bahà'í: organització assembleària, optimisme religiós i voluntat d'acció i de cooperació. El funcionament queda revestit d'un aire familiar i tolerant que identifica els fidels entre ells i amb la causa. Les trobades més importants són les *Assemblees i festes del dinovè dia*: hi oren, es consulten els problemes de la Comunitat i fan les seves aportacions, de tipus voluntari i secret. Acostumen a realitzar-les en una casa particular, rotativament. La festa té tres parts: una d'ensenyança, una d'organització i administració i, al final, una part de convivència on es comparteix un petit àpat. En el *Dejuni del mes de març* es menja només pel matí i al vespre durant quinze dies. Als infants no els és permès realitzar-lo; tan sols es pot fer, si es vol, a partir dels 15 anys. Tampoc no han de fer-ho les embarassades, els malalts... La *Celebració dels nou dies sagrats*: en teoria no haurien de poder treballar durant aquests nou dies i dedicar-se exclusivament a la celebració. Tanmateix donats els impediments que en moltes empreses solen aparèixer, es permet que cadascú faci el que li permeti la seva situació personal.

Altres activitats que realitza l'Assemblea Local dels Bahà'í a Sabadell, són el treball social -tres membres estan de voluntaris ala Residència Albada- o les *Clases hogareñas de Enseñanzas*. Aquestes, enfocades cara als adults, estan formades per petits grups que es reuneixen per tractar temes de caire social -família, infància, vellesa, matrimonis, adolescents...- des del punt de vista de les ensenyances de Baha'ullà. Per altra banda, i donat que la Comunitat de Sabadell té pocs infants, s'ajunten amb els de

Barcelona i fan classes conjuntament allí, on es disposa d'un centre per fer tot tipus d'activitats.

L'organització de la Comunitat, tal i com s'ha especificat, segueix les directrius generals. A nivell local cada Assemblea té un consell de 9 persones que cal renovar anualment a través d'una votació secreta en la que participen tots els membres. Allí es tria el President, el Tresorer, el Secretari, els vocals... A nivell de Catalunya opera el Consell Bahà'í de Catalunya. La seu a Espanya és a Madrid i es renova, també, cada any. Tots els òrgans de govern estan integrats per nou persones. El govern internacional de la fe Bahà'í es troba ubicat a Israel, i es renova cada cinc anys.

La comunicació entre els grups de Barcelona, Terrassa i Sabadell i altres de la resta de l'àrea de Barcelona és intensa. Sovint s'organitzen activitats conjuntes. Ja siguin festes, sortides, reunions, seminaris... Cadascun dels grups està en tot moment informat de les activitats que realitzen els altres i pot participar-hi sempre.

Mantenen també contactes amb el Moviment Ecumènic de Sabadell, així com amb tot aquell que se'ls acosti, ja que un dels seus principis és la unió de totes les religions en una de sola. Amparo Rodriguez apunta: *"La [religión de los Testigos de] Jehová es la que... Los pobres... ¡Que los respeto! Son los que están más apartados. Pero después con los Evangelistas y todos, nos aceptamos. Nos respetamos, pero cuando hay así, cosas de oraciones por el mundo, también."*

De fet, col·laboren en accions i campanyes sobre el tema de la dona o altres qüestions de justícia social, d'interès interracial, interreligiós...

La seva fa es transmet "boca a boca". No evangelitzen pel carrer. Com ens explica la Presidenta de l'Assemblea, la seva és una *"fe silenciosa"*, que es transmet per una pràctica quotidiana, a través de l'exemple en l'actitud pràctica, no del proselitisme.

És en aquest sentit que treballen en àmbits socials. Amb l'Ajuntament de Sabadell ho han fet en determinats actes i activitats, concretament amb el Departament de Benestar social, i han gaudit del seu suport en diferents ocasions –mitjançant el Casal Pere Quart, on han realitzat reunions-. També col·laboren amb el grup de dones de Comissions Obreres, amb el Col·lectiu de Dones en l'Església...

"Mira, sabes el privilegio que tenemos los de la fe Bahà'í? Mas que en Barcelona, tenemos las puertas abiertas. [E: ¿En el Ayuntamiento?] Para todo, para todo eh? En cambio cuando hablamos en Barcelona, que hablamos el otro... Nos dijeron: '¡Ay, pues nosotros no tenemos esa suerte! Siempre tenemos que hacer que si

papeles, que si no se qué... ' Les aceptan y todo ¿no? Pero para según que actos... Si que les dejan, pero... Tienen que trabajarlo mucho ¿no? "

Quan a l'avaluació de la religiositat avui en dia, Amparo explica: "A la gente, [le parece] muy bien todo: que les ayudes, que les des consejos... Pero después claro, dicen: '¿Si hubiera Dios, porqué ha mandado todo esto? No es normal. Entonces, lo que contestamos es: 'Dios no manda esto, somos nosotros.' (...) Pero es que la sociedad en sí esta apagada, esta desmoralizada o por el trabajo, enfermedades, problemas familiares... ¡Ahora tii ves hablándole de Dios a mucha gente! Entonces llegará un momento que sí, que la gente buscará. Porque están buscando ¡eh! La gente esta buscando y no sabe qué es. Y lo que están buscando es muy fácil. Pues que nos amemos, que nos queramos... ¡Pero si esto es lo que quiere Dios! Si Dios lo que no quiere es que nos arrodillemos y estemos ahí todo el día: '¡Dios mío Dios mío!' ¡Y cuando sales pegas un golpe a la vecina! Porque todas las religiones han dicho lo mismo: que nos amemos, nos queramos, nos unamos..."

"En la sociedad, la gente está muy desengañada. Pero creo que todo viene... Todo viene de cara a la familia. (...) Toda la base viene de ahí dentro. De la familia. Todo viene de la base de la familia. Entonces si la familia va bien, la sociedad, todos, iremos bien. Pero si la familia no da ejemplo, luego que no culpen a Dios, porque... (...) Si una persona se hace Bahà'í tiene que decirlo ante todo a su familia. Para que no haya problemas. Porque si en la familia tiene que haber problemas... Ya dicen: si tienes que tener discordia, mas vale que no tengas religión; que sigas siendo buena persona. Así ya estas contentando a Dios, porque ya no depende de ti. Estamos hablando de unir a la familia y ¿por coger una religión vas a destruir tu familia? ¡Esto tampoco! Entonces puedes amar a Dios dentro de tu corazón sin perjudicar a tu familia o a tus hijos. (...) Bueno, que realmente todas las religiones son así, lo que pasa es que las han manipulado. Con muchos intereses y todo... Cuando la religión tiene que ser sencilla y desprendida. Ahí se ha complicado todo y...Va todo a base de intereses. ¡Pues mira hoy como está la Cristiana y están todas!"

BUDISME TIBETÀ

La religió budista neix a finals del segle VI a C. de la mà del seu fundador, Gautama Budha. La seva doctrina, en un context hinduista, representarà un enfocament novedós de la mística associada. Tot i que conserva les nocions vèdiques de *karma* i de *samsara*, refusa enèrgicament la d'*atman*. Per a ells no existeix un *jo*, ni en el pla individual ni en l'universal; de manera que així s'acaba amb la identitat entre *atman* i *brahman* ensenyada pels *Upanishad*.

Aquesta doctrina de l'*anatta* és del tot específica del Budisme, i fonamental dintre seu. Per altra banda, Budha formulà la possibilitat de suprimir la causa del patiment i indicà el camí per a fer-ho, cosa que equival a entrar en el *nirvana*.

La difusió del Budisme, d'ençà de la seva aparició, per tota Àsia i, darrerament, per Occident, el féu arribar al Tibet sobre l'any 750, on adoptaria una forma pròpia que anomenem *Budisme Tibetà*.

Els tibetans són els principals hereus de les últimes formes de Budisme indi - Mahayana i, sobretot, Vajrayana-. A la Índia mai no havia existit un cànon complet d'aquests escrits; els budistes del Tibet en van compondre un de propi, al llarg de sis segles, en el que van anar traduint i/o inserint totes les obres canòniques, quasi-canòniques, comentaris i escrits d'autors independents.

Pel que fa a les pràctiques, la principal font inspiradora del Budisme Tibetà la constitueixen els *Tantras*, on es descriuen les grans divinitats i els conjunts de divinitats com a "cercles místics", les col·leccions de conjurs per a invocar-les, les referències a rituals de consagració i al simbolisme ritual de la unió sexual, les Ensenyances sobre el microcosmos -l'ésser humà- i l'Univers -macrocosmos-, i la seva convicció de que aquells que posseeixin el mètode adequat poden arribar a la condició búdica en el curs d'una sola existència.

Les cerimònies celebrades en els temples consisteixen a posar els adoradors en presència d'unes divinitats, obsequiar-les amb ofrenes sacrificials, rebre les seves benediccions fortificants i acomiadar-les, finalment. Al llarg d'aquests rituals, cada monjo es recull en una forma de Meditació individual extàtica, sota una gran concentració i en una postura típica d'oferiment a l'Univers.

L'estructura interna de la Comunitat, eminentment complexa, es veu estratificada segons una gran varietat de factors religiosos i socials. Els monjos i religiosos Tibetans

sumen unes 500.000 persones, en una població total de tres milions d'habitants. Al Tibet, l'escriptura i la literatura han estat sempre patrimoni exclusiu d'uns pocs. La forta tradició oral ha constituït, fet i fet, el veritable vehicle de transmissió doctrinal i de debat lògic i filosòfic. Una altra important minoria s'ha encarregat dels mètodes de Meditació i de les tècniques del Ioga. El comú dels monjos Tibetans, però, es dedica a la rutina de la vida monàstica, lliurant-se per complet a les cerimònies dels temples, tenint cura de la neteja, de l'avituallament, de la cuina... o fent excursions per la rodalia.

A Occident, la forma del Budisme Tibetà ha estat la que ha arrelat d'una manera més considerable. L'èxode de *Lames* Tibetans cap a Europa i Amèrica, en tant que missioners actius o també en la seva forma Zen, ha acostat la religió a una població totalment aliena a la mística asiàtica. De fet, el Zen ha atret a molts no budistes que busquen, simplement, una fugida del context per la via de la interioritat, sense veure's, necessàriament, dirigits envers el diví.

A la ciutat de Sabadell trobàvem fa dos anys, dos enclavatges budistes. Aquests Centres Budistes Tibetans -Tashi Ling i Serchöling- no mantenien relacions directes entre si, ja que pertanyien a diferents escoles i llinatges del tot independents l'un de l'altre. Depenien de Lames Residents distints i mantenien una activitat autònoma -per bé que força semblant-, tan sols vinculada als respectius caps espirituals.

A 1999, el nucli Tashi Ling ha desaparegut dels registres, mentre que el Centre *Serchöling*, ubicat al carrer Concepció Arenal des del 1997, subsisteix.

El Centre Budista Tibetà Serchöling es traslladà, com a branca expansiva, de Terrassa a Sabadell fa poc més quasi 3 anys -la inauguració del Centre fou el 22 de febrer del 1997-. Un grup de deixebles s'instal·là a l'actual emplaçament, a la Creu de Barberà, com a conseqüència de l'increment d'assistència a Terrassa. Per altra banda, com explica una membre fundadora del Centre, entrevistada en dues ocasions:

"Nosotros antes, estábamos en Terrasa. (...) Pero, luego, teníamos problemas de la casa, porque era una casa muy vieja y era un problema y, entonces... Casi nos echan de allí porque la iban a tirar, la casa ¿no? Era una casa alquilada. Entonces, esa señora [una membre de la Comunitat] tenía las cosas aquí, en un local que tenía. Entonces, se ofreció para probar aquí un Centro de Meditación."

De fet, però, la fundació dels centres parteix, comunament, de l'arribada d'un Lama a un indret, on hi deixa un deixeble per endegar la tasca. Així, cada Centre es troba vinculat i dependent del seu Lama fundador, o Lama Resident, que té la seva seu en

una altra banda. En el cas del Centre Serchöling, el Lama Resident és a San Callo, a Osca, d'on es desplaça en ocasions per fer Ensenyances als Centres dependents.

Com ens indica Manoli, l'assistència als albergs budistes de diferents punts d'Espanya és considerable i, en opinió seva: *"Allí se ve el resultado"* Amb tot, apunta: *"Hay mucha gente que le gusta la Meditación y practican. Se van de vacaciones y... Ahora, budistas, budistas que estén en la ciudad es difícil. (...) En las ciudades no están todas las condiciones para meditar."*

El Centre Serchöling aplega al voltant de 25 o 30 persones. El nombre s'ha mantingut d'ençà l'entrevista del 1997, quan feia dos mesos que s'havien instal·lat. Es tracta de residents a Sabadell, Terrassa, Mollet, Cerdanyola, alguns de Barcelona... La majoria són castellanoparlants de classe mitjana, però també hi ha alguns/es catalanoparlants. Algunes persones hi van en parella, però no és la tònica. La majoria acudeixen per a fer activitats o quan es persona el Lama. Això no obstant, sempre hi ha, com a mínim, 3 o 4 persones que assisteixen regularment a meditar. El comú de la gent, però, -segons indica- tan sols hi va de cara a relaxar-se a causa de l'estrès de la nostra societat, però no s'hi implica de veritat: *"Vienen a las actividades, pero a Dios no. No hay un... Claro, que a lo mejor en su vida interior sí que..."*

La mitjana d'edat dels i les assistents no arriba als 40 anys d'edat. Hi ha força persones de 30 i també de menys. Així, el comú dels membres són gent jove, però també hi assisteixen famílies amb criatures i, excepcionalment, gent gran. A diferència del que s'esdevé en altres organitzacions religioses, aquí, la presència masculina és important, tot i que roman la femenina. L'assistència infantil es redueix a les situacions en què algun matrimoni porti els/les fills/es. De fet, no es considera massa convenient la presència dels petits, de cara a preservar la calma necessària per a la Meditació.

La participació en les diverses activitats, com s'ha referit, és diferenciada: al Centre Serchöling s'hi celebren commemoracions i s'hi imparteixen Ensenyances, seminaris, Educació elemental, cursos organitzats de Ioga Tibetà, exercicis de relaxació i calma mental, Meditació..., però moltes de les persones que s'hi acosten es troben molt lluny de la implicació espiritual -el caràcter que la religió budista ha pres a Occident com a "moda", fa que bona part dels més joves no s'hi impliquin de manera absoluta-

No obstant això, les aportacions voluntàries dels fidels -en espècies- i la participació activa d'alguns d'ells en el funcionament del grup, permeten que el Centre prosperi. De fet, com explicava l'entrevistada, l'edifici en el qual es troba Serchöling ha

estat una cessió d'una membre del grup. Austera però acurada, la sala reflecteix la senzillesa i la calma interior que transmeten els principis budistes.

Els estius i per Setmana Santa es presenta algun Lama a donar les Ensenyances i es congrega gent d'altres poblacions: de Terrassa, de Mollet, de Cerdanyola, de Barcelona... I cada 1'5 o 2 mesos ve el Lama Resident a donar "Ensenyances". La mateixa entrevistada també en dóna algunes amb el permís del Lama.

Els divendres, el local és obert per meditar i es duen a terme activitats específiques cada dos mesos. Amb tot, hi ha una manca generalitzada de dedicació per part dels assistents. *"Viene mucha gente aquí a curiosar. Algunos tienen interés... Y vienen unos días... y luego ya no vuelven."* Però justifica: *"No es que no se quiera, es que no se puede: hijos, trabajo..."*

Hi ha molta gent que no mostra cap interès per les Ensenyances però sí per la relaxació i la Meditació. En algunes ocasions, també per les visites del Lama. Es tracta, doncs, d'una assistència esporàdica que, sovint, llegeix el Budisme en un vessant més folklòric que no pas espiritual, participant en els cursos del Centre tan sols en el sentit pràctic dels mateixos. Cal dir, però, que existeix un grup fix de seguidors fervents del Lama. Els contactes del Centre a nivell interreligiós, es limiten als altres centres budistes del mateix llinatge i escola, dependents del mateix Lama Resident de San Callo, a Osca. L'entrevistada explica que hi ha un alt nivell d'acceptació respecte a la resta de religions, però que no hi ha vincles com a Centre. De fet, apunta les limitacions de l'Ecumenisme com segueix:

"A veces la gente tiene miedo. Sabes, es como cuando estás metido en una religión, que parece que la suya sea la mejor... y el resto como, como un pecado irse a otra religión... o practicar otras cosas o... Yo me siento así con eso. (...) Han venido Evangelistas y gente de otras religiones y ha sido como... que tienen unas ideas fijas, ¿no? Unas ideas fijas. Que tienen... un poco confundido... A mi me gusta mucho el Budismo y me gustan otras religiones, y conozco gente de otras religiones.... y no siento esa confusión."

Per altra banda, manifesta el seu desig d'acabar amb les diferències entre religions, compartint els punts en comú, les "cosas buenas", i remarca la manca de por respecte a "ser absorbida" per una altra religió -factor que ha aparegut en altres discursos com a obstacle envers l'Ecumenisme-

El Budisme, com a religió de pes amb un passat històric ampli i singular, és descrit com una qüestió d'interès personal, sense exigències externes: ha de ser un mateix el que s'imposi el propi ritme i fins on vol arribar. Es tracta d'una pràctica "*extremadamente interior*" i que requereix molt esforç i dedicació: "*La gente a lo mejor tiene miedo o... No buscan, no buscan. No tienen paciencia.*" (...) "*Están distraídos. Tan distraídos, que no se dan cuenta de algo tan bonito como es la vida interior. Estamos muy distraídos con otras cosas*".

La vida moderna urbanita, l'acceleració que imposa, la manca de temps per a desenvolupar el vessant humà i l'estrès, són vistos com els factors explicatius de la crisi espiritual que pateix Occident. Com a contrapartida i solució, "[El Budisme] *es psicología, (...) es tan, tan, tan interesante, tan importante para la vida, para el trabajo, para los estudios...*" Es tractaria de treballar des de l'interior, "*desbloqueando energías*", per poder treballar després vers l'exterior i millorar la Humanitat. Així, el Budisme representaria un ajut espiritual davant els bloquejos d'energia, la gran quantitat de problemes emocionals, els traumes... Facilitaria l'alliberament a través de la connexió amb un mateix:

"Las religiones... tenemos... Nos las han enseñado tan mal, nos han enseñado unos dogmas... unas... unas dictaduras, unas... rigideces... Y la gente teme mucho a todo esto. Pero esto no es la religión. La religión, al contrario, es Libertad, es liberarse de conflictos, de traumas, de... emociones que nos causan tanto daño y... y lo que te hace conectar es conectar con la Felicidad auténtica que ni siquiera la conocemos ¿no? Esto hay que ir buscándolo."

ISLAM

Segons informa la Direcció General de Asuntos Religiosos, l'islam és la religió que presenta un major creixement d'ençà els anys noranta. Aquest fet es deu, entre altres elements, a les migracions de població musulmana vers l'Estat Espanyol. En opinió del Ministerio:

"Si el crecimiento se sigue produciendo al ritmo de los últimos años el Islam se convertirá en el credo minoritario más numerosos en España, aunque no dejará de ser un credo de 'servicio' a una población inmigrante."

Aquest és el cas, amb matisos, de la Comunitat islàmica emergent a Sabadell. En efecte, hem tingut constància, per diverses vies, de l'existència des de fa poc d'una Mesquita a la ciutat.

En primer lloc, ens en va parlar el mossèn de la parròquia de Sant Roc, a Can Puiggener. Més tard, a través de la Lliga dels Drets del Poble vam contactar telefònicament amb dos membres del Centre de Solidaritat amb el Poble Saharauí, que ens van confirmar la primera versió. Per altra banda, a l'entrevista del Moviment Ecumènic ens asseguraren l'existència del centre i ens van remetre al Servei Català d'Acollida a l'Immigrant (SCAI).

Es tracta d'un espai que no està obert al públic: una sala a sobre d'una carnisseria, propietat d'una família musulmana, al barri de Can Puiggener. Allí, s'hi reuneix periòdicament un petit grup de musulmans per pregar. Ara per ara, encara no es troben registrats com a centre de culte.

De fet, es tracta d'una iniciativa autogestionada del tot incipient, fruit de les necessitats dels immigrants que professen l'islam: un dels recursos propis de la Comunitat Musulmana consisteix a edificar o habitabilitar qualsevol espai per tal que faci les funcions de Mesquita. En aquest sentit, el local serà el suport físic per a les celebracions de l'Oració i la lectura dels Textos; mentre que el grup de fidels masculins aplegats en el seu si s'encarregarà de triar, com a mínim, la figura d'un Iman. Aquest, serà el responsable del Discurs en les pregàries, assumint un paper més rellevant en els oficis que els altres presents.

MOVIMENT ECUMÈNIC DE SABADELL

El Moviment Ecumènic de Sabadell, d'abast local que reneix ara fa aproximadament uns 7 anys, fruit de la iniciativa d'algunes membres del Col·lectiu Dones en L'Església i de fidels de l'Església Anglicana i de la Baptista del Redemptor.

Durant la dècada dels anys seixanta existí també un Moviment Ecumènic a Sabadell que concentrava una generació de joves. Amb tot, el moviment no tingué relleu generacional i acabà morint. A l'actualitat, el Moviment Ecumènic de Sabadell no aplega gaire gent jove en el seu si, però s'està treballant en aquest sentit.

Com explica Anna Grier, les primeres relacions amb les institucions trobaren alguns entrebancs: *"Al principi l'Ajuntament no ens deixava ni el Casal Pere Quart perquè deien que era cosa religiosa, i tot el que ensumés a cosa religiosa, no d'allò. Aleshores, vam començar a portar l'Arcadi Oliveres i gent d'aquesta que... I aleshores va venir la Natalia Reverdin, que és la dona d'en Carles Capó de l'Església Metodista de Rubí. Doncs, aquesta noia és estrangera, és llicenciada... També és Pastora de l'Església, és llicenciada en teologia. Llavors, com que era l'any Luter, l'any de Luter, ho vam enfocar per la cosa cultural. Vam portar un Catòlic, el Pare Héctor Vall. Aquest, va venir i va fer una conferència fantàstica sobre Luter. Molts Catòlics van descobrir l'admiració per Luter... Hi havia gent allà així [fa un gest d'estranyesa]: 'Però bueno, si és el contrari del que ens han explicat sempre! no?' I llavors, vaja, ara el Casal Pere Quart ens el deixen ja sense fer instància i tot! Anem allà, a Cultura, i dic: 'Escolta, el necessitem per tal dia'. Nosaltres mateixos anem allà, mirem el llibre, i si no hi ha res apuntat, en allà. Així, amb confiança. Vull dir, ara ens han conegut."*

El Moviment Ecumènic de Sabadell, situat en ple Centre de la ciutat, es fonamenta en dos dels puntals més actius que congrega: l'Església Baptista del Redemptor i l'Església Anglicana. Aquesta darrera mantingué estretes vinculacions amb el Moviment mentre hi eren l'anterior Pastor, Miquel Amat, i la seva muller, Anna Maria. Actualment, la nova Pastora encara s'està situant, pel que tan sols ha assistit a les primeres trobades. L'Església Baptista de la Creu Alta, amb el nou Pastor, Llorenç González, entrarà progressivament a l'activitat del Moviment. Aquest Pastor era fidel de l'Església de Girona que anteriorment presidia l'Elies Cortés.

Quan a organitzacions religioses no Cristianes, el Moviment Bahà'i es presenta com el grup més participatiu i voluntariós, mantenint bones relacions amb el Moviment Ecumènic i formant part de les activitats que s'hi organitzen.

Els entrevistats en aquest cas, Elies Cortés –Pastor Baptista- i Anna Grieria - membre de l'Església Baptista del Redemptor i militant activa del Moviment Ecumènic de Sabadell-, ens fan saber que, des de fa poc temps, han iniciat contactes amb alguns membres de la Mesquita de Can Puiggener i que, segons sembla, la resposta ha estat prou bona.

“Els Testimonis de Jehovà i els Mormons? (...) Si tu creus que tu tens la Veritat absoluta... O sigui, o els demés van on estàs tu o tu no et mouràs mai, no? Vull dir, llavors, clar, tots els grups sectaris com els Mormons o els Testimonis de Jehovà o tot això, que ademés originalment surten del Protestantisme 'd'alguna manera'... (...) Doncs clar, ells mai entraran en moviments d'aquest tipus perquè significaria que la seva veritat no és absoluta, és relativa llavors.

La cosa de la secta està en creure sempre... Què és una secta? Un que es creu que ell és el que té la Veritat. Per tant no ha d'anar a buscar mai ni dialogar mai. I és veritat que, durant molts anys, sobretot a l'Estat Espanyol amb el Franquisme i tot això, les Esglésies Protestants es van tancar sobre si mateixes. També es creien posseïdores de la veritat absoluta. Quan és el contrari de la Reforma, no? O sigui, la Reforma, en el fons, les seves manifestacions són sempre contràries. Que cap Església històrica pot tenir la Veritat! Que la Veritat és Crist, que és inabastable, i tots fem aproximacions a aquesta Veritat, però res més, no?

Llavors clar, aquí es van anar tancant, per la influència dels americans, perquè els americans són grups molt fonamentalistes i, com ja et deia, s'havia de demanar aquí... És a dir, allò del Consulat perquè ens obrissin l'Església... Clar, nosaltres hem pagat un preu molt alt d'això, les Esglésies Protestants. De fet el Protestantisme, històricament, a Catalunya, el segle passat, no hi havia grups, no hi havia els Baptistes, els Metodistes... Tots eren, tots, Protestants. Es va obrir la porta, van a venir els missioners i a donar calers per aquí i per allà, i es va començar a fer el que tenim avui dia, no?”

Pel què fa als Catòlics, la participació i/o els contactes amb el Moviment Ecumènic, depenen força de la parròquia en concret i, per ser més acurats, del Rector. Tant Mossèn Joan de Sant Fèlix com l'antic i el nou rectors de la Puríssima Concepció, sempre hi ha col·laborat. El Rector de La Trinitat també acudeix sempre a les reunions.

Els entrevistats, subratllen també la participació ocasional de determinades ordres religioses Catòliques: els Franciscans, les Escolàpies, les Germanes de la Mare Teresa de Calcuta i els Claretians. També formen part del Moviment, i de manera prou activa, l'associació Dones en L'Església.

Anna Girera explica: *"Fins el Concili [Vaticà II], ells [l'Església Catòlica] entenien l'Ecumenisme com la teoria del retorn, deien. O sigui, que tots havíem de tornar cap a Roma. Aquests, encara ho pensen això [ensenya un fulletó]. Vull dir, a partir del Concili ja van entendre... Va reconèixer el caràcter Cristià del Protestantisme, el Papa. Això, tela marinera també! eh? Però vaja! Fins que, llavors, el Papa no va dir això!... Llavors, ja han entès que no es tracta de retornar. (...) El mateix que ja havien entès sempre el Pare [nom propi intel·ligible]: que cadascú és cadascú, que hem d'estar units perquè això és un escàndol! Fins ara! L'última Reunió ho vàrem dir amb el Pare [mateix nom]: 'Escolta, a Europa s'està unint tothom: estan caient totes les fronteres, les monedes úniques, els exèrcits... I els Cristians, cadascú a casa...' És que a mi això em posa els pèls de punta..."*

El Pastor Elies Cortés afegeix: *"A nivell de Sabadell jo crec que el Moviment Ecumènic està, en quant a l'Església Catòlica -però això quasi que a tot arreu-, no està al nivell oficial de la jerarquia Catòlica, sinó de la gent (...) L'Església Catòlica ho té molt més complicat perquè, com que és una estructura jeràrquica, si han de demanar els permisos i... Bueno! Es perden, no? Perquè hauria de ser el Bisbe que digués o... I llavors, el que passa més és que a nivell individual la gent s'hi va apuntant, no?"*

Després també hi ha un moviment molt fort que és el de les Dones en l'Església, tant Protestants com Catòliques... Aquestes han estat la base del Moviment Ecumènic a Sabadell em sembla a mi, eh! Bé, jo vinc de les Esglésies de Girona i allí les dones no tenien aquesta participació."

Quan a la identificació religiosa del Moviment i els debats interns pel que fa a l'obertura o recolliment, ens permetem reproduir el diàleg sostingut pels dos entrevistats:

E.C.- *El Moviment Ecumènic a Sabadell ha estat un Moviment Ecumènic Cristià, m'entens? No es planteja encara, o no està obert...*

A.G.- *Sí que ens ho plantejem! La Relat [Anna Maria Relat, membre de Dones en l'Església] i jo només.*

E.C.- *Però Costa...*

A.G.- *En Gabriel Amat aquí sí que no hi estava d'acord, perquè creu que el Moviment Ecumènic és un moviment Cristià.*

E.C.- *Home, un Moviment Ecumènic és amb totes les religions!*

A.G.- *Sí! Oh, és clar! Per això estem en contacte amb la Mesquita!*

E.C.- *Bé, potser s'està plantejant aquest tema que fins ara no es plantejava...*

A.G.- *A més hi ha els Bahà'í! Aquí ja hem trencat! Ja hem trencat!*

E.C.- *... És que, a Girona, les trobades que teníem ja les teníem amb els jueus, amb els musulmans i...*

A.G.- *Clar, però és que aquí els jueus... Perquè no n'hi havia, i el problema aquí amb els musulmans és que canvien molt, canvien molt de lloc."*

Així com el Moviment Ecumènic es planteja la seva obertura vers el màxim de denominacions distintes, els objectius i les aspiracions genèrics i específics del grup es concentren en un treball comú amb resultats "objectius". Elies Cortés ho explica:

E.C.- *Jo crec que el Moviment Ecumènic ara ha de fer el pas sinó ens quedarem en celebracions litúrgiques i... I què?*

A.G.- *No, no, això ha sigut la feina d'obrir camí.*

E.C.- *M'entens? Ara el Moviment Ecumènic ha d'agafar un impuls perquè sinó no passarem d'aquí. Sí, sí, molt bé, cada vegada les tindrem més plenes les reunions i més, però a la pràctica no fotem res, i a mi això em sembla terrible! És l'acusació més gran que tinc contra totes les Esglésies Protestants i Catòliques del món! És veritat! [Riu Elies Cortés] Això no pot ser! No fem res!*

A.G.- *Home, sí que fem! Si no parem!*

E.C.- *No, vull dir de qüestions pràctiques, dona!*

Des de fa 7 anys i fins ara, ha estat un període d'apropament als diversos sectors religiosos de la ciutat i de coneixença mútua. Es realitzaven celebracions Ecumèniques i conferències -portades pel Pare Héctor Vall-. Alguns d'aquests actes s'han fet a les Escolàpies; en altres ocasions s'han fet coses també als Franciscans...

Així, i a tall d'exemple, el Moviment Ecumènic convidà al Bisbe Catòlic Solé i Perdigo a fer una conferència. S'ha procurat dur a terme alguna activitat Ecumènica a totes les parròquies de la ciutat, per tal que la gent anés coneixent el Moviment i s'hi pogués implicar en la mesura estimada. Fins al moment present, cap parròquia de Sabadell s'ha negat mai a acceptar les seves propostes.

E.C.- *"El que passa -el que jo penso, eh!, i ho vaig venent tot el dia-, és que aquest és un pas molt important però ja està fet. És a dir, ara ja ens coneixem, ja ens*

estimem, ja podem fer una missa o un... allà. I jo penso que ara hauriem d'anar a la vessant pràctica, no? I jo crec que ara el Moviment Ecumènic està una mica ja començant, perquè va sortint contínuament a les trobades que: 'Bueno. Molt bé. Parlem d'unitat, però fem algunes coses pràctiques on puguem treballar tots junts.'

Jo crec que ara el Moviment Ecumènic està en aquest moment, aquí Sabadell, per dir: 'Bueno. Molt bé. Ara què podem fer per ajudar a la ciutat?' Jo crec que ara està en aquest punt, el Moviment. Llavors, ara ja s'està plantejant, la trobada que vam fer aquí, s'estaven plantejant diferents possibilitats. Per exemple, la setmana passada teniem una campanya de recollida d'aliments per Kósovo i tal. Bé, ara hem aconseguit fer-ho les tres esglésies Baptistes juntes però, que quan surtin iniciatives d'aquestes, enlloc de fer-ho Càrites de Sabadell, per una banda, i Diaconia Catalana, que representa en els Protestants l'eina de treball i d'inserció social dels Protestants, doncs, fer-ho tots conjuntament. M'entens? Fer coses socials conjuntament.

Després hi ha una preocupació molt grossa: allò del tema de la gent sense sostre que es posa en cases d'acollida o centres de dia... Però tot això són... Diríem que s'està elucubrant, s'està pensant com fer aquest segon pas pràctic, a part de les trobades que tinguem de pregaria o de..."

A.G.- "L'altre dia li deia al mossèn de Sant Felix. Ells es reuneixen de tant en tant i fan una paella tots els mossens i tot això. Dic: 'El dia que aconseguiu pensar que a la paella o en el que feu, en un berenar, convidar en els Pastors Protestants! Almenys a nosaltres; els altres ja s'han exclòs'. Dic: 'Però, almenys a l'Elies!'. Vull dir: 'El mateix que us convideu entre vosaltres afegiu-hi als...' Va dir: 'És veritat.' Però no, no hi havien caigut."

E.C.- "La nostra idea és fer alguna cosa d'ajut social a Sabadell, on hi siguem els Cristians. O sigui, ni Càrites ni Diaconia Catalana sinó els que vulguem, tots junts, tranquils, fent coses."

A.G.- Bé el pare Botam, a l'última reunió que vam tenir a Barcelona, diu que els Catòlics estan fent això. Totes aquestes noves associacions progressistes, bueno, no noves, però Cristians pel Socialisme, Pare Casaldàliga, Amics de Pere Casaldàliga, el Comitè Oscar Romero... Han tret la paraula 'Catòliques' i ell ens en va fer adonar. Ara diuen 'les Esglésies Cristianes' i això ja és una tendència d'aquest d'allò. O sigui, que aquí ja no es parla ja... Es va, fins i tot, a dir, a treure, Catòlics i Protestants. En som, però val, es va a dir 'les Esglésies Cristianes' i 'els Cristians'; que a dins hi hagi...

Com si els Catòlics, doncs, fan alguna cosa no es diu 'els Franciscans' o 'els Jesuïtes', sinó tots 'els Catòlics'. Doncs igual a aquí."

En relació a la situació actual religiosa a nivell institucional, els entrevistats apunten:

E.C.- Seminaris més tancats i fanatitzats o fonamentalistes, aquests, no tenen crisi de vocacions. Ah!!... En aquests hi ha molta gent que s'hi apunta, no? Però clar, s'hi apunta gent d'un nivell cultural baix, que no tenen potser alternatives de feina... Encara que tot això no ho diguin, ho disfressin amb tot el que et pugin explicar, jo sóc més realista amb això, no? Llavors, segurament es mouen en un sector de la població que ells veuen l'accés al pastorat com pujar de nivell, pujar d'estatus, no? Però hi ha els seminaris més de nivell -els Baptistes, els Metodistes i tot això-, aquests no, eh! Aquests en tenen molt pocs, molt pocs d'estudiants."

El Pastor, atribueix l'anomenada "crisi de vocacions" al desprestigi social de l'Església, tant en el cas del Protestants com per als Catòlics:

"(...) Hi ha la crisi, doncs, evidentment de religiositat occidental. Hi ha el fet de què a l'Estat Espanyol els Pastors, o els Capellans... O sigui, la societat espanyola és anticlerical, no? I la catalana igual, no? Llavors, doncs clar! És anar a contracorrent, no? Et miren sempre... Jo, jo mai dic que sóc Pastor en principi, perquè sinó ja et classifiquen d'una manera que... Que d'allò. Et coneixen i tal, psicòleg... I llavors, eps! Osti tu! Quan ja em coneixen, al cap d'uns dies, 'No pot ser! Aquest tio no és normal!'

(...) La tendència, a la llarga, serà, per molts motius, cap a una qüestió compartida. Perquè, a més, si tu depens, el teu sou, de l'Església... deus molt a l'Església i no pots, potser, tenir la teva iniciativa pròpia i dir el que penses realment... Perquè, clar, allò és el teu sou, tu! Encara que això no es digui, això està una mica per aquí pul-lulant: la teva pròpia feina, la teva pròpia... Ets més valorat per l'Església i el nivell econòmic és més alt. Després, jo crec que és molt dolent que els Pastors o els Capellans només facin de Pastors o de Capellans, perquè no s'enteren de la meitat del món. Es tanquen aquí i... No veuen el que està passant."

TERCERA PART

Revisió Estructural i Anàlisi de Discursos

L'ESGLÉSIA CATÒLICA A SABADELL: Revisió Estructural i Anàlisi de Discursos

En aquesta secció final a l'entorn de l'Església Catòlica ens proposem un doble objectiu: per una banda, una exposició comparativa de les seves institucions a Sabadell atenent a les diferents variables que hem tractat delimitant llurs característiques, a saber: volum i tipus de públic, activitat, organització i relacions.

Per altra banda, també farem una breu presentació de les línies principals de discurs a l'entorn de la religiositat que han anat emergint al llarg de les entrevistes. En aquest sentit, el present capítol consistirà no només en un repàs comparatiu dels trets institucionals de les diverses entitats amb un nivell analític superior als precedents, sinó que s'hi durà a terme un tractament de les posicions discursives que s'articulen al voltant dels temes més conflictius dins de l'Església Catòlica.

REVISIÓ ESTRUCTURAL

I

ENCREUAMENT DE VARIABLES

La dimensió fonamental que tothora marca la divisòria o les diferències entre les entitats, les parròquies i les Ordres religioses Catòliques coincideix, com s'ha fet palès, amb l'eix Centre/Perifèria. El perfil socioestructural diferenciat entre el Centre i la Perifèria del nucli urbà de Sabadell, condiciona necessàriament la idiosincràsia dels nuclis parroquials, les Congregacions i les entitats laiques que s'ubiquen a cada zona. En aquest sentit és un aspecte que afecta i es correlaciona de manera directa amb tots els àmbits i tipus d'activitats que les diferents organitzacions i institucions desenvolupen.

Aquesta dimensió disgregadora respon òbviament al tipus de creixement demogràfic i urbanístic que ha experimentat la ciutat en la darrera meitat del segle XX.. La creació de nous focus circumdants al nucli urbà tradicional, integrats fonamentalment per població d'origen immigrant, ha esdevingut un dels factors que millor discrimina als habitants del municipi, no només en termes econòmics sinó també, i actualment sobretot, en termes socioculturals.

La ubicació geogràfica o l'enclavament físic de les diverses institucions serà un dels components que caldrà tenir més present a l'hora d'establir una tipificació dels nuclis parroquials i/o altres entitats. Tanmateix, hi haurà altres aspectes de caràcter socioestructural que també caldrà considerar per si sols, en termes de la divisòria Centre/Perifèria i en base a les diferenciacions subratllades per a la resta de variables.

S'avaluarà, en primer lloc, l'estructura de la població: la *quantitat* i el *tipus* de població i fidels que uns i altres abasten. Aquest *tipus* quedarà estructurat en funció de l'*edat*, el *sexe*, el *lloc de naixement*, el *nivell d'instrucció* i l'*activitat laboral*. Aquestes informacions no emergeixen exclusivament ni directa de les entrevistes realitzades als responsables o representants de cada nucli. De fet, per tal de dibuixar els perfils predominants en cada àrea hem procedit a l'elaboració i l'avaluació de dades censals i padronals. En aquest sentit, al present estudi s'ha adjuntat un Annex on es presenta un recull de les dades més representatives que hem emprat amb l'objectiu d'il·lustrar amb major profunditat i rigor algunes de les qüestions tractades.

A continuació de l'anàlisi estructural del medi i, en la mesura del possible, dels fidels, ens centrarem en l'*activitat* com a element fonamental per determinar el funcionament i la idiosincràsia dels centres, posant èmfasi en l'aspecte organitzatiu i de recursos -humans i materials- de què disposin en cada cas. Es palesa, doncs, que el nostre interès no radicarà tan sols en mesurar la *quantitat d'activitat*, sinó que l'objectiu principal consistirà a contrastar els *tipus d'activitat*; element que es construirà en base a l'*organització*, el *funcionament* i els *continguts* d'aquesta.

Per a l'anàlisi parroquial, reprendrem la distinció entre els diferents tipus d'activitat que començàvem a apuntar al tractar l'activitat associativa, referint-nos per separat a tres tipus ideals. Dins de la categoria d'*activitat parroquial associativament desvinculada* s'inclouran la Catequesi, els Grups de Pregària i, en definitiva, totes aquelles activitats que sense lligams amb cap entitat o associació es circumscriuen a la Parròquia. L'*activitat parroquial associada* abraça sota el seu epígraf a totes aquelles activitats que, si bé es realitzen a la Parròquia, es gesten i pertanyen a un context associatiu que va més enllà del nucli parroquial. Finalment, farem referència a l'*activitat associada parroquialment independent*, on s'inclouen les institucions i associacions que, estant completament desvinculades dels nuclis parroquials, guien llur acció en sintonia directa amb el Bisbat o amb les delegacions locals dels seus referents autonòmics i/o estatals.

Tots tres tipus -fonamentats per qüestions pràctiques en base a l'organització, els vincles i les afiliacions que mantenen-, seran detallats sota el prisma del seu contingut: de *beneficència i/o treball social/assistencial*, *lúdic i/o cultural*, *d'apostolat i/o devoció* i, finalment, *d'evangelització i/o catequització*.

L'avaluació comparativa de l'activitat eclesiàstica ens portarà a fer una breu menció de l'*organització parroquial, congregacional i associativa* on, una vegada més, caldrà retornar sobre els eixos de *disgregació* vistos anteriorment, amb l'objectiu d'aclarir un xic més la situació del municipi.

Finalment, es presentarà un esbós relacional en el que s'exposaran tots els vincles i afinitats detectats entre nuclis parroquials, Congregacions i la resta d'entitats, així com les desavinences o distàncies existents entre si. Això, sense obviar les relacions i, en aquest sentit, la incidència recíproca entre les institucions religioses locals de l'Església Catòlica i les institucions socials del medi en què s'ubiquen.

Població

En termes generals, observant dades corresponents als barris perifèrics i del Centre Tradicional es constata que, si bé hi ha diverses posicions intermèdies, les àrees que gaudeixen d'unes condicions socioeconòmiques més favorables i d'uns nivells d'instrucció més elevats, tot i que alhora tenen una població més envellida, coincideixen amb el Centre -Districte I-, juntament amb la Creu Alta i, en menor mesura, Sant Oleguer i Gràcia. Els percentatges de població adulta nascuda a Sabadell i resident al Centre són també força més elevats que en qualsevol dels Districtes que componen la perifèria urbana, fet que indica que una ascendència majoritàriament autòctona dels i les ciutadans/es d'aquesta zona.

Per conta, la tònica general en la resta de Sectors -fruit de l'expansió de la Ciutat amb les onades migratòries de mitjan segle XX- respon a un perfil de població força més jove, amb uns nivells d'instrucció baixos o mitjans sumats, a voltes, amb una situació socioeconòmica més o menys precària. De fet, la conjuntura actual respon a la segregació geogràfica, econòmica, social i cultural soferta per aquests Sectors al llarg de la seva emergència, de manera que el context en el que foren socialitzades les noves generacions manté pocs punts en comú amb el d'altres àrees de la Ciutat.

Com s'ha fet palès, i en funció de la quantitat de residents a les Demarcacions Parroquials per l'extensió en kms² de les mateixes, la del Sagrat Cor de Ca n'Oriac és la parròquia més gran de Sabadell. Això no obstant, no és pas la més activa; ni tan sols la que concentra un nombre major de fidels a les Eucaristies.

La disposició inversa la trobem en el cas de la Parròquia de Santa Maria de la Puríssima Concepció, on apareix un volum ingent d'activitats i fidels, a desgrat de disposar d'una de les Demarcacions geogràficament més reduïdes de la Ciutat.

A l'altre extrem, les parròquies amb una afluència de públic més escassa són, per una banda, la de Sant Joan Baptista a l'Arxiprestat Sud i, per l'altra, la de la Mare de Déu dels Dolors del barri de Torreromeu, al Nord.

Essent així, s'observa una major afluència de públic als centres ubicats en zones socioeconòmicament més afavorides. Tanmateix, i com veurem al llarg d'aquest capítol, a la precedent afirmació, caldria afegir un nombre important de matisos: si bé existeix un grup de parròquies de l'Arxiprestat Centre amb una assistència a les Eucaristies quantitativament major a la de la resta de nuclis, el nombre de persones que treballen

quotidianament en el funcionament i la dinamització dels centres és similar, i en alguns casos fins hi tot menor que a les parròquies de Perifèria¹.

Les Ordres religioses que arriben a un nombre més elevat de públic són les que treballen en l'àmbit de l'ensenyament, seguides de les que dediquen el seu esforç a desenvolupar tasques d'atenció i assistència social. Essent així, la major part d'atesos/es o fidels vinculats a Congregacions de religiosos/es són infants i ancians.

Altrament, les ordes que disposen d'un radi d'acció més limitat coincideixen amb aquelles que han pres com a vocació l'evangelització i/o l'oració. Cal subratllar, però, que el comú d'Ordres acostumen a restar sota l'ombra d'un nucli parroquial, circumstància que es deu, en bona part, al reduït nombre de membres que les solen integrar: la majoria tenen una quantitat de religioses/os que oscil·la entre 5 i 10 persones, comunament d'edats ja avançades.

Amb tot, hi ha casos on la seva presència en el funcionament de la dinàmica dels nuclis parroquials esdevé primordial, ja que assumeixen aspectes tant rellevants com els de la Catequesi infantil, les activitats dirigides als ancians o les tasques d'administració. En aquest sentit, cal dir que nuclis com el de Sant Jaume de Poblenou veurien perillar enormement llur existència si no fos per la presència de les religioses Hijas de San José que, des de fa anys, han assumit la dinamització i l'atenció socioreligiosa del barri. A banda dels nuclis parroquials que estan a càrrec de certes Congregacions -Franciscans, Salesians, Passionistes i Escolapis-, trobem altres casos menys extrems que el de Sant Jaume però on la col·laboració o la participació de les Ordres esdevé una peça fonamental. Així, la Parròquia de Santa Maria de la Puríssima Concepció compta amb l'assistència de les Germanes Carmelites de la Caritat i els Pares Escolapis, mentre que la Parròquia de la Santíssima Trinitat, és assistida per les Germanes Caputxines de la Mare del Diví Pastor.

Per últim, les entitats laiques que més destaquen en el mapa religiós de Sabadell en relació a la quantitat de membres serien, per una banda, La Legió de Maria i les Comunitats Neocatecumenals -vinculades parroquialment- i, per l'altra, l'Acadèmia Catòlica i l'Opus Dei -independents-. A grans trets, podríem dir que totes elles,

---

¹ Sobretot si comparem els recursos econòmics i humans de què disposen uns i altres per dur a terme certes tasques.

independents o vinculades, tenen un caràcter similar quan a significació social: es tracta, en tots els casos, d'entitats amb un component tradicional destacat i un treball fermament arrelat en els principis, els valors i la praxi Catòlica.

El tipus de població en termes sociodemogràfics que predomina en unes i altres està fortament correlacionat amb l'eix Centre/Perifèria a què fèiem referència. Així, observem el fet que totes elles tenen ubicades les seves seus al Centre, excepte les Comunitats Neocatecumenals que es distribueixen exclusivament per les Demarcacions Parroquials perifèriques. D'entre les entitats independents, inclòs el Col·lectiu de Dones en l'Església, tan sols l'Opus Dei posseeix una delegació a l'Arxiprestat Sud amb un volum important de membres. A l'altre extrem, l'Acadèmia Catòlica recull fonamentalment fidels dels nuclis parroquials tradicionals del Centre i per tant el perfil dels seus membres concorda clarament amb les dimensions estructurals tractades, és a dir, una població autòctona d'un nivell socioeconòmic mitjà alt.

Activitat

De nou, les diferències entre el Centre Tradicional i la Perifèria esdevenen el primer aspecte a destacar. Certament, en termes absoluts, hi ha un nombre de fidels més elevat a les parròquies de l'Arxiprestat Centre, donat que també són majors els recursos de què disposen. Tanmateix, abans de concretar més aital constatació, és fonamental posar atenció en els tipus d'activitat que predominen en cada cas.

A tall d'exemple, si ens fixem en una parròquia com la de Sant Antoni de Pàdua, a Can Rull, i la comparem amb la de Sant Fèlix, veurem que, si bé la darrera recull una major concurrència, activitats litúrgiques i Pastoral, l'altra aplega una proporció d'*activitat parroquial associativament vinculada* molt superior a la primera.

Convé incidir, però, en el fet que cada Arxiprestat, a desgrat de mantenir unes dinàmiques pròpies, participa d'un esquema similar quan a la distribució d'influències, activitat i feligresia. En tots tres casos, trobem unes determinades parròquies, que designarem com a "fortes", i tot un seguit de nuclis circumdants amb molta menys incidència que, en alguns ocasions, fins hi tot adopten un caràcter purament testimonial.

Quan a volum d'activitat, al Centre, sobresurten les parròquies de Santa Maria de la Puríssima Concepció, de la Santíssima Trinitat i, finalment, la de Sant Fèlix. La incidència d'aquests tres nuclis parroquials no es limita en absolut a l'àmbit de les

respectives Demarcacions -de les més petites geogràficament parlant-, sinó que el seu radi d'acció abraça tot el Centre i els barris circumdants². És a dir: Sant Oleguer Eixample, Cobertera, Centre, Gràcia, Can Feu i Creu Alta.

Les parròquies que es situen a les zones que hem anomenat *Centre Tradicional*, presenten dos tipus de situacions molt concretes en relació a l'activitat que desenvolupen. D'una banda, la Parròquia de Sant Vicenç -a la Creu Alta- i la de Sant Oleguer -en mans dels Salesians- desenvolupen una quantitat considerable d'activitat parroquial concentrada en el barri, assolint l'objectiu de fer de la Parròquia un nexa d'unió i de vincle social entre els fidels, traduït en l'organització de tota mena d'activitats. Això no obstant, i a diferència del que ocorre a Sant Oleguer, a la Parròquia de Sant Vicenç es viu una situació un xic especial: cada vegada més, el seu vessant social, encarnat en el Centre Sant Vicenç, es desvincula de l'activitat Pastoral i parroquial, prenent una direcció pròpia i força independent.

Per l'altra banda, la Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia i la del Santíssim Salvador, amb un nombre de fidels i un volum d'activitat molt minsos tenen en comú unes infraestructures parroquials considerables però una feligresia envellida i, en general, poc implicada. La Parròquia del Santíssim Salvador, però, és manté força més ocupada que la de la Mare de Déu de Gràcia, donat que és un dels indrets preferits pels sabadellencs/ques de cara a contraure matrimoni, ja sigui per l'amplitud i la bellesa del temple, per l'accessibilitat, l'aparcament de què disposa o altres.

Al si dels Arxiprestats Perifèrics hi ha determinats enclavatges que sobresurten en quantitat d'activitat. Al Nord, les parròquies del Sagrat Cor, a Ca n'Oriac, i Sant Antoni de Pàdua, a Can Rull, destaquen en aquest sentit i en el nombre de fidels. La primera -actualment a càrrec de la Congregació dels Escolapis- disposa com esmentàvem a l'inici d'aquesta secció, de la Demarcació Parroquial més extensa en kms² i la que té un volum de població més elevat, tot i que no s'adiu amb el de la concurrència. La Parròquia de Can Rull és, d'entre totes les de l'Arxiprestat Nord, la que manté un ritme i una quantitat d'activitat més elevats. Can Rull representa, després del Sagrat Cor, el segon nucli "fort" de l'Arxiprestat. Cal recordar, però, que aquesta Parròquia, des de l'any 1986, actua de manera coordinada amb la de Sant Josep de la Concòrdia -que tot i ésser més reduïda en nombre de fidels no és dels casos més extrems- i amb Sant Pere dels

---

² En ocasions, aquestes parròquies poden actuar també com a epicentres per als municipis adjacents a Sabadell: Castellar, Sant Quirze, Barberà...

Merinals. Semblantment, manté molt contacte i una especial col·laboració amb la Parròquia de Sant Roc, a Can Puiggener, que resta més aïllada.

El darrer nucli de l'Arxiprestat Nord el conformen les dues parròquies a càrrec de la Congregació Passionista: la de la Mare de Déu dels Dolors, a Torreromeu, i la de Sant Jaume, al Poblenou. Per afinitats en llurs característiques també s'hi podria incloure la de Sant Roc. En temes generals, aquestes són parròquies amb poca o escassa feligresia, sense pràcticament associacions i amb unes Comunitats de parroquians molt envellides que no han trobat relleu generacional en uns barris on, per altra banda, la població és força jove. Val la pena apuntar que aquests són els barris que presenten unes condicions socioeconòmiques menys favorables comparades amb la resta de Sectors del municipi i que, a més, és també en aquestes zones on es concentren uns percentatges més elevats de població d'ètnia gitana³.

La Parròquia que més destaca estructuralment a l'Arxiprestat Sud és, sens dubte, la de Sant Jordi. L'elevat nombre d'assistents i de persones vinculades en major o menor mesura a aquest nucli parroquial, així com el gran volum d'activitat que concentra s'expliquen, en bona mesura, pel fet que Sant Jordi i Santa Maria –a Barberà del Vallès– formen una sola Demarcació Parroquial repartida entre els dos municipis. Així, la custòdia i l'ús de l'Ermita Romànica del terme de Barberà del Vallès –capella molt sol·licitada per a la celebració de Bateigs, Comunion, Bodes, etc.– correspon a aquestes dues parròquies.

Dins de Sud, trobem també alguns enclavatges parroquials que mantenen una idiosincràsia pròpia clarament definida: en ocasions per motius Pastorals i, en altres, per elements de caràcter històric. En aquest darrer sentit, i a tall d'exemple, al·ludim a la Parròquia de Sant Francesc d'Assís, assumida ara fa 50 anys pels Pares Franciscans que, a més, tenen a càrrec seu un Col·legi d'Ensenyament Obligatori.

En aquest punt, és pertinent fer referència a una constant que apareix en moltes de les parròquies dels Arxiprestats de Sabadell i, en especial, a les de Nord i Sud. En efecte, als Arxiprestats Perifèrics –i a excepció de Sant Oleguer–, determinades Congregacions religioses s'han fet càrrec directament de la gestió i l'organització d'algunes parròquies. Al Centre, per contra, pràcticament totes les parròquies funcionen

---

³ A l'Arxiprestat Nord, a excepció de en aquests barris, tan sols es detecta certa presència de residents d'aquesta ètnia a Ca n'Oriac. Al Sud també hi ha alguns Sectors amb aquesta característica. Tanmateix, les proporcions no assoleixen en cap cas el mateix nivell que a Torreromeu i Can Puiggener.

com a eixos vertebradors de la Demarcació a la qual pertanyen, mantenint un radi d'influència sobre les Ordres -fonamentalment pel que fa a les dedicades a l'ensenyament-.

En aquest sentit, recordar que, com s'ha fet palès, quan al volum i la incidència de l'activitat institucional de l'Església Catòlica, es detecten un seguit de punts o enclavatges de major pes que actuen com a *motors arxiprestals*. Aquesta circumstància comporta una jerarquització entre els nuclis parroquials que, a nivell de Sabadell es reproduceix entre Arxiprestats. D'aquesta manera, l'Arxiprestat Centre avantatjaria als dos Arxiprestats Perifèrics en relació a la quantitat d'activitats i al volum de fidels que apleguen les tres parròquies "fortes": Santa Maria de la Puríssima Concepció, Sant Fèlix i la Santíssima Trinitat.

Un altre element, el tipus d'activitat, posat en consonància amb els vincles i l'organització parroquials, permet afegir matisos rellevants a les assercions exposades.

Val a dir, en primer lloc, que la que hem designat com a *activitat parroquial associativament desvinculada* es troba molt marcada o fragmentada per la variable Edat. Així, es detecta que generalment totes les parròquies mantenen algun tipus d'oferta d'aquest caire enfocada a infants i/o joves i que, sovint, són els mateixos sectors joves de les Comunitats els que assumeixen la seva gestió. Els grups d'esplai, els agrupaments escolta, els grups de joves i, fins hi tot, en alguns casos, els grups de teatre han esdevingut activitats amb una tradició força consolidada en l'Església sabadellenca.

A l'altre extrem, l'atenció a la gent gran es duu a terme mitjançant activitats de tipus lúdic i/o evangèlic o catequístic. Essent així, les parròquies -com a nuclis de relació social i cultural- solen organitzar i/o facilitar trobades, excursions, sortides i elements diversos en el camp de l'oci; mentre que, paral·lelament, proporcionen un marc religiós i espiritual que abraça, des de la Comunió i/o l'assistència religiosa a domicili, fins als Grups de Pregària.

Pel que fa a les dinàmiques internes parroquials relacionades amb la preparació dels Sagraments, cada centre s'organitza de manera autònoma i en funció de les pròpies necessitats. Així, la Catequesi de preparació per a la Primera Comunió, la Confirmació o la Catequesi d'adults, es gestionen en base a la demanda i als recursos disponibles per assistir-les. Habitualment, les parròquies compten amb el suport de laics que participen o assumeixen voluntàriament la conducció d'aquestes tasques. En altres casos, els

religiosos o religioses de les Congregacions adjacents -quan a Demarcació i/o línies de treball parroquials-, es responsabilitzen de l'execució d'aquests a afers.

De manera anàloga, la posada en pràctica i l'estructuració dels cursets prematrimonials participa de l'heterogeneïtat idiosincràtica parroquial. Així, en alguns enclavatges la preparació de les parelles consisteix en mantenir breus contactes amb el Mossèn que, en ocasions, es redueixen a una entrevista o reunió de continguts purament burocràtics o administratius. En altres parròquies, els preparatius s'estenen a bastament en forma de cursets en grup, amb trobades quinzenals o mensuals. En les parròquies on es celebra una major quantitat de casaments, s'ha tendit a optar per una forma alternativa d'organització: unificar el màxim nombre de parelles possible en un sol acte, realitzat al llarg de tot un cap de setmana. En els indrets on el volum de noces és menor, o gairebé inexistent, el curset sol prendre la primera de les formes esmentades: una simple entrevista o xerrada de la parella amb el Rector. Tanmateix, sempre que és possible, els que realitza la tasca d'orientar i comunicar a les parelles tot allò que fa referència al Sagrament del Matrimoni.

Les parròquies més sol·licitades de la ciutat per realitzar aquest tipus d'actes són la del Santíssim Salvador, en la mesura que a més del temple de la Cobertera té a càrrec seu el Santuari de la Mare de Déu de la Salut, i la Parròquia de Sant Jordi, donat que d'ella depèn l'Església de la Romànica. A banda d'aquests dos temples també hi ha un volum important de casaments a la Parròquia de Sant Feliu, ja que és la més rellevant de la Ciutat, o a la de Sant Oleguer. En totes aquestes celebracions, però, la major part de matrimonis que s'oficien no són entre fidels de la pròpia Demarcació, sinó que acostumen a ser entre parelles d'altres barris de Sabadell.

A les parròquies més actives hi ha alguns casos on també es realitza Catequesi preparatòria cara al Bateig de persones adultes. La major part de Sacerdots i Rectors entrevistats, però, han coincidit en fer notar -amb xifres- que de la Catequesi de Primera Comunió a la de Confirmació el nombre de persones es redueix a la meitat i que, sovint, els Grups de Catequesi d'adults estan formats per grups inferiors a les 10 persones. Tanmateix, aquest fet no es dona per igual a totes les parròquies: la tendència a desaparèixer de l'entorn parroquial un cop celebrada la Primera Comunió és molt més acusada a la Perifèria que al Centre. Així, a parròquies com la de Santa Maria de la Puríssima Concepció trobem un nombre considerable de joves que assisteixen a la Catequesi de Confirmació, mentre que en nuclis com el de Sant Jaume del Poblenou, amb prou feines si hi ha infants als Grups de Primera Comunió.

En aquest sentit, la major part de sectors han admès –de manera més o menys indirecta- el sentit social els Sagraments Cristians. És a dir, que la “tradicció” preval per sobre del sentit purament religiós i que el comú de la gent únicament es relaciona amb la Parròquia en quatre ocasions al llarg de la seva vida: pel Bateig, per la Primera Comunió, pel Matrimoni i per l'Extremunció. Aquesta idea, però, permet mantenir el discurs Catòlic segons el qual subsisteix veritablement un rerafons de religiositat que emergeix en els moments crucials de la vida de les persones i, especialment, quan es passa per certes dificultats. Amb tot, l'Arxiprest de Sabadell Nord i Rector de les parròquies de Sant Josep i Sant Pere comentava: *“Tots són Cristians, però Cristians de Bateig, Primera Comunió, Matrimoni i defunció. Res més.”*

En la mateixa línia, el Rector de Sant Jaume explicava: *“Tothom es casa a La Salut. Venen aquí a fer l'expedient i ja no tornen a aparèixer més fins que han de batejar el nen. I aquest nen o aquesta nena no torna a aparèixer més fins que no ha de fer la Primera Comunió. I no torna a aparèixer fins que ja surt amb un noi o una noia i es volen casar per l'Església... I quan els enterrem és l'únic moment que tothom passa per aquí.”*

Pel que fa a l'activitat parroquial associada, presentem un quadre per tal de reflectir el fet que els Arxiprestats Nord i Centre són, amb diferència respecte l'Arxiprestat Sud, els que més activitat associada registren. També en aquests dos Arxiprestats és l'únic lloc on encara subsisteixen nuclis d'activitat associada de contingut devocional tot i que amb caràcters molt diferents.

De les quatre entitats que hem localitzat tan sols una sembla tenir certa incidència més enllà dels propis límits parroquials en la mesura que té delegació a diferents nuclis: el Cos de Portants del Sant Crist de l'Agonia. Entre les altres tres, n'hi ha dues que tan sols entren en acció durant un determinat període de l'any: durant la celebració del romiatge en honor de la seva Verge. En aquestes ocasions, i a desgrat que els membres inscrits siguin molt pocs i pràcticament tots de la mateixa Parròquia on la Germandat té la seu, els actes acostumen a convocar persones d'altres Demarcacions sabadellenques i, fins hi tot, d'altres municipis. Amb tot, el ressò de les activitats desenvolupades pel Cos de Portants de la Pia Unió del Sant Crist, tampoc van més enllà del límits de l'Arxiprestat Centre, tot i que el fet de posseir més d'un enclavatge en aquest Arxiprestat la converteixi en una entitat tradicional rellevant al si dels nuclis parroquials històrics.

El cert és que, a banda de l'esmentada entitat hi ha un únic grup associat de similar o superior rellevància al si de les parròquies d'aquest Arxiprestat: la Legió de Maria. En aquest sentit es fan paleses les diferències més importants entre els teixits associatius existents a cada Arxiprestat.

L'Arxiprestat Nord és el més destacat a nivell associatiu tant en quantitat com en diversitat d'agrupaments. Això no obstant, tota la seva activitat recau exclusivament sobre tres de les seves parròquies: la del Sagrat Cor, la de Sant Antoni de Pàdua i la de Can Puiggener⁴. En darrer terme, les úniques parròquies de l'Arxiprestat Nord que no registren cap tipus d'activitat associativament vinculada són les de Sant Jaume i la de la Mare de Déu dels Dolors.

Entrant amb més detall en la situació associativa dels nuclis parroquials d'aquest Arxiprestat, i segons els seus continguts, es constata que mentre l'activitat associada de Sant Antoni de Pàdua es concentra més en l'àmbit de l'assistència i l'acció social amb grups com la Joc-Jobac, Tercer Món o Escola de Vida, tant a la Parròquia del Sagrat Cor com a la de Can Puiggener es duen a terme activitats associades de caire devocional o evangèlic mitjançant les Comunitats Neocatecumenals, La Legió de Maria, les respectives Germandats...

Per la seva banda, l'Arxiprestat Sud posseeix únicament tres associacions parroquialment vinculades, dues d'elles al si d'un mateix nucli, el de la Santa Creu. En aquesta situació s'han de considerar dos elements: en primer lloc, el fet que el nombre de Demarcacions Parroquials i l'extensió d'aquest Arxiprestat són molt reduïts comparativament amb els altres dos; i un altre aspecte menys evident: si bé hi ha determinats casos com el de Sant Joan Baptista en els que l'activitat, associada o no, es pràcticament nul·la o inexistent, precisament en el nucli parroquial més actiu -el de Sant Jordi i Santa Maria de Barberà- predominen les tasques de contingut Social i/o Ludico-Cultural, al marge d'associacions o agrupaments consolidats en aquests camps, com ocorre a l'Arxiprestat Nord.

---

⁴ Tot i comptar amb un escàs nombre de membres, aquests, a banda de la Litúrgia, pràcticament només participen en els agrupaments associatius vinculats al nucli parroquial.

ACTIVITAT PARROQUIAL ASSOCIATIVAMENT VINCULADA						
ASSOCIACIONS			ENCLAVATGES PARROQUIALS DE LES ASSOCIACIONS			
Nom del Grup	Núm.	ARXIPRESTAT NORD	Núm.	ARXIPRESTAT CENTRE	Núm.	ARXIPRESTAT SUD
Vida Creixent	4	Sant Josep (Concordia)	1	Puríssima (Centre) Sant Felju (Centre) Sant Vicenç (Creu Alta)	3	
Escola de Vida	3	Sant Antoni de Pàdua (Can Rull) i Sant Pere (Merinals)	2		0	Sant Jordi (La Creu de Barberà)
JOC/Joc-Jobac	1	Sant Antoni de Pàdua (Can Rull)	1		0	
Tercer Món	2	Sant Antoni de Pàdua (Can Rull) i Sagrat Cor (Ca n'Oriac)	2		0	
Grups d' Adoració Nocturna	3		0	Santíssim Salvador /Cobertera) i Santíssima Trinitat (Centre)	2	Santa Creu (La Creu de Barberà) Stud
Comunitats Neocatecumenals	3	Sagrat Cor (Ca n'Oriac) i Sant Roc (Can Puiggener)	2		0	Santa Creu (La Creu de Barberà) Stud
Legió de Maria	5	Sant Roc (Can Puiggener)	1	Mare de Déu de Gràcia, Santíssim Salvador (Cobertera) Santíssima Trinitat Sant Felix (Centre)	4	
Pia Unió de Portants del Sant Crist de l' Agonia	3		0	Trinitat, Santíssim Salvador (Cobertera) i Sant Vicenç (Creu Alta)	3	
Confraria del Sant Rosari	1		0	Puríssima (Centre)	1	
Hermandad Romera Virgen de la Fuensanta	1	Sagrat Cor (Ca n'Oriac)	1		0	
Hermandad Romera Virgen de Gracia	1	Sant Roc (Can Puiggener)	1		0	
TOTAL ASSOCIACIONS	27	Total Arxiprestat NORD	11	Total Arxiprestat CENTRE	13	Total Arxiprestat SUD

Finalment, en aquest punt cal fer referència a aquelles entitats que, al marge de les parròquies, desenvolupen una activitat en tant que organitzacions religioses de seglars. Com s'ha fet amb anterioritat, cal remarcar el fet que totes aquestes entitats tot posseir característiques força dispars especialment pel que fa als seus continguts, dedicacions i objectius, s'ubiquen a l'Arxiprestat Centre. D'entre elles, les que gaudeixen d'un volum de membres i d'activitat més important són l'Acadèmia Catòlica i, molt probablement, tot i que no disposem de dades precises, l'Opus Dei.

Considerant globalment el teixit associatiu per al conjunt dels tres Arxiprestats, es palesa que mentre que a la Perifèria han subsistit les entitats o associacions com a instruments d'acció parroquial, a l'Arxiprestat Centre, la incidència d'aquest tipus d'associacionisme és força limitada. Com a contrapartida, en aquest Arxiprestat hi ha un bon nombre de feligresos vinculats a entitats parroquialment independents sense oblidar el fet que l'àmbit de la Catequesi i del lleure queda en molt bona part en mans dels laics.

Organització institucional

El volum, el tipus i el contingut de les activitats que es desenvolupen a cada entitat Catòlica es troben vinculats amb el tipus d'organització i gestió que s'hi dugui a terme.

En el cas de les parròquies, la fórmula comuna d'organització i gestió consisteix en el Consell Parroquial. Amb tot, els Consells adopten, en funció de l'activitat, el volum i el tipus de públic del nucli parroquial, maneres diverses d'estructurar el seu funcionament. Així, per exemple, el grau de participació dels laics en aquest aspecte de la vida parroquial és altament variable.

Les parròquies que gaudeixen d'un volum d'activitat major presenten una organització força més complexa i laicitzada dels seus Consells Parroquials, mentre que en aquelles que disposen d'uns recursos humans més restringits i/o d'una feligresia menys activa en el pla associatiu, el Rector és qui ha d'assumir l'escassa gestió que implica una parròquia desvitalitzada. En aquest sentit, tant al Centre com a la Perifèria hi ha parròquies on la participació dels laics en l'organització i el desenvolupament de les activitats és gairebé nul·la. Aquest seria el cas de la Parròquia de Sant Jaume del

Poblenou, on l'única assistència de què disposa el Mossèn, tant a nivell organitzatiu com en les tasques pràctiques, és la que li poden oferir les religioses Hijas de San José.

Una situació similar a la de Sant Jaume però a l'Arxiprestat Centre seria la de la Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia on el Rector, per manca de fidels amb qui compartir aquestes tasques, es veu obligat a assumir totes les responsabilitats i gestions de l'activitat parroquial.

Amb tot, dins de les parròquies amb un nivell elevat d'activitat també s'observen diferents tipus d'organització: mentre que en determinats nuclis es detecta una major participació i capacitat de decisió i gestió en mans dels laics, en altres el grau d'intervenció del Rector es força més alt. Al si dels mateixos Arxiprestats els Rectors poden adoptar, fins i tot, posicions antagòniques quan als Consells Parroquials. Prenguem com a paradigma els següents casos: el Rector del Sagrat Cor respecte el de Sant Antoni de Pàdua, a l'Arxiprestat Nord; el de la Parròquia del Santíssim Salvador contraposat al de Sant Oleguer o al de Santa Maria de la Puríssima Concepció, al Centre; o el de Sant Jordi i Santa Maria *versus* el de Santa Creu, a l'Arxiprestat Sud.

En aquest sentit podríem classificar com a més laicitzades en llur organització les parròquies de Sant Antoni de Pàdua a l'Arxiprestat Nord, Sant Oleguer al Centre i Sant Jordi i Santa Maria de Barberà al Sud. Però també hi hauríem d'afegir, com a mínim una part important de les parròquies de l'Arxiprestat Centre: Santa Maria de la Puríssima Concepció, Santíssima Trinitat i, en menor mesura, les de Sant Feliu i Sant Vicenç. De fet, totes elles, en un grau menor que els Salesians, no només entrarien en el grup de Comunitats Parroquials organitzativament més laicitzades, sinó que el propi Arxiprestat en el que s'encabeixen és el que gaudeix d'una major participació dels laics. En els altres dos Arxiprestats, inclouríem en el grup de parròquies més laicitzades la de Sant Josep de la Concòrdia seguida, tot i que de lluny, per Sant Pere dels Merinals i el Sagrat Cor de Ca n'Oriac.

Malgrat tot, cal tenir en consideració que la laicització organitzativa es pot veure incentivada per diferents elements en cada cas. Així, en un primer moment, són rellevants el volum d'activitat i la necessitat de recursos humans per a desenvolupar-la i gestionar-la. La quantitat d'activitat és una peça clau a l'hora de determinar l'organització parroquial, donat que requereix la coordinació entre un nombre elevat de fidels que, en base a uns objectius o línies Pastorals més o menys consensuades, assumeixen individualment o col·lectiva certes responsabilitats sobre la dinàmica de la Parròquia. Tanmateix, com hem observat hi ha graus d'intervenció i participació

directes més i menys restringits en parròquies amb uns nivells d'activitat semblants. És en aquest sentit que podem considerar com un altre element a tenir en compte la pròpia posició del Rector envers aquestes qüestions ja que, en última instància és qui conserva la potestat d'ampliar o restringir el marge ja no d'actuació, sinó de decisió i responsabilització dels laics en els afers eclesiàstics.

Comunament, el Despatx Parroquial es atès en exclusiva pel Mossèn o, en el seu defecte, per algun Sacerdot ajudant. Hi ha alguns nuclis, però, on aquestes tasques són delegades a altres religiosos/es que presenten el seu servei a la parròquia de manera semblant com ho fan els i les Catequistes. En l'únic cas en el que trobem laics assumint aquesta responsabilitat és a Sant Antoni de Pàdua.

Altres aspectes tradicionalment assignats en exclusiva al Rector, o com a màxim a religiosos/es col·laboradors, com són la Catequesi o la preparació pels Sagraments, actualment, i donada la manca de recursos humans per part de l'Església han estat traspassats a mans de fidels. D'aquesta manera, i en aquest sentit, el nombre de parròquies on hi ha laics que prenen part en aquests afers és més elevat que el dels nuclis parroquials on no es dona aital circumstància.

L'organització pel que fa a les Congregacions religioses ve donada en funció del carisma propi. D'entre les que trobem a Sabadell, la majoria tenen ubicada la seu central a Barcelona, de la qual depenen. Quan a l'organització interna a nivell micro, de Comunitat, està mancada de complexitat donat que, com hem explicat en apartats precedents, en el millor dels casos la Comunitat està formada per una dotzena de membres.

Per altra banda, l'organització i la gestió de les diferents entitats independents amb presència a la Ciutat són tan diverses com llurs vocacions. Les que més similituds presenten pel que fa estrictament al seu tarannà organitzatiu són l'Acadèmia Catòlica i el Col·lectiu de Dones en l'Església: ambdues entitats s'estructuren en base a uns estatuts associatius, decidint i gestionant a través d'una Junta formada per membres de la societat que assumeixen temporalment la responsabilitat que els hi és assignada.

Dinàmiques relacionals

Els Arxiprestats mantenen poques relacions entre si, a desgrat de les reunions periòdiques que es convoquen mensualment. Aquestes entrevistes tenen com a objectiu la unificació i discussió de criteris i línies conjuntes de Pastoral, parroquials i a tots nivells. Amb tot, la pràctica d'aquesta organització, tant al si de cada Arxiprestat com a entre ells, no sempre dóna els resultats esperats: hi ha casos en què les relacions són fluïdes i constants, mentre que en altres els contactes esdevenen purament institucionals.

De manera similar al que ocorre amb altres aspectes, les relacions que uns i altres estableixen entre si es deuen no només a elements de caràcter històric o estructural - problemàtiques i/o feligresia amb característiques similars-, sinó que en molt bona part van lligades a la coincidència en les concepcions i els enfocaments de la Pastoral parroquial.

Així, en tots tres Arxiprestats tenim casos de Rectors que col·laboren o agrupen esforços per dur a terme determinades tasques i, de la mateixa manera, també hi ha parròquies que, per uns motius o altres -de recursos, de caràcter...- es mantenen al marge de certes iniciatives interparroquials o interArxiprestals.

A banda del que són pròpiament les relacions dels nuclis parroquials entre si, és interessant constatar que, si bé hi ha col·laboració tant d'Ordres com d'entitats independents amb certs nuclis parroquials, el grau de relació entre elles, al marge de les parròquies, és molt restringit.

Així, i especialment a l'Arxiprestat Centre, determinades parròquies gaudeixen no només del recolzament d'una o més Ordres religioses, sinó que a més es troben estretament vinculades a entitats independents. En aquest sentit, la Parròquia de la Santíssima Trinitat, ajudada en llur tasca per les Germanes Caputxines de la Mare del Diví Pastor, manté relacions fluïdes amb el Col·lectiu de Dones en l'Església; i la Parròquia de Santa Maria de la Puríssima Concepció, a banda de comptar amb el recolzament i l'assistència de les Germanes Carmelites de la Caritat i dels Escolapis, tradicionalment ha estat molt vinculada, a l'igual que la de Sant Feliu, a l'Acadèmia Catòlica.

ANÀLISI DE LES LÍNIES DE DISCURS

En aquesta segona part de l'avaluació global de l'Església Catòlica tractarem les línies de discurs generals que hem pogut recollir en les entrevistes mantingudes amb les diverses organitzacions a què hem tingut accés i, en la mesura del possible, les relacionarem amb les distintes situacions estructurals en què es troba cadascuna.

Així, farem un repàs pels discursos articulats, en primer lloc, des de les parròquies -segons llur ubicació arxiprestal-; seguidament, des de les Ordres -tenint en compte llur ubicació geogràfica i llur dedicació-; i, finalment, des de les associacions -considerant si són vinculades a un nucli parroquial o independents-. Cal anotar, però, que en aquests darrers casos, a diferència dels de les parròquies, no es podrà dur a terme cap mena d'inferència, ja que no ha estat possible accedir a tots i cadascun dels grups i Congregacions. En relació a les associacions, únicament ens podrem referir a les opinions expressades per un membre de les Comunitats Neocatecumenals -entitat parroquialment vinculada- i per les de la presidenta del Col·lectiu de Dones en l'Església -entitat independent.-

Les distincions estructurals suara esmentades, com es recordarà, segueixen en la línia de classificar les diferents institucions i entitats en base al perfil socioeconòmic dels seus membres, a la quantitat i el tipus d'activitat que desenvolupen, i als seus esquemes organitzatius i relacionals.

Per tal d'aconseguir una exposició més ordenada i sistemàtica de tots aquests elements veurem quins són els discursos articulats des d'aïtals organitzacions, dividits en quatre blocs temàtics. En el primer, farem un esbós sobre la valoració o l'opinió que han emès els representats de cada enclavament al voltant de la suposada "crisi de la religiositat" -on s'hi barregen diversos temes, com són la "crisi de valors", especialment entre els joves, la "crisi de vocacions", etc.- Per tal de concretar més la qüestió de la "crisi" ens ha semblat adequat extreure totes aquelles argumentacions relatives a l'avaluació de la religiositat contemporània per grups d'edat.

En segon lloc, exposarem les causes a les quals s'atribueixen les situacions descrites en cada cas. Com es veurà, les interpretacions que atribueixen uns i altres a la situació de la religiositat són força unitàries tot i que presenten alguns matisos rellevants.

Lligat, encara que no sempre, amb el tema anterior presentarem la valoració de les diferents institucions en relació a les denominacions o Esglésies “minoritàries” –No Catòliques–, tant les més tradicionals com les de recent implantació a la Ciutat. Com a darrer punt, ens ha semblat que era també oportú recollir les aportacions o propostes que es plantegen determinades organitzacions amb l'esperit d'incentivar i/o millorar la pròpia situació. Així, en l'apartat d'“Alternatives i propostes de futur” es presentaran els aspectes que diversos entrevistats i entrevistades han apuntat en aquest sentit.

Valoració de la religiositat contemporània

Les posicions en relació a aquest tema són força diverses i fins hi tot, en ocasions, antagòniques. Essent així, en cadascun dels Arxiprestats trobem més d'una línia argumentativa de discurs que caldrà contrastar.

La major part de Rectors de l'Arxiprestat Nord tendeix a afirmar que la religió Catòlica es troba en un moment de *crisi* i afegeixen, en diversos casos, que aquesta situació també incideix en altres institucions religioses, a banda de l'Església Catòlica, donat que és fruit d'una *crisi d'espiritualitat i de valors* que va més enllà de les organitzacions i les entitats que els encarnen.

Així, el Rector de la Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors a Torreromeu afirmava en ser interpel·lat al voltant d'aquesta qüestió: *“Yo, lo que tengo claro es que cada vez seremos menos, porque este fenómeno de Cristiandad ya se ha terminado prácticamente. Cada vez tenemos menos relevancia social.”*

Els que mantenen aquestes darreres posicions apunten que, poc a poc s'han anat dissolent els valors Cristians i que, actualment, si bé la major part de la població manté vincles amb l'Església Catòlica, sovint aquests es redueixen a la pura administració dels Sagraments bàsics: Bateig, Comunió, Matrimoni i Extremunció. Així, el Rector de Sant Jaume del Poblenou feia notar que:

“Queden pocs Cristians. Batejats n'hi ha molts, Cristians són pocs, i penso que cada cop n'hi haurà menys. És a dir, que la cosa anirà a menys.”

En base a aquesta mateixa idea, altres Rectors argumenten que la necessitat del sentiment religiós, malgrat tot, continua tenint vigència a la nostra societat encara que emergeixi exclusivament en certs estadis crucials de la vida de les persones.

Per altra banda, i sense negar o afirmant la *crisi institucional*, i en alguns casos també l'espiritual, en general es sosté la idea que la gent conserva certes "marques" o "tics" religiosos fortament arrelats, a desgrat de què la major part dels i les ciutadans/es s'hagin anat apartant de la fe progressivament o, en el millor dels caos, de la seva pràctica quotidiana, traslladant les seves creences a un pla estrictament individual. De nou el Rector de la Parròquia de Sant Jaume afirmava: *"La gent pot viure perfectament sense cap tipus de religiositat."*

En aquest mateix sentit, el Rector de la Parròquia de Sant Roc exclamava: *"Aquests valors, la societat sencera els ha perdut! Els Cristians, encara els tenen en el seu interior, i els serveix per replantejar però..."*

Essent així, el fet que la gent es fabriqui un credo a la mida de llurs necessitats i expectatives i que només es posi en contacte amb les organitzacions religioses per a rebre els Sagraments, fa que les parròquies -especialment aquelles que es veuen més circumscrites a una sola barriada o que posseeixen una influència social més limitada- tinguin cada vegada una rellevància social més minsa.

En diverses entrevistes, encara que no sempre de manera explícita, emergeixen també referències a les distàncies entre la religiositat dels nuclis on es concentra una majoria de població d'origen immigrat, enfront dels que posseeixen un predomini d'habitants d'origen autòcton.

En aquest sentit, el Rector de la Parròquia del Sagrat Cor, a Ca n'Oriac, indicava que la crisi espiritual i de valors és més intensa i notable entre la població catalana que entre la que té uns orígens forans. Això no obstant, matisava que al si d'aquest darrer col·lectiu també es detecta una davallada progressiva de la practica institucional. Un dels elements que expliquen que aquests nuclis de població hagin mantingut amb major fermesa llurs creences rau, segons aquest Rector, en el fet que parteixen d'una tradició religiosa molt més propera a les persones i no tant distanciada com la catalana. Aquesta tesi la tornarem a trobar en dues de les parròquies més actives de l'Arxiprestat Sud, Sant Jordi i Sant Francesc d'Assís.

Amb uns arguments similars s'expressava el Rector de Sant Jaume, fent notar les diferències socioculturals existents entre ambdós nuclis de població al parlar de les Misses Rocieras que es realitzen en determinades parròquies. En el seu cas, el rebuig o la negació a realitzar aquest tipus de celebracions entra en confrontació directa amb les demandes del barri, que acostumen a apuntar més vers els aspectes lúdics i socials que no pas els espirituals.

Els tipus de discurs que predomina a l'Arxiprestat Centre és força diferent, tot i que manté alguns punts en comú amb les opinions expressades pels Rectors de nuclis parroquials perifèrics, com per exemple el de la distinció entre la situació dels valors religiosos al si dels col·lectius d'origen immigrat comparativament amb els d'origen autòcton.

En termes generals, a l'Arxiprestat Centre, no es parla d'una crisi de valors religiosos, és a dir, d'una crisi espiritual com ocorre a part de les parròquies de l'Arxiprestat Nord. Més aviat, en aquest conjunt de nuclis parroquials es tendeix a admetre que els canvis ocasionats a nivell polític, econòmic i social al nostre país en els darrers vint o trenta anys no només han trastocat la imatge social de l'Església Catòlica i de la religió en un sentit ampli, sinó que alhora, i amb gran contundència, han afectat la vida quotidiana de les persones i, per tant, la seva manera de viure, entendre i, en definitiva, practicar la fe. Cal tenir en compte que, malgrat tot, aquest discurs s'articula des d'unes parròquies amb un volum de feligresia i en termes generals, d'activitat, molt superior als dels Arxiprestats Perifèrics.

Així doncs, l'opinió general dels Rectors de Centre es concreta com segueix: si bé la incidència d'aquests canvis al si de l'Església Catòlica ha estat notòria, les creences i els valors que aquesta encarna no han estat abandonats o, com a mínim, no del tot. Al comú de nuclis parroquials s'esmenta aquesta permanència, tot i que recalquin la *particularització i/o individualització* religioses. Tal i com ho explicava el Rector de la Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors de Torreromeu:

"El ser humano, entre sus necesidades básicas necesita suplir este hueco que es lo que llamamos la necesidad de religión, que a veces se confunde con ciertas prácticas de esoterismo o de parapsicología, pero pienso que en el fondo es una necesidad de religión, o de Más Allá, o de Absoluto, o de cubrir un hueco religioso (...) Por esto la gente, aunque no venga aquí, algún tipo de práctica religiosa realiza. Ahora; yo pienso que toda práctica de fe necesita un ropaje religioso, pero no toda práctica religiosa lleva a la fe, a la fe Cristiana."

Alguns Rectors d'aquest Arxiprestat esmenten concretament quins són el canvis que s'han produït en la pràctica religiosa encara que, en cada cas, subratllen tan sols aquells elements que més els afecten. Així, per una banda, el Rector de la Parròquia del Santíssim Salvador, amb una feligresia escassa i envellida contrastada amb un volum elevat d'activitat parroquial vinculada a l'administració dels Sagraments -especialment del Matrimoni-, considera que els canvis en la pràctica no han alterat la fe o l'existència

del sentiment religiós i que els que s'han vist transmutats, per esdevenir cada vegada més minsos, són els vincles que les persones estableixen amb la parròquia i/o la institució Catòlica en un pla més general: *"La gent no són ateus sinó que passen [de l'Església de la Parròquia]."*

Per l'altra banda en canvi, els Rectors de les parròquies de la Santíssima Trinitat i/o el de Santa Maria de la Puríssima Concepció, si bé admeten que s'han produït transformacions en la pràctica i en la participació i la implicació institucionals dels fidels, consideren que més aviat es tracta d'una reorientació més que d'una pèrdua. Una reorientació de la religiositat consistent en una individualització i/o particularització de les creences i els Dogmes. Així el Mossèn Rector de la Parròquia de la Santíssima Trinitat explicava:

"Hi ha crisi de pràctica religiosa. Ara, viuen el seu [propí] Cristianisme. (...) Hi ha un sentiment religiós en molts que es desperta quan es desperta, o que es viu quan es viu.... (...) Jo veig que molts pocs [malalts] no volen que hi anem. O sigui, alguns se sorprenden, però per la majoria som ben acollits. Els agrada: 'Si, sí, ja podeu tornar'. I estan contents de què hi vagi el Mossèn a escoltar-los i a visitar-los, com a tipus humà.. Vull dir, que la gent, quan es troba amb problemes, té un sentit religiós o transcendent. (...) Per exemple, quan venen a demanar un Sagrament (...) jo el que pretenc és dir-los que això és un acte religiós i és un moment bo per a tu, i no pas quina religió tens o com la vius.."

Aquest argument de la reorientació religiosa, -val a dir-ho- ha estat subratllat amb major èmfasi encara des de la Parròquia de Santa Maria de la Puríssima Concepció que, tal i com s'ha anotat en el tractament descriptiu dels nuclis parroquials, és la que disposa d'una xifra més elevada de població jove.

Un darrer aspecte que en aquest Arxiprestat tan sols es recalca des de la Parròquia de Sant Feliu coincideix, en bona part, amb les argumentacions mantingudes pels Rectors de Sant Antoni de Pàdua i Sant Jaume, a l'Arxiprestat Nord, i els Sant Francesc d'Assís i Sant Jordi, a l'Arxiprestat Sud, és l'avaluació de la situació institucional de l'Església Catòlica com a element explicatiu dels canvis que es constaten a nivell de pràctiques i creences:

"L'Església actual, per mi, està en una situació d'involució. Després del Concili van haver-hi unes esperances d'obertura, hi va haver molta gent que s'ho va prendre molt en serio i que van intentar fer la reforma litúrgica i també la reforma estructural. A l'Església es van crear els Consells Pastoral, els Consells d'Economia.... Molt paper

per als laics i tot això. Actualment, des de la cúpula de l'Església amb el Sant Pare aquest, i des de Barcelona amb el Cardenal, doncs una mica sembla que hi hagi una... una mica, doncs... Fixeu-vos també, doncs, com vosaltres que sou joves veureu que els capellans de la meua edat anem així [fent referència al seu vestuari]. Aquí la gent ja ho sap que som capellans d'avui. En canvi tots els joves que surten, que van amb el fullet i amb l'uniforme... Llavors per això dic que sembla que hi hagi una espècie d'involució, més avui dia amb aquella època dels anys 60 i 70 en què van haver-hi molts capellans que es van secularitzar i tot plegat. Doncs hi va haver uns quants que per un cantó veien que l'Església s'havia d'obrir, que vam aguantar una mica en el sentit polític, quan hi havia l'acolliment de CCOO i de partits polítics a les Esglésies i tot això, i ara sembla que més aviat se'n prescindeixi d'aquesta implicació de l'Església en aquest aspecte social."

A l'Arxiprestat Sud, tots els Rectors, excepte en les parròquies més actives, s'afirma l'existència d'una crisi en un sentit espiritual o de valors i sentiments religiosos. Tan sols Sant Jordi i Sant Francesc d'Assís -nuclis forts de l'Arxiprestat- discrepen en part d'aquesta posició, atribuint un grau superior d'importància a la crisi institucional; és a dir a la incapacitat d'adequació als canvis socials per part de l'Església Catòlica i la imatge que aquesta, a nivell social s'ha forjat: *"A mi m'agrada molt aquesta "carraspera" que passa l'Església, la religió nostra, perquè venim d'on venim. Nosaltres som conseqüents però no tenim massa punts de referència en aquest aspecte, no? Nosaltres que venim d'una època de Nacionalscatolicismes ..."*

Tanmateix, al seu entendre, ni tan sols a desgrat de les dificultats a les que duu l'actual manca de vocacions, l'Església Catòlica no ha vist minvat el seu poder al si de la nostra societat i, a nivell pràctic, la seva rellevància es fa palesa en la incidència que continua mantenint sobre els moments de major transcendència de la vida de les persones: el Naixement, el Matrimoni, la Mort i, en menys mesura la Primera Comunió. En relació a aquest tema, el Rector de la Parròquia de Sant Francesc d'Assís i Superior de l'Ordre dels Franciscans feia el següent comentari: *"Ara ens trobem en èpoques d'això que se'n diu de Primera Comunió -que és la primera i la darrera, però bé...- (...) S'ha descafeïnat (...) Avui la gent no ens confessem i tots combreguem.. Què? Llavors, segons com, anem més al criteri de l'Evangeli, i la religiositat la deixem. Però ara, no sé ben bé perquè passa això, i si hem sabut posar alternatives a una autocrítica humana i Cristiana, perquè lo humà i lo Cristià... (...) La crítica no és pas pròpia d'un Cristià, és pròpia de tota persona que es prea de ser persona, no? I clar, tot això no és fàcil de*

lligar en una parròquia, en una Comunitat Cristiana, a on en general està freqüentada per gent pobre.”

Malgrat aquests punts de divergència entre els Rectors de Sant Jordi i Sant Francesc i els la resta de l'Arxiprestat, uns i altres coincideixen a subratllar, tal com han fet els de l'Arxiprestat Nord, que, si bé l'Església ha minvat el nivell d'assistència, d'activitat i d'incidència social, és sobretot en aquest darrer aspecte que segueix essent una institució socialment valorada pels seus vessants lúdic, social i/o cultural.

“És imitil fer sermons gaire apoteòsics, perquè la gent: ‘Mossèn, ha llegado demasiado serio’ et diran. (...) La gent vol riure a l'església, volen disfrutar. Si no disfruten, no han vingut a Missa.”

En aquesta ocasió, i altre cop de manera similar al què passava a l'Arxiprestat Nord, els Rectors de les dues parròquies més fortes de l'Arxiprestat Sud consideren que, si bé les creences es mantenen, la pràctica religiosa remet cada vegada més a una colla d'expressions diverses i multiformes, -especialment correlacionades amb l'origen de la població- que són el reflex de la multiplicitat de patrons socials i culturals existents. En aquest sentit, el Rector de la Parròquia de Sant Jordi i Santa Maria de Barberà apuntava:

“L'Església aquí és més gòtica, més romànica, i a Andalusia són molt més barrocs. Això fa que l'aparença exterior de l'Església sigui com més seriosa... i això fa que molta gent s'hagi desvinculat en un percentatge de pràctica o de pertinença de l'Església.. Això és un handicap: el integrar a persones que són immigrants. Aquí es pensa que el que ve de fora s'ha d'integrar, i no es planteja el que siguem nosaltres els que donem entrada a certes formes com el Rocío, les processons de Setmana Santa... Ara estem veient un creixement en aquest aspecte, que és la demanda de tota una població...”

Cal anotar també l'element de la transmissió de coneixements religiosos sobre el que posa un especial èmfasi el Rector de la Parròquia de Sant Francesc d'Assís que, recordem-ho, a banda de la Parròquia, té, a càrrec de la mateix Congregació de Franciscans, un Centre d'Ensenyament Obligatori:

“Llavors, jo... Jo he estat molts anys en un institut. (...) Hi anaves amb una actitud molt més desacralitzadora (...) i creies que convenia a la quitxalla de llavors. Han passat vint-i-cinc anys. Ara no es pot desacralitzar perquè no hi ha res sacralitzat. Aleshores veus un drama molt profund i no saps... Aleshores comencem a veure jovent de la vostra edat... Moltes vegades veiem molt més enllà nosaltres que ells. Clar, ells

han nascut o, vosaltres heu nascut en una època de les llibertats, del respecte... Les pressions religioses dubto que vosaltres les haguessis sofert, no? Però al no haver sofert tota aquesta disciplina col·legial, familiar, de societat... clar vosaltres us trobeu amb un ambient llibertari, però no llibertari de filosofia, llibertari de... Dur, dur. És clar, llavors a vegades demaneu allò que nosaltres vam lluitar tant. Dius: 'Ostres tu, què passa aquí?' (...)"

Contrastant els discursos i les línies argumentatives dels Arxiprestats Perifèrics i Centre, es fa palès que, mentre aquestes darreres reclamen amb major insistència un treball sobre els fidels i la Comunitat Parroquial que eviti la particularització i/o la individualització de les creences i les pràctiques, a les parròquies de Perifèria es subratlla amb major èmfasi la importància de treballar sobre els valors de la societat en general que s'avaluen en el marc d'una forta crisi bé institucional, bé espiritual. Tal com subratllava el Rector de la Parròquia del Sagrat Cor, la pèrdua dels valors Cristians corre paral·lela a la pèrdua dels valors socials i humans que experimenta globalment la nostra societat fruit de l'individualisme, el materialisme, etc.

Així doncs, en termes globals podem afirmar que la tendència a portar la pràctica o les creences al pla individual en detriment de la cohesió religiosa de la Comunitat, és una preocupació comuna als Rectors de tots tres Arxiprestats tot i que en determinats casos el vessant institucional de la crisi esdevé també un factor de rellevància primordial.

La valoració que realitzen sobre la situació de la religiositat contemporània els superiors de les Ordres religioses no dista excessivament de la direcció discursiva exposada des de les parròquies.

Les Congregacions dedicades a tasques socials tenen dos tipus de discurs en funció de quin és el públic que atenen. Entre les Congregacions que es dediquen a l'educació d'infants i adolescents, tant al Centre com a la Perifèria, s'afirma l'existència sobretot d'una crisi espiritual i/o de valors directament religiosos. Així, el Superior dels Germans Maristes, en ésser interrogat sobre el tema exclamava: *"I descarat! [que hi ha crisi religiosa] O sigui, cada vegada més, els nens s'estan tornant molt egoistes; fins i tot la paraula 'solidaritat' els hi patina molt, eh? I el tema de la Fe, no en parlem."*

Per la seva banda, la Superior de les Misioneras de Jesús Maria y José ens explicava, plantejant ja els motius de fons: *"La crisis de valores: esto es una realidad*

que se da en nuestra sociedad. Nadie puede llevarse a engaños. La crisis existe desde hace mucho tiempo. La religión, sobretudo la Católica, cada vez es más de minorías."

A l'Arxiprestat Centre, concretament les Escolàpies Filles de Sant Josep, sostenen que, si més no en l'entorn en què elles treballen, els valors Cristians continuen existint tot i que hagin patit un procés de secularització o de pèrdua del sentit explícitament religiós. Així, des del seu punt de vista, la solidaritat, la tolerància, l'humanisme en general, són valors de caire social amb un rerafons Cristià evident. Segons les religioses que ha estat possible entrevistar, el que està en crisi, i especialment entre els joves, no és la religiositat, és la pràctica que tradicionalment se n'ha derivat.

En canvi, les religioses Misioneras de Jesús, María y José, ubicades a la barriada d'Espronceda-Campoamor, a l'Arxiprestat Sud, detecten una desorientació important de les persones en termes religiosos. En aquest sentit expliquen l'existència de determinats grups com a resposta al buit religiós que produeix l'organització social actual: *"El querernos afianzar se está manifestando ahora mismo de otra manera: en buscar movimientos más radicales. No sé si esto vosotras lo habréis constatado o os lo habrán dicho: se buscan movimientos más radicales, más conservadores y, de hecho, hay grupos en la Iglesia Católica incluso que tienen mucha vida, porque les dan [a les persones] las cosas muy hechas o muy conducidas o muy establecidas y, como se busca esa seguridad ahora mismo a causa de la crisis tenemos, hay gestos, hay datos, para decir que esto está perdurando. No tenemos que ocultar un movimiento como los Quicos [Comunitats Neocatacumenals] o el Opus Dei... O Congregaciones que son muy rígidas en sus normas. La gente está buscando, pero esto es por la crisis de valores; al estar la gente tan desorientada, busca seguridad."*

En el mateix sentit s'expressava la Superior de l'Ordre de les Filles de Maria Auxiliadora. Aquesta Congregació, també dita de les Salesianes, tot i pertànyer a l'Arxiprestat Centre actua en un Sector que presenta unes característiques properes a les dels Sectors dels Arxiprestats Perifèrics. Semblantment a les escasses Ordres que trobem en aquests Arxiprestats, tampoc realitzen una tasca educativa com la que duen a terme altres Congregacions del Centre ja que, a banda dels infants que segueixen l'Educació Primària Obligatòria, atenen a un altre tipus de públic amb unes necessitats socioculturals específiques:

"A ver, yo no diría que es una crisis de tanto valor religioso como, como... ¿Es una... una cosa extraña, no? Porque la gente tiene mucha necesidad de todo el aspecto trascendente de la persona. Por esto proliferan las sectas y por esto... Pues hay tanta

gente que se une a grupos que ofrecen un poquito de interioridad o... O la trascendencia de una manera desenfocada o... O enfocada... O sea, depende. Pero es verdad que todo lo que es la eficacia, la inmediatez de todo, lo contante y sonante, lo que se palpa... Pues hace como muy difícil todo ese sentido de los valores religiosos."

Les religioses dedicades a tasques d'assistència social a la població de més edat, ubicades pràcticament totes elles a l'Arxiprestat Centre, mantenen un discurs oposat: convergeixen en afirmar que entre el col·lectiu que assisteixen no hi ha indicis de crisi, ans al contrari: el sentiment religiós i l'acompliment de les pràctiques són notoris.

Per la seva banda, des de les Comunitats Neocatacumenals s'indica explícitament i clara l'existència d'una profunda crisi religiosa i de valors. Al seu parer, encara que la majoria de persones es considerin a si mateixes com a Cristianes, el seu, és un Cristianisme purament nominal, donat que no s'acompanya d'unes actituds i una praxi conseqüents:

"Crec que encara queda un sentiment religiós en la gent (...) La gent et diran: 'Com vols que em faci d'una Església Evangèlica si no vaig ni a la Catòlica, que és la única vertadera?'"

En aquest sentit, el discurs emès des d'aquesta entitat gira a l'entorn de la problemàtica que comporta la particularització o acotament dels principis religiosos defensats i difosos per l'organització, tant com de la situació i els interessos particulars dels creients en les diferents etapes de les seves vides.

El Col·lectiu de Dones en l'Església, al valorar aquesta qüestió es centraren fonamentalment en els arguments que atribueixen la situació de crisi a les pròpies institucions religioses, i més en el cas de l'Església Catòlica on, malgrat s'hagin introduït canvis importants des del Concili Vaticà II, perviuen determinades formes organitzatives absolutament dissonants en relació a les que regeixen el món social. D'aquí l'assertió de la Presidenta del Col·lectiu quan a la davallada generalitzada de fidels implicats en l'Església Catòlica. Tanmateix, també es considerava que aquest fenomen calia fer-lo extensiu a totes les esglésies Cristianes en general.

Interpretacions sobre l'Espiritualitat i la Participació Religiosa

En termes generals i de forma resumida, a l'Arxiprestat Nord, les causes de la crisi religiosa es relacionen amb elements de caire estructural, socials i/o institucionals de la pròpia Església. Així, si d'una banda argumenten que els canvis socials han

implicat un increment desmesurat de l'individualisme, del materialisme i la multiplicació d'opcions a l'abast, d'altra banda, consideren que per part de l'Església Catòlica hi ha hagut una manca notable de renovació i d'adequació als nous temps i les noves situacions a les que la gent s'ha hagut d'emmotllar en relació al ritme de vida, de treball, d'oci...:

“Jo em sento com... De vegades, com... Com perdut, diríem, no? O sigui, intueixes moltes vegades que s'haurien de canviar moltes coses de l'Església; moltes. Per exemple, una seria tot el llenguatge que utilitza l'Església. Jo no, no.. No segueixo mai els... Els rituals. Els rituals em serveixen de guia i llavors, sobre aquesta guia jo intento fer la meva oració, la meva pregaria, la meva formulació, diríem, no? Perquè em penso que no... No és el llenguatge de la gent d'avui, no? Penso que, l'Església també hauria de ser molt més respectuosa... doncs, amb tota la dinàmica que porta el nostre món d'avui, no? I potser no tancar-se massa amb els seus dogmes, amb el Santoral i la... L'Església, continuo pensant que és excessivament... Molt, molt, molt clericalitzada diríem, no?. Però llavors també, notes que no saps com... Com arribar i com fer potser, una Església diferent.”

A banda d'aquest factor, en els casos on hi ha un major aïllament, també es fa notar la manca de recursos humans que pateix l'Església Catòlica i la dificultat que això suposa per a la dinamització de les seves institucions. Així ocorre a Sant Pere dels Merinals, a la Mare de Déu dels Dolors de Torreromeu, a Sant Roc de Can Puiggener o a Sant Jaume del Poblenou.

Ahora, hi ha Rectors que fan eixir una altra especificitat a tenir en compte com a causa o factor que explica la situació de les parròquies: el desarrelament sociocultural que històricament ha patit la població d'aquests Sectors des del seu naixement. Així, consideren que, aquest fet, que en un cert moment va convertir moltes de les parròquies d'aquestes barriades en nexes d'unió i cohesió social d'una població altament vulnerable, en les noves generacions ha jugat un paper més aviat disgregador o difuminador dels vincles parroquials. Un dels casos en què s'ha subratllat amb major èmfasi aquesta qüestió es el de Sant Jaume del Poblenou:

“El que passa és que venim d'una època de Cristiandad (...) Tothom era Cristià, no?, Cristiano, Catòlico, Apostólico y Romano (...) I llavors vam passar d'això, del Cumplimiento, de cumplir, (...) “Inclús” a la feina et controlaven. Doncs, ara hi ha com més amplitud. Llavors, jo crec que el canvi de mentalitat no l'hem sabut fer. Dic no l'hem sabut fer perquè no l'hem sabut fer des de l'Església. No hem sabut explicar a la

gent el motiu dels canvis i perquè es produeixen (...) No hem sabut explicar a la gent aquesta transició, aquest redescobriments [del canvi de la imatge de Déu]. Ens hem carregat de base tota la religiositat popular sense posar res a canvi."

Essent així, tot i que en termes generals es mantinguin les creences religioses, aquestes són readaptades i/o viscudes a la mida i segons les necessitats i les concepcions particulars de cadascú. En aquest sentit s'apunta en diverses ocasions, com ja comentàvem amb anterioritat, que si bé la majoria de la població s'autoidentifica com a Cristiana i reconeix les seves creences, són molts pocs els que aconsegueixen les pràctiques quotidianes que aquesta determina.

En els casos més marginals, també s'apunta que el desarrelament sociocultural ha accentuat la recerca de suports en l'individualisme i el materialisme -en la mateixa mesura que les generacions precedents el van cercar en l'Església-. El Rector de la Parròquia de Sant Roc a Can Puiggener apuntava:

"Hi ha el valor de l'alcohol, el valor de la droga... Aquí pesa molt. En aquest barri. L'alcalde diu que a Sabadell no hi ha droga. Però ho diu sempre al Centre. (...) Què passa? Que en molts àmbits, el que diu 'el Centre' és el que diu 'Sabadell'. I això no és cert. (...) Passa també en el àmbit religiós: els del Centre determinen una cosa, i els del costat tenim d'aguantar el que ha determinat el Centre. I el Centre ho determina mirant els seus paràmetres. (...) El Centre polític i el Centre religiós [de la Ciutat] no és el mateix que els barris. Per això al Centre diuen que els valors encara es mantenen. Els valors de la família, els valors de la societat, els valors de la llibertat... De la vida justa... Però no és cert. Hi ha molts barris, i aquest és un d'ells, en els que això no es pot mantenir."

En efecte, a les parròquies de l'Arxiprestat Centre predomina la convicció de què les causes de la crisi o, com a mínim, de la complexa situació actual de la religiositat, són de tipus estructural, però no tant relatives a la pròpia institució eclesiàstica com a la societat en general i les seves fórmules organitzatives i de funcionament. Com relata el Rector de la Parròquia del Santíssim Salvador: *"La cosa ha canviat de nivell. Això d'anar a Missa cada setmana... La gent el diumenge va a passejar, marxen de cap de setmana..."*

Els condicionants socials, estructurals i històrics -especialment el passat recent del Nacionalcatolicisme i la situació actual en la que s'ha produït una multiplicació espectacular de les opcions a l'abast dels individus-, imposen dificultats per a adquirir compromisos o vincular-se en projectes eclesiàstics i/o de la Comunitat Parroquial.

En aquest sentit, la major part dels discursos i argumentacions emesos des d'aquest Arxiprestat fan referència als canvis en el ritme de la vida: l'acceleració, la mobilitat... Això no obstant, en força ocasions -Sant Fèlix, Santíssima Trinitat, Santíssim Salvador i Mare de Déu de Gràcia- també es fa referència a simples raons demogràfiques d'envelliment de la població i decreixement de la natalitat.

Finalment, a l'Arxiprestat Sud, excepte quan nega l'existència de una crisi espiritual tot posant l'èmfasi en la fallida institucional, es mantenen uns discursos similars als anteriors, en la mesura en què també s'atribueixen les causes explicatives de la situació del seu entorn parroquial, de l'Església i de la religiositat en general, a elements de caire estructural.

Tanmateix, si uns remarquen la multiplicitat d'opcions a l'abast i l'increment de la llibertat d'escollir on i en què emprar els esforços i el temps de què hom disposa, altres fan esment dels horaris laborals, l'oci i les diversions com a vincles socials amb conseqüències negatives, en la mesura que imposen un ritme de vida i unes obligacions que no cedeixen cap espai, no ja a la convivència religiosa, sinó al propi compliment individual de la pràctica.

Els mateixos discursos que s'emeten a les parròquies emergeixen també en determinades Congregacions religioses, ja siguin de l'Arxiprestat Centre o dels Perifèrics. Així, per exemple, el Superior de la Congregació sabadellenca dels Germans Maristes comentava: *"Als nois els falten criteris. Els falten criteris perquè des de la societat els hi donen les coses tan fetes que ja no saben el que és bo ni el que és dolent (...) Davant d'una situació no saben quin és el camí correcte que s'ha d'agafar."*

Les Ordres religioses dedicades a l'ensenyament són les que major tendència han tingut a afirmar l'existència de la crisi i majoritàriament han atribuït les causes d'aquesta a factors de tipus estructural, de manera semblant a com ho han fet els Rectors del comú de parròquies; és a dir, fent referència als horaris i les exigències laborals, a la multiplicitat d'ofertes d'oci i opcions a l'abast, a les imposicions socials que aquest fet sovint representa...

La Superior de les Germanes Escolàpies comenta: *"¿Por donde se están perdiendo [els valors religiosos tradicionals]? No sé si se pierden tanto por los padres como por la sociedad que nos está presentando la pantalla, que es la TV, ¿no? Nos presenta una pantalla y los niños aprenden de esa pantalla de la sociedad, más que de los padres."*

En aquest mateix sentit, la Superior de les Filles de Maria Auxiliada i Sant Josep apunta l'existència d'una contradicció rellevant entre la situació de necessitat espiritual i religiosa profunda que experimenten les persones i el caràcter extremadament materialista del món en el que vivim: *"Es como si viviéramos en compartimentos. Sin unificar la vida."*

Per altra banda, les Ordres o Congregacions femenines dels Arxiprestats Perifèrics tenen tendència a fer uns discursos que associen la crisi religiosa -que en la major part dels casos admeten- a la crisi d'altres institucions socials tradicionals com la família, tant en el cas de les que es dediquen a l'assistència social com les que es dediquen a l'ensenyament. En aquest sentit, per a les religioses dels Arxiprestats Perifèrics que han estat entrevistades, la crisi religiosa s'ha de llegir en termes d'una crisi generalitzada dels valors i de les institucions tradicionals de la societat, especialment de la família.

A banda d'aquest element, les Hijas de Jesús, María y José, a l'Arxiprestat Sud, també afegeixen com a causa les dificultats i la crisi d'identitat per les que ha passat l'Església Catòlica amb posterioritat a la celebració del Concili Vaticà II: *"¿Las causas? Desde que se dio una crisis muy fuerte en las familias, en las familias, pues esto ha repercutido en la crisis de valores de la familia y por consecuencia en la religión que han tenido detrás. Y ¿qué no se ha encontrado en las parroquias o en la religión Católica lo que se pedía? Pues puede ser. También la Iglesia Católica o los Católicos hemos sufrido esa crisis, ¿no?, de identidad. Después del Concilio de Vaticano II, también hemos tenido unos "bajodeos" muy fuertes. Ahí han caído muchas cosas. Pero la persona que trata de ser un poco coherente y estar en un constante proceso de búsqueda, con todas las dudas y todas las cosas que esto comporta, se mantiene, ¿no? Y de hecho, en las parroquias, aunque sean minorías, sí que hay esos grupos."*

Quan a les Congregacions religioses masculines cal tenir en compte que la major part de discursos han estat inclosos en l'apartat precedent, ja que els entrevistats no tan sols ho han estat com a responsables principals d'un seguit de nuclis parroquials sinó també en tant que membres d'una Ordre religiosa. Aquest és el cas dels Salesians, els Franciscans, els Escolapis i els Passionistes.

Com ja hem vist en parlar del vessant estructural, no hi ha Congregacions masculines dedicades a tasques de caire social i/o assistencial. Les que no s'ocupen de dirigir i organitzar un nucli parroquial estan dedicades a l'ensenyament, i s'ubiquen totes al Centre, excepte els Franciscans. Per tant, únicament ha estat possible recollir les

impressions d'una sola Congregació, la dels Germans Maristes, a través del seu Superior. Des del seu punt de vista, les causes que expliquen la situació actual que ell considera força negativa són de caire sociohistòric. És a dir, el rebuig social originat arrel de quaranta anys de Nacionalcatolicisme.

Pel que fa a les entitats i associacions, les Comunitats Neocatecumenals apunten, com a fonamentals, motius de caràcter sociohistòric i estructural de la pròpia Institució, de manera semblant a certs nuclis parroquials: *“L'Església és a l'últim lloc on algú avui en dia anirà a cercar vida. I s'ho han guanyat a pols. La gent té una falsa imatge de l'Església, una imatge molt negativa que l'Església també ha contribuït a forjar.”*

Anàlogament, el Col·lectiu de Dones en l'Església, també manté una argumentació que explica la davallada a tots nivells tant de l'Església Catòlica, com de la resta d'Esglésies Cristianes, a través de les formes socials i organitzatives que regeixen el moment actual en el qual prevalen el materialisme i els valors individualistes. Valors que, al seu entendre, cedeixen uns marges molt estrets a l'espiritualitat o la transcendència i que, en definitiva, obstaculitzen l'experiència del sentiment religiós i a llur aplicació pràctica.

El paper de les institucions religioses No Catòliques

En termes generals, cap entrevistat considera que la presència d'institucions i centres d'altres confessions o denominacions religioses sigui el factor explicatiu de la crisi de religiositat, ans al contrari: en el comú dels discursos, l'èxit d'aquestes organitzacions serveix per afirmar que, certament, a les nostres societats les persones tenen una necessitat de transcendència a la que tracten de donar resposta. Tanmateix, en alguns casos les argumentacions sobre “els altres” han adoptat una tendència explícitament pejorativa.

A l'Arxiprestat Nord, la major part de Rectors coincideixen en afirmar que l'existència d'Esglésies Cristianes No Catòliques i/o d'altres organitzacions religioses no és un factor explicatiu de la crisi o la davallada que ha patit l'Església Catòlica en els últims anys, coincidint amb la lliure entrada i circulació d'aquests grups a l'estat Espanyol.

Portant encara més enllà aquesta argumentació, tant el Rector de Sant Antoni de Pàdua com el de Sant Josep de la Concòrdia i Sant Pere dels Merinals apuntaven que aquests grups han sabut superar la crisi generalitzada d'espiritualitat i sentiments religiosos, en la mesura en què no han d'enfrontar-se amb l'anonimat de la feligresia amb el qual sovint topa l'Església Catòlica. Gràcies precisament a la seva condició minoritària hi han pogut crear Comunitats religioses extremadament vitals i cohesionades.

Al si d'aquest Arxiprestat cal destacar els continguts del discurs que realitzen els Rectors que tenen a llurs Demarcacions Parroquials una proporció elevada de població d'ètnia gitana, majoritàriament adscrita a l'Església Evangèlica de Filadèlfia o a altres Esglésies Pentecostals i/o Carismàtiques. Així, el Mossèn de Sant Roc de Can Puiggener ens explicava en diferents moments de l'entrevista:

"El ritual, la celebració que ells [els gitanos] fan és també una celebració adaptada al seu tarannà. (...) Amb això juguen.(...). Certament la Litúrgia Catòlica no és per a aquest àmbit. I menys mal que som Catòlics i no Ortodoxes, que sinó seria pitjor encara!"

"Diuen: 'Si, me'n vaig al Culto'. 'Si, molt bé, sempre i quan et serveixi per viure.' (...) Jo, de l'àmbit dels Evangelistes de Filadèlfia, poques coses del que he sentit, m'estimulen a creure. Suposo que sí, però no m'ha arribat quelcom de què facin moure l'esperit. No ho puc negar perquè faltaria a la veritat, perquè no ho sé. No m'ha arribat cap ressò positiu, però tampoc negatiu.."

En el cas de la Parròquia del Sagrat Cor de Ca n'Oriac el discurs es realitza des d'un nivell més elevat d'abstracció. Fent referència a la resta d'Esglésies en un sentit genèric, el Rector afirma que aquestes són institucions religioses que ofereixen respostes simplificades als sectors econòmica, social i/o culturalment més desfavorits de la població: *"Les persones tenen necessitat -i avui potser més que mai- de transcendència, de valors religiosos. Aleshores, els van a buscar allà on sigui. I, aquest tipus de grups, jo no diria Religions, perquè molts d'ells són sectes i algunes, destructives, com els Testimonis de Jehovà, avui dia es consideren sectes... Però bueno, ara al marge d'això, d'aquesta qüestió, les persones que hi van, van a buscar un aliment espiritual allà on el troben. I, de fet, hi ha una certa... oi? diríem vinguda de grups religiosos als barris. Tots agrupen una gent... Els hi donen resposta, a una sèrie d'interrogants, a unes coses que tenen, a unes necessitats espirituals... eh! A un nivell que els hi va bé, no? Potser l'Església Catòlica i les Esglésies Protestants, Esglésies*

Cristianes, exigeixen un ... Demanen un nivell d'exigència personal, de vida... Doncs... Molt més complicat. ”

La major tradició Ecumènica de l'Arxiprestat Centre, i plausiblement la menor presència de certes Esglésies, contribueix a forjar una opinió general menys radicalitzada –més aviat per una manca de consideració- sobre el seu paper i la seva incidència social, si més no entre els responsables dels diversos nuclis parroquials. Així tan sols en un cas, el de Sant Vicenç de la Creu Alta, el Rector fa al·lusió al fet que aquestes Esglésies solen tenir cabuda al si de contextos socialment i econòmicament desavantatjats:

“Jo, l'altre dia, el diumenge després de Pasqua, predicava: ‘A veure, des de què el món es món -diu- no hi ha hagut més bona notícia -diu- fora d'aquesta: que Jesús ha ressuscitat. Perquè aquí s'obre un horitzó nou, i una resposta a tots els interrogants.’ Això, doncs jo ho crec. Tenim el millor missatge. El millor missatge, no? Dius: ‘Però què passa?’ Que no sintonitzem amb les necessitats, amb els interrogants de la gent. Diuen que l'home ja és religiós de per si. Si això es veritat, deu voler dir que en un lloc o un altre ha de buscar i les respostes i mirar a d'altres llocs. I per altra part, això planteja un interrogant, perquè dius: ‘Bueno els que s'apunten en aquestes sectes són gent senzilla, de poca formació... Però segur que, a vegades, en alguna secta d'aquestes hi deu haver universitaris i hi deu haver...’ ”

La de Sant Vicenç és l'única Demarcació Parroquial del Centre on hi ha presència d'Esglésies Cristianes Pentecostals de Recent Implantació. A la resta de Demarcacions de l'Arxiprestat, o no n'hi ha o, les que hi ha són Esglésies Cristianes Tradicionals –a excepció d'un Salon del Reino dels Testimonis Cristians Jehová, situat a la zona limítrofa amb el Nord-.

Així, ben a prop de la Parròquia de la Santíssima Trinitat resta emplaçada l'Església de Crist, seu de la Comunitat Anglicana de Sabadell. En aquest sentit, el discurs articulat pel Rector reflecteix una opinió favorable i positiva envers la resta d'Esglésies Cristianes i -tot i subratllar el fet que probablement un sector important dels seus feligresos no hi estaria d'acord- considera i fa els possibles per incentivar el treball ecumènic, com a mínim “entre les Esglésies que tenen en comú la figura de Jesucrist.”

A l'Arxiprestat Sud, predomina una opinió força positiva sobre la resta d'Institucions i grups religiosos. El Rector de Sant Jordi i Santa Maria de Barberà expressava amb convicció: “*Pel que fa al deixar de beure, què és més important? Deixar l'alcohol o que vinguin a Missa?*” Ves als Testimonis que deixaràs de beure en

vuit dies. ' *Doncs beneïts siguin els Testimonis!*' Des d'una perspectiva analítica quan a les relacions i contactes entre l'Església Catòlica i la resta d'Institucions religioses, el Rector comenta: "*Vulguem o no vulguem, els Catòlics anem amb la mentalitat de què són ells qui s'han d'acostar a nosaltres. Però si (...) realment hem de pensar en què un dia ens hem d'asseure tots en una mateixa taula. Hi ha algunes coses que tenim com molt fonamentalment bàsiques, que realment han de variar a dins del món Catòlic: (...) Imaginem que el món andalús s'ha de posar d'acord amb els Protestants, bueno... a Andalusia no sé si creuen en Nostre Senyor, però en la Mare de Déu queda molt clar (...) No es tracta només de dir que vinguin cap aquí, s'han de flexibilitzar molt certes postures que segurament són revisables. Però és molt dolorós.*"

El Rector de la Parròquia de Sant Francesc d'Assís, coincidint amb l'anterior, apuntava: "*Tots tenim cabuda i entre tots hem d'aprendre molt perquè nosaltres, segons com, també som secta, segons com també som dictadors i, segons seguim l'Evangeli també som llibertaris... Ei! Tot depèn de com enfoquis.*"

Per la seva banda, el Rector de la Parròquia de Sant Joan Baptista, en al·ludir a l'Església Evangèlica de Filadèlfia, fortament implantada a la seva Demarcació⁵, recalca -com feien diversos Rectors de l'Arxiprestat Nord quan parlaven de la capacitat d'aquestes Esglésies de crear Comunitats cohesionades- que els fidels i la mateixa Església Catòlica han d'aprendre moltes coses d'aquests grups, especialment de la seva capacitat de compromís amb la pràctica religiosa i amb la Comunitat a la qual pertanyen:

"Tant és trobar Déu en aquella Església com en aquesta; el cas és trobar a Déu. Ara, l'hem de seguir amb Veritat. (...) Totes les religions porten al cim de la muntanya, i muntanya només n'hi ha una: que és Déu. Uns puguen per aquí, uns puguen per allà... 'Tots ens trobarem a dalt' els hi dic jo. (...) Nosaltres li diem 'Déu Pare', uns altres li diuen 'Jehovà', els altres li diuen 'Al·là', uns altres li diuen no sé què més... I, és clar, tothom li diu el seu nom. Però tots ens trobarem al mateix puesto, si s'ha anat amb bona voluntat."

L'única parròquia d'aquest Arxiprestat que posa limitacions explícites a llurs relacions interconfessionals, destacant la presència d'aquests grups com a els elements

---

⁵ Val a dir que, sovint, es cau en confusió respecte de la diversitat confessional entre Esglésies de caràcter pentecostalista. Així, es sol englobar dins la categoria de Pentecostals o Filadèlfia (indistintament) a Esglésies pròpiament Pentecostals, Carismàtiques i a l'Església Evangèlica de Filadèlfia. Val a dir que a la Demarcació de Sant Joan Baptista tan sols hi ha un centre del grup d'Esglésies Carismàtiques "Buenas Noticias", tot i que, en els límits, apareix, ara sí, una Església Evangèlica de Filadèlfia.

debilitadors de les institucions Catòliques, és la Parròquia de la Santa Creu. Si bé el Rector afirma que des de la Parròquia es mantenen relacions cordials amb alguns grups "Evangèlics"⁶, subratlla la negativa permanent que han sostingut de cara a establir contactes amb els Testimonis Cristians de Jehovà, dels que tenen una imatge extremadament negativa.

En el cas de les ordres religioses, aquesta temàtica ha estat considerada d'una manera més superficial, tot i que en línies generals es manté la mateixa tònica que en els discursos arxiprestals. És a dir, una visió en termes generals, positiva o, si més no respectuosa amb les Esglésies "tradicionals" de disciplina No Romana i unes actituds més receloses i distants –fins i tot de clara animadversió- quan a la resta de confessions, de menor arrelament històric a la Ciutat.

En algunes entrevistes també ha emergit, com en les parròquies, una argumentació de caire paternalista respecte, sobretot, dels membres d'aquestes denominacions No Catòliques. Així, una de les Germanes de l'Ordre de les Filles de la Caritat i Sant Vicenç de Paül, encarregades d'assistir a la Residència Geriàtrica "Albada" del Consorci Hospitalari Parc Taulí, explicava: "*Claro, [els membres d'aquests grups, són persones] con poca formación, muy poca formación... Haría falta mucha Catequesis. Mucha formación.*"

Alternatives i propostes de futur

Al si de l'Arxiprestat Nord es poden distingir tres tendències de discurs que en bona part es reproduïxen també en els altres dos Arxiprestats. La primera d'elles -que per norma general identifica les causes de la situació actual amb la inadaequació institucional del Catolicisme i/o elements de tipus socioestructural i històric-, intueix que els canvis han de passar, necessàriament per una *reformulació institucional* més o menys profunda.

Aquest discurs apareix tant des de parròquies com la de Sant Antoni de Pàdua fins a nuclis parroquials com ara els de Sant Jaume del Poblenou i Sant Roc de Can Puiggener. Alhora, aquests darrers també fan referència a l'aspecte preeminent de la segona línia de discurs que destaca entre els Rectors d'aquest Arxiprestat, a saber: que a més dels canvis que es puguin proposar sobre alguns aspectes de l'organització

---

⁶ A la Demarcació Parroquial de Santa Creu hi apareix l'Església Evangèlica de Filadèlfia a què fèiem menció en el peu de pàgina anterior i la "Congregación Sur" dels Testimonis Cristians de Jehovà.

institucional i la participació dels feligresos, la clau per al futur rau en elements de caire *doctrinal*, sobretot en un treball Pastoral intens que sigui capaç de transmetre i proporcionar valors religiosos sobre els quals els individus puguin fonamentar la seva experiència de la Fe.

En aquesta segona línia s'hi trobarien, avaluant els dos factors -reestructuració eclesiàstica i treball Pastoral i d'evangelització- en un mateix nivell d'importància, les parròquies de Sant Pere dels Merinals i la de Sant Josep de la Concòrdia, a càrrec ambdues d'un mateix Rector.

Per l'altra banda, i posant bona part de l'accent en la necessitat d'endegar una Pastoral capaç de transmetre adequadament l'experiència religiosa, forjant en les persones la preeminència dels valors Cristians a través de l'evangelització, la catequització i la transmissió de coneixements, hi hauria les parròquies del Sagrat Cor de Ca n'Oriac i la de Sant Jaume del Poblenou. En aquest sentit, l'Escolapi que es fa càrrec de la primera apuntava:

"Fer una feina d'evangelització és fer, indirectament, una gran feina social i humana. (...) Quan parlem de Cristianisme, de la Fe Cristiana, parlem més de valors... Hem de parlar més de valors que de pràctica. És a dir, si realment els valors Cristians es viuen, doncs... La pràctica pujarà. (...) La Missa ha de ser una convicció de tota una vida Cristiana. Al contrari, esdevé un acte superficial, de tradició... (...) És més important treballar els valors que no pas la pràctica."

Emergeix, també, de manera reiterada un tercer component que si bé plana en la major part de les argumentacions, en cap cas se li atorga la substancialitat que li conferia l'anterior Rector de la Parròquia de la Mare de Déu dels Dolors: *"Más que nada, aquí lo que haría falta son voluntarios. Gente que se prestase, muchachada que quisiese colaborar... Caso, que moviese esa... La gente se moviese, pero... No hay."*

A l'Arxiprestat Centre, si majoritàriament les causes de l'actual situació de l'Església Catòlica s'atribueixen a factors de tipus estructural, no sempre les solucions proposades van pel mateix camí. Semblantment a l'Arxiprestat Nord, plantegen direccions discursives susceptibles d'englobar-se en dues direccions: una que posaria l'èmfasi en l'acció Pastoral encaminada al reforçament de l'evangelització, la transmissió de valors, coneixements i tots aquells elements que puguin contribuir a incrementar l'experiència viva de la fe en els fidels; i una altra que més aviat tendeix a posar l'accent en la necessitat de reformar determinats aspectes de la mateixa Institució Catòlica per tal d'adequar-la a les exigències que la societat planteja.

En aquest darrer sentit s'expressava el Rector de la Parròquia del Santíssim Salvador quan, al descriure la situació del seu nucli, afirmava: *"Pot ser això vol dir que s'ha de canviar una mica l'Església, que hi ha d'haver canvis."*

Aquest parer és també compartit pel Rector de la que hem presentat com la parròquia més vital de la Ciutat, Santa Maria de la Puríssima Concepció, tot i que en aquest cas s'introdueix un matis no poc important: *"L'Església està actualitzada, una altra cosa és que li costi fer el canvi pràctic."*

Des d'aquest punt de vista, l'Església, si més no a nivell teòric, ja hauria dut a terme les transformacions necessàries per a emmotllar-se als nous temps. Tanmateix, és palesa la subsistència, a nivell social, d'un factor molt més difícil d'eradicar: el prejudici sobre l'Església i, per extensió, sobre la Religió, forjats sobretot, com ja apuntàvem en altres ocasions, pel passat recent del nostre país.

Tal i com hem fet notar en altres ocasions, apareixen discrepàncies importants entre els nuclis més actius del Centre i la resta de parròquies que componen aquest Arxiprestat. Així, el Rector de la Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia subratlla la importància d'emmotllar-se a les imposicions actuals per part de les institucions, abandonant principis tan obsolets com el de la territorialitat parroquial.

Per contra, les parròquies de Santa Maria de la Puríssima Concepció, Sant Fèlix, la Santíssima Trinitat i Sant Oleguer sostenen que si es realitzen les accions adequades i es disposa dels recursos humans i materials per dur-les a terme, es poden pal·liar les insatisfaccions que genera el tipus de vida actual, desembocant en una situació de ressorgiment religiós. En paraules del Rector Salesià de la Parròquia de Sant Oleguer: *"La transformació d'aquest món no sé si vindrà per via política o diplomàtica o militar, però vindrà pel testimoniatge que donem els Cristians. (...) Hi ha un Bisbe francès [Jacques Gaillot, Bisbe de Eureuse] que era 'muy echao pa lante', que col·laborava amb els marginats... Va escriure un llibre que diu: 'La Iglesia que no sirve, no sirve para nada' (...) Aquest és el panorama que tenim aquí, la vivència.(...) Hem de ser molt, molt oberts, i l'Església que no és servidora i oberta es pot retirar. Potser m'equivoco, o no?"*

Finalment, entre el conjunt de nuclis parroquials que componen l'Arxiprestat Sud, apareixen també dues posicions concordants amb les exposades pels casos anteriors. Es perfila un primer sector -on s'ubiquen el comú de parròquies- des del qual es sosté la necessitat de dur a terme canvis al si de la institució que permetin llur adequació a les necessitats i demandes actuals.

L'altra posició, mantinguda tan sols des del discurs de la Parròquia de la Santa Creu, planteja, de manera similar al Rector de la Parròquia del Sagrat Cor, la necessitat de prioritzar l'evangelització i la transmissió de coneixements i valors religiosos, com a únic mitjà per aconseguir que les persones puguin veritablement participar d'una experiència religiosa.

En el grup majoritari, les posicions que reclamen unes reformes més profundes de la institució eclesiàstica són les del Rector de Sant Jordi i Santa Maria juntament amb la de Sant Francesc d'Assís i, en menor mesura, la de Sant Joan Baptista. Això no obstant, el contingut concret dels canvis apuntats varia entre uns i altres. Així, el Rector de Sant Jordi apuntava la conveniència d'incentivar la participació dels laics en esferes que actualment els són vedades:

"Un casament jo crec que el pot fer un laic. El capellà dir: 'Ara ho fas tu'. I ja està. El que em sap greu és que això l'Església ho faci perquè no hi ha capellans i no per convicció de què ho han de fer els altres. Però és la dificultat que hi ha. Lo bonic seria això. Un capellà no és més que una persona que és creient, i que pensa una mica més i ajuda a la gent però..."

"Dóna la impressió que l'Església a vegades es cultiva més en la línia més espiritualista, deixant passar aquestes situacions com si el missatge de l'Església fos un altre. Sí, és veritat: el ser caritatiu, etc. no diem que no sigui important, però no ho veiem tant fonamental, no? Pensen que és més important la formació religiosa de la gent. I la pura formació religiosa de la gent que no porti immediatament a un treball concret em sembla absolutament solpíicista, tancat, egoista: el cultiu de l'espiritualitat de cadascú, del grupet; sense que això tingui una transcendència de cara a fora."

Quan a les Ordres i Congregacions, en els casos en els que ha estat possible obtenir alguna resposta en aquest aspecte, el discurs ha girat en menor mesura a l'entorn dels canvis que ha de fer l'Església Catòlica en llur organització i funcionament actuals, per concentrant-se en la necessitat d'impulsar l'evangelització i la catequització.

Aquest èmfasi es dona amb major preeminència encara entre els religiosos i religioses dedicats a l'ensenyament, donat que és el que es relaciona més amb llur activitat. Un Germà de la Congregació dels Missioners Fills de l'Immaculat Cor de Maria explica:

"Hi hauria d'haver un aire fresc, no en les coses humanes,[sinó] en la part espiritual. (...) Perquè resulta que hi ha un buit en la gent, i aquest buit aflora d'una

manera o d'una altra. No hi ha el sentit de la vida que dona la Fe. I, tot això, si es provoca d'una certa manera, jo crec que hi hauria un esclat."

En aquesta entrevista, però, no es considera exclusivament el vessant purament espiritual, sinó que també s'apunta la importància d'introduir canvis al si de la institució. Transformacions que aconseguixin pal·liar la manca de recursos humans que pateixen moltes parròquies i congregacions religioses:

"No es tracta que hi hagi un Consell Parroquial que s'apoderi de la parròquia - generalment que serà de la corda del Rector-, sinó que es tracta que hi hagi laics que viuen la Fe amb un entusiasme, que la gent pugui dir: 'Aquest és un home de Déu, aquesta és una dona de Déu'. I que se li donin ministeris i un cert protagonisme a l'interior de l'Església."

De manera similar, però sense referir-se tant directament a la possibilitat de realitzar canvis institucionals dràstics, la Superior de l'Ordre de les Filles de Maria Auxiliadora i Sant Josep, de l'Obra Salesiana de Sabadell, estima que la clau es troba en la mateixa Església, en la capacitat dels seus membres per redescobrir la fe en totes les seves dimensions i fer-la arribar a la gent:

"(...) Y creo realmente que hemos de movilizar cosas. Que quizá nos falta saber redescubrir la manera de hacer que toda la vivencia de la fe que a nosotros nos llena (...) también llene a la gente. Yo creo que necesitamos volver a redescubrir la manera de llegar (...) Y estamos en ello."

Per últim, també voldriem deixar constància de la posició que es manté des del Col·lectiu de Dones en l'Església en relació al tema plantejat. La Presidenta del Col·lectiu es decantaria més vers el recolzament d'aquells Rectors i religiosos que apuntaven la necessitat d'una transformació eclesiàstica profunda:

"'El dia que...' em deia a mi un capellà un dia: 'El dia que les dones siguen capellans, l'Església anirà millor!' No sé si anirà millor o pitjor però... Jo penso que millor, però... Pot anar igual, però serà més justa; que ara no ho és. Ara, a part de no anar bé, és injusta, perquè margina al cinquanta per cent de gent!"

LES INSTITUCIONS RELIGIOSES NO CATÒLIQUES A SABADELL

En el tractament analític dels enclavatges religiosos No Catòlics emplaçats a la ciutat de Sabadell, talment com en el cas de l'Església Catòlica, ens proposem una doble finalitat: en primer lloc, la sistematització comparativa de les variables estructurals de cada confessió i, per altra banda, la contraposició dels continguts discursius articulats en relació a la vivència religiosa espiritual i des de la institució.

En aquest cas, donada la diversitat d'Esglésies o Temples, Confessions i tendències, hem estimat oportú el manteniment de les línies divisòries plantejades en la Segona Part de l'estudi. El criteri de tall entre denominacions no respondrà, com en l'Església Catòlica, a elements de distribució territorial-històrica, sinó que partirem d'un agrupament *Doctrinal*, en consonància amb l'ordenació de cada centre sobre la variable d'*Arrelament històric*.

Abans de donar pas als dos nivells comparatius caldria definir, amb major precisió, els continguts de les nocions suara apuntades. La *Variable Doctrinal* es serveix del criteri emprat al llarg d'aquesta recerca i ja explicat més amunt. En efecte, ens ha interessat distingir, en primer lloc, entre confessions *Catòliques* i *No Catòliques*. Per a l'anàlisi de les darreres, considerarem de manera separada les *Cristianes* de les *No Cristianes*; i dins de les primeres, les de caràcter *Evangèlic-Pentecostal -Tradicionals* o de *Recent Implantació*- d'aquelles que hem anomenat *Amb Variacions Específiques sobre els Textos*¹.

Quan a la *Variable Arrelament Històric*, hem considerat des del moment fins la via o mitjà d'arribada i instal·lació del grup i/o la confessió a la ciutat de Sabadell, així com els orígens o la procedència històrico-geogràfica del mateix.

Com s'ha dit, aquests dos ítems bàsics es relacionen en funció de determinades constants. En efecte, les confessions Adventista, Anglicana, Assemblea de Germans i Baptista -CEPT- comparteixen els orígens i els moments d'implantació a Catalunya i Sabadell més pretèrits: totes elles s'hi instal·len a inicis del segle XX; tan sols

---

¹ Per tal d'agilitzar la lectura ens referirem de manera abreviada als títols atorgats als diferents grups de confessions No Catòliques. Així, tindrem: CEPT -Cristianes Evangèlic-Pentecostals Tradicionals-, CEPRI -Cristianes Evangèlic-Pentecostals de Recent Implantació-, CVET -Cristianes amb Variacions Específiques sobre els Textos- i NC -No Cristianes-.

l'Assemblea de Germans ho fa el 1926. En un altre sentit, totes arribaren a través de missioners procedents del Regne Unit, a excepció dels Adventistes Cristians del Setè Dia -en aquell cas el país d'origen fou EEUU-. Cal tenir en compte però les distintes arrels i procedències de cadascun d'ells: mentre que l'Anglicanisme i el Baptisme nasqueren al segle XVI i inicis del XVII, respectivament, l'Assemblea de Germans i l'Adventisme del Setè Dia ho feren encetat el XIX.

Pel que fa a la resta de denominacions Evangèlico-Pentecostals, tan sols les Esglésies de Crist apareixen a les acaballes del XIX. La resta, comunament sorgeixen a mitjans del XX a EEUU o França -Església Evangèlica de Filadèlfia-. Tanmateix, si bé les Esglésies CEPT s'instal·laren a Sabadell tot just encetat el segle XX, les denominacions CEPRI ho feren al llarg de les dècades dels setanta i/o vuitanta.

Les confessions Cristianes que hem anomenat *amb Variacions sobre els Textos* -aquelles que fan una relectura i adaptació de la Bíblia: Gnòstics, Mormons i Testimonis- coincideixen amb els Adventistes i l'Assemblea de Germans -CEPT- quan al moment de formació de l'Església: L'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies es fundà als EEUU tot just entrat el segon quart de segle XIX. Cinquanta anys més tard es formaren oficialment, i també en el mateix país, els Testimonis Cristianes de Jehová. Amb tot, la implantació d'aquests cultes a través de missions a l'Estat Espanyol, Catalunya i Sabadell fou inversa en el temps: els Testimonis arribaren a l'Estat en els mateixos anys que els CEPT s'instal·laven a Sabadell, però no s'establiren a la Ciutat fins el 1957. Una dècada més tard arribava l'Església dels Sants dels Últims Dies a Espanya, però no seria fins els anys vuitanta que edificarien un centre fix a Sabadell.

L'arribada de denominacions *No Cristianes*, d'origens estrangers a l'Estat Espanyol i Catalunya coincideix, de manera oficial, amb l'entrada en vigor de la Llei de Llibertat Religiosa del 1967, moment en què es legalitzen molts dels centres *Cristians No Catòlics* que s'havien vist obligats a restar en la clandestinitat. A Sabadell, però, les tres doctrines No Cristianes que trobem a l'actualitat, s'hi emplacen en moments diversos, des de diferents camins i per diferents motius. La Comunitat Bahà'í, fundada a principis del segle XIX i arribada a Espanya i Catalunya vers el 1950, es serveix de la incipient obertura legal per normalitzar la seva situació jurídica a Sabadell, on els primers grups es trobaven en actiu d'ençà el 1964. Per contra, tant el centre Budista Tibetà "Serchöling" com la novedosa Mesquita -ambdós exponents de dues de les grans religions del Planeta- s'instal·len en els darrers tres anys: el primer, fruit de l'expansió

d'un altre nucli de la ciutat veïna de Terrassa, i l'altre com a conseqüència de les necessitats espirituals d'un contingent, cada cop major, d'immigrants musulmans.

En definitiva, doncs, en parlar de la *Variable Arrelament Històric* al·ludim a quatre moments d'arribada i instauració dels diversos enclavatges i denominacions No Catòliques de Sabadell: els primers anys del segle XX –les quatre confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals Tradicionals-; entre la dècada del 1950 i l'inici 1960 –expansió de la Comunitat Baptista en nous centres, Testimonis Cristianes de Jehovà i Comunitat Bahà'i-; les dècades dels anys setantes i vuitantes –en que arriba i prolifera l'ampli sector de Cristianes Evangèlico-Pentecostals que hem designat de Recent Implantació, juntament amb les Esglésies de Crist, els Mormons, probablement, el Moviment Gnòstic Universal i, en els darrers anys, el Budisme i l'Islam.

La via o mitjà d'arribada de totes les confessions es dona a través d'algun/s predicador/s; és a dir, els primers nuclis de cada denominació apareixen en forma de missions procedents d'altres seus foranes. Podem establir, doncs, una altra categorització dels grups en funció del país d'origen de la doctrina. Com s'ha vist, les fonts serien diverses: el Regne Unit –Assemblea de Germans, Anglicans, Baptistes-; França –Església Evangèlica de Filadèlfia- i l'Estat Espanyol –Església Evangèlica “Buenas Noticias”; els EEUU –Adventistes, Pentecostals, Esglésies de Crist, Mormons, Testimonis-; i països amb cultures no “occidentals” –Bahà'ís, Budisme, Islam-.

Les categoritzacions elaborades en base a les variables *Doctrinal* i d'*Arrelament històric*, així com el conjunt de correspondències abstretes, esdevindran els eixos de la descripció i l'anàlisi de la resta d'aspectes, tant estructurals com de línies discursives. En aquest sentit, seran tractades com a variables de tall o factors potencialment explicatius de les dissonàncies o consonàncies que trobem entre les diverses organitzacions religioses No Catòliques de la ciutat de Sabadell.

REVISIÓ ESTRUCTURAL

I

ENCREUAMENT DE VARIABLES

D'acord amb el criteri establert, la contrastació de paràmetres es seguirà en dos estadis d'aprofundiment. En primer lloc, procedirem a la descripció dels efectes comuns al si de cada Grup Doctrinal de Confessions –CEPT, CEPRI, CVET, NC- per, a continuació, establir les regularitats observades dins el conjunt de confessions No Catòliques. En aquest punt, es plantejaran també les possibles similituds o discordances entre les denominacions Cristianes i les No Cristianes avaluant, així mateix, llur significativitat en el context institucional-religiós de Sabadell.

Població

La primera variable que presentem fa referència tant al recompte numèric –sovint aproximatiu- de la feligresia de cada confessió, com a la tendència observable vers el creixement, l'estabilitat o la reducció del volum de participants. Així mateix, exposem una aproximació a les característiques sociodemogràfiques majoritàries en els grups, en base a les quals es contrastaran posteriorment els perfils “ideals” de cada Categoria Estructural.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals Tradicionals

Com es veurà al llarg d'aquest apartat, les denominacions Cristianes Evangèlico-Pentecostals de Sabadell, que hem anomenat *tradicionals*, difereixen ostensiblement entre si quan a perfils estructurals.

El recompte de l'assistència fixa –registrada- i oscil·lant –simpatitzant- del conjunt d'esglésies CEPT es situa en el punt més baix d'entre les confessions Cristianes No Catòliques: així, el nombre de membres inscrits es troba al voltant dels 370, mentre que el global de participants pot arribar a les 580 persones. Cal dir, que la distribució de la feligresia varia significativament entre confessions: els nombres d'assistents més baixos o quasi residuals els aportaria l'Assemblea de Germans; els Anglicans presentarien una minsa Comunitat d'entre 35 i 45 persones; molt més enllà, l'Església

Adventista voltaria els 100 membres; i els tres temples Baptistes agruparien, en total, de 280 a 410 feligresos.

Pel que fa als perfils dels fidels, les línies divisòries de les quatre CEPT es concreten entre, per una banda, els Adventistes del Setè Dia i, per l'altra, els Anglicans, els Baptistes i, en alguns aspectes, l'Assemblea de Germans. Fora oportú recordar el major pes a nivell socioeconòmic i, de retruc, polític, l'arrelament històric i el reconeixement social de què gaudeixen esglésies tan establertes com l'Anglicana i la Baptista.

L'enclavatge Adventista, contràriament a l'Anglicà i els Baptistes, està integrat per una feligresia resident a tot Sabadell i/o a la seva àrea circumdant, majoritàriament de parla castellana i d'extracció sociocultural baixa. Es tracta de persones de totes les edats, on els caps de família solen ser treballadors assalariats, les dones -que són majoria- mestresses de casa, i els seus descendents estudiants que, en molts casos, es titulen. Les mitjanes d'edat de Baptistes i Adventistes es situen en nivells força baixos, reunint fonamentalment, i sobretot entre els Baptistes, persones joves i de mitjana edat. La Comunitat Anglicana en canvi --i presumiblement també la dels Germans- ha sofert un envelliment progressiu que tot just es comença a insinuar també en un dels centres Baptistes.

Anglicans i Batistes -i plausiblement també Germans- apleguen fidels catalanoparlants amb uns nivells de vida acomodats que, com en els Adventistes, s'adscriuen per famílies i/o vincles de coneixença. La feligresia dels diversos centres d'aquestes denominacions resideix als districtes i sectors tradicionals de la Ciutat, econòmicament i social més ben situats: Anglicans al Centre, Assemblea de Germans a Sant Oleguer i Baptistes al Centre i a la Creu Alta. Per contra, l'emplaçament dels Adventistes del Setè Dia, abans ubicat a la Creu Alta, es troba a l'actualitat en una zona perifèrica al nord de la Ciutat, al sector de la Concòrdia.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació

El conjunt d'aquestes denominacions, organitzades en esglésies o grups d'esglésies, supera per molt el nombre de feligresos dels Evangèlico-Pentecostals Tradicionals. En efecte, entre totes elles apleguen entre 940 persones batejades i 1175 assistents -recomptant els primers i els simpatitzants, molts d'ells encara infants- i, com s'ha dit, el comú dels grups es troba en plena i creixent expansió, a desgrat del caràcter

eminentment carismàtic d'alguns d'ells. El Moviment Evangèlic Pentecostal és el que recull al seu si un contingent de feligresia major –de 400 a 500 persones-, sense tenir en compte els fidels del grup de tres Esglésies Carismàtiques “Buenas Noticias” que, sol, ja en aplega de 300 a 375 persones. Així mateix, l'Església Evangèlica de Filadèlfia reuneix, aproximadament, entre 240 i 300 persones.

Cal dir que la disposició geogràfica d'aquestes Esglésies respon al perfil dels fidels i es troba en consonància amb els objectius doctrinals dels grups. Els enclavatges, distribuïts al llarg de la perifèria Sud, Nord i Est de Sabadell, es concentren en els extrems del mapa i en les zones més aïllades de la ciutat -Poblenou, Torreromeu, Can Puiggener, Espronceda-Campoamor...-.

Totes aquestes Esglésies Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació -formades i/o arribades a l'Estat Espanyol entre les dècades dels seixanta i els vuitanta- comparteixen una feligresia molt jove però diversa en edats, arrel de les formes d'adscripció familiar. Així, hi podem trobar tant infants com adolescents i joves, de la mateixa manera que hi assisteixen adults i gent gran.

La diversitat ètnica és un altre dels trets distintius d'aquests grups religiosos no gens minoritaris, malgrat el poc reconeixement social de què gaudeixen. En efecte, tot i l'existència d'Esglésies “especialitzades” en població gitana –al·ludim als evangèlics de Filadèlfia-, el comú d'elles opta per la integració i la convivència interculturals. De fet, un dels seus objectius compartits, que en molts casos coincideix amb les circumstàncies del seu naixement, rau en l'atenció i la cura de les capes més desfavorides de la societat. Per aquest motiu, gran part de la feligresia comparteix una extracció social baixa, d'origen immigrant del Sud de l'Estat Espanyol i sol gaudir de recursos econòmics i d'instrucció limitats.

Altres confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals

Tal i com ja s'ha especificat, estimem la possibilitat que el centre de l'Església de Déu en Crist Jesús formi part de la confessió Evangèlico-Pentecostal de l'Església de Crist, inserida, al seu torn, dins el Moviment de Restauració Espiritual. La única seu a Sabadell, tal com s'esdevenia amb l'Assemblea de Germans, deu agrupar un nombre molt reduït de fidels que, plausiblement, es trobi entre 10 i 25 persones.

El perfil dels assistents, a jutjar per la informació de què disposem sobre la ubicació del nucli, coincideix amb persones d'ambdós sexes adultes i/o d'edat

avançada, residents al mateix Centre de Sabadell, catalanoparlants d'origen autòcton i d'extracció social benestant.

Confessions Cristianes amb Variacions Específiques dels Textos

Les denominacions que hem agrupat sota aquest epítet conformen, d'entre tots els blocs de confessions Cristianes i No Cristianes, el que aplega un major nombre de fidels: de 1170 inscrits a un global aproximatiu de 1700. Això no obstant, cal tenir present la situació incerta quan a la presència del Moviment Gnòstic Universal, amb escassos membres actius a Sabadell. De fet, són les altres dues confessions les que aporten aital elevat contingent de feligresos i, encara, de manera ostensiblement desigual: mentre que l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies congrega de 150 a 200 persones, els Testimonis Cristianes de Jehovà reuneixen, a cada un dels tres centres, al voltant de 500 assistents, dels quals 340 són publicadors/es. Aquesta sola confessió agrupa un total de 1500 assistents i 1020 publicadors/es, erigint-se com l'organització religiosa No Catòlica més nombrosa de tota la ciutat de Sabadell.

En un altre sentit, les tres confessions Cristianes amb adaptacions i/o lectures específiques de les Escripures, comparteixen una adscripció de caire familiar. Mormons i Testimonis, apleguen persones d'extraccions socials mitjanes o baixes, treballadors i treballadores d'origen sociocultural majoritàriament forà -del Sud de l'Estat Espanyol-. La residència dels i les fidels, però, és diversa en funció de l'estratègia distributiva del centre. Així, l'emplaçament sabadellenc de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies s'articula com a nucli del Vallès Occidental, amb el que hi acudeix gent dels municipis circumdants: Cerdanyola, Castellar, Sant Quirze... Els tres Salons del Regne dels Testimonis Cristianes de Jehovà, es troben disposats geogràficament de manera estratègica, abastant tota la ciutat de Sabadell. Els i les assistents a cada emplaçament, doncs, resideixen a l'àrea d'acció del mateix -Creu de Barberà, Concòrdia o Centre-.

Confessions No Cristianes

La presència de confessions No Cristianes a Sabadell podria afirmar-se que pren un caire quasi testimonial. En efecte, i a banda de tractar-se tres únics nuclis, un dels quals encara no ha normalitzat llur situació, el nombre de persones que assisteixen als centres no és plausible que passi les trenta cinc. En aquest cas, però, els recomptes

aproximatius no es poden dur a terme amb els paràmetres utilitzats per a les denominacions Cristianes. Aquí, no sempre podem parlar de membres inscrits i simpatitzants ja que, en tots tres grups, les formes de vinculació adopten trets diferencials.

A l'Assemblea Espiritual Local dels Bahà'í participen de manera fixa en actes i reunions entre 10 i 20 persones, però l'assistència global oscil·la de 30 a 40. Al Centre Budista Tibetà "Serchöling" tan sols s'hi troben regularment 3 o 4 fidels, però entre cursets i activitats variades el total de persones arriba a 25 o 30. Per últim, no disposem d'informacions contrastades sobre els devots que es reuneixen a la incipient mesquita de Can Puiggener, però estimem que deu tractar-se d'un nombre reduït, voltant la desena.

El perfil dels i les integrants dels tres centres No Catòlics de Sabadell no participa d'uns trets comuns susceptibles d'ésser generalitzats. En efecte, l'adscripció a cada nucli sembla correspondre's amb elements de caire doctrinal o sociocultural, inherents als grups religiosos.

Així, la Fe Bahà'í a Sabadell, és professada majoritàriament per dones madures treballadores o jubilades, emplaçades al Centre i als barris adjacents. La doctrina Bahà'í, com s'ha vist, troba un dels seus punts de dedicació en la igualtat entre sexes i s'assenta sobre la família i l'educació, de manera que hi ha un interès explícit en elevar el nivell d'instrucció de les fidels, que sol partir de coneixements elementals o mitjans. Així mateix, es basa en la interculturalitat, de manera que l'origen dels i les membres és divers: el comú comparteix arrels andaluses i del Sud de l'Estat Espanyol, però també hi ha persones d'origen català i estranger. Per altra banda, s'afavoreix la ubicació física de les assemblees i/o les reunions a les mateixes llars dels/les fidels.

El Centre Budista Tibetà "Serchöling" és un dels emplaçaments religiosos de la Ciutat que disposa d'una mitjana d'edats més baixa. L'interès cultural i/o folklòric que desperta el Budisme entre les capes socioeconòmicament benestants amb nivells d'instrucció mitjans o elevats, es reflecteix en el perfil dels membres que assisteixen al nucli. Així, acostuma a tractar-se d'homes joves o de mitjana edat, en alguns casos en parella, que acudeixen de diferents ciutats properes a Sabadell: Terrassa, Mollet, Cerdanyola... S'expressen, majoritàriament, en llengua castellana, tot i que també hi ha persones catalanoparlants.

Finalment, la Mesquita incipient de Can Puiggener, reflecteix el cas particular de l'Islam i la trajectòria de formació del centre: a les pregàries, tan sols s'hi apleguen persones immigrades de sexe masculí.

Encreuament de Volums, Tendències i Perfils

Les semblances, correlacions o paral·lelismes observables entre Grups Doctrinals de Confessions, diversos quan a feligresia i a llur perfil socioestructural, no sempre poden presentar-se de manera conjunta. Algunes de les organitzacions religioses ordenades doctrinalment al si d'una categoria estan dotades de característiques específiques que, això no obstant, poden tenir afinitats amb les de confessions alienes al grup.

Com s'ha fet palès, el conjunt de denominacions Cristianes amb Variacions Específiques sobre els Textos, i en funció principalment dels Testimonis Cristians de Jehová -recordem, a més, que els Gnòstics són virtualment inexistent-, constitueixen el grup d'organitzacions religioses No Catòliques de Sabadell amb un major nombre de feligresos actius i simpatitzants -1700-. Al nivell de la seva xifra mínima -1170 persones registrades-, es troba la quota màxima estimada de fidels d'esglésies Cristianes Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació, que disposen de prop d'un miler de membres inscrits. Així, entre uns i altres -als que designarem sota la Categoria Estructural de *Grups Majoritaris en expansió*- apleguen una mitjana aproximada de 2500 persones -més de 2100 batejades d'un total de 2875-, de les poc més de 3000 que participen en confessions No Catòliques. Així mateix, tant les CVET com les CEPRI es troben en plena expansió i creixement, conjuntura oposada a la de la resta de confessions que, comunament, o no pateixen variacions considerables o, en tot cas, deriven lentament de l'estancament vers la reducció sistemàtica.

Un segon gran Grup Doctrinal de Confessions el formarien les denominacions Cristianes Evangèlico-Pentecostals Tradicionals, a excepció de l'Assemblea de Germans: entre unes i altres no arriben als 500 feligresos de mitjana. Això no obstant, cal fer notar les enormes diferències quan a volum de membres dins dels centres de CEPT: si les esglésies Baptistes i l'Adventista apleguen cada una entre 100 i 150 persones com a màxima i no presenten de manera explícita un perfil a la baixa, l'Església de Crist -l'anglicana- es trobaria en quotes substancialment inferiors i en procés de davallada. Anomenarem a aquest conjunt de confessions històriques a Sabadell *Grup Intermedi*.

Per últim, i en les quotes més baixes, apareixen sis denominacions diverses que hem designat com a *Minoritaris Residuals* -per nombre i/o tendència-, i que vindrien a congregar escassament 50 persones. Entre elles, trobem les confessions No Cristianes -

Bahà'is, Budisme i la recent Mesquita musulmana de Can Puiggener-, l'Assemblea de Germans, l'Església de Crist i el Moviment Gnòstic Universal.

A desgrat que tots els nuclis religiosos coincideixen en formes d'adscripció familiar, les edats dels seus membres difereixen en gran mesura. Així, les Comunitats més envellides són l'Anglicana de l'Església de Crist i, presumiblement, els *Moviments Residuals* de major arrelament històric: l'Assemblea de Germans, l'Església de Crist i l'Assemblea Local Bahà'í.

Tant les organitzacions religioses CVET com les CEPRI comparteixen també una edat mitjana dels i les fidels de les més baixes i de majoria femenina entre els Testimonis i Buenas Noticias. Semblantment, les esglésies Baptistes i el Centre Budista "Serchöling" apleguen persones de totes les edats però, principalment joves. La situació de l'Església Adventista Cristiana del Setè Dia, presumiblement, seria també similar.

Fora adient observar comparativament les extraccions socials de la feligresia d'uns i altres conjunts de denominacions. Aquelles que presenten una major vivacitat en tots els sentits operen amb Comunitats d'escassos nivells socioeconòmics i instruccionals -especialment els CEPRI i els Adventistes-. En efecte, tots ells implementen la seva dedicació en les barriades perifèriques de Sabadell, encara que Mormons i Adventistes actuïn com a nuclis d'abast comarcal. Amb tot, cal anotar el fet que els Testimonis Cristians de Jehovà resten distribuïts estratègicament a través la geografia del Municipi.

En tot cas, uns i altres congreguen una majoria castellanoparlant d'origen directe o ascendent immigrant del Sud de l'estat Espanyol i, com en l'Església Evangèlica de Filadèlfia, Buenas Noticias i altres Pentecostals, sovint ètnicament diversa. Els perfils socioeconòmics i d'instrucció més afavorits es concentren entre la feligresia dels CEPT que posseeixen unes arrels històriques més profundes, així com entre els assistents al centre Budista. En uns casos i altre, però, l'origen sociocultural o la llengua de parla comuna difereixen: mentre que entre els primers s'hi troben persones catalanoparlants, sovint nascudes a Sabadell o a Catalunya i residents al Centre o a les seves rodalies immediates, els i les que acudeixen a "Serchöling" s'expressen en castellà i s'hi traslladen procedents de ciutats veïnes.

Activitat

El factor Activitat, exposat per a cada Grup Doctrinal de Confessions d'organitzacions religioses, incideix en els aspectes tant de caire intern de les Comunitats com extern. És a dir, abraça les dinàmiques dels centres en tots els seus vessants: el Culte, la devoció i l'Estudi de les Escriptures, les expressions lúdico-culturals, les tasques benèfico-socials, les pràctiques d'evangelització... Semblantment, l'Activitat apareix com a indicador i reflex, no tan sols del caràcter de l'Església o centre en concret, ans també del seu potencial mobilitzador i llurs expectatives de futur.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals Tradicionals

Val a dir que, el comú de les activitats organitzades i gestionades per part d'aquestes confessions -deixant de banda l'Assemblea de Germans, per manca de dades-, es caracteritza per un marcat interès en el vessant benèfico-social. D'aquesta manera, tant Adventistes, com Anglicans i Baptistes, sostenen bancs d'aliments i guarda-robes per a les famílies necessitades no necessàriament confessionals; semblantment, els primers i L'Església Baptista de la Creu Alta formen part de ONGs especialitzades i practiquen activament el voluntariat.

Per altra banda, les dimensions lúdiques i culturals són presents en tots els centres a què ens estem referint, per bé que en el cas dels Anglicans puguin actuar com forma de subtil d'evangelització indirecta i, per als grups Baptistes, determinats recursos aparentment lúdics puguin esdevenir expressions *sine qua non* de la pròpia doctrina i, també en alguns casos, formes de difusió social.

En aquest darrer sentit, i de cara a fer arribar el missatge més enllà dels temples, l'Església Adventista Cristiana del Setè Dia i l'Església Baptista de la Creu Alta editen, i els primers reparteixen, una revista i un butlletí informatius, respectivament. Semblantment, els darrers organitzen col·loquis i jornades de portes obertes, com els seus companys del Redemptor.

A desgrat de les diferències respecte a la quantitat i vigorositat de les activitats assistencials i lúdiques -molt vives entre Adventistes i Baptistes, mentre que no tant en els Anglicans, per bé que hi són presents-, tots els centres limiten les celebració d'actes litúrgics a 1 o 2 trobades setmanals. Aquesta no és la situació, però, de l'Església Baptista de la Creu Alta, que manté una activitat molt important tant a nivell d'obra

social com intern, aplegant la Comunitat tres cops per setmana, a banda de a les múltiples reunions per grups específics.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació

Les activitats comunes solen dirigir-se a l'Adoració i la Lloança expressives i, en molts casos, a la miracleria. La simplicitat litúrgica emula, tal i com s'esdevé en el cas dels Testimonis Cristianes de Jehovà, l'Església Primitiva. Per altra banda, la major part de les Esglésies de caire Pentecostal atorguen substancial preeminència al treball i l'ajuda socials, motiu pel qual decanten llur iniciativa evangelitzadora vers missions de caràcter humanitari.

La difusió de les creences, però, es serveix d'altres recursos adequats a la vida moderna i als quefers quotidians de les esferes socials en què treballen. Així, la ràdio o la televisió, a més de la premsa escrita, han esdevingut uns mitjans idonis per fer arribar el seu missatge tant als fidels com als potencials membres o simpatitzants.

Altres confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals

No disposem de suficient informació sobre les activitats de l'Església de Déu en Jesucrist Crist. Amb tot, és presumible que es centri en els aspectes de pregària i devoció, més que no pas en actuacions enfocades a l'exterior.

Confessions Cristianes amb Variacions Específiques dels Textos

Les activitats de les tres denominacions es troben en plena consonància amb la doctrina i la pràctica institucionals. Difereixen considerablement les unes de les altres: la Comunitat Gnòstica practica reunions familiars a les mateixes llars dels fidels i conferències de caire divulgatiu; els membres de l'Església dels Sants dels Últims Dies s'apleguen al temple en comptades ocasions, mentre que, com els Testimonis Cristianes de Jehovà, mantenen una forta activitat evangelitzadora per mitjà de visites domiciliàries o pel carrer. Igualment, publiquen també dues revistes de difusió teològica i social, respectivament, i atenen a persones necessitades en països del Tercer Món. L'estratègia d'evangelització del Moviment Gnòstic, a diferència dels altres, es duu a terme de manera indirecta, a través dels cursets d'iniciació.

Confessions No Cristianes

Quan a les activitats que desenvolupen els tres centres, es repeteix la qüestió programàtica i doctrinal. Així, la Comunitat Bahà'í distribueix el comú de les activitats internes del grup en funció de les Celebracions religioses i les trobades institucionals: les assemblees i les Festes del Dinovè Dia. Això no obstant, el vessant social pren una dimensió considerable per mitjà de tasques enfocades a l'exterior, fonamentalment conferències, voluntariat i participació activa en iniciatives de justícia social i no només específicament religiosa.

Contràriament, les pràctiques de Budistes i Musulmans es concentren en la Meditació i la Pregària. La rellevància d'aquesta dimensió espiritual condueix als primers vers un interès per la millora de la Humanitat partint del treball sobre els individus particulars. La incidència en els afers sociopolítics s'aconseguirà en base al perfeccionament íntim de les persones, reflectit per mitjà de l'exemple en la vida quotidiana -aspecte que també professen els i les Bahà'is-.

En aquest darrer sentit, Budistes i Bahà'is comparteixen una evangelització indirecta, basada en la pràctica i els cursets o conferències, i no pas en el proselitisme actiu. L'assistència devocional, però, en el cas de "Serchöling", és mínima: molta gent es sent encuriosida pels elements exòtics del Budisme, però la pràctica sol ser discontinua.

Encreuament de Volums, Continguts i Pràctiques d'Evangelització

D'acord amb les informacions que hem presentat fins al moment, s'observa una dedicació prioritària de moltes de les Esglésies Cristianes Evangèlico-Pentecostals vers les temàtiques assistencials i solidàries, sense deixar de banda, això no obstant, l'interès en els afers més litúrgics, bàsicament en forma d'estudi i pregària. Quan a la resta de confessions -Cristianes i No Cristianes- l'atenció recau primordialment en la Devoció i l'Estudi de les Escriitures, si bé consideren també, en major o menor mesura els afers benèfico-socials -Testimonis Cristianes i Bahà'is- i els lúdico-culturals -Budisme.-

Dins de les confessions CEPT, però, les tasques s'estenen, en alguns casos -Anglicans i Baptistes- a l'àmbit lúdico-cultural i, si bé totes participen en els aspectes suara referits, la incidència és diversa entre els grups. Així, Adventistes i Baptistes treballen de manera prioritària en afers Benèfico-socials, mentre que els Anglicans i

l'Assemblea de Germans es concentren, majoritàriament, en la devoció i l'Estudi de les Escriptures.

Al si de les denominacions CEPRI tampoc és uniforme la dedicació: mentre que el conjunt d'esglésies Carismàtiques "Buenas Noticias" treballa activament per a la millora de les condicions socials i de vida, l'Església Evangèlica de Filadèlfia i algunes de la resta de Pentecostals incideixen més en l'oració i el Culte -aspecte en el que també es concentra l'Església de Déu en Crist.-

Un dels trets idiosincràtics de les organitzacions religioses CVET amb seu a Sabadell rau en la primacia que atorguen a la pràctica de l'evangelització, en tant que deure i objectiu a assolir. Els Testimonis Cristians de Jehovà i l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies encapçalen un conjunt de denominacions que tenen en comú Formes Actives de Proselitisme: a través de visites domiciliàries, contactes a la via pública, edició de revistes, butlletins i altres mitjans informatius, xarxes de coneixença familiars, ètniques... Tant les tres confessions CEPRI com els Adventistes i l'Església Evangèlica Baptista de la Creu Alta duen a terme accions d'aquesta mena, si bé cal matisar que de manera menys directa que els primers.

Amb tot, el comú dels grups CEPT dediquen els seus esforços evangelitzadors de manera més subtil o passiva, servint-se també de les xarxes de coneixença, organitzant xerrades, conferències, jornades de portes obertes... D'aital manera actuen també els Gnòstics i dues de les tres confessions No Cristianes: Bahà'is i Budistes.

Cal dir que, de totes les denominacions No Catòliques que trobem a Sabadell tan sols una No Cristiana -l'Islam- ha optat pel recolliment, d'acord amb la seva base doctrinal i dinàmica local. És plausible també que dues CEPT de caràcter residual -els centres de l'Església de Crist i l'Assemblea de Germans- tampoc duguin a terme cap acció de caire proselitista.

Organització institucional

Presentem sota aquest paràmetre les formes d'estructuració interna i confessional per a cada Grup Doctrinal de Confessions. En tot recurs organitzatiu es reflecteixen i es deriven elements que ens seran de suma utilitat per a l'anàlisi posterior. Els principis doctrinals solen estar en la base de la distribució de cada centre; això no obstant, una implementació o una altra poden tenir també a veure amb aspectes de menys obvietat:

extracció socioeconòmica i cultural de la feligresia, implantació del nucli, procedència de la confessió... Semblantment, la manera d'organitzar-se en relació a altres instàncies i en el si de la Comunitat, el major o menor grau d'autonomia, la gestió assembleària o jerarquitzada, etc. poden donar comptes de l'èxit o la davallada de determinades organitzacions religioses.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals Tradicionals

En el pla organitzatiu, les diferents confessions CEPT comparteixen un seguit de clàusules: tots els nuclis s'estructuren de manera semi-assembleària o assembleària - característica especialment rellevant en els Baptistes- sota la figura orientativa d'un Pastor i Pastora. Aquest element capdavanter sol gaudir de l'assessorament d'un grup de persones: el *Consellers* o *Ancians* per als Adventistes i l'Assemblea de Germans, La *Junta Parroquial* per als Anglicans i el *Consell de Diaques* per als Baptistes. Donat que tots els centres es s'autogestionen econòmicament i en la majoria de sentits, les esglésies acostumen a vincular el seus membres a tasques específiques sota altres càrrecs: Tresorers/es, Vocals o Secretaris/es, encarregats/des de l'àrea de Treball Social, Informació i Difusió, Educació...

Les vinculacions i la dependència respecte d'entitats més generals dins de la mateixa confessió difereixen entre els grups. Així, l'Església Adventista Cristiana del Setè Dia es troba unida estretament, i a desgrat del marge d'autogestió, a les instàncies superiors de llur estructura piramidal i sincrònica: Associacions, Unions, Divisions i Associació General. Per contra, Anglicans i Baptistes gaudeixen d'un espai major per a obrar de manera independent, tot i participar i formar part d'altres agrupacions.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació

L'àmplia difusió d'aquest tipus d'Esglésies concorda amb les seves estructures organitzatives. En el comú dels casos, i independentment de les adscripcions en un pla més general, les Esglésies funcionen de manera autònoma i autogestionada, sovint amb fórmules molt específiques derivades de la idiosincràsia del Pastor. Això no obstant, en determinades tendències trobem grups d'esglésies que s'organitzen com a extensions d'una Congregació mare -"Buenas Noticias" o Asambleas de Dios- i que funcionen, a la pràctica, com una sola entitat.

Els òrgans superiors a les esglésies acostumen a fer la funció de coordinadors dels nuclis locals, mantenint el pla d'igualtat entre si. Semblantment, la participació d'una Església concreta en convencions o reunions de caire més generalista no comporta una submissió de la primera, ans al contrari, es tracta d'un funcionament de tarannà assembleari.

Aquest darrer tret, però, no és extensible a tota l'estructura organitzativa de les esglésies. De fet, en molts casos la figura del Pastor s'erigeix com a màxim responsable i dirigent del nucli, i el grup de Consellers o Ancians que l'envolten s'articula d'acord amb les directrius que aquell estipula.

Altres confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals

L'Església de Crist, com a grup d'esglésies, es troba enclavat majoritàriament a Madrid i Andalusia, però també és present a Catalunya, Aragó, Galícia i Astúries. L'origen d'aquesta confessió Cristiana es donà per mitjà d'una missió procedent de l'estranger -concretament dels EEUU- que s'instal·là a Sevilla, on es fundà la primera Església amb un caràcter localista i autogestionat. Així, començaren a edificar-se noves congregacions amb personalitats jurídiques independents, que tan sols s'apleguen anyalment en una Convenció fraternal.

Confessions Cristianes amb Variacions Específiques dels Textos

Les formes organitzatives de les tres denominacions varien substancialment d'acord amb el pes i l'expansió dels grups. Així, estimem que el Moviment Gnòstic Universal deu funcionar a partir dels nuclis familiars i de manera autogestionada i, plausiblement, autoregulada. Per contra, tant els Mormons com els Testimonis Cristianes de Jehovà disposen d'una estructura organitzativa molt elaborada a nivell planetari, piramidal i sincrònica, sota l'emparament d'una seu mundial que estipula i/o coordina les directrius a seguir. L'Església dels Sants dels Últims Dies, a diferència dels Testimonis, manté una organització mínima en l'àmbit micro, especialitzada en la tasca de les missions, mentre que els altres es disposen en cèl·lules "clòniques" independents que es relacionen entre si quan està estipulat que ho facin però que emulen la jerarquització i les dinàmiques dels nuclis Cristianes del segle I.

Confessions No Cristianes

L'estructura organitzativa d'aquests emplaçaments religiosos és també diversa, si bé Bahà'is i Budistes comparteixen una formulació jeràrquica quant a coordinació dels centres, però absolutament assembleària a nivell intern de cada nucli. Això no obstant, "Serchöling" forma part d'una branca i escola concretes del Budisme Tibetà i, malgrat funcionar de manera autogestionada, a nivell doctrinal depenen de la seu estatal ubicada a Osca presidida per un Lama Resident. La mesquita, a diferència d'uns i altres, s'organitza seguint els paràmetres de l'Islam, pel que estimem plausible l'existència d'un *Iman*, triat per la resta dels presents, encarregat del *discurs* i d'oficiar els actes.

Encreuament de característiques organitzatives-institucionals

De cara al tractament d'aquest punt es fa necessari tenir en compte diversos nivells o facetes organitzatius. Essent així, distingim entre confessions amb esglésies independents o dependents externament -s'entén, respecte de la pròpia denominació-, sistemes d'estructuració interna, substrat operatiu -Comunitat o nuclis familiars- i quotes d'autonomia i autogestió.

Totes les organitzacions religioses CVET, juntament amb l'Adventisme del Setè Dia, coincideixen en una dependència externa respecte d'una seu mundial. En aquest sentit, tant els Testimonis Cristianes de Jehovà com els Mormons han desenvolupat estructures complexes de caràcter piramidal i sincrònic. En l'altre extrem, alguns centres CEPRI funcionen de manera absolutament independent però, de fet, el comú d'ells es troba adscrit i/o coordinat amb altres esglésies de la denominació. Així succeeix també amb la resta de Cristianes Evangèlico-Pentecostals: els Bahà'is i els Budistes.

Quan a l'estructura interna dels emplaçaments, els CEPRI comparteixen amb els CVET i els Adventistes una dinàmica jeràrquica sota a càrrec d'una figura principal que gaudeix de l'assessorament d'un grup de consellers. En un altre punt es trobarien Anglicans i Baptistes així com, presumiblement, la Mesquita musulmana: tots ells funcionen assembleàriament però també amb una persona responsable o capdavantera que posseeix una concentració superior d'atribucions, i Els consellers. El Centre Budista Tibetà "Serchöling" i la Comunitat Bahà'i, en l'extrem oposat als primers, s'organitzen exclusivament de manera assembleària.

La base o el substrat sobre el que operen les diferents confessions No Catòliques de Sabadell sol tenir a veure amb els nuclis familiars. Amb tot, malgrat compartir el comú d'elles una adscripció per famílies i un interès focalitzat en elles com a elements substancials de les Comunitats i la transmissió dels continguts i l'experiència religioses, l'estructuració interna dels grups no sempre parteix d'aquests referents. Mentre que les denominacions CEPT, les No Cristianes i els Mormons organitzen llur distribució interna en base a la mateixa Comunitat -en tant que agrupació d'individus o de nuclis familiars-, les esglésies CEPRI i els altres CVET -Gnòstics i Mormons- s'assenten, absolutament, sobre les "cèl·lules mare" que conformen les famílies.

Més enllà dels diversos recursos organitzatius de cada centre, esdevé particularment interessant fer esment dels elevats nivells d'autonomia institucional i, en alguns casos doctrinal, de què gaudeixen el comú d'organitzacions religioses No Catòliques de la Ciutat. A excepció dels CVET -i posem entre parèntesis als Gnòstics- i el Centre Budista Tibetà "Serchöling", la resta de nuclis No Catòlics -CEPT, CEPRI i No Cristianes- estan dotats de graus significatius d'autonomia en tot el que fa a la gestió interna. Semblantment, però ja en tots els enclavatges No Catòlics de Sabadell, el sosteniment econòmic sol estar a càrrec de cada Comunitat, tot i que, en algunes ocasions, puguin rebre -o facilitar- aportacions des de la pròpia denominació.

Dinàmiques relacionals

En aquest darrer punt s'avaluaran tots aquells vincles que estableixen les Congregacions, Temples o Esglésies en diversos plans. Així, serà adient referir als contactes que es donen intraconfessió i extraconfessió i, en aquest darrer sentit, apuntar les tendències observades vers l'Ecumenisme, tant com la projecció a nivell social i/o polític-administratiu de cada tipologia religiosa.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals Tradicionals

Aquesta categoria d'organitzacions religioses CEPT -com succeirà també en altres- es caracteritza per un abocament prioritari vers el grup. En aquest sentit, el comú de les adscripcions es donen dins de la pròpia confessió o en relació altres doctrinalment molt properes.

D'aquesta manera, l'Església Cristiana Adventista de Sabadell és membre de la UICASDE -Unión de Iglesias Cristianas Adventistas del Séptimo Día de España-, mentre que l'Església de Crist anglicana forma part de la IERE -Iglesia Española Reformada Episcopal-, i els tres centres Baptistes, de la UEBC -Unió Evangèlica Baptista de Catalunya-, la UEBE -Unió d'Esglésies Evangèliques Baptistes d'Espanya-, la FBE -Federació Baptista Europea- i, finalment, de la ABM -Aliança Baptista Mundial-.

Quan als contactes amb altres confessions religioses Cristianes, Adventistes, Anglicans i Baptistes donen primacia als vincles entre protestants. Així, els primers mantenen relacions informals amb el Moviment Evangèlic de recent implantació – Carismàtics, Pentecostals, Filadèlfia-, mentre que els tres nuclis Baptistes estan inscrits al CEC -Consell Evangèlic de Catalunya- i a la FEREDE -Federació Evangèlica d'Esglésies Reformades d'Espanya-.

La seu Anglicana de la Ciutat ha estat participant de manera activa en el Moviment Ecumènic de Sabadell, semblantment a l'Església Evangèlica Baptista del Redemptor. Això no obstant, amb el canvi de Pastor, el fervor dels contactes ha minvat situant-se, plausiblement, a curt o mig termini als nivells indirectes i testimonials de l'Adventisme del Setè Dia -que s'hi vincula per mitjà del Col·lectiu de Dones en l'Església-. L'Assemblea de Germans, a diferència de la resta de grups, no sembla tenir cap mena de tendència Ecumènica. L'Església Evangèlica Baptista de la Creu Alta, per contra, manté relacions directes amb grups Catòlics de caire essencialista, més enllà del Moviment Ecumènic.

Pel que fa als contactes en el pla polític-social, el dinamisme assistencial d'alguns d'aquests enclavatges religiosos es consolida en lligams concrets. Així, l'Església Adventista Cristiana del Setè Dia duu a terme una tasca conjunta amb institucions i administracions a través de la seva ONG *ADRA-Espanya* -Agencia Adventista para el Desarrollo y Recursos Asistenciales-. Semblantment, l'Església Evangèlica Baptista del Redemptor manté contacte permanent amb el Diari de Sabadell i està vinculada i presta suport econòmic al col·lectiu SCAI -Servei Català d'Ajuda a l'Immigrant- i a l'Agrupació de Dones Maltractades. L'Església Evangèlica Baptista de la Creu Alta col·labora també amb el Diari de Sabadell i s'implica i actua tant a nivell de barri com a nivell de la Generalitat a través de la seva ONG.

Confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació

En totes les denominacions religioses d'aquest conjunt, les relacions o vinculacions de les congregacions i esglésies fora de la confessió són inexistents. L'Ecumenisme no sol tenir cabuda davant d'un context socio-religiós advers. Així, el comú de les esglésies es limita a mantenir contactes amb entitats molt properes o, en tot cas, Evangèliques. Això no obstant, a nivell social, i d'acord amb la voluntat humanitària de les seves doctrines, es donen algunes col·laboracions en matèria d'atenció a altri -fonamentalment des de l'Església "Buenas Noticias".-

Altres confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals

L'Església de Déu en Crist, talment com la resta d'Esglésies de Crist de l'Estat Espanyol, es probable que limiti els seus contactes al si de la pròpia confessió. De fet, l'Església de Crist manté molt bones i fluïdes relacions dins de la pròpia denominació i, en especial, amb les seves homònimes nord-americanes.

Confessions Cristianes amb Variacions Específiques dels Textos

En totes tres confessions, els vincles externs de caire Ecumènic o social, són virtualment nuls. Tan sols es relacionen i actuen en el si de la mateixa denominació, i comparteixen també una actitud defensiva envers la resta d'entitats i/o religions, arrel de les acusacions de què són objecte. Mormons i Testimonis comparteixen un marcat anticatolicisme, a banda de l'autoexclusió assentada en la seva condició de minoria i la salvaguarda de llur identitat.

Confessions No Cristianes

Quan a les relacions amb la resta d'entitats religioses i socials, un cop més el tarannà de cada doctrina incideix de manera determinant. Essent així, el multiculturalisme Bahà'í i la seva vocació unitària respecte de les religions, es formalitzen en els nombrosos contactes Ecumènics del grup, així com en el treball conjunt amb entitats socialment implicades, inclòs el mateix Ajuntament de Sabadell. Contràriament, Budistes i Musulmans mantenen contactes, més enllà de la pròpia doctrina, tan sols amb les instàncies necessàries.

Encreuament de dinàmiques relacionals

En primer lloc, cal dir que absolutament tots els centres religiosos No Catòlics de què tenim constància mantenen vincles o contactes intraconfessionals, amb diferents intensitats. Semblantment, alguns dels CEPT i CEPRI sostenen també relacions amb denominacions de caire Evangèlic-Pentecostal. De fet, tan sols trobem quatre denominacions –tres d’elles CEPT i els Bahàis- que practiquin un Ecumenisme actiu, més enllà de les confessions que els hi són doctrinalment properes. Per últim, esmentar la pertinença en els tres nivells de vinculació de tres de les quatre confessions CEPT, la darrera -l’Assemblea de Germans-, es troba en un recloïment absolut

En el pla polític-social i en referència als contactes amb les Administracions, de nou trobem a Adventistes i Baptistes, a la confessió CEPRI més activa –Buenas Noticias- i a la Comunitat Bahà’i.

Encreuament Estructural global

De cara a establir les correlacions observables per a totes les organitzacions religioses No Catòliques de Sabadell reprenem la nomenclatura usada al llarg d’aquest apartat.

En efecte, els tres grans conjunts de denominacions i agrupacions doctrinals als que hem fet referència inicialment -*Majoritaris en Expansió*, *Intermedis* i *Minoritaris Residuals*- permeten l’edificació d’uns perfils generals precisats amb la inclusió o exclusió de determinades confessions.

Sota l’epítet de *Grups Majoritaris en Expansió*, i en un pla estructural, quedarien encabits els següents centres i denominacions religiosos: els Testimonis Cristians de Jehovà i l’Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies -CVET-; el grup d’esglésies Carismàtiques “Buenas Noticias”, Església Evangèlica de Filadèlfia i les esglésies Pentecostals -CEPRI-; i l’Església Adventista Cristiana del Setè Dia -CEPT-.

Totes aquestes denominacions comparteixen uns orígens doctrinals recents en el temps -segles XIX i XX- i procedents, amb una sola excepció, dels EEUU. L’època d’instal·lació a Sabadell difereix en funció d’elements doctrinals, de fundació i de desenvolupament intern: així, les confessions Adventista i els CEVT -formades el segle XIX- arribarien a la Ciutat a inicis del XX i en les dècades dels cinquanta-seixanta,

respectivament, mentre que els CEPRI no ho farien fins els anys setanta-vuitanta --dues o tres dècades d'ençà la seva creació.-

Els *Grups majoritaris en Expansió* es caracteritzen per aplegar una feligresia majoritàriament jove i d'extraccions socials modestes o, fins i tot, extremadament humils, tant a nivell socioeconòmic com instruccional. Una de les finalitats doctrinals d'aquests grups rau en l'atenció a les persones més necessitades; d'aquí que les seves àrees d'acció coincideixin, en molts casos, amb les zones més depauperades o desateses de la Ciutat o, com en el cas dels Testimonis Cristians de Jehovà, ubiquin estratègicament els seus Salones del Reino per facilitar l'acostament dels fidels des de qualsevulla barriada. En el mateix sentit, els assistents als centres religiosos acostumen a compartir uns orígens socioculturals d'origen forà: molts d'ells arribaren a Sabadell amb les onades migratòries dels anys cinquanta i seixanta, procedents del Sud de l'Estat Espanyol. En altres ocasions, es tracta de població ènicament marginada, com els gitanos de l'Església Evangèlica de Filadèlfia o d'altres esglésies de caire Pentecostal o Carismàtic.

L'activitat principal del comú d'aquestes confessions té a veure amb la Devoció en el Culte i l'Estudi de les Escripures, però sempre des de la base dels nuclis familiars --amb la guia d'una figura central i els seus consellers-. Proporcionen una resposta a les angoixes de l'existència a través d'una vida en Comunitat, significativa i plural, que faciliti l'apropament individual a Déu. En bona mesura, aquesta opció inclusiva comporta cert grau de recolliment religiós però, com ara entre algunes esglésies CEPRI o els Adventistes, la gran activitat desenvolupada en el pla de la beneficència i l'atenció socials contraresta la possibilitat de l'aïllament respecte de l'entorn.

Totes aquestes organitzacions religioses participen també d'unes formes d'evangelització actives que, entre Testimonis i Mormons, esdevenen veritables objectius confessionals. De fet, el tarannà milenarista i certament apocalíptic, tant com la depurada organització jeràrquica i sincrònica a nivell mundial, poden esdevenir elements explicatius d'aquesta conjuntura: mentre que la marcada preocupació vers la Humanitat es reflecteix entre alguns CEPRI i Adventistes en la implementació d'un ajut pràctic i espiritual; en altres CEPRI, Testimonis i Mormons aquest neguit cerca la seva resolució mitjançant la incidència exclusiva en el darrer aspecte.

Incloem, bàsicament, dins els *Grups Intermedis* les confessions Cristianes Evangèlico-Pentecostals Tradicionals de major pes a la Ciutat, exceptuant l'Església

Adventista Cristiana del Setè Dia. Les semblances de les esglésies Anglicana i Baptista no rauen tan sols en el moment d'instauració a Sabadell –tot just encetat el segle XX-, aspecte amb el que coincideixen amb els Adventistes. Tampoc no es tracta només de l'època històrica en què sorgeixen una i altra confessions, ni del país d'origen: el Regne Unit. De fet, hi ha força elements que distancien aquestes denominacions protestants: el mitjà d'arribada a la Ciutat; el volum extremadament desigual de feligresos i les seves edats mitjanes; les tendències a l'envelliment i la baixa assistencial -Anglicans- o a la lleu renovació -Baptistes-...

Amb tot, entre aquestes dues confessions es donen certs paral·lelismes que les vinculen indefectiblement, tot distanciant-les de la resta: són "els protestants de tota la vida". Arribaren quasi plegats i s'instal·laren al Centre de la Ciutat; amb el temps, s'expandirien a les barriades immediates del Sabadell tradicional. Visqueren entre la clandestinitat i l'animadversió social, política i religiosa, però també gaudiren de cèlebres moments. Tot plegat, els ha valgut un reconeixement social de què no gaudeix cap altra organització religiosa a Sabadell, a excepció de les Catòliques. La seva situació sens dubte és privilegiada respecte a la resta de confessions "minoritàries", malgrat trobar-se, en el cas dels Anglicans, en xifres molt més properes a l'extinció que no pas al reeiximent.

Això no obstant, les seves relacions tant a nivell sociopolític com religiós són les més acomodades, com l'extracció social dels membres de les seves esglésies. Pel comú, es tracta de les Comunitats amb els nivells d'instrucció i socioeconòmics més elevats, residents a les barriades catalanoparlants econòmicament més afavorides de la Ciutat. En efecte, Baptistes i Anglicans practiquen, majoritàriament, l'Ecumenisme i duen a terme importants tasques de tipus benèfic-social. Les elevades quotes d'autonomia en la gestió i l'organització assembleàries dels centres els permeten una coordinació relaxada i funcional, així com la dedicació a les Comunitats de Fe respectives, a les quals solen dedicar força activitats de caire lúdic i/o cultural. Les formes d'evangelització, cobejant un pensament adequat a les "formes de vida moderna", eviten la intromissió i es decanten per l'exposició passiva mitjançant conferències, col·loquis, xarxes de coneixença...

Una darrera Categoria Estructural la formarien aquells centres i denominacions que hem encabít sota l'epítet de *Grups Minoritaris Residuals*: l'Assemblea de Germans, l'Església de Déu en Crist Jesús, els Moviment Gnòstic Cristià Universal, la Fe Bahà'í,

el Centre Budista Tibetà "Serchöling" i la Mesquita de Can Puiggener. Considerem aquesta agrupació no només per la minsa quantitat de feligresos que reuneixen, sinó també per l'activitat que desenvolupen i els tipus de relacions que estableixen amb l'entorn. De fet, quan a les variables d'Arrelament Històric, les confessions mostren paral·lelismes entre les doctrinalment més properes.

En alguns casos, podríem denotar certes similituds amb els règims monàstics Catòlics. De fet, aquests grups es caracteritzen, a excepció dels Gnòstics i els Bahà'is, pel recolliment - no mantenen actituds evangelitzadores ni Ecumèniques- i la pràctica exclusiva de la Devoció i l'Estudi del Llibre. Així mateix, el caràcter doctrinal dels grups o la recent implantació a la ciutat, els fan aparèixer com a confessions no consolidades amb uns futurs no massa clars. Tan sols en el cas de l'Islam es perfila una tendència al creixement, per qüestions relacionades amb la immigració extracomunitària. El Moviment Gnòstic Cristià Universal, per altra banda, si bé no ha quallat a Sabadell, continua en actiu a altres punts del Vallès i, cal dir, que s'està forjant com una confessió amb pes, a altres poblacions properes, com ara a certes barriades barcelonines. Per últim, tant l'Assemblea de Germans com l'Església de Déu en Crist Jesús, i a desgrat de la limitada informació de què en disposem, semblen compartir una tendència a la baixa en funció, plausiblement, de la manca de relleu generacional entre els fidels, del seu envelliment i de la reclusió d'uns grups ja de per si molt minoritaris.

ANÀLISI DE LES LÍNIES DE DISCURS

En primer lloc, abans d'encetar aquesta darrera secció de contrast entre institucions religioses No Catòliques, és oportú fer memòria de les limitacions amb què ens vam trobar en l'obtenció de valoracions sobre la conjuntura actual de la religiositat.

En efecte, com s'ha fet palès en la Segona Part de l'estudi, no hem pogut disposar d'aitals discursos per a totes i cadascuna de les confessions. En alguns casos, aquesta circumstància ha estat conseqüència de la mateixa inviabilitat de dur a terme l'entrevista; en altres, la manca de concreció i/o disposició dels i les entrevistats/des han obstaculitzat el nostre objectiu.

Amb tot, i fent balanç dels contactes reeixits de què disposem, l'encreuament de línies de discurs es durà a terme en base a les Categories Estructurals de Confessions construïdes i exposades en l'apartat precedent. Estimem que fóra improcedent inferir tendències discursives per Grups Doctrinals de Confessions, donat que no hem pogut obtenir totes les opinions quan a la situació contemporània de la religiositat *institucional* i *espiritual*. Essent així, ens referirem als paral·lelismes observables entre els centres que han respost, dins de les categories i en relació també, si s'escau, al grup de confessions al què doctrinalment s'adscriuen.

En altres paraules, l'encreuament s'elaborarà tot posant en relació els discursos col·lectats amb les variables Estructurals, d'Arrelament Històric i Doctrinals. Això no obstant, les respostes i valoracions obtingudes seran preses com a paradigmes o tendències "ideals" dins de les Categories edificades artificialment, i no pas com a trets definitoris de les mateixes. És a dir, és pertinent servir-se de les Categories Estructurals de confessions en la mesura que ens serveixen com a models o eines de comparació entre les característiques institucionals i les idiosincràsies discursives. En definitiva, aitals categories seran emprades només com a punts de referència per a la contrastació.

Al si de la Categoria Estructural dels *Grups Majoritaris en Expansió*, cinc de les sis confessions que l'integren han donat resposta, de manera directa o indirecta, a la temàtica que suara ens ocupa. Els 2 *Grups Intermedis* -Anglicans i Baptistes- també han correspost a les nostres expectatives. Contràriament, dels sis *Grups Minoritaris*

Residuals, tan sols dos ens han facilitat una opinió en aquest sentit -Bahà'ís i Budisme Tibetà-, els de major nombre i activitat.

Valoració de la religiositat contemporània

La conjuntura actual de la religiositat en el marc de Catalunya i l'Estat Espanyol ha estat avaluada, com s'ha fet palès, de diferents maneres i en funció de motivacions o factors explicatius diversos. Amb tot, és possible establir uns patrons mínims susceptibles d'ésser contrastats entre si.

A grans trets, mentre que el comú de denominacions emplaçades dins els *Grups Majoritaris en Expansió* s'inclinen per la negació o, en tot cas, l'especificació del que hom ha definit com *crisi religiosa* o *secularització* -en els sentits amplis-; els dos *Grups Intermedis* insisteixen en l'existència d'una marcada *crisi religiosa* en el pla *institucional*. Aquesta opinió és compartida per les dues organitzacions religioses No Cristianes de Sabadell, que hem designat com a integrants dels *Grups Minoritaris Residuals*; això no obstant, a la *crisi institucional* afegeixen una de caire *espiritual*.

En tots els casos, es considera que els elements observats a l'entorn social i quotidià ressenyats -el buit espiritual religiós, la necessitat de Déu i de consell o ajuda, el desconeixement, la desorientació...- afecten de manera similar a totes les persones, independentment de les seves edats. Això no obstant, la major ignorància i la desobediència típiques juvenils augmenten les possibilitats de refús de la religió -institucional i espiritual- en aquestes franges d'edat.

Revisem, però, els discursos d'uns i altres.

Grups Majoritaris en Expansió

Els Testimonis Cristianes de Jehovà construeixen el seu discurs en base a la constatació inequívoca d'una forta crisi religiosa que afecta la majoria de confessions amb diferents intensitats. Es tracta, però, d'un moment greu tan sols a nivell *institucional* que es reflecteix numèricament en el decreixement de la feligresia i l'activitat dels centres. Aquesta no és la situació d'aquesta organització religiosa, ans al contrari.

Cal dir, que aquestes vicissituds institucionals del comú de les confessions no són estimades com a indicadors d'una crisi religiosa de fons. De fet, i com es veurà en

l'exposició de les causes que uns i altres atribueixen a la conjuntura avaluada, l'ostracisme d'aquesta denominació, la marginació i l'exclusivisme que pateixen i practiquen, ens menen vers una lectura doctrinal del tema.

En la mesura que bona part de la resta de confessions són responsabilitzades de l'animadversió social enfront de la religió i tenint en compte que el decreixement és símptoma d'un alligonament diví, el destronament generalitzat del seu voltant mai no serà vist com quelcom negatiu, sinó com un èxit d'aquells que posseeixen la Veritat, d'aquells que actuen d'acord amb la Voluntat Divina.

Per altra banda, el fidel entrevistat de l'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies no va facilitar suficient informació sobre aquest aspecte com per prendre el seu discurs com a model significatiu de la confessió a la qual pertany.

L'entrevistat, tan sols va al·ludir a una manca de Fe sincera en les persones i en les institucions religioses, i afegí una crítica ofegada vers la manca d'humanitat al si de l'Església Catòlica.

Amb tot, fem memòria sobre el naixement dels Mormons, en tant que oposició renovadora de l'Església Romana, i sobre la marcada tendència a l'exclusivisme, així com en relació a l'animadversió generalitzada que mostren cap a la resta de confessions i, molt especialment, vers el Catolicisme. Per altra banda, fóra plausible un discurs similar al dels Testimonis, en la mesura que hi coincideixen tant en els aspectes socioestructurals com en la tendència a l'alça de la denominació.

Les dues esglésies contactades dins els CEPRI coincideixen en afirmar, de manera vehement i optimista, la inexistència de qualsevol tipus de crisi religiosa, ans al contrari.

En opinió dels Carismàtics "Buenas Noticias", la gent es mostra cada cop més oberta, hi ha una necessitat de Déu, una *set de Déu*. La qüestió, però, rau en el gran desconeixement de l'Evangelí. Així, davant de la ignorància, les persones es troben amb una necessitat de consell de cara a cercar la manera de solucionar el problema fonamental de la nostra societat -la soledat de les persones- i les seves conseqüències perverses: droga, conflictes familiars, ferides emocionals...

Per al Pastor Pentecostal de l'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya, la crisi és *aparent*. De fet, hi ha una *set tremenda de Déu*, un *buit espiritual* i una *gran desorientació* originats per diferents motius, el més important dels quals és la desviació doctrinal.

L'Església Adventista Cristiana del Setè Dia, a diferència de les altres quatre confessions *Majoritàries en Expansió* –amb les que hi combrega socioestructuralment però no pas quan a nombre de feligresos–, s'inclina per una valoració crítica que, sense posar en dubte el propi grup, descriu les circumstàncies internes quan a estancament d'assistència.

Així, afirmen la *crisi religiosa* en el seu aspecte merament *espiritual*. Tanmateix, els arguments utilitzats s'assimilen força als dels seus companys de Categoria: hi ha una *demanda implícita d'ajut* però també una *gran desorientació i desconeixement* que generen una forta necessitat d'assessorament Pastoral.

Grups Intermedis

La Pastora de L'Església de Crist –seu Anglicana a Sabadell– elabora un discurs ampli al voltant de la *crisi religiosa institucional* que afecta *totes les confessions*. Al seu entendre, però, les diferències d'intensitat es troben en funció de les característiques sociohistòriques i estructurals de cada país. Això no obstant, es dona una *necessitat espiritual* molt important a la que les Esglésies no han sabut donar resposta. Hi ha hagut, i encara avui hi ha, una *manca d'adequació institucional als canvis socioestructurals* que, en el cas de l'estat Espanyol, s'ha vist agreujada per la *pèrdua d'una generació* sencera en matèria religiosa.

L'Església Evangèlica Baptista de la Creu Alta, matisa aquesta *crisi religiosa institucional* amb l'existència d'una crisi a nivell *espiritual*. Tal i com apunta el Pastor, ens trobem amb una *crisi d'interès religiós, espiritual i de valors*. Aquesta conjuntura es reflecteix en la percepció generalitzada de la manca de necessitat d'una religió institucionalitzada i d'una vida al si d'una Comunitat espiritual. No hi ha una veritable inquietud sobre els valors i, sovint, es dona una *incomprensió* respecte de l'experiència de la Fe en una Comunitat.

Així mateix, han aparegut noves formes d'espiritualitat adequades al món modern: es tracta d'una religiositat molt personal; la fe no es viu en la seva expressió quotidiana de compromís social; hi ha una manca d'implicació dins una Comunitat; i es dona un consum de la religió institucional de manera segmentària i interessada.

Grups Minoritaris Residuals

La Comunitat Bahà'í i el Centre Budista Tibetà "Serchöling" coincideixen en el seu discurs, així com en alguns aspectes de l'opinió suara referida.

Les dues confessions No Cristianes afirmen la presència d'una crisi religiosa tant institucional com espiritual. Una i altra indiquen la percepció social negativa referent a les organitzacions religioses: els Bahà'ís esmenten l'animadversió social fruit del desengany i la desmoralització; els Budistes al·ludeixen a la malinterpretació de la religió, entesa com a mitjà de coacció, enlloc de com a vehicle d'alliberament.

Interpretacions sobre l'espiritualitat i la participació religioses

Els factors explicatius que donen comptes de les situacions descrites responen, en gran mesura, al caràcter de les argumentacions precedents. Així, trobem discursos en què s'al·ludeix, de manera exclusiva o en combinació, a raons *sociohistòriques, institucionals, cosmovisionals, doctrinals* o *altres*.

Grups Majoritaris en Expansió

Entre aquestes confessions, les causes atribuïdes a les dificultats que experimenta el comú de la població per apropar-se a Déu a través d'una institució religiosa rauen, en primer lloc, en elements relatius a la *cosmovisió "moderna" i racional*, així com a la petjada del passat recent espanyol polític i religiós. Semblantment, apareix de manera reiterada la menció a aspectes *doctrinals* vinculats tant als individus com a l'exercici contraproductiu de determinades organitzacions religioses –l'al·lusió a l'Església Catòlica és constant–.

Els Testimonis Cristianes de Jehovà donen comptes de la seva situació de marginació socioreligiosa en funció de la *incomprensió* humana en no saber –desconeixement– i no voler –animadversió vers la religiositat en general o, més plausiblement, envers ells– trobar el camí adequat.

Per altra banda, fan referència també a la irresponsabilitat del comú de denominacions, en les que s'ha donat, de manera generalitzada, una *manca d'autocrítica institucional* davant de l'adoctrinament que suposen les xifres de creixement o decreixement en l'assistència i participació dels fidels. Així mateix, les altres confessions han tingut molt a veure amb la creació del sentiment de refús social

vers la religió. Algunes -fan referència omisa a denominacions del tipus Adventista o als Mormons- imposen pautes de comportament que poden ferir la sensibilitat de les persones; mentre que altres s'han imposat coercitivament al llarg de la història i encara a l'actualitat amb conseqüències summament negatives.

En aquest darrer sentit, la crítica a l'Església Catòlica és colpidora. El Catolicisme manté una pretensió il·legítima d'infal·libilitat en la figura del Papa -al que titllen de "líder carismàtic"-; i una elevada jerarquització interna que poc té a veure amb el sentit que els Testimonis atribueixen a la religió institucionalitzada: la distància entre l'organisme i el fidel és immensa, no hi ha connexió entre aquest i Déu, els interessos econòmics i politicoreligiosos són presents... Per contra, l'organització piramidal sincrònica dels Testimonis Cristians de Jehovà parteix dels nuclis familiars -que són desatesos en l'Església Catòlica- i de l'exercici no professionalitzat de la religió.

Com s'ha vist, la seva defensa és una atac. S'autodenominen "Cristians marginats" i defugen l'acusació de *sectarisme* de què són objecte des del comú d'àmbits Cristians i socials, fent palesa la destrucció passada de l'Església Catòlica, a la que responsabilitzen també de les accions dels seus fidels.

Aquesta inculpció de l'Església Catòlica tant a nivell doctrinal com institucional, s'extén, de fet, a la resta de confessions No Catòliques de Sabadell, per bé que amb diferents intensitats i matisos. L'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies parteix ja en la seva fundació, del refús i l'antipatia vers aquella organització religiosa. De fet, l'entrevistat no gosa ni anomenar l'Església Catòlica, a qui acusa de manca d'amor i interès per altri, de fredor institucional, de no afavorir les relacions humanes i familiars, i de crear una gran distància entre el fidel i Déu.

Els Pastors de "Buenas Noticias" són els únics que no al·ludeixen a la possible incidència en el desconeixement de l'Evangeli per part dels ciutadans/es. Al seu entendre, les motivacions no són pas institucionals, sinó que les mancances tenen a veure amb buits doctrinals i són conseqüència també de la *cosmovisió* moderna. Es dóna, efectivament, un cert *temor o reticència* davant la religió en general i, amb major èmfasi, davant les esglésies evangèliques de recent implantació -designades, sovint, com a *moviments sectaris*-. De fet, però, l'explicació de base rauria, no tant en l'acció i/o la difamació per part d'altres religions, com en l'*aferrament al racionalisme* i a les proves materials que generen el *dubte* davant la creença per Fe i difulten l'apropament a Déu. A més, en la seva opinió, bona part de les organitzacions religioses estan treballant

en el mateix sentit de facilitació de guies per tal de paliar l'enorme desconeixement imperant: "Así como nosotros, ¡muchas Iglesias! ¡No somos los únicos! ¡Por todos los lados!"

L'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya, contràriament al grup precedent d'Esglésies Evangèlico-Pentecostals de Recent Implantació, articula el pes de la seva argumentació amb una crítica feroç vers l'exterior, social i religiós –no passem per alt el signe carismàtic i exclusivista d'aquest centre.-

La *desviació doctrinal* –veritable problemàtica religiosa contemporània- troba les seves arrels en factors *cosmivisionals* i *doctrinals-institucionals*. En efecte, la base d'aquesta errada –les conseqüències de la qual la gent ignora- es troben en *buscar en llocs equivocats*, en els "falsos déus" o intermediaris il·legítims: Catòlics, vidents, Tarot, Espiritisme, materialisme, TV... Aquests agents obstaculitzen i impossibiliten el *coneixement* veritable de l'Evangeli, amb el que es deriva fàcilment a la desviació doctrinal.

L'Església Catòlica, en aquest sentit, exerceix una influència negativa i diabòlica mitjançant determinades pràctiques condemnades per Déu –com els funerals-; mentre que la resta de confessions interpreten erròniament la Paraula, amb el que es desvien respecte de l'únic Camí possible. Tot el que no vulgui arribar a Déu per mitjà de Jesucrist, està refusant la Salvació i a Déu mateix, alhora que atia la desorientació general respecte de la religió.

L'Església Adventista Cristiana del Setè Dia, cerca les causes de la situació que titlla de crisi espiritual, en factors bàsicament *sociolhistòrics*. La desorientació i el desconeixement generalitzats, la demanda d'ajut especialitzat, són la resultant de la *intransigència* i la *intolerància* del *passat político-religiós recent* de l'Estat Espanyol. Encara avui es viuen les conseqüències de l'aliança entre l'Església Catòlica i la Dictadura franquista. Passat el Nacionalcatolicisme, ha romàs la percepció social negativa vers la resta de confessions i, en especial, en relació a aquelles que hi convisqueren; això és, les protestants.

Grups Intermedis

Anglicans i Baptistes coincideixen en les motivacions de la crisi institucional -i espiritual- religiosa: es tracta d'elements de caire *institucional* i *cosmovisionals*-

infraestructurals, vinculats els primers a la ineficiència de les organitzacions religioses i, els darrers, als canvis en les formes de vida i pensament a les societats modernes occidentals.

La Pastora Anglicana relliga els dos aspectes en una sola idea: les institucions religioses han estat ineptes i inoperants a l'hora d'adequar el seu missatge a les noves condicions de vida de les persones. La vida moderna comporta una acceleració dels ritmes i una manca de temps que generen una actitud intensa de necessitat de fugida; de manera que es dificulta la implicació en una Comunitat de Fe. A més, les formes de pensament típicament modernes han produït una degeneració moral que fa trontollar les bases del vehicle idoni per fer arribar l'espiritualitat a les persones: la *família*. Determinats principis de la cosmovisió contemporània, com la tolerància absoluta envers tot excepte cap a la unicitat, han posat en dubte la legitimitat de les creences religioses.

A l'Estat Espanyol, els trets *sociohistòrics* recents compliquen encara més aital situació: com a resposta al *Nacionalcatolicisme*, s'ha perdut una generació en matèria de coneixements i continguts religiosos. La inadaptació posterior de l'Església Catòlica i la resta d'institucions religioses als canvis socials ha perpetuat el desencís i la indiferència entre les persones.

Les dificultats per les que passen les institucions religioses i l'espiritualitat, són avaluades també per l'Església Evangèlica Baptista de la Creu Alta en funció de la conjuntura de pensament modern. No hi ha una veritable inquietud a nivell de valors, ja que molts dels *principis socialment més prestigiats* van en contra d'aquells que es proclamen des de l'Església i la vida de Comunitat: l'individualisme, l'interès propi, la competitivitat... Així mateix, determinades esglésies han afavorit una *espiritualitat descarnada i segmentària*, deixant de banda o no incidint suficientment en el vessant familiar, comunal i social de la religió.

La *manca d'interès i la incomprensió social* són especialment intenses entre la *gent jove*. Els membres d'aquest grup tendeixen a desvincular-se de les problemàtiques socials i religioses i, sovint, proclamen el seu ateisme de forma oberta. De fet, però, la societat premia les conductes individualistes, interessades i egoistes i educa les persones en aquest sentit.

L'Església Catòlica és responsable –si més no de manera indirecta– d'aquesta situació. Tot aferrant-se a la pròpia construcció de la realitat i al propi discurs, tot negant reiteradament l'evidència, s'afavoreixen les noves formes d'espiritualitat; més si

emparant-se en el vessant estadísticointitucional es desatenen els aspectes familiars i de Comunitat.

Grups Minoritaris Residuals

Les argumentacions de la Comunitat Bahà'í i "Serchöling" són força similars a les dels Grups Intermedis, si bé el nivell d'aprofundiment en l'explicació de les causes és menor.

En efecte, per als Bahà'ís, la societat està desmoralitzada, apagada, a causa de la vida moderna, el treball... que desestructuren la base de tot, la família, que és l'encarregada de donar exemple i difondre l'espiritualitat. Per altra banda, els interessos i les manipulacions en les institucions religioses han generat desengany entre les persones, que han deixat de banda l'aplicació pràctica dels principis. Aquest desencís religiós és fruit de la burocratització i l'allunyament de certes religions –al·lusió implícita al Catolicisme- respecte de la persona i l'entorn familiar. La major part de les religions altament jerarquitzades, a més, no han atès la posada pràctica dels dogmes.

Per a l'entrevistada del Centre Budista Tibetà "Serchöling", la *vida moderna urbanita*, l'acceleració que imposa, la manca de temps per desenvolupar el vessant humà i l'estrès, són vistos com els factors explicatius de la crisi espiritual que pateix Occident: bloquejos d'energia, problemes emocionals, traumes... Semblantment a la Comunitat Bahà'í, es palesa una crítica vers les *religions altament institucionalitzades* com a altres factors explicatius de l'allunyament generalitzat de les persones respecte de les religions i de Déu. El Catolicisme, com una d'aquestes organitzacions religioses summament burocratitzades i rígides, ha contribuït a què la religió, en genèric, s'entengui de forma equivocada: en el seu sentit normatiu i punitiu, i no pas en el del vincle entre els humans i el Diví.

Alternatives i propostes de futur

Les alternatives que presenten els i les representants de les confessions religioses de Sabadell es troben, òbviament, en correlació amb les valoracions generals argumentades. Amb tot, i de cara a una contrastació analítica reeixida, es fa precís referir-les, de nou, de manera pormenoritzada. En efecte, podem tipificar les solucions amb els epítets de: institucionals, doctrinals, cosmovisionals, espirituals i socials.

Grups Majoritaris en Expansió

Testimonis i Mormons comparteixen la idea que el coneixement i la Salvació passa, exclusivament, per ells. És a dir, la solució és de caire *institucional-doctrinal*. Com indica l'entrevistat de L'Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, l'Església és vista com a eina de conversió, de Salvació temporal, prosperitat i Felicitat. La Salvació passa també per la humilitat, la *Fe sincera*, l'ajuda mútua mitjançant l'amor i una vida austera centrada en la família.

Per a "Buenas Noticias", en canvi, per tal que hi hagi un major coneixement de l'Evangeli i que s'accepti Déu, la funció de l'Església ha de ser ensenyar a creure-hi, facilitar els principis a la família per tal que es pugui difondre el coneixement. D'aquesta manera, la resposta no tan sols és institucional, *ans també* espiritual.

El Pastor de l'Església Cristiana Evangèlica de Catalunya coincideix en el darrer aspecte. Ha d'haver un canvi *espiritual* però no per mitjà d'un assessorament extern. Les persones s'han d'allunyar individualment dels "falsos déus" -mediàtics i *doctrinals*- i han d'acceptar així, plenament, a Jesús a través de l'Evangeli.

El camí per trobar resposta a la desorientació i el desconeixement que menen vers la crisi espiritual passa, en opinió dels Adventistes, per l'adequada combinació dels elements *espiritual, doctrinal* i *social*. La solució radica, indefugiblement, en el contacte amb Déu i l'assessorament i el formar part activa de l'Església. Malgrat tot, i com ja s'ha referit, subsisteixen forts prejudicis envers la religió institucionalitzada que dificulten aquesta tasca.

Grups Intermedis

Si per a aquestes confessions la crisi era d'arrel institucional, les alternatives proposades incideixen també en aital aspecte.

Així, des de la Comunitat Anglicana s'apunta la necessitat d'adequació de la religió institucionalitzada a les transformacions socials. Es tractaria d'ajustar el missatge i de transformar i/o optimitzar les formes d'organització institucionals, facilitant la creació de Comunitats de Fe i concentrant-se en la família per dur a terme el vessant pràctic de l'espiritualitat.

Els Baptistes presenten un símil interessant per reflectir la mateixa idea: les esglésies han de funcionar com a illes espirituals, en base a la vida en Comunitats de Fe i al treball social. Això és, com per als Anglicans, la posada en pràctica dels dogmes.

Grups Minoritaris Residuals

Els dos representants d'aquesta Categoria estructural coincideixen amb el comú dels encabits en els *Grups Majoritaris en Expansió* a l'hora de facilitar sortides de caire *doctrinal* a la que ells si valoren com a crisi religiosa.

Per a l'Assemblea Espiritual Local dels Bahà'i, la solució als problemes socials i religiosos és, eminentment, *intitucional-doctrinal*. Passa per totes les religions, que han de començar a dirigir-se, prioritàriament, cap a la família, tot difonent l'aplicació pràctica dels valors fonamentats en l'amor.

El Centre Budista Tibetà "Serchöling", si bé apunta de manera indirecta la necessitat de canvis institucional –recordem la crítica a les organitzacions religioses altament burocratitzades–, concentra el seu interès en els afers *doctrinals* des d'una perspectiva individual. La solució a les pors rau en la constància, en el no defallir en la recerca, en no distreure's. S'ha de treballar des de l'interior de les persones per poder difondre més tard i en la pràctica quotidiana, l'alliberament i la Felicitat que milloraran la Humanitat.

Encreuament global de Línies de Discurs

Fins el moment, hem vist com els discursos al voltant de la conjuntura actual de la religiositat s'articulaven en funció d'uns elements reiteratius. Així, les organitzacions religioses categoritzades com a *Grups Majoritaris en Expansió* partien de la negació d'una situació crítica, fatal, per a la vivència i l'expressió organitzada de la religió. Amb tot, Testimonis i Adventistes oferien apreciacions específiques que caldrà revisar sota el prisma de la contrastació doctrinal i interinstitucional. Totes aquestes confessions accepten, però, l'existència d'un desconeixement i una desorientació generalitzats quan a Déu la religió institucional. Les causes que addueixen fan referència a elements diversos sota un comú denominador: la *cosmovisió "moderna" i racional*, així com els vestigis del *Nacionalcatolicisme*. Una i altres dificulten l'apropament de les persones a l'experiència religiosa, tant individual com en el si d'una entitat, alhora que atien el

prejudici i l'animadversió envers tot el que hi tingui a veure i, en especial, quan a les confessions No Catòliques. En efecte, les accions passades i presents de l'Església Catòlica així com el paradigma d'organització jeràrquica i distant respecte de l'individu, són valorats com a factors extremadament desfavorables de cara al redreçament del vincle entre Déu i la Humanitat.

Les propostes que presenten aquestes organitzacions religioses, com a alternativa a la set de Déu no pal·liada per la manca de coneixements, passen totes, amb major o menor efusivitat, per l'acceptació de Déu a través de les Escripures i en el si de la pròpia confessió.

Anglicans i Baptistes –confessions integrades dins la categoria dels *Grups Intermedis*- coincideixen en l'afirmació rotunda d'una forta *crisi religiosa institucional* derivada de la manca d'adequació de les institucions religioses a les transformacions socials de l'entorn. Així, les confessions no han estat capaces o s'han negat a assumir –cas de l'Església Catòlica- el canvi de paradigmes i de condicions de vida que, juntament amb el passat dels Nacionalcatolicisme espanyol, han menat vers el desinterès i la desídia. L'Església Evangèlica Baptista de la Creu Alta indicava també l'emergència de noves formes de religiositat individual i difusa que venen a suplantir les estratègies basades en les Comunitats de Fe i la família.

En el parer d'uns i altres, la única resposta possible rau en donar un gir radical a les institucions religioses: no es tracta de continuar aferrant-se indefectiblement als vells esquemes, ans al contrari, es fa necessari un reenfocament en la transmissió del missatge tant com en l'estructura interna de les Esglésies. En un món en què les persones se senten perpètuament soles s'han de facilitar Comunitats significatives a través de les quals es posin en pràctica els dogmes tantes vegades propugnats.

Els dos *Grups Minoritaris Residuals* compartien la percepció d'una *crisi institucional*, però també *espiritual*, fruit de les formes de pensament i de vida modernes i urbanites. Tanmateix, la crítica vers l'Església Catòlica emergeix de nou, en indicar la nocivitat de les organitzacions religioses altament burocratitzades, rígides i manipulades² de cara a la plena realització de l'experiència religiosa individual i

---

² Cal indicar, però, que tant els Bahà'ís com els Budistes Tibetans al·ludeixen de manera quasi pejorativa a altres confessions que es podrien encabir en aquesta definició organitzativa: Testimonis Cristians de Jehovà, Església de Jesucrist dels Sants dels Últims Dies, Adventistes Cristians dels Setè Dia...

institucional. L'alternativa, òbviament, pren un caràcter institucional-doctrinal: cal que les confessions religioses parteixin en llur forma de la simplicitat organitzativa, de la família –Bahà'ís- o de les persones a títol individual –Budistes Tibetans-, com a vehicles de difusió i d'aplicació pràctica i exemplar dels valors religiosos.

Un cop revisats i interrelacionats els discursos de les confessions emplaçades en les tres Categories Estructurals, fóra oportú subratllar els elements comuns a uns i altres per tal d'inferir-ne alguns elements explicatius.

És simptomàtic el fet que aquells que es troben en una situació de declivi o mera renovació defensin aferrissadament l'existència d'una forta crisi religiosa institucional i/o espiritual, sobre la que han reflexionat profundament. Es fa palès, per altra banda, que les confessions que gaudeixen d'un major abast quan a feligresia i que continuen en ple creixement, no perceben aital situació crítica. En tot cas, són conscients de les dificultats per les que passen determinades institucions religioses, però tan sols observen una gran “desorientació” i “desconeixement” que ells estan en posició de pal·liar.

Aquesta “desorientació” i “desconeixement” són factors que apareixen en totes les argumentacions exposades. Tanmateix, el que uns designen com a *crisi*, tot vinculant-la a la tendència negativa del propi grup i els afins, els altres consideren que és una problemàtica important però superable.

De fet, les expressions compartides de “set de Déu”, “necessitat de consell”, “ajuda que tan sols pot proporcionar la religió” –en determinats casos, només la pròpia-, etc. també són avaluades de manera diversa. Semblantment, les nocions omnipresents de “desengany religiós”, “desmoralització social” i “animadversió social vers la religió” són viscudes de manera diferencial en funció de variables no exclusivament estructurals, sinó de prestigi o reconeixement social –que poden o no concordar amb els principis doctrinals del grup, com és el cas dels Testimonis Cristians de Jehovà-.

Totes les organitzacions religioses No Catòliques entrevistades convenen en què aquestes darreres circumstàncies de refús o reticència socials, troben la seva explicació en la inoperància de les institucions religioses per emmotllar-se a la cosmovisió i a les formes de vida modernes, però hi ha un altre element fonamental sobre el que les referències són constants, i al voltant del qual caldria reflexionar: el passat i el present monopolístic quan a poder i prestigi en totes les esferes –social, política, econòmica...- de l'Església Catòlica.

ANÀLISI INTERCONFESSIONAL DE LES INSTITUCIONS RELIGIOSES A SABADELL

Amb aquesta secció es conclou el present estudi, arribant a la convergència de tots aquells elements que s'han anat exposant i avaluant sota la divisòria entre organitzacions religioses Catòliques i No Catòliques.

L'objectiu prioritari d'aquesta recerca consistia en la descripció i el desxiframent de la conjuntura actual de les institucions religioses ubicades en el marc de Sabadell. Centrant-nos en l'Església Catòlica, en tant que eix vertebrador de l'emergència i el passat històricopolític de la Ciutat, la nostra exposició ha anat incloent, de manera progressiva, totes aquells centres i confessions que, al llarg del temps, s'han instal·lat a Sabadell. Com s'ha fet palès, hagués estat una manca de rigor sociològic passar per alt la multitud, cada cop de major pes i abast, d'institucions religioses No Catòliques que coexisteixen amb el substrat religiós tradicional.

Al llarg de l'estudi hem tractat de, plantejada una teoria, acostar-nos a una realitat micro per tal de desxifrar-la i, d'aquesta manera, retornar a un pla més abstracte, fonamentat aquest cop en l'observació i l'anàlisi concretes. Esdevé pertinent, doncs, arribades a aquest punt, revisar en clau comparativa els discursos deconstruïts en els darrers apartats per tal d'acotar el conjunt de variables que, des d'una perspectiva sociològica, puguin ésser preses com a factors explicatius, no tan sols de les mateixes argumentacions, ans també de l'afer que ens ocupa: l'acotació de la situació religiosa institucional i llurs possibles alternatives.

ELS DIFERENTS DISCURSOS, ELS INTERROGANTS COMUNS I LES ALTERNATIVES

Des d'un punt de mira sociològic no és possible deslliurar les línies de discurs emeses pels diferents interlocutors de la posició que aquests detenten dins del *camp*¹ de la religiositat institucional. L'especificació d'aquestes posicions de major o menor privilegi i/o acomodació ha estat elaborada en base a l'exposició i l'encreuament d'un seguit de variables estructurals i institucionals, tant pel que fa als nuclis parroquials i Ordres Catòlics, com a les confessions religioses denominades comunament "minoritàries".

Mitjançant aquestes correlacions hem dibuixat quatre perfils diferenciats per a les institucions No Catòliques, mentre que s'ha optat pel manteniment d'una divisòria Centre/Perifèria entre els Arxiprestats de Sabadell. En uns i altres casos ja hem posat en evidència les especificitats intracategorials, motiu pel qual no caurem en la redundància que suposaria una nova descripció de les mateixes.

Això no obstant, estimem adient fer memòria de les línies discurs i, de manera indirecta, dels trets estructurals atribuïts a cada Categoria de confessions No Catòliques i de parròquies i Ordres Catòliques.

Les tòniques generals en les argumentacions de l'*Arxiprestat Centre* indicaven una *manca de crisi religiosa* en termes institucionals i pel que fa als valors professats pels individus. Majoritàriament, però, apuntaven vers una *transformació* en la manera de viure i entendre la Fe. En la mesura que es considerava la *particularització* i la *individualització* de l'experiència religiosa, s'observaven certs canvis en la pràctica, motiu pel qual calia insistir en el treball dins de la Comunitat. Els agents desencadenants d'aquesta innovació espiritual raïen, fonamentalment, en els nous *paradigmes de la vida moderna*, així com en l'*acceleració del ritme* i la manca de temps lliure per a una implicació adient al si de la Comunitat parroquial. Tanmateix, també s'indicaven alguns elements demogràfics: envelliment i decreixement de la

---

¹ Ens servim de la noció de *camp d'acció social* de Pierre Bourdieu. Aquest concepte fa referència a qualsevol dels àmbits en els quals els diferents individus i col·lectius es desenvolupen i estableixen relacions entre si. La jerarquització de posicions en aquestes esferes de relació social es trobaran en funció dels recursos materials, culturals i simbòlics de què disposi cada agent. Així, certes posicions gaudeixen de més privilegis que altres perquè acumulen el capital socialment més valorat en aquell

natalitat. En cap cas, però, s'al·ludia a la possible incidència de les denominacions No Catòliques, ja que des de bona part de les parròquies s'observa una menystenença respecte a la resta de confessions: se les solia avaluar en termes residuals quan a nombre, significació i característiques sociodemogràfiques dels seus fidels.

Els canals o formes de millora respecte d'aquesta tendència a la particularització i la individualització religioses s'expressen de manera diversa en funció de la posició de les parròquies de Centre. Així, aquelles que vam designar com a "fortes" –Puríssima, Sant Feliu i Santíssima Trinitat– posaven el seu èmfasi en la necessitat d'establir vehicles d'*evangelització* més eficients; mentre que la resta –Mare de Déu de Gràcia, Sant Oleguer, Sant Vicenç, Sant Salvador– s'inclinava per una *adequació institucional* a les formes de vida actuals.

Als Arxiprestats de Perifèria, l'avaluació de la religiositat institucional prenia un to més crític: tant a Nord com a Sud s'al·ludia a una *crisi institucional* –amb matisos–, per bé que en cap cas es considerava l'existència de dificultats religiosoespirituals de difícil resolució. En ambdós Arxiprestats s'apuntava la *parcialitat* i/o l'expressió diversa de l'espiritualitat individual, però malgrat convenir en la *fragmentació de la pràctica* religiosa s'insistia també en la permanència de *vestigis poc definits de religiositat* entre la població.

En aquest sentit, emergia una variable a prendre en consideració: les *diferències* entre les *tradicions religioses* de la població autòctona –nascuda a Sabadell o a la resta de Catalunya– i la que s'instal·là a la Ciutat fruit de les grans onades migratòries procedents dels Sud de l'Estat Espanyol. Als Arxiprestat Perifèrics s'ha considerat que la pèrdua dels valors Catòlics ha incidit de manera més punyent sobre els primers, mentre que els altres, tot i haver sofert una davallada significativa en la pràctica, han mantingut fermament arrelats els principis doctrinals.

Un element al voltant dels qual es polaritzaven les opinions és la teòrica davallada o el manteniment de la influència i el prestigi social de l'Església Catòlica. El primer discurs era sostingut pel comú de parròquies de petites barriades de Nord, mentre que la major part de les de Sud s'aferraven al paper crucial de l'Església quan a dotadora dels Sagraments.

En tot cas, els Arxiprestats de Perifèria convenen amb el de Centre quan a les *fonts explicatives* d'aquesta crisi institucional i de la transformació en l'espiritualitat:

---

context. El *camp religiós*, doncs, seria aquell espai en què es duen a terme les pugnes per la primàcia entre organitzacions, confessions i agents religiosos amb capitals desiguals.

estructurals i de *cosmovisió*. Això no obstant, a Nord, alguns Rectors apunten també components institucionals: la *manca d'adequació* de l'Església Catòlica als canvis i les *limitacions* i *desigualtats internes* en la cessió de recursos. En relació a les diverses tradicions religioses entre autòctons i immigrants, s'esmenta el *desarrelament sociocultural* que han patit els i les nouvinguts/des en tots els sentits i, òbviament, també en el religiós.

Pel que fa a les alternatives, Nord i Sud insisteixen en la pertinència del *treball social*, de dur a la pràctica els dogmes. Semblantment, consideren de manera positiva l'actuació del comú de les institucions religioses No Catòliques, si més no quan a llur capacitat de creació de Comunitats. Tan sols l'opinió divergeix en el Sagrat Cor de Ca n'Oriac -al Nord-, coincidint en el descrèdit professat per les parròquies de Centre vers uns Cultes "suposadament" secundats per públics d'escassos nivells socioeconòmics i instruccionals.

Les Ordres religioses Catòliques convergien, en termes generals, en una valoració crítica de la religiositat espiritual i, en algunes ocasions, també institucional. Aquest darrer aspecte, era el que subratllaven amb major èmfasi les dues Associacions entrevistades. En unes i altres entitats, s'al·ludia a la cosmovisió i a les formes de vida modernes com a desencadenants de la conjuntura religiosa actual.

Les línies de discurs entorn de la situació actual de la religiositat prenen, com en els Arxiprestats Catòlics, formes diverses entre les confessions No Catòliques, organitzades sota els epítets categorials construïts en base a les correlacions estructurals dels diferents centres.

Així, els *grups Majoritaris en Expansió* coincidien amb les parròquies de Centre en la negació de la crisi religiosa institucional i espiritual. Amb tot, les conseqüències del pensament, els principis i les formes de vida modernes -element explicatiu comú a totes les confessions de la Ciutat- han estat interpretades de manera diversa entre les parròquies Catòliques i els nuclis religiosos No Catòlics.

El resultat del canvi de paradigmes fruit de la intrusió dels valors "moderns" s'explica en les denominacions No Catòliques mitjançant les nocions omnipresents en els seus discursos de "desconeixement" o "desorientació" generalitzats. Per contra, des de les parròquies Catòliques s'apunta vers una transformació en la manera de viure i entendre la Fe que, en alguns casos, es considera incideix en la pràctica institucional.

És simptomàtic subratllar que només en els Arxiprestats de Perifèria es prenen en consideració factors explicatius de caire institucional i/o sociohistòrics, donat que s'interpreta la davallada assistencial de la feligresia com a reflex i/o desencadenant de les dificultats o la crisi per les que passa l'Església Catòlica en tant que Institució.

Cal tenir present, però, que la referència a la manca d'adequació de l'Església Catòlica als canvis socioestructurals i de cosmovisió, tant com l'acusació –més o menys soscavada- vers el passat recent i els vestigis del Nacionalcatolicisme, emergeixen en els discursos de les parròquies sorgides amb les grans onades migratòries i les riuades dels anys seixanta. Moltes d'elles, recordem, foren assumides per Congregacions religioses oberturistes i crítiques que, pel comú, visqueren positivament les disposicions del Concili Vaticà II. Per contra, les parròquies del nucli tradicional de Sabadell, de tarannà més conservador i de major prestigi i arrelament històric, secundaren les línies del Bisbat i participaren –en ocasions activament- de les disposicions Institucionals al llarg de la Dictadura Franquista. Així mateix, aquests nuclis parroquials emplaçats als Sectors i Districtes socioeconòmicament més afavorits de la Ciutat es nodrien –i encara avui ho fan- d'una feligresia majoritàriament autòctona, que participava d'una tradició religiosa específica i absolutament distant de la que portaren amb si els i les nouvinguts instal·lats precàriament al Nord i al Sud de Sabadell.

En funció del que hem anat plantejant, s'adverteixen certes simfonies entre determinades confessions Cristianes No Catòliques i algunes parròquies de Perifèria, pel que fa a la valoració negativa o preocupant de la religiositat institucional i a les vies de resolució o millora proposades.

Com s'ha fet palès, aquells nuclis parroquials de formació més recent, amb unes Comunitats més envellides i minses i amb uns volums i diversificació d'activitats més escassos coincideixen en aportar solucions de caire institucional a una conjuntura religiosa que perceben com a crítica. De manera similar, els que vam designar com a *Grups Intermedis No Catòlics* insistien en la conveniència de la posada en pràctica dels dogmes, del treball social assumit i organitzat des de la Comunitat, com a mitjà per a la dinamització interna i la coherència espiritual.

És a dir, les parròquies de Perifèria de Centre, tant com les dels Arxiprestats Nord i Sud, convergeixen amb Anglicans i Baptistes –les Esglésies No Catòliques de major prestigi i arrelament a la Ciutat- en les línies bàsiques d'anàlisi de la situació religiosa institucional i de valors, així com en la contraproduença del canvi de paradigmes i les

noves formes de vida modernes en la pràctica i l'experiència de la Fe. Per altra banda, les parròquies que disposen d'unes Comunitats amb perfils socioestructurals assimilables, en bona part, a aquests *Grups Intermedis* -nivells socioeconòmics i instruccionals mitjans i/o elevats, població d'origen autòcton...-, així com d'un major arrelament i prestigi socials, no comparteixen amb Anglicans -també envellits- ni Baptistes les qüestions suara referides.

En aquest cas, el paral·lelisme argumentatiu es pot establir entre el *Centre Tradicional* i els *Grups Majoritaris en Expansió* -Testimonis Cristians de Jehovà, Església dels Sants dels Últims Dies, Carismàtics, Església Evangèlica de Filadèlfia, Pentecostals i secundàriament, Adventistes del Setè Dia-. En efecte, les solucions que proposen uns i altres passen per un cert emmotllament institucional encarat, fet i fet, a la difusió de les Escripures i l'Evangelització passiva i/o activa. Per a ambdues categories, la millora d'una conjuntura que no es percep com a catastròfica es troba en la vida de Comunitat, ja sigui al si de l'Església -Catòlics- o en un sentit més familiar. Això no obstant, uns i altres s'aferren, comunament, a l'exclusivisme doctrinal. Val a dir, que aquesta darrera qüestió fins i tot és posada en dubte en algunes de les parròquies perifèriques: les que generen una major activitat.

Aquestes darreres constatacions fan palesa la irrellevància o, si més no, el caràcter secundari d'algunes de les variables estructurals que hem emprat en les anàlisis separades de Catòlics i No Catòlics a l'hora de contrastar-los entre si. Cap factor pot ésser pres de manera aïllada, en la mesura que tant els perfils sociodemogràfics de les Comunitats, com el volum i el tipus d'activitats que es realitzin en un enclavatge religiós sempre es trobaran en correspondència respecte de l'organització de la institució en la que s'encabeixin.

En aquest punt, reprenem la variable *arrelament històric* com a eix fonamental per a la cerca comprensiva de les dinàmiques Catòliques a Sabadell. Aquest element, però, tampoc no fora suficient de cara a donar comptes no ja de la diversitat religiosa quan a volums de feligresia i activitat, ans tampoc de les línies discursives. Així, el que en uns apareix com a sinònim de prestigi o reconeixement social -i, per tant, d'*èxit*-, entre les denominacions No Catòliques pot traduir-se en una disposició estamental que no té perquè coincidir amb el reeiximent dels nuclis religiosos. De fet, entre les mateixes parròquies Catòliques es donen casos de significatius volums d'activitat i

participació en nuclis emergits molt posteriorment als de l'Arxiprestat Centre²: en ocasions, intervé l'assumpció de les tradicions religioses importades des de l'exterior, mentre que en altres punts sembla incidir de manera tàcita el carisma i la capacitat dinamitzadora del Rector; en uns casos la Comunitat és jove i d'extracció mitjana, en altres es presenta envellida com a la resta de parròquies de la Ciutat.

Arribades a aquest estadi, es posa en evidència la necessitat d'introduir una altra noció, resultat de l'encreuament de les variables i informacions que han anat apareixent al llarg de tot l'estadi analític. En efecte, esdevé sociològicament pertinent, fer menció de manera explícita de les *relacions de poder* interconfessionals i intraconfessionals de cara a copsar, en tota la seva magnitud, la conjuntura actual de la religiositat institucionalitzada a Sabadell.

En parlar de *relacions de poder* fem referència al joc de prestigi i reconeixement social que s'estableix en el *camp religiós* de la Ciutat. Aquest concepte, com s'ha vist, es troba íntimament vinculat a l'arrelament històric del nucli i/o confessió i -però només de manera contingent- a les característiques estructurals i a l'activitat dels centres.

Tal com hem exposat en la secció analítica dedicada a l'Església Catòlica, la dicotomia Centre/Perifèria dibuixa les franges estamentals entre parròquies. Amb tot, al si de cada Arxiprestat encara hi apareixen jerarquies internes que solen coincidir amb el volum de les activitats -que no amb el tipus- que s'hi realitzin³.

En les institucions religioses No Catòliques emplaçades a Sabadell la lògica funcional -expansió, dinamisme...- queda desplaçada per la històricodoctrinal. Les confessions que gaudeixen d'una major acceptació són aquelles que s'instal·laren a la Ciutat amb major promptitud i que presenten un cos doctrinal i un funcionament institucional més similars als Catòlics. Ens referim als Cristians Evangèlico-Pentecostals Tradicionals però, més concretament, a les Esglésies més familiaritzades amb la Ciutat: Baptistes i Anglicans⁴.

De fet, les denominacions incloses dins els *Grups Majoritaris en Expansió* són les que pateixen de manera més indiscriminada l'animadversió social, Catòlica i, sovint, per

² Al·ludim a les parròquies "fortes" de Perifèria: el Sagrat Cor i Sant Antoni de Pàdua, al Nord, i Sant Francesc d'Assís i Sant Jordi, al Sud.

³ La funció de determinades parròquies, emergides en la dècada dels seixanta, com a epicentres socioculturals i/o cohesionadors tant de la població nouvinguda com en un pla sociopolític, és un altre factor que cal tenir present en la distribució de poder intraarxiprestal.

part dels mateixos Evangèlico-Pentecostals Tradicionals. Fins i tot els cultes No Cristians gaudeixen de major acceptació.

En definitiva, fora plausible dibuixar breument la disposició de les relacions de poder interconfessionals en base a tres ubicacions diferenciades en lluita entre i, a voltes, intra si.

En la cúpula, i en un lloc absolutament privilegiat tindriem la confessió “majoritària” per antonomàsia, la que disposa del major pes històric, econòmic, polític i cultural, i la que s’accepta socialment al nostre entorn –i a desgrat de la davallada assistencial- com “la Religió”: l’Església Catòlica. Per sota d’aquesta, i en alguns aspectes assimilant-se als nuclis parroquials de Perifèria, els Protestants “de tota la vida” –Anglicans i Baptistes-: amb un important pes econòmic i un reconeixement social fomentat, en bona mesura, per les activitats culturals i benèficosocials que desenvoluparen al llarg dels anys. En el darrer estadi de la jerarquia s’englobarien la resta d’institucions religioses però, en especial, aquelles que indiquen una propulsió significativa i que han aplegat al seu si un contingent major de feligresos.

No és possible entendre l’Ecumenisme a Sabadell sense prendre en consideració els elements ressenyats. En efecte, Baptistes i Anglicans es troben en situació de dur endavant un moviment d’entesa interconfessional en la mesura que formen part del “nucli religiós de poder”. Tant el moment de la seva arribada a la Ciutat com les condicions econòmiques i legals en què ho feren, així com el prestigi derivat de les escoles i les activitats que desenvoluparen, els han col·locat en una posició avantatjada respecte de la resta de No Catòlics.

El “nucli dur” dels Evangèlico-Pentecostals formulà el Moviment Ecumènic sota les seves pròpies regles de joc ja que, malgrat autodenominar-se com a “marginats” respecte al Catolicisme, es troben en una situació de supremacia quan a les altres institucions religioses. Anglicans i Baptistes es distingeixen positivament de la resta de confessions No Catòliques incidint, a voltes, en llur estigmatització mitjançant els atributs socials de les *sectes*. Un dels pal·liatius sota els que es sol designar en el llenguatge de la quotidianitat al sectarisme consisteix en l’acusació d’intolerància religiosa i exclusivisme. Aital característica, però, a banda de ser comuna a totes les

---

⁴ Cal dir que l’Església Adventista del Setè Dia, malgrat tenir presència a Sabadell des de la mateixa època (1902-1903), encara avui és etiquetada per molts/es com a *secta*, donat potser el seu tarannà menys Ecumènic.

confessions de Sabadell –amb l'obvietat, fins a cert punt, de la Fe Bahà'í-, esdevé una premissa ineludible per a la supervivència doctrinal d'aquests grups, donada la seva debilitat en el camp socioreligiós.

Així, un dels grans obstacles amb els que es troben les institucions religioses que perceben el declivi assistencial i/o que temen per la pèrdua dels valors religiosos rau, paradoxalment, en escoltar a aquells als qui neguen la veu.

INFERÈNCIES I APORTACIONS DES DE LA SOCIOLOGIA

Una de les constants que ha relligat aquest estudi des del seu plantejament inicial fins a la seva elaboració, ha estat la presumpció que tant els indicis com les disjuntives es deriven de l'observació concreta i directa i de l'anàlisi minuciosa de les argumentacions a què hem tingut accés.

Convenim, doncs, en considerar que l'estat de la religió institucional a Sabadell ha quedat reflectit al llarg de l'exposició i la sistematització sociològiques dels continguts de les entrevistes i de les informacions recollides.

En aquest punt, la finalitat deriva vers una interpretació d'aquesta conjuntura en termes de nou teòrics, cara a plantejar hipotètiques alternatives o, si més no, indicar, els factors claus que donen comptes de la condició actual a Sabadell de les diverses institucions religioses.

Ens refermem, doncs, en la idea que els eixos bàsics que discriminen l'augment o el declivi de les confessions Catòlica i No Catòliques, en el context analitzat, tenen a veure i es desprenen d'alguns dels elements que han emergit en els discursos, sovint en forma de crítica.

En aquest sentit, determinades variables de tipus sociocultural i/o econòmic reiterades en certes argumentacions desacreditadores -sostingudes des de la primàcia institucional-religiosa- queden necessàriament entre parèntesi un cop revisades amb deteniment. Els perfils de les feligresies -tant els orígens socioculturals, els estrats socioeconòmics i instruccionals, com les edats- es desprenen sovint d'altres factors de caire institucional i/o doctrinal, i no pas un element explicatiu de l'adscripció i/o l'espiritualitat.

Així, les denominacions que es troben en plena expansió atenen a uns públics que en el cas de l'Església Catòlica -i en funció dels nuclis parroquials, el passat socioreligiós, etc.- poden defugir de manera ostensible la implicació al si de la institució o, al contrari, formar-ne part activament.

El que si estimem oportú subratllar és la conveniència de tenir molt en compte el tipus de públic al que es dirigeix cada entitat, a l'hora d'emmotillar-se a llurs necessitats i requeriments. Certament, l'Església Catòlica disposa d'un radi d'acció territorialment

més ampli i diversificat que la resta de confessions de la Ciutat, però una de les seves comunes limitacions rau en la no assumpció de les diferències quan a tradicions religioses entre el Centre i la Perifèria.

En definitiva, un dels pressupòsits teòrics que es palesa en l'avaluació dels nuclis religiosos consisteix en la necessitat de les persones, manifesta o no, d'inserció en Comunitats de Vida *significatives*. El compromís, la participació, tenen molt a veure amb les estratègies de vinculació i la transmissió intergeneracional, i no tan sols en els recursos econòmics de què disposi cada centre.

L'adhesió difícilment tindrà lloc al si d'institucions que s'erigeixen en el distanciament respecte de l'individu, com a tal. La família, en tant que unitat bàsica de construcció de Comunitats, es planteja com l'alternativa més eficient donat el nostre context cosmovisional.

A l'actualitat, els interessos comuns de la societat s'han allunyat de l'esfera religiosa per focalitzar-se en afeccions de caire mundà. Així mateix, la religió ha minvat la seva esfera d'influència en la mesura en què hom tendeix a circumscriure-la a un àmbit difús de transcendència i a rituals socials associats al pas d'una etapa vital a una altra. Semblantment, la dimensió lúdica apareix com un altre vessant a prendre en consideració, pel que fa al comportament de cerca religiós i a l'èxit dels temples i/o confessions.

Si bé es constata un procés d'allunyament social respecte de les religions tradicionals, no fora legítim afirmar una secularització generalitzada en l'àmbit de l'espiritualitat individual. En efecte, els valors i les formes de vida moderns han menat vers noves formes d'entendre i de viure la religiositat. I aquests modes particularitzats i, en ocasions, privats, d'adequar els dogmes genèrics a les necessitats de cada individu distancien les persones de les institucions i poden difuminar, en certa mesura, no ja les creences, sinó llur consecució pràctica.

Això no obstant, l'allunyament i/o el refús institucionals i, per extensió, religiosos, no afecten per igual a tots els estrats ni a totes les esferes socials. De la mateixa manera, les crisis internes al si de les institucions es redueixen, de forma quasi exclusiva, a l'Església Catòlica i a les Esglésies Evangèlico-Pentecostals Tradicionals – més concretament a l'Anglicana-. En la resta d'organitzacions religioses no es percep ni s'intueix cap tendència en aquest sentit: la seva “mala reputació” tan sols pot ésser

avaluada en els termes de la posició desfavorida que detenten en el camp de les relacions de poder institucionals⁵.

Paradoxalment, és mitjançant l'anàlisi d'aquestes institucions religioses de major èxit i desprestigi, que és possible inferir allò que cerca la gent i al què no semblen respondre, pel comú, les Esglésies que gaudeixen d'un major gratitud social.

Com s'ha exposat, encara avui subsisteix la petja del passat recent de l'Església Catòlica en les consciències dels i les ciutadanes. Aquesta circumstància, per si sola, no hauria menat certs sectors socials vers la negació de les creences religioses i/o l'animadversió institucional si no hagués estat per la combinació amb un altre component. L'entrada de nous paradigmes basats en el pensament racional i l'individualisme, han contribuït de manera dràstica en aquest distanciament i, com a derivació, han incidit en la formació del *buit religiós generacional* de què molts entrevistats/des parlen.

Amb tot, cal especificar que aquest *buit* tan sols fa referència, un cop més, al pla institucional i, específicament, a la manca de coneixements religiosos. Si bé la nostra intenció no és la de refutar el declivi en l'interès espiritual, subscrivim la noció de *religió invisible* que plantejava T. Luckmann sense renunciar a la idea d'*innovació religiosa* de Joan Estruch.

Esdevé convenient, però, precisar que allò que des de certes esferes Catòliques és interpretat com una "captació" d'individus amb escassa *cultura religiosa*, representa, de fet, un èxode *in crescendo* d'àmplies esferes socials vers altres opcions religioses que els hi són més afins. En efecte, és plausible indicar una tendència a la *conversió* des del Catolicisme cap altres confessions que es troben en posició de donar respostes efectives a les inquietuds dels seus fidels.

Aital conjuntura és interpretable en funció dels trets organitzatius i doctrinals d'aquestes institucions religioses. Totes elles s'han dedicat amb interès a pal·liar el tall en l'experiència de la Fe a què al·ludim. La *cultura religiosa* -entesa com a la intersecció entre els coneixements i l'experiència religiosos- s'ha vist escapçada no només pels factors històricoreligiosos i de pensament, ans també per disposicions institucionals. En la mesura en què l'Església Catòlica ha reaccionat tardanament al

---

⁵ Prenguem en consideració la vigència dels estrets vincles entre la "religió oficial" i la resta de camps socials -polític, econòmic, cultural... però, sobretot, mediàtic- en l'edificació dels valors i els prejudicis col·lectius.

biaix en la transmissió intergeneracional, l'aprenentatge religiós dins el Catolicisme s'ha fragmentat: la família -veritable eina d'ensenyament pràctic de l'espiritualitat i els valors en l'àmbit privat- ha deixat d'actuar en aquest sentit; mentre que l'Església s'ha mantingut en llur funció de mitjancera i dotadora de continguts alhora que, i cada cop més, ha anat assumint una posició secundària i puntual, més preocupada per la *participació* que no pas per la *creació* de Comunitats.

En els casos en què la inquietud s'ha centrat en aquest darrer aspecte, els grups han subsistit i, sovint, amb èxit. Així, dins del Catolicisme sabadellenc, les parròquies més actives –en el passat i el present- i determinats grups com ara les Comunitats Neocatecumenals⁶, han incidit d'una manera o altra en la Vida de Comunitat. De fet, la formació i el manteniment de Comunitats de Fe es dibuixa com una idea transversal, en el sentit que, en funció del context socioestructural, la institució haurà de cercar els mecanismes que li siguin més adients, més enllà de llur posició en el camp religiós.

Entre les confessions No Catòliques trobem el que, al nostre entendre, representa la combinació d'elements idònia per al reeiximent institucional religiós. Les denominacions que vam designar com a *Grups Majoritaris en Expansió*, encapçalades pels Testimonis Cristians de Jehovà, coincideixen totes elles en tres elements clau: la fonamentació en *nuclis cel·lulars familiars* per a la creació de *Comunitats de Vida* i de Fe significatives, independentment del grau d'estructuració i/o jerarquitització institucional; l'*adequació als valors* i a les *formes de vida moderns*; i un *proselitisme actiu*.

En una societat on predomina l'acceleració, l'anomia i l'alienació, la cerca de referents ha de passar per estadis emotivament propers a l'individu. En efecte, la soledat de l'individualisme tan sols es pot vèncer des d'una adscripció particular i dotada de sentit, de significació, per a cada una de les persones. D'aquí la conveniència d'una articulació familiar i en xarxes íntimes de parentesc, coneixença o ètnia.

Les Esglésies Anglicana i Baptistes participen també d'una adscripció familiar però, en el seu cas, la unitat fonamental continua essent –com entre les parròquies Catòliques-, la Comunitat. En aquest sentit, es perceben vestigis de la idea de *participació* i de *mediació* institucionals. A diferència de les confessions en propagació, aquí es dona una minva del valor modern d'"individu autònom i independent" en la

---

⁶ En aquest cas, però, cal tenir present que l'abast dels grups Neocatecumenals es troba limitat per l'esfera física en la que es circumscriuen. És a dir, els nuclis parroquials.

mesura en què, tot i plantejar un vincle directe entre Déu i el creient, segueix essent important compartir-lo i materialitzar-lo al si de la Comunitat de l'Església.

Per contra, les denominacions *Majoritàries en Expansió* han fet seu aquell principi, duguin a la pràctica els dogmes en Comunitat o no. La tria voluntària de l'adscripció religiosa -objectivada en una conversió traumàtica i el testimoniatge públics- arriba al seu apogeu en la mesura en què la Religió no es percep com una Comunitat, tampoc com una Església, sinó com la única via de Salvació encarnada i compartida per persones concretes. L'individu fa molt més que estendre's des de la família directa vers la Comunitat: com comentava un Ancià Testimoni Cristià de Jehovà, hi "milita". La religió transcendeix a les persones en tant en quan aquestes la integren al seu si. "Acceptar a Jesucrist" no és participar en una institució, és *ser*, transformar-se internament.

D'aquesta manera, Testimonis Cristians de Jehovà, Mormons, Carismàtics, Església Evangèlica de Filadèlfia, Pentecostals i, secundàriament, Adventistes del Setè Dia, creen Comunitats molt sòlides, tot fent seus els valors i les pautes conductuals moderns.

D'entre els *Grups Minoritaris Residuals* -i deixant de banda els d'una presència merament testimonial-, Budistes Tibetans i Bahà'is coincideixen també en l'emmotllament cosmovisional. Tanmateix, els primers no arrelen de les unitats familiars i es troben imbuïts d'un caràcter extremadament folklòric; mentre que els altres es veuen limitats per la manca del darrer element d'èxit que presentàvem: el proselitisme actiu.

Tal com indicaven certs Rectors de l'Arxiprestat Centre i com practicaven les parròquies "fortes" de Perifèria, l'evangelització dinàmica és una condició necessària, però no suficient, cara al manteniment de l'Església. Doncs bé, presumim que aquesta afirmació és extensible, si més no, a la resta d'institucions religioses de Sabadell, sempre i quant es secundi conjuntament amb l'adequació als nous paràmetres de vida i es tingui ben present la idea que només creant vincles significatius entre les persones es pot transmetre l'experiència de Vida i l'experiència de Fe.

CONCLUSIONS

Un del dilemes o de les qüestions que ens van portar a endegar aquest estudi, com plantejàvem en els seus inicis, raia en la percepció social i religiosa d'un "esfondrament" institucional i espiritual.

En efecte, les institucions religioses tradicionals passen per moments durs: crisi de legitimitat de les Esglésies, davallada substancial de la pràctica, dissidència interna i externa... Tanmateix, i partint d'una anàlisi empírica i local creiem haver aportat alguns elements per comprendre amb major profunditat, i des d'una perspectiva sociològica, la conjuntura concreta de la religió institucionalitzada a Sabadell.

El problema de la *secularització institucional* –que no forçosament espiritual– es troba unit, íntimament, a la contingència de la noció de *pluralisme religiós* entre i dins de les confessions de la Ciutat. En efecte, la constant pugna pel manteniment de les jerarquies de poder al si de l'Església Catòlica, difícilment facilitarà l'assumpció efectiva d'aquelles transformacions internes a què al·ludíem. La mateixa posada en pràctica de les Comunitats de Vida pot entrar en contradicció o, fins i tot, pot esdevenir un mecanisme per desbancar l'actual distribució de poder: trencant el decalaix existent entre la cúpula –amb el monopoli del coneixement– i la base; tant com redistribuint les posicions entre parròquies.

Semblantment, l'existència d'unes relacions de poder extremadament desiguals entre confessions, obstaculitza l'entesa efectiva. Cal tenir present, que la *coexistència* entre denominacions diverses no és un indicatiu de pluralisme real, ja que entenem que una situació de pluralisme religiós s'ha de basar en la igualtat quan a *legitimació* i implica un cert grau de *convivència* institucional. La manca generalitzada d'aquests pressupòsits s'erigeix com la darrera limitació cara al reeiximent institucional religiós: el saber escoltar¹.

Per altra banda, fora adient considerar els efectes de "fecundació recíproca" entre pluralisme i secularització, que apuntaven els sociòlegs Berger i Luckmann. Si la

¹ Fins i tot entre i dins dels Arciprestats de Sabadell el diàleg és mínim. Així, a l'actualitat, ni tan sols hi ha associacions de laics que es trobin a tots els nuclis parroquials: i aquest podia ésser un element d'entesa cara a la col·laboració i l'intercanvi entre parròquies.

situació de la religiositat institucional a Sabadell -i plausiblement també a l'Estat Espanyol i Catalunya- no és de pluralisme real, les forces secularitzadores de la modernitat poden actuar amb major impunitat.

Al no haver-hi diversitat electiva *de facto*, l'angoixa existencial per la tria entre religions no apareix de manera tant punyent com en altres zones del Planeta². De fet, el comú dels sectors socials més profundament secularitzats troben respostes -vàlides però parcials- a llurs inquietuds en el mateix Sistema; si més no mentre no hi hagi crisis existencials profundes³. Si a aquests elements els hi sumem els efectes negatius del Nacionalcatolicisme a l'Estat Espanyol, fóra explicable l'allunyament de bona part de la població respecte de l'Església Catòlica i, per extensió, de la religiositat institucionalitzada.

La crisi de legitimació social de l'Església Catòlica que es desprèn del procés de secularització institucional a l'Estat Espanyol i Catalunya podria trobar un valor explicatiu en un argument addicional: l'escassetat de moviments contrasecularitzadors. A Sabadell, poques són les entitats o associacions Catòliques que, més enllà del seu pes econòmic o polític, actuïn com a "reencantadors" del món. En els pocs casos que apareixen, el seu àmbit d'acció sol circumscriure's a entorns micro, creant Comunitats de Vida significatives però carents d'extrapolació⁴. Finalment, les idiosincràsies parroquials dificulten la difusió dels recursos i les iniciatives amb èxit d'uns nuclis a altres⁵.

Essent així, estimem que un dels camins possibles per a l'Església Catòlica en el nostre entorn immediat, es troba en saber mantenir el difícil *equilibri* entre la dimensió universalista que li és intrínseca i la necessitat de crear els vincles de Comunitat que la solitud del context modern imposa.

² Pensem en el país paradigmàtic quan a pluralisme religiós: els EEUU.

³ Pensem en la participació fragmentària i l'Església com a vehicle "funcional", com a "servei".

⁴ Com s'ha fet palès, el Moviment Neocatecumenal es troba limitat en la seva acció, mentre que l'Opus Dei practica l'exclusivisme.

⁵ De fet, si fins el 1975 els nuclis parroquials es diversificaren i multiplicaren s'endevina que, a partir d'ara, es doni una *dilatació* de les Demarcacions de Perifèria, assumint les parròquies obsoletes.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Bibliografia general

- BENAU, J.M. *et. al.* (1986), *La república i la guerra civil. Sabadell 1931-1939*. Ajuntament de Sabadell. Sabadell, 1986.
- BERGER, P. L. (1967); *Para una teoria sociològica de la religión*. Ed. Kairós. Barcelona. 1981.
- BERGER, P. L. (1967); *El dosel sagrado. Elementos para una sociología de la religión*. Ed. Amorrortu. Buenos Aires. 1969.
- BERGER, P.L. (1992); *Una gloria lejana. La búsqueda de la fe en época de credulidad*. Ed. Gedisa. 1997.
- BERGER, P.L. (1977); "Per a una crítica a la modernitat"; a *Papers. Revista de sociologia* nº17. Ediciones Península: UAB. Barcelona. 1982.
- BERGER, Peter L. & LUCKMANN, Thomas (1968); *La construcció social de la realitat*. Ed. Herder. Barcelona. 1986.
- BERGER, Peter L. & LUCKMANN, Thomas (1995); *Modernidad, pluralismo y crisi de sentido. La orientación de el hombre moderno*. Ed. Paidós Studio. Barcelona. 1997.
- BOURDIEU, P. (1979); *La Distinción. Criterios y bases sociales del gusto*. Ed. Taurus, Madrid, 1988.
- BOURDIEU, P. & PASSERON, J.C. (1967); *Los estudiantes i la cultura*. Ed. Labor. Barcelona. 1969.
- BRANDON, S.G.F. (Dir); *Diccionario de las religiones comparadas*. Ed. Cristiandad. Madrid. 1975.
- BURGUÈS, M. (1929); *Sabadell del meu record. Cinquanta anys d'història anecdòtica local*. Ajuntament de Sabadell, Sabadell 1992.
- CARDÚS, S. (1981); "Calendari i modernitat"; a *Papers. Revista de sociologia* nº17. Ediciones Península; UAB. Barcelona. 1982.
- CARRERAS COSTAJUSSÀ, M. (1932); *Elements d'història de Sabadell*; Edicions de la Comissió de Cultura. Ajuntament de Sabadell, 1932.
- CARRERAS i COSTAJUSSÀ, Miquel; *Linies d'història ciutadana : La Vida íntima de Sabadell*. Caixa d'Estalvis de Sabadell. Sabadell, 1978.
- CASTELLS, A. (1978) *Sabadell, informe de l'oposició*. Vol. III: *O tot o res (1904-1918)*. Edicions Riutort. Sabadell 1978.
- CASTELLS, A. (1980) *Sabadell, informe de l'oposició*. Vol. IV: *Del terror a la segona república 1918-1936*. Edicions Riutort. Sabadell 1980.
- CASTELLS, A. (1983) *Sabadell, informe de l'oposició*. Vol. VI: *El franquisme i l'oposició sabadellenca 1939-1976*. Edicions Riutort. Sabadell, 1983.
- CLARK
- DELUMEAU, J. (Dir) (1993); *El hecho religioso. Enciclopedia de las grandes religiones*. Alianza Editorial. Madrid. 1995.
- DÍAZ SALAZAR, R., GINER, S., VELASCO, F. (Eds); *Formas modernas de religión*. 1994.

- Dirección General de Asuntos Religiosos ; *Guía de Entidades religiosas de España (Iglesias, Confesiones y Comunidades minoritarias)*. Ministerio de Justicia. Dirección General de Asuntos Religiosos. Secretaría General Técnica. Madrid, 1998.
- DURKHEIM, Emile (1912); *Les formes elementals de la vida religiosa*. Ed. 62. Barcelona, 1987.
- ESTRUCH, Joan; *La innovació religiosa. Ensayo teórico de Sociología de la religión*. Ed. Ariel. Barcelona, 1972.
- FARRÀS, J. i INGLÉS, A.; *De la mort d'un bosc a la naixença d'un harri: Els Merinals*. Caixa d'Estalvis de Sabadell.
- FERNÁNDEZ MOSTAZA, E.; *Els fills de l'OPUS*. Ed. Mediterrània. Capellades, 1998.
- FUNDACIÓ BOSCH I CARDELLACH (1983); *Escrits de Joan Montllor i Pujal i notes històriques*. Quaderns d'arxiu de la Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 1983.
- FÜRSTENBERG; *Sociología de la religión*. 1976.
- GARCÍA HERNANDO, J. (Dir.); *Pluralismo religioso en España. I Confesiones cristianas*. Sociedad de Educación Atenas S.A. Centro Ecuménico "Misioneras de la Unidad". Madrid, 1981.
- JAMES, W. (1902); *Les varietats de l'experiència religiosa*. Edicions 62. Diputació de Barcelona. Barcelona, 1985.
- JAUMANDREU, G., LEIVA, E. i OBRADORS, A.; *Joves i Drets Humans. Una aproximació politico-sociològica als Drets Humans i a llur vigència i compliment*. Bellaterra, 1999.
- JAUMANDREU, G i OBRADORS, A.; *Mapa Religios de Sabadell*. 1997.
- LUCKMANN, T.; *La religión invisible. El problema de la religión en la sociedad moderna*. Ed. Sigüeme. Salamanca, 1973.
- MASSOT, J.; *Aproximació ala història religiosa de la Catalunya contemporània*. Publicacions de l'Abadia de Motsserrat. Barcelona, 1973.
- MONTLLOR I PUJAL, Joan; *Notes històriques*. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 1983.
- MOLINERO, C. & YSÀS, P. (1992); *El règim franquista. Feixisme, modernització i consens*. Ed. Eumo. Vic, 1994.
- POUPARD, Paul (Dir); *Diccionario de las religiones*. Ed Herder. Barcelona, 1987.
- PRAT, J; *El estigma del extraño. Un ensayo antropológico sobre sectas religiosas*. Ariel Antropología. Barcelona, 1997.
- PUIG, M.; "Els col·legis religiosos d'ensenyament mitjà en la perspectiva d'un segle" a "Revista del Col·legi". Núm. 107. Col·legi Oficial de Doctors i Llicenciats en Filosofia i Lletres i en Ciències de Catalunya. Barcelona, 1999.
- SALADRIGAS, R.; *Las confesiones no católicas de España*. Ed. Península, Ediciones de Bolsillo. Barcelona, 1971.
- SIMMEL, G. (1910) "Las grandes urbes y la vida del espíritu"; a *El individuo y la libertad. Ensayos de crítica de la cultura*. Ed. Península. Barcelona, 1986.
- TROELTSH
- VALLES, M. S.; *Técnicas cualitativas de investigación. Reflexión metodológica y práctica profesional*. Ed. Síntesis. Madrid, 1997.

- VALLS i GARRETA, Pere; ROCA i GARRIGA, Pere (Pr.). *Evocació sabadellenca del Dr. Lluís Carreras*. Fundació Bosch y Cardellach. Sabadell, 1991.
- WEBER, M. (1904-1905); *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*. Edicions 62. Barcelona. 1989.
- WEBER, Max (1920); *Ensayos sobre sociología de la religión*. (Vols. 1,2 i 3). Ed. Taurus. Madrid, 1983.
- WEBER, M. (1922); *Economía y sociedad: Esbozo de sociología comprensiva*. Fondo de Cultura Económica. México. 1969.
- WILSON, Bryan; *Sociología de las sectas religiosas*. Ed Guadarrama. S.A. Biblioteca para el hombre actual. Madrid. 1970.
- YINGER
- VVAA (1986) *La república i la guerra civil. Sabadell 1931-1939*. Ajuntament de Sabadell. Sabadell 1986.

Bibliografia religiosa Catòlica

- ALLOZA PÉREZ, M. Concepció; BAGUER BONAMUSA, Joan; BLANQUER PANADES, Joan (et al.); *Cinquantenari de la parròquia Mare de Déu de Gràcia de Sabadell. 1934 - 1984*. Parròquia de la Mare de Déu de Gràcia. Sabadell, 1984.
- ARAN I SURIOL, Joan; [pròleg]: Mn. Camil GEIS (Pr.). *Sant Salvador de Sabadell : Recull d'apunts per a la història 1934 - 1983*. Sabadell (s.n.). 1983.
- ARANA, Mª J.; *Rescatar la Feminitat per re-animar la Terra*. Cristianisme i Justícia. Barcelona, 1997.
- BORRI, Ma T. ; *Vida sociocultural y su correlación con la religiosa en la Creu de Barberà de Sabadell*. Tesina de l'Escola de Formació Social de Sabadell-Terrassa. Sabadell, 1964.
- BRUNET I PUJOL, Josep, LLOVERA I BORNIQUEL, Fidel, MIQUEL I FÀBREGAS, Heribert, (et al) ; ALAY, Joan (dibuixos); MIQUEL i FÀBREGAS, Joan-Carles (coordinador); (presentació: Mn. Joan Nonell). *"Recordant 50 anys del Centre"*. Parròquia Puríssima Concepció, 1994.
- CALBET, Joan, CASAÑAS, Joan, DOMÈNECH, Xavier (et al.) ; (presentació: Joan Casañas). *Viure en Concòrdia : Parròquia de Sant Josep. Sabadell. XXV aniversari 1966 - 1991*. Parròquia de Sant Josep, DL 1993.
- CLUSA, J. (Dir); *Estudio informe de los barrios de Can Oriach, Plana del Pintor y Torrent del Capellà*. Sabadell, 1967.
- Col·lectiu de Dones en l'Església; "Paraules i fets de dones". Números 4 i 7. Ed. Col·lectiu de Dones en l'Església. Barcelona, 1996.
- Congregación Hermanitas de los Ancianos Desamparados; *Anales de la Hermanitas de los Ancianos Desamparados. Año 1998-125 de su fundación*. Congregación Hermanitas de los Ancianos Desamparados. València, 1981.
- DUFF, F.; *El espíritu de la Legión de María*. Ed. Verbo Divino. Estella, 1962.
- GARCÍA YAGÜEZ, M^oD.; *La valentía de la fe. Madre Dolores Domingo. Fundadora de las Misioneras de Jesús, María y José*. Misioneras de Jesús. María y José. Madrid. 1998.
- GEIS, Camil; *La Confrería de la Mare de Déu de Montserrat a Sabadell*. Impr. Sallent. Sabadell. 1975.

- Maristes de Sabadell; *Maristes. Cent anys al servei de l'educació. 1894-1994*. Ajuntament de Sabadell, 1994.
- MARTÍ, F. (Mn); *Notes històriques de la Parròquia de Sant Feliu*.
- MONTLLOR i PUJAL, J.; *La Parròquia de Jonqueres: la seva ambigüitat; el seu nom*. Fundació Bosch i Cardellach. Sabadell, 1962.
- Parròquia de la Sagrada Família Les Termes-Sabadell; *25è Aniversari de la Parròquia de la Sagrada Família Les Termes-Sabadell 1967-1992*. Parròquia de la Sagrada Família. Sabadell, 1992.
- Parròquia de Sant Oleguer. *Parròquia de Sant Oleguer de Sabadell*. Editat per Xavier Sallent. Edicions de la Parròquia de Sant Oleguer. Sabadell, 1962.
- Parròquia de la Santíssima Trinitat de Sabadell; *Crònica d'una comunitat cristiana centenària*. Parròquia de la Santíssima Trinitat. Sabadell, 1989.
- Parròquia de la Santíssima Trinitat de Sabadell; *Pia Unió del Sant Crist de l'Agonia*. Parròquia de la Santíssima Trinitat. Sabadell, DL 1976.
- SALVADOR SALVADOR, Francisco; *Estudio sociológico-religioso del "Torrente del Capellán"*. CSIC. Barcelona, 1961.
- SALVÓ i PUIGDOMÈNECH, Mª Neus. BUSQUÉ i MARCET, Jaume; revisat i compostat per: Ramon ROMA i SALVÓ, Joan ROMA i SALVÓ; *El Llibre de la Mare de Déu de les Neus : Recull de cites històriques i altres escrits. 1562 - 1988*. 1989.
- SANLLEHY, Josep; *Acció social de l'Acadèmia Catòlica*. Post. a 1940.

Bibliografia religiosa No Catòlica

- FONT, Anna Ma; "Moviment Ecumènic de Sabadell" a Revista "Foc Nou". Agost-setembre 1997.
- Comunidad Bahá'í de España; *Cincuenta años de historia*. Editorial Bahá'í de España. Terrassa, 1996.
- Comunidad Bahá'í de España (1994); *Ciudadanía Mundial. Ética global para el desarrollo sostenible*. Editorial Bahá'í de España. Terrassa, 1997.
- Comunidad Bahá'í de España; *Los Bahá'ís. Una presentación de la Fe Bahá'í y de su comunidad mundial*. Editorial Bahá'í de España. Terrassa, 1992.
- Comunidad Bahá'í de España; *Cincuenta años de historia*. Editorial Bahá'í de España. Terrassa, 1996.
- Comunidad Internacional Bahá'í; *Unidad mundial es la meta*. Asamblea Espiritual Nacional de los Bahá'ís de España. Terrassa, 1984.
- Comunidad Internacional Bahá'í; *Bahá'u'lláh. 1817-1892*. Asamblea Espiritual Nacional de los Bahá'ís de España. Terrassa, 1992.
- "ADRA hoy. Revista de la Agencia Adventista para el Desarrollo y Recursos Asistenciales". ADRA-España. Madrid, 1 març 1999.
- "Revista Adventista. Órgano general de la Iglesia Cristiana Adventista del Séptimo Día". Núm. 218. Editorial SAFELIZ S.L. Madrid, febrer 1993.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová; *1999 Anuario de los Testigos de Jehová*. Ed. Wachtower Bible and Tract Society of New York. Inc. International Bible Students Association. Roma, 1999.

- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: "¿De veras se interesa Dios por nosotros?" Ed. Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc. International Bible Students Association. Aljavir, Madrid, 1992.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: "¿Qué propósito tiene la vida? ¿Cómo edscubrirlo?" Ed. Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc. International Bible Students Association. Aljavir, Madrid, 1993.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: *Dossier para los medios de comunicación*. Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová. Aljavir, Madrid, 1998.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: "Misión en Ruanda" Ed. Testigos Cristianos de Jehová. Aljavir, Madrid, 1997.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: "Misión en África". Les Temois de Jéhovah, France, 1997.
- Extracte de ÀLVAREZ, E. (Dir); "Luz y Verdad. Infunde esperanza y valor". Año II. Madrid, noviembre 1932.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: "T.J. Los Testigos de Jehová en el siglo XX" Ed. Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc. International Bible Students Association. Aljavir, Madrid, 1979.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: Revista "¡Despertad!" Ed. Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc. International Bible Students Association. Aljavir, Madrid. Fascicles: "¿Por qué tanto odio y tan poco amor?", 8 setembre 1997; "Cómo vivir más y mejor", 22 juliol 1999; "¿Quiénes denunciaron el Holocausto?", 22 agost 1995.
- Servicios de Información de los Testigos Cristianos de Jehová: Revista "La Atalaya. Anunciando el Reino de Jehová". Ed. Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc. International Bible Students Association. Aljavir, Madrid. Fascicles: "Cómo puede Jesús cambiar nuestra Vida", 1 juliol 1999; "El vandalismo se puede eliminar", 15 juny 1999; "Honremos a las personas mayores", 1 setembre 1997.

Altres fonts bibliogràfiques

Articles de premsa:

- Diari de Sabadell. Secció de Societat. Religió: 31 agost 1996, 24 gener 1998, 14 març 1998, 27 juny 1998, 12 desembre 1998, 6 març 1999 i 26 juny 1999.
- El 9 Nou. Secció de Societat. Religió: 27 juny 1998 i 1 setembre 1998.
- El País. Secció Sociedad: 19 abril 1999.
- El 9 Nou: "L'Ecumenisme a Sabadell", 23 gener 1998.
- El País: "Homosexuales pero cristianos", 27 juny 1999.
- Diari de Sabadell: "La Romería de la Virgen de Gràcia reunirá a la comunidad de Archidona", 12 juny 1999.
- Griera, A; "Aquells dissidents". Secció Línia Directa a El 9 Nou, 20 juny 1997.
- Giera, A; "Isabel Vilà, progressista exemplar" a Diari de Sabadell, 21 juny 1997.
- Griera, A; "El primer congrés protestant de Catalunya". Secció Línia Directa a El 9 Nou, 13 setembre 1997.

- Griera, A; "Elogi de la unitat". Secció Línia Directa a El 9 Nou, 9 novembre 1997.
- Griera, A; "Pasqua ecumènica". Secció Línia Directa a El 9 Nou, 9 novembre 1997.
- Griera, A; "Som Església". Secció Línia Directa a El 9 Nou, 29 abril 1996.
- Griera, A; "L'esforç per la igualtat". A Diari de Sabadell, 26 gener 1999.
- Griera, A; "Tres reales de vellón" a El 9 Nou, 10 febrer 1999.

Guies i planells:

- Guia Urbana-Comercial i Telefònica de Sabadell. Edició 95-96.* PUBLIACCIÓ.
- La Guia de Sabadell.* Grup Enciclopèdia Catalana. Guies Locals de Catalunya S.L. 1999.
- La Guia Útil. El Vallès Occidental. Juny 1999-maig 2000.* Índex Multimedia. 1999.
- La Guia Groga. Sabadell. 19996-97. Guia d'activitats econòmiques i guia urbana a color.* Gabinet Cínco y Asociados S.L. 1996.
- Plànol de Sabadell.* Departament de Documentació i Informació de Base. Ajuntament de Sabadell, 1999.

Fonts estadístiques:

- Cens de població 1991;* Generalitat de Catalunya; Institut d'Estadística de Catalunya. Barcelona, 1992.
- Estadística comarcal i municipal 1993.* Generalitat de Catalunya; Institut d'Estadística de Catalunya. Barcelona, 1994.
- Padró Municipal d'Habitants, juliol de 1997.* Volums I, III i IV; Ajuntament de Sabadell. Sabadell, 1998.